

HOCAEFENDİ İLE TALEBELİK YILLARIM (1985-1988)

HATIRDAN SATIRA-1

Ahmet Kurucan

HATIRDAN SATIRA-1

2

ÖNSÖZ

4

TALEBELİĞE İLK ADIM VE BOZYAKA

10

BEN KİMİM?

14

DİNİ İLİMLERİ ÖĞRENMENİN VE ÖĞRETMENİN HİKÂYESİ

19

KİMDİ BU KİŞİLER?

23

TEDRİS METODUMUZ

26

HÂSILI TAHSÎL

29

MUTAASSIP, MUHAFAZAKAR VE MODERN

34

DERSLER VE TEFSİR

37

DERSLER VE HADİS

40

DERSLER VE FIKİH

44

DÜZEN VE TERTİP

49

BEL FİTİĞİ VE HASTA YATAĞINDAN BİR KARE

52

SPOR

55

EZBERLER BOZULMAYA BAŞLIYOR

58

HUZUR-U DAİMÎ

63

DUA MECMUASI

68

ZAMAN TANZİMİ

72

ENTARİ VE İLAÇ KULLANIMI	75
ALARM	79
AĞLAMAK, AĞLAMAK, AĞLAMAK İSTİYORUM	82
İLK SERT TEPKİSİ	85
NOT ALMA ALIŞKANLIĞIMIN HİKÂYESİ	89
MELEK DEĞİL İNSANIZ!	97
HARAM-HELAL HASSASİYETİ	101
KAHVE VE ZAHTER	106
RİYAKÂRLIK	110
PAZARTESİ-PERŞEMBE ORUCU	114
YEMEK VE MUTFAK	116
KEMERALTI KAÇAMAKLARI, ELBİSE VE ÇAMAŞIR	119
SEVGİYİ SÖYLEME VEYA SEVGİDEN KÖR OLMA	122
GEL CEVDET EFENDİ	126
BURDUR YAKALANMASI ÖNCESİ SONRASI	129
BURDUR MERKEZ VE GÖLBAŞI KARAKOLU	135
BURDUR SONRASI İZMİR	140
CEVŞENİN KAYBI VE BULUNMASI	144
ANKARA'DAN İSTANBUL'A TAŞINMA VE MİSAFİR AKINI	147

DR. KUDRET, KAZAK VE TAKIM ELBİSE	150
TEHECCÜD, TEHECCÜD, TEHECCÜD	153
HADİS DERSLERİNDE İSNAD KRİTİĞİ DÖNEMİ	156
“MEVLÂNAM” VE NAMAZ TAKKESİ	162
BAŞKA BİR SERT TAVIR ALIŞ	165
6 NİSAN 1986 ÇAMLICA VAAZİ	169
NELER ANLATTI FATİH’TE VE FEM’DE?	172
KAÇAK, FERRÂRÛN-KERRÂRÛN	175
BİR SERT TAVIR ALIŞ DAHA	178
HELİKOPTER BİZİ TAKİP EDİYOR	183
HAC YOLCULUGU	186
HAC DÖNÜŞÜ VE 1986 DİYARBAKIR HADİSESİ	189
HAC SONRASI İZMİR’E DÖNÜŞÜ	195
KENDİ AĞZINDAN ÜLKEYE KAÇAK GİRİŞİ	198
İZMİR DEVLET GÜVENLİK MAHKEMESİNE DOĞRU	202
İZMİR DEVLET GÜVENLİK MAHKEMESİNE GİDİŞ	207
İZMİR DGM’YE İKİNCİ GİDİŞ	210
TEMRE VE MANEVİYAT	213
İRRADE, TESLİMİYET VE TEVEKKÜL DENGESİ	216

1986 RAMAZAN VE SON TERAVİH NAMAZI KILDIRIŞI	219
RESİM-MÜZİK-SİGARA-TESETTÜR	224
BEN ŞAKİRDİM!	228
AKSIYON İNSANI	232
SIZINTI BAŞYAZILARI	236
HAZAN VURMUŞ RUHLAR VEYA ÖTELER İŞTİYAKI	239
ÖTELER İŞTİYAKI	241
HİZBU'L-HASÎN VE HİZBU'L-MASÛN	244
RABBIĞFİR VERHAM VE ENTE HAYRURRÂHİMÎN	248
HALİM BABA VE HOCAEFENDİ	251
ESMA BİNTİ MERSED VE DÜNYA KUPASI FUTBOL MAÇLARI	256
BOLLUKTA VE DARLIKTA İNFAK VE...	259
İKİNCİ GRUP GELDİ	264
TEFEVVUK HİSSİ VE FARKLI BİR BAKIŞ AÇISI	267
DERDİNİ PAYLAŞMA VE RAHATLAMA	270
NIHAT ÖZDEMİR VE HALİL İBRAHİM B.	273
KERAMET VE İNTAKI Bİ'L-HAK	276
FİZİKİ TAKİP VE YAMANLAR'DAN İSTANBUL'A	279
İKİNCİ RAMAZAN, TERAVİH NAMAZI VE İDEAL TALEBEDEN BEKLENTİLER	283

MEHMET AĞA VE BEDELLİ ASKERLİK	291
ASKERLİK SONRASI İLK HATIRAM: BANYO	297
ANTALYA SEYAHATI VE LAMİNANT YAPIMI	300
ENVAR NEŞRİYAT MEKTUBAT TASHİH VE TAHRİCİ	303
DERT VE DERTLENME	308
ABDURRAHMAN BAŞ	311
DİYANET'E MÜRACAAT	315
BUHARİ'DEN SON DERS	319
VE VEDA...	322
SON SÖZ YERİNE	327

HATIRDAN SATIRA-1

Hocaefendi ile Talebelik Yillarım (1985-1988)

Ahmet Kurucan

HATIRDAN SATIRA-1

Hocaefendi ile Talebelik Yıllarım (1985-1988)

Copyright © *Süreyya Yayınları*, 2023

Bu eserin tüm yayın hakları *Süreyya Yayınları*'na aittir.

Eserde yer alan metin ve resimlerin, *Süreyya Yayınları*'nın önceden yazılı izni olmaksızın, elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılması, yayımlanması ve depolanması yasaktır.

Süreyya Yayınları

-

<https://sureyyakitap.com>

ÖNSÖZ

Şehir içinde iki dost yan yana yürürken birisi durmuş, eliyle bir yeri işaret ederek “Ne görüyorsun?” diye sormuş. “inşaat” diye cevap vermiş dostu. “İnşaat olur mu, bak şu ağaca, kaç yıllık ulu bir çınar!” demiş ve ilave etmiş: “Dostum biz görmek istediğimizi görüyoruz.”

Doğrudur, insanoğlu görmek istediğini görüyor. İşine geleni, ilgi alanına gireni, menfaatine uygun olanı, arzu ettiğini. Hâlbuki orada görmediği başka şeyler de var ve işte bu başka şeyler aslında resim karesinin bütününe oluşturan parçalar. Mahrûtî bir göze sahip olup, bütüncül bakabilmek ve ardından hakikati bulma yolunda gözümüzün önünde bulunan gerçeği bütün yanları ile görebilmek aslında insanlığın olmazsa olmazı. Atomik ve parçacı yaklaşımlar meşhur misalde olduğu gibi körlerin fili tarif etmesine benziyor. Keşke sadece onunla kalsa, hortumuna dokunan insanın dediği gibi “Fil, soba borusu gibi bir şeydir.” demekle yetinse. Öyle olmuyor, hortumdan hareketle fil hakkında hükümler veriyor, ona karşı tavırlar belirliyor. Daha da ötesi bulunduğu makam ve mevki itibarıyla sahip olduğu imkânları kullanarak yaptığı ezici propaganda ile muhatap kitlesini de kendi yargılarına inandırıyor.

Fethullah Gülen Hocaefendi’ye sözü getireceğim. Ama başlangıçta şu giriş yazısında birkaç kelam daha etmeme müsaade edin. Türkiye çeşitli fay hatları üzerine oturmuş bir ülke. Türk, Kürt, Alevi, Sünni, Laik, Müslüman, Yahudi, Hristiyan diyerek ifade ettiğimiz etnik ve dinî kimlikler bu kırılğan fayların ana hattını oluşturuyor. Sağcı-solcu, liberal, AKP, CHP, MHP, HDP diye devam eden ideolojik ve siyasi fay hatları ile cemaat, tarikat dediğimiz dinin alt kategorisine giren hatları da hesaba katacak olursak gerçekten Türkiye’nin tam anlamıyla sosyal anlamda kırılğan fay hatları üzerinde oturduğunu siz de kabul edersiniz. Hem de kuruluşundan bu yana. Geçen yaklaşık 100 yıl içinde de durum çok değişmiş değil. Kurucu irade bu fay hatlarını sürekli canlı tutuyor, yerine ve zamanına göre herhangi birisini harekete geçirerek yani “ötekileştirerek” kendi varlığını ve konumunu koruyor. 1900’lerin ilk yıllarında Ermeniler, 1930’larda Dersim Alevileri, 1940’larda dinî azınlık olan Yahudiler, Hristiyanlar, 1950’lerde Rumlar, 1970’lerde Marksist solcular, 1980’lerde

başörtülüler ve muhafazakâr mütedeyyinler, 1980'lerin ortasından başlayıp 1990'larda hızla yükselen ve hâlâ devam eden Kürtler.

Şunu diyebilirim; herkes veya her bir kesim “ötekileştirileceği” zamanı bekliyor. Türkçe’de buna “sirasını bekleme” derler. Nitekim bu “ötekileştirmenin” son kurbanı cemaat ve onun fikri mimarı Hocaefendi oldu. 2021 yılı itibarıyla olmaya da devam ediyor. Devlet orantısız güç kullanarak “köpeği” haline getirdiği yargı yoluyla, gerektiğinde onu da aşarak belli projeler etrafında ülke ve dünya insanlığına faydalı olmaya çalışan toplumsal bir grubu resmen yok etmeye çalışıyor. “Sosyal soykırım” diyor uzmanlar buna şu an itibarıyla. Nasıl demesinler ki; 15 Temmuz 2016’dan bu satırları kaleme aldığım 2 Şubat 2021 tarihine kadar yuvarladığım rakamlarla toplam soruşturma geçiren insan sayısı 600 bin, gözaltı 300 bin, tutuklama 100 bin, KHK ile ihraç 140 bin, kapatılan kurum sayısı ise 2,761. Ne yazık ki diye ilavede bulunayım, BM ve uluslararası hukukî metinlerde yer alan resmi “soykırım” tanımının kapsamı içine girmek için de bir veya iki aşama kaldığını söylüyorlar. Bülent Keneş’in İngilizce olarak kaleme aldığı “A Genocide in the Making? Erdoğan Regime’s Crackdown on the Gülen Movement.” kitabı bunun izahı ile dolu. Manası “Bir Soykırıma Doğru? Erdoğan Rejiminin Gülen Hareketine Uyguladığı Baskı Politikaları”

Ben bu günlerin er ya da geç biteceğine inanıyorum. Ne sabit kalmış kişi şu fani dünyada bu sabit kalsın ve ebedlere kadar devam etsin? Şartlar bir gün mutlaka değişecek. İşte o gün geldiğinde Türkiye insanı devlet eliyle yapılan bu yanlı, taraflı iftira ve yalanlarla dolu propagandaların ve politikaların sebebiyet verdiği sonuca bakarak “Ne yaşadık biz?” diyecek. Doğru dedikleri, doğru diye belledikleri her şeyi sorgulamaya başlayacaklar. Şimdilerde birçok kimsenin Dersim ve Menemen hadiselerini sorguladığı gibi? Daha yakın tarih itibarıyla cereyan eden Maraş ve Sivas olaylarını sorguladıkları gibi. O zaman geldiğinde de Ankara Gar Katliamını, Diyarbakır Sur hadiselerini, 17/25 Aralık diye tarihe mal olan, iktidarın yolsuzluklarını ve 15 Temmuz meş’um sahte askeri darbe kalkışmasını sorgulayacaklar.

İşte o gün geldiğinde, dedim. Evet, işte o gün geldiğinde bütün bu hadiselerin merkezine konulan ve “vur abalıya” anlayışıyla “günah keçisi” gibi ortaya atılan Hocaefendi ve cemaatini de artısıyla-eksisiyle sorgulayacaklar. Korku atmosferinden kurtulduktan sonra şimdilerde kendilerine dikte edilen haberleri didik didik edecekler.

Hemen aklınıza ‘‘Hocaefendi ve cemaatin hiç mi hatası yoktu? Sütten çıkmış ak kaşık mıydı?’’ soruları gelmesin. Konumuz o değil. şimdiye kadar böyle bir iddiada bulunmadım, bundan sonra da bulunmam. Olur olmaz bilemem ama adil mahkemeler önünde tarafsız yargılamalar yapılmasını beklerim. Olmaz ya da olduğunu görmeye benim ömrüm yetmezse ne diyeyim, Hakkın takdiri. O zaman da atom ağırlığı kadar iyilik ya da kötülüğün karşılıksız kalmayacağı ahirette gerçeği öğreniriz derim.

Bununla beraber şurası kesin ki aradan geçen 5 yıl içinde söz konusu propagandalarda yapılan ithamların birçoğunun yalan ve iftiralarla dolu olduğu, tarafsız gözle hadiseleri okuyabilen herkesin ittifak ettiği bir gerçek. Bu satırların yazarı da o orantısız gle yapılan sosyal soykırımdan nasibini almış birisi. Dolayısıyla fazla zorlanmadan, sözünü ettiğim gerçeği kendisi için ispat edebilecek verilere sahip. Başkaları için de böyle.

Her neyse! Geriye döneyim; işte o gün geldiğinde, devletin propaganda gücü ile aldatılmış kitleler içinde, gerçeği, doğruyu, hakikati öğrenmek isteyenler çıkacaktır ümidini taşıyorum. Mahrt bir bakışla meseleyi değerlendirmek isteyen bu kişilerin Hocaefendi’nin hayatını didik didik edeceğini, yazılı ve sözlü bütün malzemeyi farklı perspektiflerden defalarca okuyup, izleyip değerlendireceklerini düşünüyorum. Bu noktada Hocaefendi’nin sadece 17/25 ve sonrası değil önceki hayatı da gündeme gelecektir ve gelmek zorundadır. Aksi takdirde yapılan değerlendirmeler sahih bir sonuca ulaşmaz. Benim ise bu bağlamda doğruların anlatılması adına bir sorumluluğum var. Tarihe, tarihin bir kesitine şahitlik etmiş bir insan olarak bunu yapmam gerektiğine inandım. Vefa mı? Böyle de diyebilirsiniz ama ben bu kadar tezviratı gördükten sonra vefayı da içine alan sorumluluk diyorum. Hocaefendi’nin tarihe yanlış mal olmaması için bir katkı sağlar diye düşünüyorum. Resmin tüm karelerine şahit olmak isteyenler için bu yaptım çalışmanın o büyük resmin en azından bir karesini dolduracağına inanıyorum. Elinizde tuttuğunuz kitabın işte o günlerde işe yarayacağını düşünüyorum. Zaten bu inanç bana bu kitabı yazdırdı.

Ne anlatacağım bu kitapta? Ankara İlahiyat Fakültesinden mezun olur olmaz, Hocaefendi’nin yanında 1985 Ekim ayında başlayan ve 1988 Temmuz ayında son bulan fiili talebelik yıllarımı anlatacağım. Her ne kadar kitabın başlığından kendi hayatımı anlatıyor gibi anlaşılsa da aslında anlatacağım, hatıralar ekseninde Hocaefendi olacak. Kendisini

hem kâmil bir insan hem samimi bir Müslüman hem de Hocam olarak tanımış olsam ve üzerimde annem-babamdan sonra en çok emeği olan bir kişi olsa da propagandist bir dil kullanmamaya çalışacağım. Aliya'nın dediği gibi "Seni severim ama hakikati senden daha çok severim." anlayışı, kitap boyunca temel ilkem olacak. Hocaefendi'ye dair mübalağalara girmeden, benim perspektifime yansıyan doğru, hakikat, gerçek ve gerçek ötesi ne ise onu yazmaya çalışacağım. Zaten aksi bir tutum zulüm olur. Eşyayı yerli yerine koymamanın adıdır zulüm. Benim Hocaefendi gibi bir insana zulmetmeye ne niyetim ne de hakkım var. Ne de bunu yapmaya gücüm yeter. Bilindiği üzere adalet her şeyi yerli yerine koymak, her hak sahibine hakkı vermek, zulüm ise tam tersi, eşyayı ve insanı ait olduğu, hak ettiği yere koymama demektir. Sözün özü, bazıların eleştirel mahiyette söylediği şekliyle "Fethullah Hoca'yı pazarlayan" bir kitap olmayacak okuduğunuz kitap. Kaldı ki kendisinin ne pazarlanılmaya ne de propagandist bir dille benim gibi bir insan tarafından anlatılmaya ihtiyacı olduğunu düşünüyorum.

İşin aslı çok eski bir proje bu. Yıllardır kafamın içinde bir yerde ve planlarım arasında duruyor. Tarihe tanıklığının benimle birlikte mezara gitmesini istemediğim için uzun yıllar önce düşünmüştüm böyle bir kitap kaleme almayı. Nasip olmadı bir türlü. Gündelik işlerin telaşı, vakti yerli yerince kullanamama, düzenli bir hayat yaşayamama, çalışma disiplinine sahip olamama beni bugünlere kadar getirdi. Artık tamam dedim. Dalından kopan yaprak misali emsali arkadaşlarımın vefat haberleri bana "Sıra sana da geliyor." ikazlarını yapıyor her gün. Bedenin nefsin arzularına istediği halde cevap verememesi bir başka emare. Saçlarda beyazların çoğalması bir diğeri. İşte bu sebeple daha fazla uzatmanın âlemi yok deyip 'vira bismillah' dedim.

Kitapta, yapabildiğim ölçüde iki şeyi ön plana çıkartacağım. Bir Hocaefendi'nin ulema kimliği, ikincisi ise insanî yönleri. Ulema kimliği, orijinali Enes Ergene'ye ait ama iştihar bulması Ali Bulaç'la olan tespitle "Fethullah Hoca Osmanlı'dan tevarüs ettiğimiz ulema geleneğinin son temsilcisidir." özelliğine vurgu yapacak. Malum "ulema" kimliği kendisinin en önemli kimliklerinden biridir. Hatta bana göre kişilik özelliklerini de belirleyen ana umdelerdendir. Doğduğu, büyüdüğü çevre, dindar ailesinden aldığı terbiye, medrese eğitimi ve bunlar üzerine kurduğu imamlık, Kur'ân Kursu hocalığı ve vaizliği ile devam eden mesleki hayatı ve ortaya koymuş olduğu yazılı ve sözlü müdevvenatın, bu tezimi doğrula-

dığını düşünüyorum. Kaldı ki aynı çatının altında tam 2,5 yıl süren kesintisiz beraberliğimiz merkezinde de zaten, Hoca-talebe ilişkisi -yani onun ilmî kişiliği, âlim oluşu, halk lisanıyla hocalığı- vardı. Sabah namazı sonrası başlayıp öğle ezanları ile biten “arz”, zaman zaman da “takrir usulü” ile geçen yoğun bir eğitim hayatımız oldu. Dolayısıyla bir kenara kaydettiğimiz notlar ya da hatırımızdan hiç çıkmayan nice hatıralar genelde bu alanda.

İnsani yönlerine gelince; günlük 24 saati birlikte yaşıyorsunuz. Kahvaltı, öğle yemeği, akşam yemeğinde onunla aynı sofradasınız ya da aynı salonda, onun sofrasının hemen yanındaki sofradasınız. TV’den veya radyodan haberleri birlikte izliyor ve dinliyorsunuz. Onun okuduğu gazeteyi okuyorsunuz. Hiç eksik olmayan misafirlerle aynı mekânda sohbetle birlikte iştirak ediyorsunuz. Şehirler arası yolculuklarına zaman zaman katılıyorsunuz. Sevincine, öfkesine, kederine, üzüntüsüne, hastalığına, sıhhatine şahit oluyorsunuz. Uyku tutmamış, siz koridorda ders çalışırken yanınıza geldiğini görüyor ve bir saat birlikte oturup hasbihal ediyorsunuz. Çocuklarını getirmiş dostlar oluyor bazen. Çocuklarla nasıl haşır-neşir olduğunu görüyorsunuz. Özel problemi olanlar elbette istisna ama umuma açık bir şekilde ticarî, ailevî veya başka alanlardaki problemlerini anlatan, çözüm isteyen, tavsiye bekleyenler oluyor ve siz de bunların ilk elden şahidisiniz. Bazen ev davetlerine gidiyorsunuz. Siyaset, sanat, kültür, spor camiasından meşhur insanların ziyaretlerinde bulunuyor ve onlarla olan muhabbetlerine şahit oluyorsunuz. Sözün özü, 24 saat içinde odasına çekildiği zaman hariç daracık ya da geniş mekânlarda aynı atmosferi paylaşıyor, aynı havayı soluyorsunuz. Başka bir tabirle insan olan Fethullah Gülen ile berabersiniz. Ve benim bu hatıratı kaleme alma gerekçelerimin başında gelen en önemli şey; söz konusu tarihe tanıklık diye ifade ettiğim bu yaşanmışlıkları hep not etmişsiniz ve o notları o günden bugüne koruyorsunuz.

Pekâlâ nasıl bir üslup takip edeceğim sözünü ettiğim hatıraları yazıya dökerken? Birçok biyografi kitabı okudum. Acaba şu usul mü bu usul mü diye düşündüm. Hem benim yazma kapasitem hem malzemenin muhtevası hem tekrarlara girmeme hem de okuyuculara faydalı olması açılarından meseleye baktım. Hocaefendi hakkında şu ana kadar yazılan biyografilere de baktım. En sonunda Huzurdan Esintiler, Bize de Çekmek Düştü, O Razi İse, Yalan, Talan ve İman adlı seri 4 kitabımda yaptığım gibi ortam tasvirleri ve yorumların yer aldığı bir üslup ile kaleme almaya

karar verdim. Eskilerin tabiriyle her bir hatıranın “efrâdını cami ağıârını mâni” olmasının ancak bu usulle mümkün olacağını düşündüm.

Okuyacağınız sayfalarda birçok isim geçecek. Türkiye'nin şu an içinde bulunduğu siyasi ve hukuki atmosferden dolayı isimlerinin açıkça zikredilmesi durumunda zarar görecektir, takibata uğrayacak veya zarar görme ve takibata uğrama ihtimali bulunan kişilerin isimlerini rumuzla ifade ettim.

Hâsılı, 17/25 Aralık ve 15 Temmuz sonrası esen rüzgârın yönüne, akan selin önüne kendini kaptırıp zamanın ruhuna teslim olanların ağırlıkta olduğu bir zamanda yazmaya başladığım bu eser inşallah faydalı olur.

Teşekkürlere sıra geldi. Bu eserin kaleme alınmasında maddi ve manevi desteğini hiç esirgemeyen, kitabı kaleme almam için sürekli beni teşvik eden ve isimlerinin bilinmesini isteyen/istemeyen dostlarıma candan teşekkür ediyorum. O yılları benimle birlikte yaşayan ve gerek yazım aşamasında paylaştığım hatıralarda unuttuğum noktaları hatırlatan gerekse tashih aşamasında kitabın tamamını okuyarak her türlü katkıyı sunan ders arkadaşlarıma teşekkür ediyorum. Her bir kitap çalışmamda olduğu gibi bunda da zemini benim için hazır eden, birlikte geçireceğimiz vakitlerden fedakârlık ederek “Git çalışmanı tamamla!” diyen kıymetli eşim Zehra Kurucan Hanımefendi'ye teşekkür ediyorum. Ve bu mütevazî çalışmanın matbaa mürekkebi ile buluşup kitap olarak size ulaşmasına kadar emeği geçen başta Hüseyin Şentürk ve Ömer Çetinkaya olmak üzere herkese teşekkür ediyorum.

Son söz; anokranizme düşmeyin lütfen. Bu kitap Hocaefendi ile birlikte geçirdiğim 1985-1988 arası talebelik yıllarımı, o yıllardaki Hocaefendi'yi ve yine o yıllardaki beni ve bizi anlatıyor.

Gayret bizden, tevfik Allah'tandır.

27 Temmuz 2021

Garfield NJ

TALEBELİĞE İLK ADIM VE BOZYAKA

20 Ekim 1985. Türkiye’de nüfus sayımı var. Sokağa çıkmak yasak. Ankara’dayız. Ankara İlahiyat Fakültesi’nden arkadaşım Cuma Ördü ile birlikte yeni bir hayatın kapısını çalmak için yolculuğa hazırız. “Nüfus sayımı sonrası gelsinler.” dedikleri için bekliyoruz.

Biraz geriye götüreyim sizleri. Haziran ayında mezun olduk. Hem beş yılın yorgunluğunu atmak hem ailemle biraz zaman geçirmek hem de yeni görev yerim olan Bingöl yurt müdürlüğü konusunu annem babamla konuşmak için Tavşanlı’ya gittim. Fakat bu arada bir gelişme oldu. İsmail Büyükçelebi beni Tavşanlı’dan Ankara’ya çağırdı telefonla. O arada Zonguldak’ta bulunan sınıf arkadaşım Cuma Hocayı da çağırmış. Bize verilen tarih, saat ve yerde İsmail Hoca ile buluştuk. Kısa süreli bir konuşmamız oldu. Hocaefendi’nin Kestanepazarı yıllarından beri hiç aksatmadığı talebe yetiştirmedeki tavrını ve tutumunu anlattı. Bunu Kestanepazarı hatta Edirne’deki imamlık yıllarından beri kendisine bir misyon olarak belirlediğini söyledi. 1980 darbesi sonrası bunun kesintiye uğradığını ama her şeye rağmen yanında bulunan birkaç kişiye Nahvu’l-Vâdih’tan başlayarak Arapça öğretmeye ve ibareleri alabildiğine basit olan bazı fıkıh kitaplarını okuttuğunu anlattı.

Ardından kendisinin başını çektiği bir projeden bahsetti ki biz yaklaşık bir yıldan beri çeşitli mahfillerde konuşulduğu için onu uzaktan uzağa da olsa duyuyor ve biliyorduk. Proje şuydu; Arapça metinleri anlamakta zorlanmayacak kadar Arapçası iyi olan çeşitli illerdeki İlahiyat fakültesi mezunlarından seçilecek 10 kişi Hocaefendi’nin yanına gidecek ve bir yıl boyunca takip edilecek müfredata bağlı olarak fıkıh, tefsir, hadis, kelam kitapları okuyacaklardı. Kitap okuma derken kastedilen mana, bu ana ilim dallarında en azından master düzeyinde Yüksek İslami Eğitim adı verilebilecek dersler alacaklardı Hocaefendi’den. Ankara’dan iki kişi düşündüklerini ve bu ikisinin bizler olduğunu söyledi son söz olarak.

Kabul etmemiz durumunda nüfus sayımından hemen sonra İzmir’e gitmemiz gerekeceğini belirtti altını çizerek. Ben bu teklife içten içe sevinmekle beraber annem babamla konuşmam gerektiğini söyleyerek yeniden Tavşanlı’ya gittim. Cuma Hoca ile 18 veya 19 Ekim’de Ankara’da

buluşalım diye kararlaştırdık. Tavşanlı'ya vardığımda ne babam ne de rahmetli annem bir itirazda bulundular ama Hocaefendi'nin aranıyor olmasının onlarda bir tedirginlik hâsıl ettiğini tahmin etmek zor değildi. Bununla beraber bu hissiyatlarını bana sezdirmemek için azami gayret sarf ettiklerini bugünkü gibi hatırlıyorum.

Ankara'ya kararlaştırdığımız tarihte döndüm. Nüfus sayımında Cuma Hocanın en son kaldığı evde birlikteydik. Ertesi gün Sıhhiye'deki Ahmet Örs Hastanesi'nin polikliniğinde İsmail Hoca ile buluştuk. O bize kendi özgür iradelerimizle kabul edip içine girmek üzere olduğumuz işin ehemmiyetinden bahsetti. Mezuniyet sonrası icra edeceğimiz muhtemel fonksiyonları nazara verdi. Teşvik edici sözler söyledi. Hocaefendi'nin kaldığı mekân, çevresinde daimî kalan kişiler ve günlük yaşam adına bazı hatırlatmalar ve tavsiyelerde bulundu ve bize veda etti. Biz de hem ona hem de beş yılımızı geçirdiğimiz Ankara'ya veda ettik.

Ankara Tandoğan Otogarı'ndan bindiğimiz otobüs bizi İzmir Halkalı Otogarı'na sabahın erken saatlerinde bıraktığında, takvimler 22 Ekim 1985 Salı gününü gösteriyordu. Lise yıllarından sınıf ve sıra arkadaşım Y. A'nın misafiri olduk. Akşama kadar onunla birlikte zaman geçirdik. Bize verilen adres şimdi okul, eskiden yurt olan Bozyaka binası idi ve oraya akşam hava karardıktan sonra gitmemiz tembih edilmişti. Gittik. İletişimde bir anlaşmazlık olduğunu oraya vardığımızda anladık. Zira bir-iki saat boyunca kapıda beklememize rağmen bizi içeriye almadılar. Çaresiz döndük. Elimizde iki valiz, iki genç insan Y. A'nın tavassutuyla "Bozyaka 2" dershanesine gittik. Orada misafir olduk ve ertesi gün sabah erken bir vakitte gelen haber üzerine Bozyaka'ya gittik. Anlaşılan o ki gece Ankara ile İzmir arasındaki iletişim problemi çözülmüş ve bizi beklediklerine dair haber gelmişti. Adının daha sonra İdris olduğunu öğrendiğimiz kapıdaki Ağabey bize "Buyurun!" dedi.

Binanın yan tarafındaki girişten, bir yıllığına denilen ama ne zaman biteceği belli olmayan bir yolculuğa yelken açmak için Beşinci Kat merdivenlerini ağır ağır çıktık. Daha sonra bizim de emeğimizin bulunacağı, kenarları sürgülü pimapen plastik pencerelerle kapalı, çamaşır kurutma iplerinin uzandığı salondan geçip kütüphanede oturmaya başladık. Bir sessizlik hâkimdi etrafta. Sabah namazı ve kahvaltı sonrası işi olanlar işine gitmiş, oranın daimî sakinleri de kimisi ayakta kimisi istirahatte idi. Cuma Hoca bir arkadaşın hamur yoğurarak poğaçaya yaptığını söyledi bana. Zihninde kazınan ilk manzaralardan biri olduğu için unutmamış.

Hocaefendi ile ilk karşılaşmamız öğle namazı öncesi oldu. Duvarları kitaplarla kaplı küçük salona girmiş, o vakur duruşu ve tok sesiyle “Hoş geldiniz!” demişti bize. Simaen bizleri tanır ama ismen hatırlar mıydı bilmiyorum. 1984 yılında Merhum Abdülkadir Akşit Ağabey’in kiraladığı Bahçelievler semtindeki dairede tam bir ay birlikte kalmıştık Hocaefendi ile. Simaen tanırdı dememin sebebi bu. İsmail Büyükçelebi’nin büyük gayretlerinin sonucu Hocaefendi ile her gün Mülteka’dan bazı bahisler okumuştuk. Eski dille ifade edecek olursam kısa bir süre rahle-i tedrisinde ders görmüştük.

Hocaefendi salonda bulunan kitapları anlattı bize. Bazılarını tek tek eline alıp oldukça ayrıntılı izahlarda bulundu. Birçoğunun adını duymuştuk Ankara İlahiyat yıllarında. Bazılarından parçalar okumuştuk tefsir ve hadis derslerinde. Bitirme tezimizi yaparken birçoklarının da kapağını kaldırmışlığımız vardı ama bu eserlere Hocaefendi ölçüsünde vukufiyetimizin olmadığı muhakkaktı.

Neden böyle bir tanıtımda bulundu? Şundan dolayı; bir yıllık eğitim süremiz içinde “arz” usulü ile ders yapacaktık. Daha doğrusu Hocaefendi’nin zihnindeki metot o imiş ve biz bunu ilerleyen günlerde müşahede ettik. Tefsir, hadis ve fıkihtan bir kitap takip edeceğiz, dersi talebeler olarak biz okuyacağız, Hocaefendi de gerektiği yerlerde izah edecek, katıldığı-katılmadığı noktaları söyleyecek, anlamadığımız yerlerde biz sorular soracağız ve günümüz dünyasında o tefsirlerin, şerhlerin ya da fikhî içtihatların geçerliliğini birlikte sorgulayacağız. Klasik medrese eğitiminde bir model olarak karşımıza çıkan bu “arz” ve “takrir” metodu ile alakalı daha detaylı bilgileri ilerleyen sayfalarda vermeye gayret edeceğim.

İşte Hocaefendi bu tanıtımları, okuyacağımız kitapların seçimi adına yapıyordu. Her kitap hakkında açıklamalarda bulunuyor, tercihi bize bırakıyor ama yönlendirme diyebileceğimiz cümleleri kurmayı da ihmal etmiyordu. Ağırlıklı tavsiyesi tefsirden İbn Kesîr’in Muhtasar’ı, hadisten Buhârî, fıkihtan da Merginânî’nin Hidâye’si oldu. Hiç unutmuyorum, biz talebeler olarak tefsirde Sâbûnî’nin yaptığı Muhtasar’ı okurken kendisinin 8 ciltlik aslına bakma ihtimalinden söz etti. Buhârî’nin Aynî, Kastalânî ve Askalânî şerhlerinden birisini takip edebileceğini söyledi. Hidâye’ye gelince, onu tercih etmemiz durumunda Kemaleddin ibn Hümâm’ın Fethu’l-Kadîr şerhi ile birlikte okuyacağımızı ifade etti.

Madem sözü bu kadar uzattık, en azından şu kitap seçme faslını bitireyim. Cuma Hoca ile o gün uzun uzadıya müzakerelerde bulunduk. Kitap-

lar üzerinde Şu veya bu olsun diyebilecek bir kitabiyât bilgisine sahiptik hamdolsun. Gerek İlahiyat sıralarında gerekse hafta içi okul sonrası, hafta sonu da gündüzleri almış olduğumuz takviye derslerden elde ettiğimiz birikim, bu müzakereyi yapmaya yeterli idi. Nihayetinde bütün ihtimalleri değerlendirerek tefsir, hadis ve fıkıh alanında yukarıda isimlerini yazdığım kitapları okumaya karar verdik. Bu kararda eğitim süremizin bir yıl ile sınırlı olmasının payı büyüktü. Bir yıllık sürede ancak bunları bitirebileceğimize kanaat getirdik. Hatta bir yıl yetmez Őüphelerimize Cuma Hocanın benim de kabul ettiğim “Altı üstü bir yıl. Günde 2 saat uyusak ne olur? Geceli gündüzlü çalışır, hallederiz.” beyanının bizim aşk ve Őevkimizi göstermesi açısından önemli olduğunu düşünüyorum. “Hakkını verebildiniz mi?” diyecek olursanız, talebelik yıllarımızda evet ama hayatın içine atıldıktan sonra bu soruya evet cevabını vermekte zorlanırım.

Ertesi gün Hocaefendi “Karar verdiniz mi?” dedi bize. Evet, dedik ve tercihlerimizi söyledik. Kitap teminine sıra gelmişti. Cuma Hoca kitaplarını almak için bir günlüğüne Ankara’ya döndü. Benim kitaplar ise İzmir Kemeraltı’nda Arapça kitaplar satan bir yer vardı, oradan temin edildi. Ve o hafta içinde Cuma Hocanın Ankara’dan geri dönmesi ile birlikte ders okumaya, talebelik hayatına, Hocaefendi’nin tabiriyle “Arkadaşlarla kitap mütalaa ve müzakere ediyoruz.” dediği mütalaa ve müzakereye başladık. Taa ki...İlerleyen sayfalarda buraya geri döneceğim.

Yeni bir yolculuğa başlamıştık. Bilinen ve bilinmeyenlerle dolu bir geleceğe. Kaderimizi nasıl belirleyeceğimizi ve kaderin bize neler çizdiğini ilerleyen zaman diliminde gün be gün, an be an görecektik.

BEN KİMİM?

Bir döneme ayna tutma, tarihe şahitliğimi bugün ve yarının insanlarıyla paylaşma adına kaleme aldığım bu satırları okumaya başladım ve buraya kadar geldi iseniz “Bu satırların yazarı kimdir?” sorusunu ihtimal soruyorsunuzdur. Haklısınız. Sizin yerinizde olsam ben de sorarım. Beni yakından tanıyanlar, yazı ve konuşmalarımın bilenler olabilir ama ya tanımayanlar? Ya yakın veya uzak gelecekte bu kitabı okuyacak olanlar? İşte onlar için bir-iki sayfaya sığdıracak ölçüde kendimi tanıttım. Bunun önemli olduğu kanaatindeyim. Özellikle ayna tutacağım 1985-1988 yılları arasındaki hadiseleri anlama, anlamlandırma bağlamında okurun bakış açısını belirleyecek bir perspektif sunabilir benim hayat hikâyem. Yoksa kendimi anlatma gibi bir derdim yok; hiçbir zaman da olmadı. Rabbim şahit ve kalbime nigezbân.

Ben 1961 yılının Haziran ayında Kütahya'nın Tavşanlı ilçesinde bir Pazar günü İzzet ve Songül çiftinin ilk çocuğu olarak dünyaya gelmişim. Annem ev hanımı. Babam sıcak demirci. Çocukluk ve gençlik yılları futbol sahalılarında geçmiş. Amatör genç milli takıma seçilmiş. Altınordu, Vefa, Karagümrük, Altay, PTT gelmiş istemiş babamı, babası ve annesinden. Amcam 14 yaşında ince hastalıktan vefat ettiği için evde ve elde kalan tek oğullarını gurbete göndermemişler dedem ve ninem. “Dük-kânda çalışsın, Tunçbilek Maden İşletmesi, Termik Santrali'nde çalışsın.” demişler. “Gitseydin ne olurdu?” dedim babama bir Kurban Bayramında kelle ütülerken demirci dükkânımızda. “Lefter olamazdım ama Metin Oktay olurdum. Tanju Çolak'tan daha iyiydim.” dedi bana. Tanju'yu ben de tanıdım ama Lefter Küçükandonyadis ile Metin Oktay arasında nasıl bir fark vardı onu bilemiyorum. Çevre de tasdik ederdi bunu. “Karayılan İzzet” idi babamın lakabı. Sağ açık oynarmış.

Demircilik bizim aile mesleğimiz. Dedemin dedesine kadar uzanıyor. Bende kesildi ama bu zincir. Benim çocuklarım demirci dükkânının tez-gâhından geçmediler. Ankara İlahiyat'a okumaya gideceğim zamana kadar -yani 20 yaşına kadar- demircilik yaptım kendi dükkânımızda. Çıraklık, kalfalık devrelerim tamam. Demircilik geleneği içinde usta olmanın son aşamasına gelmiştim ve artık dedem bana kalfalık yapmaya

başlamıştı ki üniversite tahsiline gittim. Gidiş o gidiş. İyi bir sıcak demirci ustasıyım diyemem ama rahatlıkla iyi bir kalfayım diyebilirim.

Annem ev hanımıydı. 3 kardeşiz hayatta olan. En büyükleri ben. Diğer ikisi kız. Büyüğü Manisa'da, küçüğü Tavşanlı'da. Bir de 4 yaşında, sahibinden ürkererek kaçan bir atın çektiği arabanın tekerlekleri altında kalıp iç kanamasından vefat eden erkek kardeşim vardı. Adı Ergun.

Bu kadar yeter diyeceğim ama ilahiyat ve sonrasına kadar getirmem lazım. İlkokul, ortaokul ve liseyi Tavşanlı'da okudum. Üçünün de adı Atatürk. Evet, İmam Hatip mezunu değilim. Benim liseye gideceğim sene sadece Kütahya'da İmam Hatip Lisesi vardı. Ya her gün 50 km gidip gelmem lazım ya da yatılı okumam. Arkadaşlarımdan servisle gelip gidenler vardı. Ailem hayır dedi, başka bir şey demedi.

Hizmet ve Hocaefendi ile 1976 yılında tanıştım. Tanıştıran sınıf arkadaşım YA idi. Hani İzmir'e ilk gidişimizde evinde kaldığımız arkadaş. Korona'dan vefat eden Mustafa Aydın da sınıf arkadaşımdı. Yanlış hatırımda kalmadıysa İzmir Bergama'dan Tavşanlı'ya okumaya gelmiş. Hocaefendi göndermiş dediler bize daha sonra. Yumurtacılar sanayisinde bulunan Lise'ye çok yakın bir yerdeki dershanede kalıyor. YA çok sık götürüyor beni oraya. Bir bardak çay etrafında dönen muhabbetler ve özellikle halamın komşusu Merhum Hüseyin Pembe'nin sohbetleri çok hoşuma gidiyor. İzmir Yüksek İslam Enstitüsü'nde okuyor o zamanlar. Çocukluğumdan tanırdım onu. Benden en az 4-5 yaş büyüktür. Ara sıra Ulucami'de vaaz ederdi. Farklı gelirdi bana vaazları. Hepsi Türkiye'de olan ve başlarına bir sıkıntı açılmasın diye isimlerini veremeyeceğim başka kişiler de var o evin müdavimlerinden.

Tahir Büyükkörükçü Hoca'nın tekerlekli kasetlerinden vaazlarını dinlerdik biz evde ara sıra. Bunun yanında, Ahmet Vanlı, Timurtaş Hoca, Abdullah Büyük ve Fethullah Hocaefendi'nin vaazlarını da. Daha çok Mustafa Aydın'ın evinde dinlerdik Hocaefendi'nin vaaz, hutbe ve sohbet kasetlerini. En çok hoşuma giden ve bende iz bırakan yanı Peygamber ve sahabe anlatımı idi. Ne tasvirdi o öyle. Bedir'i anlatırken kendimi cenk meydanında gibi hissedirdim. Ağlarken ağlar, gülerken gülerdim. Hissiyat tamam da rasyonel aklın ihmal edilmediği de çok dikkatimi çekerdi. Sorgulayıcı bir mantığa sahiptim zira. Eleştirel yaklaşımlar sergilerdim. Ama sonunda ikna olurdum.

Bir gün Tavşanlı'dan bir grup insanla beraber İsmail Ayaz Beyin minibüsüyle Bornova'ya gittik. İlk defa canlı olarak orada gördüm Hocaefen-

di'yi. Çok etkilendiğimi söyleyebilirim. 1980 ihtilaline kadar defalarca gittik İzmir'e. Bazen otobüsle bazen trenle. Tavşanlılı olup İzmir'in çeşitli üniversitelerinde okuyan ve dersanelerde kalan kişilere misafir olurduk. Bu süreçte hiç unutamadığım vaaz, 23 Kasım 1979 tarihli "Kâbe Baskını Hutbesi" diye tarihe mal olan vaazdır. Hatırladıkça hâlâ heyecanlanır ve gözlerimi yumup o tarihe yolculuk yaparım hayalen. "Allah bu dini, ricâlin himmeti üzerinde ikâme edecektir." cümlesini hiç ama hiç unutmadım. "Kestanepazarı'nda vaaz ederken söylemişim. Kâbe baskına uğrarsa şaşırmayacağım. Alın bantı dinleyin, ilave edecek bir şeyim yok." sözleri de hâkeza. Manasını bugün anlatabilirim ama o gün anlatamazdım ihtimal. Buna rağmen hâlâ aklımda. O gün orada hiç unutamadığım bir diğer şey ise Müezzin İzzet Hoca'nın iç ezanı okuduğu sırada Hocaefendi ile göz göze gelmemdir. Öyle bir bakışı vardı ki bana; bir ok gibi sineme saplandı bakışları. Ben de baktım Hocaefendi'ye. Kaç saniye sürdü bilmem ama artık dayanamadım ve başımı yere eğdim. Delmişti sinemi o bakışlar.

Bitiriyorum; liseden mezun olduğum 1978 senesinde üniversite imtihanını kazanamadım. 1979 yılında imtihana girmedim. Sağ sol çatışmaları, her gün ölen onlarca genç insan, dedem-ninem, annem-babam "Hayır!" dedi başka bir şey demedi. "Girsen ve kazansan da göndermeyeceğiz seni büyük şehirlere." dediler. O iki sene demirci dükkânımızda çalıştım. Hizmetle irtibatım da devam ediyordu. Bu arada küçük bir talebe yurdu açıldı Tavşanlı'da. İzmir Yüksek İslam mezunu Mustafa Hoca geldi yurt müdürü olarak; Turgutlulu. Süreç içinde çok sevdik birbirimizi. Üniversite okumam için çok ısrarcı oldu beni tanıdıktan sonra. Babama baskı yaptı beni üniversite hazırlık kursuna göndermesi için.

Ben zaten irademi okumaktan yana koymuştum. Baba mesleği sıcak demirciliği yapmayacaktım. Belçika'nın Antwerpen şehrinde bulunan halamın kocası merhum Selahattin Eniştem "Senin bütün masraflarını ben karşılayacağım. Benim üç oğlum okumadı ama seni okutacağım." dedi bana ve aileme. Ben oraya gitmek için hazırlık yapmaya başladım. Tıp okumaya, doktor olmaya karar vermişim. Ailenin tek erkek evladı olduğum için hâlâ tartışıyorlardı kendi aralarında büyüklerim. Babam göndermekten yana. "Beni büyük şehirlere futbolcu olmak için göndermediler ama ben seni göndereceğim." diyordu. Diyordu ama o da baba ve anne engelini aşamıyordu. Benim yedek planım da var bu arada. "Kesinlikle demircilik yapmayacağım." diyordum. Eğer Belçika'ya gidemez-

sem esnaf olacaktım. Nitekim Nalburiyeci arkadaşım Kadir Doğruöz'den, satıldıktan sonra parasını vermek üzere, kaba inşaat malzemeleri sayılan kazma-kürek, el arabası gibi şeyler alıp satmaya başladım ek olarak dük-kânımızda.

Benim okuma konusundaki kararlı tutumum, Belçika alternatifi ve yurt müdürü Mustafa Hoca'nın beni okutma istek ve ısrarı ile kesişince ailem "Madem bu kadar ısrar ediyor, bari gözümüzün önünde, Türkiye'de okusun." diye beni hazırlık kursuna gönderdiler. Önce İzmir Akyazılı OYEV dersanelerinde gündüzlü, hemen ardından Manisa Kurşunluhan yur- dunda yatılı kaldım. Unutmaya başladığım bilgilerimi yeniledim. Test teknikleri öğrendim ve imtihana girip Tavşanlı'ya geri döndüm.

Tam bu esnada 12 Eylül ihtilali oldu. Artık her gün ölüm haberleri gel- miyordu radyolardan. Mazeretleri bitmişti dedem ve ninemin. Sonuçlar da geldi. Ankara İlahiyat'ı kazanmıştım 434 puanla. Bu puanla Hacettepe Tıp'a da girebilirdim o yıl. Ama tercih sıralamamda İlahiyat daha öndeydi ve ben bunu bilerek yapmıştım. Belçika mı Ankara mı konu- şması yapıldığını hatırlıyorum bizim evde. Herkesin arzu ve isteği Ankara idi. Ve 1980 sonbaharında benim Ankara İlahiyat yıllarım başladı.

Hocaefendi'ye talebe olmama bakan yanıyla anlatayım; İmam Hatip Lisesi mezunu olmadığım için Arapçaya çok çalışmam gerekiyordu. Çok çalıştım da diyebilirim. 300 kişilik hazırlık sınıfında 10 üzerinden 10 alan 8 talebeden biriydim. İlme olan merakım Arapçaya çalışmamı tetik- ledi. Bir müddet aynı evde kaldığımız sınıf arkadaşım Hadi Adanalı'nın önüne diz çöküp Arapça okumuşluğum vardır. Hafta sonları ilave dersler de almaya başladım çeşitli hocalardan. Bu ders alış tam beş yıl sürdü. Kimler yoktu ki ders aldıklarım arasında; Merhum Mustafa Kayapalı, Muhammed Sağlam, Kemalettin Özdemir, İsmail Büyükçelebi, Ahmet Karadavud, İsmail Hamsici, Prof. Dr. İsmail Cerrahoğlu.

Arapça gramer dersleri, fıkıh, tefsir, hadis medreselerde olduğu gibi arz ve takrir usulüyle okuduğumuz derslerdi. Kitap da okuyordum. Öyle ki, Çağrı yayınlarının bastığı Kütüb-i Sitte'yi fakülte yıllarında bitirdim. Sonuç olarak 1985 yılında mezun oldum ve Bingöl'e yurt müdürü olma teklifi ile karşı karşıya kaldım. Bu teklifi kabul de etmiştim. Hazırlıklar yapıyordum gitmek için.

Buradan ötesini daha önce anlatmıştım. Anlatmadığım tek şey, bir yıl Hocaefendi'nin yanında aldığımız yüksek eğitimden sonra ne yapacağımız idi? Hem malum hem meçhuldü o bizim için. Malumdu; çünkü İlahi-

yat mezunu olarak, Milli Eğitim'de ğretmen, Diyanet İşleri'nde vaiz, müftü olabilir ya da akademik hayata intisab edebilirdik. Meçhuldü, zira daha o günler gelmemişti. Nitekim bizim bir yıl diye başlayan eğitim süremiz tam 2,5 yıl sürdü.

şimdi yeniden dönelim Bozyaka'ya. Bakalım neler yaptık?

DİNİ İLİMLERİ ÖĞRENMENİN VE ÖĞRETMENİN HİKÂYESİ

İsmail Büyükçelebi'nin bize yaptığı teklif ve teşvik konuşmasını önceki satırlarda dile getirmiştım. Bir kez daha ifade edeyim; meslekî anlamda talebe yetiştirme Hocaefendi'nin misyonuydu. Bu misyonu Hocaefendi özgür iradesiyle kendisi mi seçti yoksa hayatın tabii akışı içinde karşısına çıkan şartlar mı onu bu noktaya sürükledi bilmiyorum. Bana göre ikisi de olabilir. Babası Ramiz Efendi, Alvar İmamı Muhammed Efe Hazretleri, Osman Bektaş Hoca, Seyfullah Efendi vb. hocaları ile başlayan talebelik hayatının ardından Kurşunlu Medreseleri, Edirne Üç Şerefeli Camii imamlığı, İzmir Kestanepazarı Kur'an Kursu hocalığı, Güzelyalı ve Bozyaka yurtları, Çeşme ve Gülsüm adı verilen evler, İzmir Yüksek İslam Enstitüsü talebelerine Bozyaka'da dışarıdan verdiği takviye dersler ve derken biz. Hayatın tabii akışı derken kastım bu. Kader âdeta kendisine bir yol çizmiş ve o da kendini bu yolda yürürken bulmuş. İtiraz etmemiş, kaderin önüne döşediği bu taşlı yolda yürümeyi gönüllü olarak kabul etmiş, tercihini hep o istikamette kullanmış hatta sürekli genişletme ve ilerletme çabası içine girmiş.

Biz şimdilik iki kişiyiz. Cuma Ördü ve ben. Başladık seçtiğimiz kitapları okumaya. Her gün ve ciddi bir disiplin içinde. Açlık görüyorum ben o zaman Hocaefendi'de. Aşına olduğu ama 1980 ihtilalinden bu yana imkân bulamadığı o ders ortamına sanki âşık bir insan vardı karşımızda. Bitme tükenme bilmeyen enerjisi ile bizi hem şaşırtıyor hem de kendisine hayran bırakıyordu. Klasik bir söylem olacak ama aynen böyleydi; biz bitiyorduk o bitmiyordu. "Pilimiz bitti, yeter artık biraz soluklanalım." diyordum içimden zaman zaman. Heyhat devam ediyordu. Biz de ayak uyduruyorduk ona mecburen. Tevazu cidarlarını zorlayacak bir cümle ilave edeyim buraya: Okuduğumuz metni anlayacak, anlamının ötesinde sorular soracak bir seviyede olmamızın Hocaefendi'yi cesaretlendiren ve teşvik eden bir unsur olduğunda hiç şüphem yok. Dairenin dar olmasının da bunda payı var. Zira Hocaefendi Kestanepazarı'nda ihzâriye adı verilen sınıflarda alet ilmi olan Arapça öğretmiş ve muhatapları ilkokulu yeni bitirmiş çocuklar veya orta-lise talebeleri. Sonra onlar

büyümüş, İzmir İlahiyat'a gitmiş, bu defa 100 kişiyi aşkın salonda takrir usulü ile hadis okumuş ve şerhini yapmış. Ama şimdi öyle değil. Hem muhatapları İlahiyat mezunu master/doktora seviyesinde öğrenciler hem de daire alabildiğine dar. Şimdilik iki ama yakın zamanda on kişi olacak bir grup.

Derse geri döneyim; sabah namazı, tesbihatı, dersi ve kahvaltısından sonra oturduğumuz ders ortamı, sesini uzaktan uzağa duyduğumuz Yağhaneler Camii'ndeki Bekir Hocanın öğle ezanı ile son buluyordu çoğu zaman. İnanın böyleydi. İki saatlik tefsir dersinde İbn Kesir'den okuduğumuz sayfa adedi, İlahiyat dördüncü sınıfta Tefsir Tarihi dersinde merhum Salih Akdemir'den bir sömestr boyunca okuduğumuz sayfa ile aynıydı. İnanılmaz bir performanstı bu bizim için. Belki Hocaefendi için sıradandı ve bunun, o yaşına rağmen gerçekten sıradan olduğunu, ilerleyen hafta ve aylarda daha net görecektik.

Bize söylenene göre ders grubunun on kişiye tamamlanacağını biliyoruz. Şöyle ki Türkiye'de o zaman itibarıyla, çeşitli illerde yüksek dinî eğitim veren İlahiyat fakülteleri ve İslam Enstitüleri var. O illerin hepsinde küçük veya büyük hizmet yapılanması olmasına rağmen söz konusu fakülte ve enstitülerden hizmet evlerinde kalıp bizim gibi 1985 yılında mezun olacak insan fazla yok. Bunu da nazara alarak bir dağıtım yapmışlar idarede bulunan kişiler. Talebe oranlarına, mezun sayılarına ve talebelerin Arapça ve İslamî ilimlerdeki seviyesine göre bu 10 kişiyi kendi aralarında paylaşmışlar. Ankara'ya 2 kişi düşmüş. Hâlbuki Ankara'da Arapça ve ilmî seviye itibarıyla en azından bizimle eşit belki bizden daha iyi başka arkadaşlarımız da vardı. Günler geçiyor ve işte bu başka illerden gelmesi gereken sekiz kişi bir türlü gelmiyordu. Yanlış hatırımda kalmadıysa yaklaşık 15 gün sürdü bu durum. İki kişiyiz toplam ama ders programımız aynen devam ediyordu. Hatta diyebilirim ki bizim oraya gelişimiz ve bu ders programı, oranın gündelik hayatını da çok etkiledi. Bir manada müesses nizam bozuldu. Herkesin gündelik programı ona göre değişti. Belki içten içe tavır almalar da söz konusuydu bu yeni duruma alışamayanlar için. Zira Bozyaka Beşinci Kat'ının gündelik hayatının merkezinde artık iki şey vardı; bir, her zaman olduğu ve bugüne kadar hiç değişmediği gibi beş vakit namaz, iki; ders programı. Hocaefendi'nin ilgi odağı artık bizler olmuştuk orada.

Bu arada bazı şeyler duyduk. Hocaefendi diğer gelmesi gereken sekiz arkadaşın gelmemesinden hareketle, kendisini bu iş için ikna eden kişi-

lere gönül koymuş biraz ve talebe göndermesi gereken illerdeki sorumlulara. Perde arkasına o zaman vâkif olmadığımız ama daha sonra öğrendiğimiz kadarıyla, İzmir İlahiyat mezunu merhum Ömer Türkmen Hoca o günlerde Uşak'ta köyündeymiş. Düşünülen talebelerden biriymiş. “Ben bu işin hakkını veremem.” demiş kendisine ilk teklif yapıldığında ve kabul etmemiş. Israrcı olmamış idareciler. Ama şartlar değişince ve elde başka aday olmayınca ısrar etmeyi düşünmüşler. İki kişi Ömer Hoca'nın köyüne bu yüzden gitmiş. İkna da etmişler merhumu. Bir de o günlerde yine İzmir mezunu Balçova'da görev yapan BA. Bir gün baktık ikisi birden geldi ve gruba katıldılar. Artık 4 kişi olarak dersleri yapıyorduk.

Aradan ne kadar zaman geçti bilmiyorum ama bir müddet sonra Bursa İlahiyat Fakültesi talebesi olan dört kişi geldi. İsimleri Ö.F.Ş. Muhyiddin Akgül, Reşit Haylamaz ve Selman Kuzu. Herkesin bildiği gibi ilerleyen yıllarda akademik çalışmaları, vaizlikleri, sohbetleri ve yazıları ile özellikle hizmet camiasının çok iyi tanıdığı isimler oldu bu dört arkadaşımız. Yalnız onların bizden ayrı, ortak bir özellikleri vardı. O da henüz İlahiyat Fakültesi mezunu olmamalarıydı. Hocaefendi'nin ders okumaya başladığını duyunca kayıt dondurup gelmişlerdi. Onların gelişi ile sekiz kişi olmuştuk. Reşit Hoca “İlk katıldığım, tefsir dersi idi ve o derste Hz. İbrahim'in, oğlu Hz. İsmail'in evini ziyaret ediş hikâyesi anlatılıyordu.” dedi bana. Hatırında kalmış demek ki aradan geçen bunca yıla rağmen.

On olmamız şart mıydı bilmiyorum ama ihtimal, verilen on kişiden dolayı arayışlar devam ediyormuş duyduğumuz kadarıyla. O günlerde Konya'da vazife yapan Abdullah Aymaz'ın girişimleri sonucu Konya mezunu, din eğitimi bilimlerinde yüksek lisans eğitimi yapan veya bitirmiş, İngilizce'si oldukça ileri seviyede ve giyim-kuşamı beğeni toplayan bir arkadaşın daha bize katılacağını duyduk. Katıldı da. İsmi MKG'dü bu arkadaşımızın. Geriye bir kişi kalmıştı. Onu da Numan Yüksel Ağabey ders halkasına kazandırdı. İzmir mezunu Bekir Baz. Numan Ağabey ile birlikte çalışıyorlarmış. Onun teşviki ile sanırım 2 ay kadar sonra halkaya katılan son talebe oldu Bekir Bey.

Çok detaylı anlattım farkındayım. Ama zaten temel amacımız bir devre ayna tutmak değil mi? Bu işin hangi şartlar altında nasıl başladığını göstermek. Nereden nereye geldiğini ifade etmek. Gelecek nesillere malzeme bırakmak. Bir sonraki fasılda daha farklı bir detaya gireceğim. Kimdi veya kimlerdi “ders okuma-okutma” diye söylenen ama doğrusu “dini ilimleri öğrenme ve öğretme” olan bu sürecin başlamasında öncü

olanlar ve süreç nasıl işlemiştir? Bu konu ile alakalı, kamuoyunun muttali olmadığı bazı bilgileri aktarayım.

Evet, Hocaefendi'yi bu sürece ikna eden kişi veya kişiler kimlerdi ve neden buna başvurmuşlardı?

KİMDİ BU KİŞİLER?

İsmail Büyükçelebi'nin de bize dediği gibi Hocaefendi talebe yetiştirmeyi kendine misyon olarak belirlemiş bir insan. Hayatı boyunca bu kulvarda yol almış. Hiç taviz vermemiş. Sürekli ve her hâlükârda okumuş ve okutmaya gayret etmiş. 1980-1986 yılları arası arandığı dönemlerde yanında bulunan İmam Hatip mezunu veya ondan daha düşük seviyede Arapçası olan kişilere, özel araba ile yaptıkları şehirler arası yolculuklarda bile ders okutmayı ihmal etmemiş. Şartları zorlamış her zaman. Nitekim 1966 yılında geldiği Kestanepazarı'nda kendisini en çok sevindiren şey, o camide haftalık vaazlar vermesinden ziyade, cami derneğine bağlı Kur'an Kursunda yatılı kalan talebelerin varlığı olmuş. Çeşitli sebeplerle oradan ayrılmak zorunda kaldığı zaman da aynı istikamette hizmetlerine devam edebilmek için Güzelyalı'da büyük bir bina kiralamış ve kendisi ile birlikte gelmek isteyen talebelerle, kaldığı yerden eğitim ve öğretime, eski tabirle talim ve terbiyeye devam etmiş. 1980 yılına kadar olan hayatı böyle geçen bir insanın 80 ihtilali ile buna imkân bulamamasının kendisine verdiği acı ve ıstırabı tahmin etmek zor olmasa gerek.

İşte bunun şuurunda olan ve bir zamanlar kendisine Kestanepazarı'nda talebelik yapıp şimdi idarecilik makamında olan kişiler, 1983 sonrası Türkiye'de ortamın biraz yumuşamasından hareketle Hocaefendi'ye bizimle başlayan ve bu satırları kaleme aldığım 2021 yılına kadar devam eden projeyi sunmuşlar. Kabul etmemiş önce. İki gerekçe sunmuş. İlk olarak kendisinin İlahiyat mezunu gençlere ilim tahsili yaptıracak ölçüde ilmî kifâyetinin olmadığını söylemiş. İkinci olarak da kendisi ve şoförü toplam iki kişilik dünyasına on kişinin daha ilave edilmesinin hareket kabiliyetini sekteye uğratacağını, İstanbul Altunizade FEM baskınında olduğu gibi muhtemel bir baskında talebelerin de adlî takibatlara maruz kalabileceği endişesini dile getirmiş

İlk mazereti itibarıyla tevazu yaptığı muhakkak. Hocaefendi'nin Enes Ergene'nin tespitiyle "Osmanlı ulema geleneğinin son halkası" olduğu zaten işin uzmanlarının da kabullendiği bir gerçek. Yani Arapça alet ilmi, fıkıh, tefsir, hadis alanlarında usul ve fûru bilgisi, kelam ve tasavvufa derinlikli vukufiyeti ve nihayet kitabiyat bilgisi ile farklı bir yerde olduğu

muhakkak. Ziya Paşa'nın "Ayinesi iştir kişinin, lafa bakılmaz" dediği gibi bunu ispatlamak için Hocaefendi'nin yazılı ve sözlü müdevvenatına bakmak yeterli.

Ama bu şu demek değil; İlahiyat fakültelerinde bir alanda uzman olmuş hatta o alanda yaptığı doktora çalışması ile akademik ünvan kazanıp çalışmalarını hep o istikamette sürdürmüş bir akademisyen değil Hocaefendi. Böyle bir iddiası da hiçbir zaman olmamış. 1985-2021 yani tam otuz altı yıllık sık dokulu münasebetlerimizde bir tek defa olsun böyle bir iddiada bulunduğunu ben duymadım, görmedim ve bilmiyorum. Kendisini yakından tanıyanlar da böyle bir iddiada bulunmayacağını bilirler.

Devam edeyim; idarede bulunan yetkililer ısrarlarını sürdürmüşler. Hemen her bir araya gelişlerinde tekliflerini yenilemişler. Bir manada ikna çalışması yapmışlar. Bu konuda baş rolleri oynayan da iki kişi olmuş. Biri İsmail Büyükçeşlebi, diğeri Latif Erdoğan. 17/25 sürecinden sonra Hizmete ve Hocaefendi'ye mesafe koyan, 15 Temmuz sonrasında da yazdığı yazılar, yaptığı konuşmalarla tam anlamıyla düşman kesilen Latif Erdoğan.

Ben 1985 Ekim-1988 Temmuz arası talebelik dönemimizi yazıyorum. Dolayısıyla 2013 ve sonrasındaki siyasi hadiselerle ilgili olarak kişilerin almış oldukları tavır ve düşünce değişiklikleri bu kitabın konusu değil. Ama bir hakikatin bilinmesi için de -mazinin önemli bir yeri varsa- bir cümle ile olsun bunu belirtmekte yarar olduğunu düşünüyorum. Herkes Latif Erdoğan'ı tanımayabilir. Hele yeni kuşaklar ve bu kitabın ulaştığı farklı coğrafyalarda yaşayan kişiler onun kim olduğunu, çünkü ve bugünkü tavrını, tavır değişikliğinin nedenlerini daha derinlikli olarak öğrenmek isterlerse farklı kaynaklara müracaat etmeleri gerekir. Burada Hocaefendi'yi talebe yetiştirmeye ikna etme rolünü anlatırken yıllar sonraki tavrına da bir cümle ile işaret etme nedenim bu.

Nihayet belli bir dönem sonra Hocaefendi kabullenmiş ve proje ondan sonra hayata geçmiş. Bizlerin seçilmesi, Bozyaka'ya gelmesi ve şimdi dinî ilimleri tahsil ediyor oluşumuz işte bu projenin pratiğe yansıyan ayakları.

Burada bir soru; "O günden bugüne Hocaefendi'nin rahle-i tedrisinden geçen talebeleri onun ilmî mirasına sahip olabildi mi, üzerlerinde var olan onca maddi ve manevi emeğin hakkını verebildi mi?" Nereden baktığınıza ve ne beklediğinize bağlı bu sorunun cevabı. Kimileri buna "Evet" diyebilir kimileri "Hayır" Kimileri de "Kısmen" cevabını verebilir.

Bazıları bu talebelerin ortaya koyduğu çalışmalara ve çabalara bakarak ortalama bir şey diyebilir; bazıları da talebeleri ismen teker teker ele alarak bir yargıda bulunabilir.

Bu soruya cevap olarak meseleye dışarıdan bakan üçüncü şahısların yanında talebelerin verdiği ve vereceği cevap da çok önemli. Endam aynasına bakıp kendilerini görecek ve gördüklerini söyleyecekler demektir bunun manası. Bu hususta sanırım nihai kararı tarih verecek.

TEDRİS METODUMUZ

On kişi olmak üzereyiz. Sabah namazı sonrası yaklaşık 45 dakika süren ferdî tesbihat, yarım saate varan Risale dersleri, çok hızlı bir şekilde yer sofrasında yapılan kahvaltılardan sonra derse başlıyoruz ve dersler genelde öğle ezanının okunması ile son buluyor. Bazen geçtiği de oluyor. Dersin uzadığı ve öğle namazının geciktiği günlerde Merhum Halim Amcanın, cübbesini giymiş, sarığını takmış bir vaziyette namazı kılmak için ders yaptığımız salona gelmesini hiç unutmam. Malum o salon aynı zamanda mescidimizdi bizim. Halim Amca ezan okunduktan namazları bir dakika bile geciktirmeye tahammülü olmayan nadide bir insandı. Bozyaka Beşinci Kat'ta küçücük bir odası vardı. Kulalı'ydı kendisi.

Hocaefendi Halim Amcanın bu tavrını takdirle karşılar, okuduğumuz kitabın fasıl başına ne kadar olduğuna bakar, eğer uzun süreceyse bırakır, kısa bir zaman sonra bitecekse devam ederdi. İşte derse devam ettiği zamanlarda Halim Amca -halk tabiriyle- uflamaya puflamaya başlardı. Ne dediğini sadece kendisinin bildiği ama kızgın ve öfkeli bir şekilde bir şeyler mırıldandığını herkes duyardı. Şahsen ben içten içe gülerdim onun bu türlü mırıldanmalarına. Hoşuma giderdi nedense. Bu türlü durumlarda Hocaefendi'nin "Bana emri vaki yapıyorsun Halim Baba" dediğine de şahit olmuşuzdur kaç defa. Değişen bir şey olmazdı genelde. Ertesi gün yine aynı Halim Amca ve yine aynı tavır. Hey gidi günler! Yeri geldiğinde daha detaylı anlatırım Halim Amca'yı, nam-ı diğer Halim Baba'yı.

Tefsir, fıkıh ve hadis ilimlerinde seçtiğimiz üç kitaptan ortalama her gün en az onar sayfa okurduk. Tefsir okurken Hocaefendi'nin hemen yanı başında İbn Kesir'in sekiz ciltlik aslı da bulunur ve Hocaefendi, Sâbûnî'nin yapmış olduğu ihtisarda bir problem olduğunu sezerse o asla müracaat ederdi. Bu ya mana bütünlüğünü bozan ve metni anlaşılmaz kılan yanlış ihtisar ya da dizgi esnasında düşen veya yanlış yazılan kelimelerden kaynaklanırdı.

Bizim derslerin hiç değişmeyen bir manzarası da Hocaefendi'nin hemen yanı başında sürekli bulundurduğu Arapça sözlüktü. Talebeliğimizin ilk yıllarında 2 ciltlik el-Mu'cemu'l Vasî'e bakardı önce. İkinci yıl bunun

yerini el-Müncid aldı. Gerektiğinde Ahterî-i Kebir ve Lisanu'l Arab'a baktığımızı hatırlıyorum. Bazen kelimelerin Türkçe karşılıklarına başkalarının ne dediğine de bakardık. Bunun için ilk baktığımız sözlük Mevlüt Sarı'nın Arapça-Türkçe sözlüğü olurdu.

Hocaefendi'de gördüğümüz bu sözlük kullanımı ondan bağımsız olarak ele alınması gereken önemli bir konudur. Kur'an, hadis, fıkıh, kelam, tasavvuf hemen bütün ilim dallarında, orijinali Arapça olan kitaplardaki kelimelerin hem İslam öncesi hem Efendimiz dönemi hem de bize kadar gelen 14 asırlık süreçteki manalarına bir bütün olarak bakma, mukayese etme, ibarenin aslî manasını anlamamanın ilk adımıdır. Bunun için sözlük hiç şüphesiz müracaat edilecek ilk kaynaktır. Zira Arapçanın hem kelime zenginliği hem de her bir kelimesinin çok farklı anlamlar taşıması, sözlükle bu kadar içli-dışlı olmayı gerekli kılıyordu.

Ayrıca dil canlı bir organizmadır. Doğar, büyür ve ölür. Bu açıdan Kur'an'da veya hadiste yer alan bir kelimenin manası belki 14 asır içinde değişmiş olabilir. Biz de metni tercüme ederken kelimenin değişen manasını esas alacak olursak asıl metinden ve maksadından uzaklaşmış oluruz. Buna göre mana verdiğimiz takdirde Kur'an'da konuşan Allahu Teala, hadiste konuşan Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi ve sellem), tefsirde konuşan İbn Kesir (r.a) olmaz.

Dediğim gibi bu önemli ve müstakil olarak ele alınması gereken bir konu. Bu açıdan onca Arapça ve kelime bilgisine rağmen Hocaefendi'nin sözlük kullanımı bizim için örnek alınması gereken bir davranıştır diye düşünüyorum.

İbn Kesir tefsirinden bahsediyordum. 10 sayfalık metni tercüme bile yapmadan okuyup kitabın kapağını kapatıyor muyduk? Tabi ki hayır! Ders usulümüz şöyleydi; her bir talebenin kendi kitabı vardı takip ettiği. Bunlar İbn Kesir, Buhârî ve Hidâye. Metni biz okurduk. Zaman zaman Hocaefendi de okurdu. Özellikle ilk zamanlarda bunu sık sık yapardı. İlerleyen dönemlerde okuduğumuz kitapların usül ve üslubuna, ibare yapısına aşinalığımız buna ihtiyaç bırakmadı. Buhârî ve Hidâye derslerinde de aynı usul takip edilirdi.

Bu faslı kapatmadan önce kitap okuma sistemimizin literatürdeki adı olan "arz usulü"nden kısaca bahsedeyim. Giriş yazısında bahsedeceğimi söylemiştim. Yeri geldi kısaca anlatayım. Medrese sisteminde eğer bizim yaptığımız gibi bir kitap takip ediliyorsa okunan parçayı talebenin hocasına okumasına "arz usulü", hocanın talebelerine okumasına ise "takrir

usulü” denir. Buna arz denilmesinin sebebi, hadis ilminde “tahammülü’l-hadis” yolları anlatılırken kullanılan kavramlar olsa gerek. Hadiste talebenin hocasının huzurunda rivayet ettiği hadisleri okumasına “arzu’s-sema veya arzu’l-kıraat” adı verilir. Bunun ötesinde arzu’l-münâvele, arzu’l-mukabele ve arzu’l-muaraza usulleri de vardır.

Sanırım “Nasıl ders yapılıyordu?” sorusuna cevap olabilecek bu tasvir insanlara fikir vermesi ve zihinlerinde bir resmin oluşması için yeterli. İlk günlere ait bu ders okuma usulü ilerleyen zamanlarda birtakım ilavelerle farklı usullerin de devreye girmesini netice verdi. Bu konuda daha detaylı bilgi almak isteyenler Ergün Çapan’ın “Fethullah Gülen Hocaefendi’nin Bilinmeyen Bir Yönü: Ders ve Tedris Metodu” adlı, Yeni Ümit dergisinin 2010 yılı 89 ve 90. sayılarında yer alan iki makalesine bakabilirler.

Şimdi; meslekten olan insanlar veya yazılanları zihninde canlandırabilenlerin şu soruyu soracaklarına ihtimal veriyorum, “İyi ama sizin tedris, dinî ilimleri öğrenme dediğiniz şey ‘hâsılı tahsil’ ya da ‘ma’lumu i’lam ve ta’lim’den başka bir şey değil ki?” Asırlar önce yazılmış kitapları yeniden okumaya siz ilim mi diyorsunuz?” Evet böyle bir soru akla gelebilir hatta aynı istikamette farklı şeyler de söylenebilir. Bir sonraki fasılda bunu ele alacağım.

HÂSILI TAHSÎL

Hâsılı tahsîl biri ism-i fail, diğeri masdar olmak üzere Arapça aynı kökten gelen iki kelime. Manası, daha önceden üretilmiş bir bilginin öğretilmesi demek. Bir manada eskinin -ki bu eskimiş de olabilir- yeniden öğretilmesi demek. Bu zaviyeden bizim ders kitabı olarak seçtiğimiz kitapların yazarları ve yazılış tarihleri Buhârî'den hareketle söyleyecek olursak hicrî 3. asrın ortalarına kadar gidiyor. Buhârî'nin vefatı 256'dır. Diğer yazarların vefat tarihleri ise şöyle: Merginânî 593, İbn Kesîr 774, Bedreddin Aynî 855, İbni Hümâm 861.

Ayetlere yapılan tefsir, hadislere getirilen şerh ve nihayet fıkıh dediğimiz sosyal hayatı düzenleyen hukuki kural ve hükümlerin hepsinin ortak özelliği beşerî ve üretilmiş bilgiler olması. Bu bilgiler yazarların içinde yaşadıkları tarihi, sosyal, kültürel, ekonomik vb. arka plan şartlarının izini taşıyor. O zaman soru şu; 1985 Türkiye'sinden asırlar önce ve başka toplumsal zeminlerde üretilen o bilgilerin bize ne faydası olacak? Niçin okuyoruz, neden bu kadar zaman ve emek harcıyoruz? Yani neden hâsılı tahsîl yapıyoruz?

Demagoji yapacak olsam "Hukuk fakültelerinde neden Hammurabi kanunları, Solon kanunları, Roma hukuku, Bizans hukuku okutuluyor?" diye sorarak cevaba başlarım ama bu önemli konuyu laf kalabalığına kurban etmemek için geçiyorum. Bunun yerine şunu diyeyim; tahsilini yaptığımız şey Kur'an, sünnet ve bu ikisinin referans alındığı hukuk. Kur'an tarihsel bir zeminde inmiş ama Allahu Teala Müslümanlara işte bu tarihsel zeminde indirdiği ayetlerle konuşmuş. Somut hadiseler üzerinden tarih-üstü ve evrensel mesajlar vermiş. Kur'an'ın nüzul döneminden sonra yaşayan Müslümanlar da bu mesajı öğrenmek, Allah'ın maksadını anlamak için yorum yapmışlar. Aynı şey beşerî olanla İlâhî olan ayrımı iyi yapılmak şartıyla hadisler için de geçerli. Fıkıh bütünüyle beşerî içtihatlarla dolu ama hem usul hem de fûru adına bizlere örnek olabilecek yığınla malzemeyi barındıran bir ilim dalı.

İslam ilim literatüründe bizden daha önce yaşamış insanların bize miras bıraktığı her şeye "gelenek" adı verilir. Bu geleneği bilmeden ve ona hâkim olmadan yeni şeyler ortaya koyabilmek hem çok zordur hem

de eğer söyleyeceğimiz şeyler daha önceden söylendi ise vakit ve enerji kaybından başka bir şey değildir. Onun içindir ki her ilim dalında talebenin yapacağı ilk şey, “klasik” adı verilen sahanın ana eserlerini okuması, metotlarını öğrenmesi, ne, nerede, ne zaman, neden, nasıl ve kime denildiğini bilmesi ve bunların toplamından hareketle işin özünü ve ruhunu kavramasıdır.

Şunu unutmamalı, geleneği olmayan ilim olmaz. Ama geleneğe de takılıp kalınmaması gerekir. Zira gelenekten; şartlara bağlı olarak değişen, değişebilen ve değişmesi gereken düşüncelerden bahsediyoruz, mutlak hakikatten, değişmeyen gerçeklerden değil. Eğer bu geleneğe takılıp kalır ve Buhârî, İbn Kesîr, Merginânî, İbn Hümâm ve Aynî imzasını taşıyan bilgilere İlahi damgasını vurursak, yegâne hakikat muamelesi yaparsak işte bu anlayış bizi bir adım ileriye götürmediği ve götürmeyeceği gibi tarihin geri kalmış zaman dilimlerinde yaşamaya mecbur eder.

Evet, Hocaefendi ile bu kitapları okurken öncelikle hâsılı tahsîl yaptık, malumu yeniden ta’lim ettik; çünkü beş yıllık ilahiyat fakültesinde bunu yapmamıştık. Hiç kimsenin hakkını yemek istemem. Fakülte hocalarımız arasında devâsâ insanlar vardı. Hemen hepsi de kendi alanlarında ortalamanın üstünde kişilerdi. Verdikleri eserler bunun göstergesidir. Dolayısıyla bu tahsili bize yaptırabilecek kıvamda ve yeterlilikte insanlardı ama müfredat programı buna müsade etmiyordu. Zaman yeterli gelmiyordu.

İkinci bir husus; ilmî alt yapı tesisi de denebilecek bu dersler esnasında tercüme ile vakit kaybetmiyorduk. Okuduğumuz Arapça metni anlayabilecek sarf, nahiv bilgisine sahiptik hamdolsun. Bununla beraber metni ister biz ister Hocaefendi okusun anlamadığımız bir tek cümle bile olmasına da özen gösteriyorduk. İbare hızlıca geçilecek olduğunda “Hocam!” der ve sorumuzu sorardık. Zaten bizim soru sormamıza bile ihtiyaç kalmadan, eğer metnin manası veya yorumu özelinde kendisinin yapacağı bir itiraz ya da ilavesi varsa hemen devreye girerdi. İşte bu yorumlardı dersleri farklı kılan ve içine daldığımız mazi derelerinde yaptığımız hâsılı tahsîlin dışına çıkartıp günümüze ve geleceğe taşıyan.

Mesela tefsir dersi için şunu söyleyebilirim; Hocaefendi her bir ayette mutlaka kendi yorumlarını dile getirirdi. Bu yorumlar gerek müktesebatı sonucu kendine özgü yorumlar gerekse başka tefsirlerden iktibas ve aktarımlardı. Zira kendisi, geceleri ertesi gün okunacak ayetleri başka tefsirlerden okuyordu. Hem de elinde kırmızı kurşun kalem ile altlarını çize çize. Aynı şeyi diğer dersler için de yapardı. Buhârî’den Aynî ve

fıkıhtan da İbni Hümâm şerhlerini okuyordu. Kısacası Hocaefendi dersine çalışarak geliyordu. Fakat açık konuşalım, biz de öyle yapıyorduk. Bazen tek, bazen iki grup halinde ertesi gün okuyacağımız yerlere saatlerce çalışırdık.

Bu bağlamda şu hatıramı nakletmeden geçemem; benim İbn Kesîr tefsir kitabımın kenarları, ders esnasında almış olduğum notlarla doludur. Sayfalar arasında boş yer bulmakta zorlanırsınız. Neredeyse her bir ayetin yanında Hocaefendi'nin bir yorumu vardır. Hatta sayfa kenarlarında bırakılan boşluklar yetmediği için küçük not defterlerine yazardım. Sonra da bunları büyük boy defterlere geçirirdim. Keşke birkaç sayfasının fotoğrafını buraya koyabilseydim. Şimdi o kitaplarıma ulaşma imkânım yok. İnşallah bir gün olur.

Başka bir husus da tefsir, hadis ve fıkıhta bir temel oluşturma adına okuduğumuz söz konusu kitapların, bugün hâlâ eğitim ve öğretimlerine devam eden Doğu medreselerinde okutulan kitaplar olması. Düşmanlık demeyeceğim ama yukarıda anlatmaya çalıştığım hususu anlayamadıklarından, birçoğları buna itiraz ediyor. Sanki bu kitapları okumakla onların içinde yer alan yorumlar olduğu gibi kabulleniliyor. Ya da fikhî merkeze koyacak olursak, medeni hukuk, borçlar hukuku, ceza hukuku, devletler arası hukuk vb. hayat, okuduğumuz fıkıh kitaplarına göre yaşanacak. Böyle anlıyorlar çokları. Bu bağlamda ben, İslami ilimlere vukufiyeti olmayan kişilerin itirazlarını, karşıt düşüncelerini anlarım ama ilahiyat fakültesinde öğretim görevlisi ve aynı zamanda profesör ünvanına sahip insanların aynı düşünceyi seslendirmelerini anlamakta zorlanıyorum.

İsim vereceğim burada. Söz konusu itirazları dile getirenlerden birisi de Mezhepler Tarihi hocası olduğunu öğrendiğim M. Ali Büyükkara. O 11 Mart 2018 tarihinde üç tweet atıyor. Zamanın ruhuna uygun hareket etmiş desem sanırım haksızlık etmiş olmam. Tarihe dikkat edin; 11 Mart 2018. Tek başına bu bile çok şey anlatıyor. Attığı tweetlerin biri fotoğraflı. Fotoğraf, Hocaefendi'nin ders okuduğu salonda ders halkasında yerini alan bazı talebeleri ve kendisini gösteriyor. Resmi tasvir edeyim; Hocaefendi çekyat'a oturmuş, hemen hepsi cübbe giymiş talebeler yere oturmuş, önlerinde rahleler ve kitaplar.

Şimdi bu manzaraya M. Ali Büyükkara'nın getirdiği yorum şu: "Gelecekçi dinî anlayış tabii bir durumdur ve gayet anlaşılabilir. Problem ise sahih-zayıf, kullanışlı-kullanışsız bakmadan geleneği din edinmektedir. Medrese İslami geleneğin önemli bir parçası. Sonra yetersiz kaldığı

görülmüş, kısmen müfredatı yenilenip mekteplere dönüşmüş. Fethullah Gülen'in de bir medrese talebesi olduğunu herhalde bilmeyeniniz yoktur. Sonra da hoca olmuş, kendi medresesini kurmuştur. FETÖ medresesi ve okutulan sıra kitaplarına baktığımızda bir Tillo veya Of medresesinden farklı olmadığını görürüz.”

Bir ilahiyat hocasının ceberut devletin dilini kullanarak “terör örgütü medresesi” demesini bir kenara bırakarak gelenek, medrese, müfredat konusunda yaptığı yorumlara bakalım. Hocaefendi tam da onun dediği gibi geleneği bize öğretti ama kendisine gelenekçi demek insafsızca bir yargı olur. Zira gelenekçi, bugünü dünün şartlarında yaşamak isteyen, arka plan şartlarının değişmesini hiç kâle almayan insan denir. Literatürde bunlara ortodoksi veya mutaassıp denilir. Bu zaviyeden ne Hocaefendi ne de onun etrafındaki insanlar böyle bir vasıfla anılamaz. Çünkü öyle değiller.

Ayrıca onun haklı bir şekilde problem olarak gördüğü ve “sahih-zayıf; kullanışlı-kullanışsız bakmadan geleneği din edinmektedir” cümleleriyle ifade ettiği gerçeği, Hocaefendi de problem olarak görmekte ve bu ayrımı işte o resmini paylaştığı derslerde alabildiğine net ifadelerle yapmaktadır.

Bir sonraki cümlede söylediği medrese eğitiminin “yetersiz kaldığı görülmüş, kısmen müfredatı yenilenip mekteplere dönüşmüş” dediği şey yine o derslerde yapılmaktaydı. Ders halkası, yerde oturma, rahlede kitaplar, arz veya takrir usulü, cübbe giymeler... evet bunlar insan zihninde medrese çağrışımı yapıyor ama muhtevası belki onun tabiriyle “mektep” eğitimi ile eşdeğer. “Kendi medresesini kurmuş” dediği şey ise benim baştan bu yana anlatmaya çalıştığım Hocaefendi'nin öğretim hayatı. Buna isim olarak ister medrese deyin ister mektep sizin takdiriniz ama şurası kesin ki medrese eğitimi ile kesiştiği yerler olsa da çok farklı bir muhtevaya sahip.

Son olarak “...okutulan sıra kitaplarına baktığımızda bir Tillo veya Of medresesinden farklı olmadığını görürüz.” ifadesine bakalım. 85 yılında yanına giden ilk grup olarak bizim okuduğumuz kitapları konuşuyorsak bu doğru. Hatta o günden bugüne okunan kitapların geneline baktığımızda da doğru ama ne Tillo ne Of medreselerinde okutulmayan kitaplar da okundu ve hâlâ okunuyor o halkada. Nitekim daha önce zikrettiğim Ergün Çapan'ın makalesinde, bunları detaylı olarak okuyabilirsiniz.

Sizi bilmem ama zamanın ruhuna uygun sarf edilen bu düşüncelerde

ben başka bir şey daha görüyorum; gerek Hocaefendi'nin ilmî kişiliğini gerekse bizlere okutmuş olduğu derslerde bu ekseninde yaptığı şeyleri hafife alma. Kıskançlık hatta bir adım daha ileri giderek düşmanlık hisleri ile dolu da diyebilirdim ama bu iki tweetten hareketle o çıkarımı yapmak insafsızlık ve adaletsizlik olur. Bununla beraber kör ve sağır değiliz; M. Ali Büyükkara'nın özellikle 15 Temmuz sonrası iktidarın değirmenine şu taşıyan "terörist" söylemleri ile yazdığı yazılar, TV ekranlarında yaptığı konuşmalar meydanda. İşte bu ikisini birleştirdiğiniz zaman sanırım "düşmanlık" tabiri yerli yerine oturur.

Her neyse, herkes kendi düşüncesini ifade etmekte özgürdür şiddete baş vurmadiğı sürece. Buraya, ahirette hesabını vereceğı bilinci ile yaşadığı sürece cümlesini de ilave etmem lazım. Koskoca Mezhepler Tarihi hocasına ders verecek değiliz. Müslümanlara daha beşikte iken ebeveynleri tarafından öğretilen bu bilgileri elbette biliyordur. Öyleyse ne gam! Ahiret var, hesap var, mizan var, karşılıklı hesaplaşma var, hem de ahke-mu'l-hâkimîn ve mutlak adaletin sahibi olan Allah'ın huzurunda.

MUTAASSİP, MUHAFAZAKÂR VE MODERN

Bir önceki fasılda M. Ali Büyükkara'nın iki tweeti sözü oldukça uzatmıştı. Önemli gördüğüm için yaptım o açıklamaları. Zira okuduğunuz kitabın muhtevası benim talebelik yıllarımı anlatıyor ve bunun merkezinde de başta ifade ettiğim gibi ilim tahsili var. Onun için başınızı ağrıtmaya pahasına birkaç cümle daha edeceğim burada.

Bence onun gelenekçi imasını yaparak geleneğin okutulmasıyla ilgili üstü kapalı tahfif ifade eden beyanları çok talihsiz. Neden? Çünkü geleneği olmayan ilim olmaz. 14 asırlık bir İslam ilim tarihi ve onun ortaya koyduğu düşüncelerden bahsediyorsak tabii ki bu düşüncelerin, bu bilgilerin kökenine inmek zorundayız.

Hocanın uzmanlık alanı üzerinden mesaj verecek olursak, kendisi Mezhepler Tarihini okurken veya talebelerine okuturken tarihi kökene girmiyor mu acaba? Haricileri, Zahirileri, Mutezile'yi, Eş'ariliği, Maturidiliği, Şiiliği okumuyor ve okutmuyor mu? Cemel, Sıffin, Kerbela vb. erken dönemde meydana gelen iç savaşların, kelami mezheplerin oluşumundaki etkisine temas etmiyor mu? Süleyman ibn Surad'dan, Muhtar es-Sakafî'den bahsetmiyor, Milel ve Nihal'i okumuyor ve okumaları için talebelerine tavsiyede bulunmuyor mu acaba? Ne dersiniz? Bunları bilmeyen, okumayan ve okutmayan insana mezhepler tarihçisi denir mi Allah aşkına?

Bundan daha önemlisi, şu soruya verilecek cevap; aynı kitaplar okunduğu halde neden Hocaefendi'nin halkasından ve cemaatinden bir terör örgütü çıkmıyor da el-Kaide'den ve diğerlerinden çıkıyor? Hizmet hareketini bir grup, Taliban, İŞİD, el-Kaide, Boko Haram ve eş-Şebab'ı bir grup kabul ederek tekrar soralım; neden her iki grubun da dinî düzlemde beslenme kaynakları, ideolojileri, hayat felsefeleri ve dünya görüşlerini belirleyen ana unsurlar teoride aynı eserlere dayandığı halde neden birisinden teröristler çıkıyor da diğerinden şiddet karşıtı bir grup çıkıyor. Bir arkadaşım bunu ifade ederken yıllar önce şöyle demişti; “Fi eydi men?” Arapça bir deyim; “Kimin elinde?” demek. Metin konuşmaz, metni konuşuran insandır. İşte Hocaefendi o metinleri anokranik yaklaşım çukuruna düşmeden kendi tarihselliği içinde okuyor, bize okuturken

de “Aman ha!” diyerek bu yorumların değişen sosyal-kültürel şartlardan hareketle geçerli olmadığını açık ve net bir biçimde ifade ediyordu.

Sonuç itibarıyla şunu söyleyebilirim; Hocaefendi bugün piyasada var olan, giyimi kuşamı ve düşünceleri ile Ortaçağ Bağdat’ından kalkmış gelmiş insan görünümü arz eden mutaassıp tele-vaizlerden ayrı bir yerde duruyor. Gündelik hayatındaki yaşam tarzı, evinin döşemesi, giyim-kuşamı vb. hususları içine alan özel yaşamındaki tercihleri ile düşünce ve eylem dünyasını birbirine karıştırmamak lazım. Tarih boyunca bu hep yapılmış. Bediüzzaman’ın bu tür itirazlar karşısında söylediği şu söz bu açıdan çok önemlidir; “Beni, skolastik bataklığı içinde saplanmış bir medrese hocası zannediyorlar. Ben, bütün müspet ilimlerle, asr-ı hazır fen ve felsefesiyle meşgul oldum.” Bir devrin zihniyetini yansıtır bu cümle. Bu bağlamda meraklılara daha felsefi ve çok daha derin tahlillerin yer aldığı Enes Ergene’nin “Geleneğin Modern Çağa Tanıklığı” kitabını okumalarını tavsiye edebilirim. Ben de ilerleyen sayfalarda derslerle alakalı hatıralarımı anlatırken bu hususa yeniden dönecek, modern, muhafazakâr ve mutaassıp kavramları çerçevesinde ilave izahlarda bulunmaya gayret edeceğim.

Yalnız M. Ali Büyükkara’ya katıldığım bir nokta var; o da ders okunan mekân ve talebelerin giyim-kuşam şekli. Beni yakından tanıyanlar bilir; “Medrese usulü, yerde ders yapma yerine, tıpkı okullarda olduğu gibi bir sınıfta talebelerin sıralarda oturduğu bir zeminde ders yapılabilir.” şeklindeki görüşlerimi defalarca çeşitli platformlarda dile getirdim. 35 yıl önce bizim ders okuduğumuz zamanlarda bunu yapmak, yaşadığımız mekânlar itibarıyla belki imkânsızdı ama daha sonraları böyle bir düzenlemenin yapılabileceği mekânlarda da yaşandı. Yapılabilirdi.

Talebelerin cübbe giymesine gelince; o da sonradan sonraya devreye giren bir uygulama oldu. Biz sadece namazlarda cübbe giyerdik. Hatta çoğumuz cübbe giymez, ceket veya ince ve kısa pardesüler giyerdik. Ders de dahil gün boyunca evin içindeydik ve mevsimine göre ya gömlek veya kazakla dolaşırdık.

“Pekâlâ bunu neye bağlıyorsun?” diyebilirsiniz. Şahsi kanaatim, genelde Doğu, özelde ise Erzurum ve Hocaefendi’nin yetiştiği aile ve sosyo-kültürel çevrenin etkisine bağlıyorum. Dinî değil tamamıyla kültürel. Alışkanlık olarak da hayatına mal olmuş. Örf ya da âdet de diyebilirsiniz buna. Malum örf ve âdet, aralarında anlam farklılıkları olsa da genelde şöyle tarif edilir: “Toplumda genel kabul gören, sürekli veya baskın tatbi-

katı bulunan sosyal davranış biçimi.” Mesela sorulan şu soruya Hocaefendi’nin verdiği cevap benim bu söylediklerime delildir: “Namaz haricinde de sürekli namaz takkesi giyiyorsunuz. Neden?” Cevabı şöyle: “Benim yetiştiğim ortamda başı açık dolaşmak ayıp sayılırdı.” Ben Tavşanlılı yani Egeliyim, Batılıyım. Hocaefendi ise Erzurumlu, Doğu Anadolu. Hocaefendi 1938, ben ise 1961 doğumluyum. Aramızda 23 yıl var. Ama bizim yetiştiğimiz çevrede de başı açık dolaşma, dedemlerin neslinde ayıp kabul edilirdi. Mesela benim dedem evin içinde takke, dışarı çıkarken de fötr şapka giyerdi.

“Ama şimdi ayıp sayılmıyor!” diye itiraz edebilirsiniz. Aradan yıllar geçmiş ve o âdet ortadan kalkmış. Doğru. Fakat başka bir doğru daha var; Hocaefendi’nin çocukluk ve gençlik yıllarında ve namaz haricinde evde, çarşıda, pazarda başını kapatması örf ve âdet gereği ama onun ortadan kalktığı bir zamanda hâlâ aynı âdeti uygulaması ise alışkanlık. Dolayısıyla namaz harici ders esnasında cübbe giymeyi de ben şahsen bu alışkanlığın devam eden etkisi olarak görüyorum.

DERSLER VE TEFSİR

Tedris usulü üst başlığı ile açtığım fasılda arz ve takrir usulünden bahsettim. Okuduğumuz kitapların isimlerini verdim. Ders arkadaşlarımı tek tek söyledim. Günlük programı da ifade ettim ama ders usulü adına aktardığım bilgiler beni bile tatmin etmedi. Madem Hocaefendi'nin hocalığını, bizim talebeliğimizi anlatıyoruz bu çalışmada, sözü uzatma pahasına biraz daha detay verme gereğini hissettim. Arapça deyimle “efrâdını cami ağıyârını mâni” olsun istedim.

Öncelikle şunu söyleyeyim; 1985 yılından bu satırları kaleme aldığım 2021 tarihine kadar, kesintisiz denebilecek ölçüde devam eden ders halkasında, statik değil dinamik bir ders okuma usulü vardı. 36 yıllık bu zaman aralığında halkaya dâhil olan ve bir tanesi hariç hepsi hayatta olan talebeler bunun şahididir. Söz gelimi 1985-1988 yılları arasında biz, daha önce isimlerini verdiğim kitapları okuduk. Hâsılı tahsîl de denebilecek bu okuma esnasında, Hocaefendi'nin yaptığı yorumlarla, mevcudu daha öteye taşımaya çalıştık. Daha sonraki yıllarda mukayeseli ve müzakereli okumalar başladı. Mesela tefsir dersinde bir kitap takip edildi ama halkada yerini alan her talebe rivayet, dirayet, gramer, psikolojik, sosyolojik, konulu vb. tefsir türlerine ait dünden bugüne yazılan kitapları takip etti, ana kitaptan okunan ayet bittikten sonra diğerlerinin o ayetle alakalı ne dediğini özetledi. Böylece belki bir saatlik bir derste yerine göre bir veya iki ayet okunuyordu ama 27 tefsir takip edilmiş oluyordu. Bu rakam halkada oturan insan sayısına göre de değişebiliyordu. Hocaefendi'nin yapmış olduğu yorumlar da yukarıda dediğim gibi hâsılı tahsîlin, malumu i'lâm'ın ötesine geçmenin kapısını aralıyordu bizler için.

Bu kısa ama önemli bilgiden sonra gelelim bize. Biz ders okumaya tefsir, hadis ve fıkıh ile başladık. İlerleyen zamanlarda buna kelim ve tasavvuf da ilave edildi. Ramazan aylarında ise ders saatini değiştirmenin yanında sadece tefsir ve hadis okuduk.

İbn Kesîr'in Merhum Sâbûnî'nin yaptığı 3 cilt haline sıkıştırılmış muhtasarını okuyoruz. Aslı 8 cilt olan kitap ise Hocaefendi'nin yanında duruyor, okuduğumuz yer de önünde açık. İhtisarların en önemli handikaplarından biridir, bazen kısaltacağım derken daha karmaşık hale

getirilebilir metin. Yapılan yanlış bir tasarruf, işi içinden çıkılmaz bir noktaya sürükler. Onun için aslı daima Hocaefendi'nin önünde ve sürekli ona nigâhı âşına kılıyor. Bir saat kadar sürüyor bu ders.

Hocaefendi'nin gözüyle işaret ettiği kişinin okuması ile başlıyor ders. Bir sayfa, iki sayfa, konu bütünlüğüne göre veya başka bir konu başlığına kadar devam ediyor. İlk zamanlar bire bir tercüme yapmıyoruz. Metni anlıyoruz. Tercüme bu durumda vakit kaybından başka bir şey değil. Anlamadığımız yerler çıktığında soruyoruz. Bazen de metni gramer kaidelerine uygun biçimde okumamıza rağmen, anlamadığımızı anlıyor Hocaefendi. Okuma esnasındaki sesteki ton, vurgulamalar ve duraklamalar kendini ele veriyor. O okuma şekli ve tarzı, anlayan bir insana “Ben burayı anlamadım.” dedirtiyor. Hocaefendi hemen devreye giriyor oralar da. Bazen utandırmamak için kendisi okuyor ve tercüme ediyor, bazen de “Anladınız mı?” sorusunu sorduktan sonra aynı şeyi yapıyor. Ders bitimine kadar herkes bir iki sayfa bu tarz okumayı yerine getiriyor.

Genelde ayet veya konu bütünlüğüne göre ayetlerin tamamı bittikten sonra Hocaefendi devreye giriyor. Burası Hocaefendi'nin hoca olarak gerçek rolünü oynadığı yer. Hemen her ayette gerek kendine özgü gerekse İbn Kesîr'in yaptığı yorumlar özelinde düşüncelerini dile getiriyor. Bazen katılıyor; katıldığını söylüyor. Bazen bu tespitlerin asırlar öncesi yapılabilmesinin ehemmiyetine vurgu yapıyor. Bazen katılmıyor. Katılmadığını gerekçeleri ile söylüyor. Bazen hafızasında kaldığı kadarıyla başka tefsirlerden aktarımlarda bulunuyor. Büyük ve zengin sayılacak bir kütüphanemiz var. Çoğunluğu Hocaefendi'nin şahsî kitaplarından oluşuyor. Hatırlayamadığı yerlerde gidip kitabın aslını getiriyor ve anında bakıyoruz.

Hocaefendi hocalığını yaparken biz de talebeliğimizi yapmaya çalışıyoruz. Not alıyoruz, sorular soruyoruz. Bazen kendi görüşlerimiz varsa onları söylüyoruz. Çok sık olduğunu söyleyemem ama farklı yorumlara sahip olduğumuz zamanlar da oluyor ve karşılıklı müzakerelerde bulunuyoruz. Daha önce de ifade ettiğim üzere, ben Hocaefendi'nin bu yorumlarını not alıyordum. Gün içinde de zaman ayırıp bunları temize geçiyordum. Nitekim aldığım bu notları talebeliğimizin bittiği 1988 yılı yaz aylarında Ahmetli'de talebelerle yaptığımız bir kamp esnasında derledim. “Kur'an'dan İdrake Yansıyanlar” kitabının iki ciltlik ilk baskısı, işte bu notların toplamıdır. 1995 sonrası Zaman gazetesinde çalışırken bizden sonra gelen grupların aynı ayetlerle alakalı aldığı notları da ilave

ederek genişletilmiş baskısını yaptık.

Hadis ve fıkıhla devam edeceğim ama bir şey daha anlatayım. Hocaefendi 1985 yılında 47 yaşındaydı. Okuma gözlüğü sürekli yanında olurdu fakat kullanmazdı ders esnasında. Odasında kullanır mıydı onu bilmiyorum. Genelde sözlük kullanırken takardı gözlüğünü. Malum sözlük ile olan irtibatını daha önce anlatmıştım. Bir kelimeye takıldığı zaman bize “Mehlen, dekâik” der, gözlüğünü dikkatlice kutusundan çıkarır ve takardı. Hâlâ gözümün önünde, eğer hafif kirliyse, özenle temizlerdi o gözlük camını önce. İlerleyen yıllarda okuma gözlüğünü ders esnasında sürekli kullandı.

Tefsir dersi bitince kısa bir mola verirdik. Bazen mola, ikinci dersin sonunda da yapılabilirdi. Bir standardı yoktu sizin anlayacağınız. Bu molada, ihtiyacımızı karşılamamanın yanında bazen duha namazı kılınıyor bazen de bir bardak çay ikramı yapılıyordu.

DERSLER VE HADİS

Hadisten daha önceden de söylediğim gibi Buhârî okuyoruz. Hocaefendi Ebû Muhammed Mahmud ibn Ahmed el-Aynî'nin, Umdetü'-Kârî şerhu Sahîhi'l-Buhârî kitabından takip ediyor dersi. Derse gelmeden önce odasında Umde'yi okuyarak hazırlandığını biliyoruz. Sadece Umde mi? Hayır. Diğer kitapları da okuyor. "Nereden biliyorsunuz?" diye aklınıza gelebilir. Hemen söyleyeyim; İlahiyatı bitirmiş, yaşını-başını almış insanlar olsak da talebelik psikolojisi işte. Ya gece ya da sabah kahvaltısı öncesi Cevdet Ağabey'in izniyle odasına girip masasının üzerinde veya raftaki yerinde duran kitabına bakıyoruz. Okuduğu yerlerde önemli gördüğü satırların altını Hocaefendi kırmızı kurşun kalemle çiziyor. Pekâlâ biz neden bakıyoruz? Nereye kadar okumuş onu bilelim ki biz de derse en azından oraya kadar hazırlanalım diye. Bugünden düne bakınca kendime soruyorum "Neden yaptık bunu diye?" ama cevabını yukarıda verdim, talebelik psikolojisi.

Buhârî okunurken elimizin altında iki tane daha şerh var. Biz onlara kısaca Askalânî ve Kastalânî diyoruz. Doğrusu Kastallânî olması lazım ama malum yabancı kelimeleri dile nasıl kolay gelirse öyle söyleme gibi bir alışkanlığımız var bizim millet olarak.

İlki Ebü'l-Fazl Şihâbüddîn Ahmed ibn Ali ibn Muhammed el-Askalânî (ö. 852/1448) Kitabının adı: Fethu'l-Bârî bi-şerhi Sahîhi'l-Buhârî. İkincisi ise Ahmed ibn Muhammed el-Hâtib el-Kastallânî. Eserinin adı İrşâdu's-Sârî li şerhi Sahîhi'l-Buhârî.

Buhârî okurken ilk usulümüz şöyleydi. İsnad zinciri ile birlikte hadisi sonuna kadar okuyoruz. Sonra hadisin sebab-i vürûdu adına bilgilere bakıyoruz. Şerhler tam da bu noktada çok işe yarıyor. Ardından hadis ve hadisten çıkan ahkâmı okuyoruz. Özellikle Aynî'nin her hadis için şerhinin sonunda açmış olduğu Ahkâmü'l-Hadis kısmı çok dikkatimizi çekiyor. Zira genelde Hocaefendi hadis şerhi ile alakalı yorumlarını bu kısımda yapıyor. Farklı mezheplerin görüşleri de oralarda yer aldığı için anında mukayeseler yapma imkânı kazanıyoruz çünkü. Ayrıca Hocaefendi de ilavelerde bulunuyor, bazen çıkarılan hükme katılmıyor. Her hadisten böylesi hükümlerin çıkartılmasının mahrûtî bakışı engellediği konusunda

eleştirilerde bulunduğu da oluyor. Bütünün bir parçasını oluşturan bir hadisten çıkartılan hükümlerde diğer hadislerin de mütalaa edilmesi gerektiğini söylüyor ki sonuna kadar haklı. Fıkıhta kazuistik metot dediğimiz bu yaklaşım hadiste de kendini gösteriyor. Her neyse konu bu değil ama önemli bir mevzu olduğunu böylece kaydetmiş olalım.

Burada zikretmem gereken başka bir husus da Hocaefendi'nin zaman zaman raviler hakkında bilgiler vermesi. Bu bilgiler daha çok o ravilerin zühd ve kalp hayatına ait, bizlere de rehber olabilecek davranışları veya sözleri üzerinden oluyor. Bazen de biyografik bilgilere giriyor. "Sikatun, meçhulun" gibi lafızlarla ravinin konumunu belirliyor. Hatta girdiği o bilgilerle isnad zincirinde kopukluk olduğu sonucuna bile vardığımız zamanlar oluyor. Böylece hadisin sıhhati konusunda da söz söylüyor. Hadisle uzun yıllardır iştigal etmenin bu seviyeye gelmesinde elbette etkisi var ama bu yetmez, özel ilgi de gerekir. Benim gördüğüm kadarıyla Hocaefendi'nin hadiste cerh ve ta'dil başlığı altında incelenen bu mevzu-lara karşı hususi bir ilgi ve alakası var. Zaten başka türlü de olmaz.

Hiç tanımadığı isimler de karşısına çıkmıyor değildi. İşte o zaman çeşitli rical kitaplarına bakıyordu ki bunların başında, Siyerü a'lâmi'n-nubelâ', Mîzânu'l-i'tidâl adlı kitapları ile tanınan Türkmen asıllı ama hayatı Şam'da geçmiş olan Ahmed ibn Osman Zehebî'nin Kâşif adlı rical kitabı geliyordu. Tam adını vereyim: el-Kâşif fî ma'rifeti men lehu rivaye fi'l-kutubi's-sitte. 748 yılında vefat etmiş Zehebi.

İlerleyen zamanlarda biz bu hadis ravileri konusunda farklı bir usule geçtik. İstanbul'a taşınıp Draman semtinde yer alan Fatih kolejinin üstünde kaldığımız aylarda başladık bu usule. Yeri geldiğinde ona değineceğim. Çünkü çok güzel hatıralarım var onunla alakalı.

Hadisi bitireyim. Hadis derslerinde ahkâmu'l-hadis bölümü kadar dikkatimi çeken ikinci şey, Hocaefendi'nin, hadisi sebab-i vürûdu ile birlikte ele alıp yaptığı yorumlardı. Siyer felsefesi diye kendisinin çok sık bahsettiği konunun örneklerini görüyordum çünkü burada. Hadisenin cereyan ettiği zaman, mekân, şahıslar ve Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi ve sellem) takınmış olduğu tavır, söylediği söz, verdiği kararları öyle bir tahlil ederdi ki kendimi hayalen o hadisenin cereyan ettiği zeminde bulurdum. Pekâlâ neydi benim hoşuma giden şey? Hayalen o atmosfere gitmem mi? Yapılan tahliller mi? Bence ikisi de.

Evet, her şeyden önce hadis okuyorsunuz ama okuduğunuz hadis size zamanda yolculuk yaptırıyor. 14 asır öncesinin Mekke ve Medine'sine

götürüyor. Hayal gücünüzü kullanmanıza bağlı tabii bu. Ama bir defa bunu yapabilirseniz arkası geliyor. Her hadiste kendinize bir pozisyon da belirleyebiliyorsunuz. Bazen Hz. Peygamberin muhatabı siz oluyorsunuz, bazen uzaktan o manzaraya şahit olan sahabe. İngilizce'de visualization denilen, gözünün önüne getirebilme, canlandırabilme ve hatta bir parçası olmayı becerebilirseniz o hadis hatırlanır da kalıyor.

Sonra Hocaefendi'nin ikili yorumları. İlkinde, hadisin cereyan ettiği zeminde vakayı rapor babında, sahabenin o hadisi nasıl anladığını ve ardından ne türlü zihniyet ve davranış değişikliği içine girdiğini söylüyor. Bazen sahabe içinde cereyan eden farklı anlayış ve yorumlamaları anlatıyor. Bazen ilmî disiplinler arasında daldan dala atlayarak o hadisin oralarda nasıl yer aldığını, hangi düşüncelerin temelini oluşturduğunu söylüyor. Bazen 14 asırlık geleneğin içine giriyor. Şam'ın, Bağdat'ın, Fustat'ın, Kayravan'ın, Buhara'nın, Semerkand'ın, Konya'nın, İstanbul'un sokaklarında halkın arasında dolaştırıyor. Böyle anlaşılmalı ve sistemleşmiş diyor. İkincisinde ise bu hadisin vermiş olduğu mesaja vurgu yaparak ondan bizim ne anlamamız ve o mesajı nasıl hayata taşımamız gerektiğini anlatıyor. Sonuçta bazen hamd ediyorsunuz bazen de hayıflanıyorsunuz. Yaşadığımız hayatta hem teorik hem de pratik olarak o değerlerin hâlâ yer alıyor olması sizi hamde sevk ediyor, onun için hamdediyorsunuz. Ama kaybı, onların tarihte kalmış olması da sizi üzüyor ve hayıflanıyorsunuz.

Neyse, hadis derslerinde bu iki şey beni çok mutlu ediyordu. Çünkü ne Ankara İlahiyat yıllarımdaki hadis derslerinde ne yine o yıllarda almış olduğum özel derslerde ne de şahsi olarak yaptığım okumalarda ben bu ufku görmemiş ve yakalayamamıştım. Ama şimdi her hadis dersinde ve hemen hemen her hadiste böyle bir yolculuğa çıkıyor, 14 asır öncesine gidiyor hemen akabinde günümüze geliyor ve bu gel-gitlerle birçok şey öğreniyorduk.

Hadis dersleri ile alakalı son olarak şunu anlatmak isterim; Buhârî'nin bab başlıkları ile hadislerin muhtevası arasındaki mutabakat yani uyum. Açık konuşayım, eğer hata ediyorsam o koca Buhârî beni affetsin ama şu an karşımda olsa "Bizi çok uğraştırdın Hazret!" derdim kendisine saygı ve hürmetlerimi de sunarak. Ardından "Neden daha açık yazmadın?" derdim. İnanın bu tür hadislerle karşılaştığımız zaman aradaki mutabakatı bulmak için gösterdiğimiz gayret bana iğneyle kuyu kazmak gibi gelirdi. 40 yıl düşünsem hiç aklıma gelmeyecek irtibatlar kurmuş Hazret.

Bunu hadisin yerleştirilmiş olduğu b6l6mlerde de g6r6rd6k. şuf'a bahsini okuyorsunuz s6z gelimi, abdest konusunu ihtiva eden bir hadis. Ne alaka! diyorsunuz 6nce. Sonra? Sonra şerhlere sarılıyorsunuz. Aynî, Askalânî, Kastallânî nasıl 6z6m6ř olayı diye saatlerinizi harcıyorsunuz. Hocaefendi de zorlanırdı zaman zaman. Hatta hangi hadisler olduğunu unuttum şimdi ama birkaç defa 6zemedi ve aradaki uyumu bir t6rl6 bulamadı. şu anki gibi hatırımda "Lugaza gibi m6barek!" demişti bir defasında. Lugaza, bilmece demek.

Hadis ders usul6n6 burada bitiriyorum, şimdi fıkhaya ge6e6eğim.

DERSLER VE FIKIH

Fıkıh dersinde takip ettiğimiz kitabın adının Hidâye olduğunu daha önce yazmıştım. İki ciltlik muhtasar karakterinde bir kitaptı bu. Onu tercih nedenlerimizden biri başlangıçta talebeliğimizin toplam süresi olarak belirlenen bir yıl içinde bu kitabı bitirebilme şansımızın olmasıydı. Ayrıca Hanefi fikhî içinde önemli bir yere sahiptir Hidâye.

Vefat tarihi 593/1197 olan Ebu'l-Hasan Burhaneddin Ali ibn Ebî Bekr Merginânî'ye ait bu eser, aslında müellifin kendi eserine yazmış olduğu bir şerhtir. Eserin asıl adı "el-Hidâye Şerhu Bidâyeti'l-Mübtedi." Bidâyetü'l-Mübtedi büyük ölçüde İmam Muhammed'in el-Camiu's-Sağîr'i ile Kudûrî'nin el-Muhtasar'ından derlenmiş görüşlerden oluşur. Hidâye işte bu esere yazılan şerhtir.

Hidâye'nin önemi adına kısa bir bilgi daha sunayım; Hanefi mezhebinde mütûn-u erbaa yani dört ana metin denilen kitaplardan biri Tâcu's-Şerîa'nın Vikâye'sidir. Vikâye işte bu Hidâye'nin şerhidir. Hidâye'ye birçok şerh yazılmıştır fıkıh tarihimizde. Bunların arasında en meşhurlardan birisi, vefatı 861/1457 olan Kemâleddin İbnu'l-Hümâm'ın Fethü'l-Kadîr li'l-Âcizi'l-Fakîr adlı eseridir. Hocaefendi baskı tercihinde, metin-şerh ayrımı sayfa üzerinde çok iyi yapıldığı için Fethü'l-Kadîr'den takip ederdi dersi. Sayfanın başında asıl metin, alt tarafında ise şerhi vardı.

Bütün bunları konuya vâkıf olmayan okuyucuların zihninde bir resim karesi oluşması için anlattım. 788 yıl önce Orta Asya'nın Fergana vadilerinde yaşamış bir insanın yazmış olduğu kitap 1985 yılında Türkiye'nin İzmir şehrinde İlahiyat fakültesi mezunları tarafından okunuyor. Sebep; hâsılı tahsîl ve geleneği öğrenmek. Şerh yazarı üzerinde düşünecek olursanız aradaki fark 528 yıla düşüyor. Yani okuduğumuz kitapların müellifleri ile aramızda asırlar var.

Bir hususu daha belirtip ders okuma usulümüze geçeyim. İbn Hümâm, Fethü'l-Kadîr şerhini Kitâbu'l-Vekâle'ye kadar yazabilmiş sonra her nefis gibi Rabbisinin "ircî" emrine uyarak irtihal-i dâr-ı beka buyurmuş. Geri kalan kısmı ise kendisinden 127 yıl sonra vefat eden Ahmet Şemseddin tamamlamıştır.

Tefsir ve hadis derslerinde ferdî hazırlık yapabiliyorduk ama fıkıh için

grup çalışması yapmaya karar verdik. 10 kişi ile birlikte derse hazırlanmak zor olduğu için de ikiye ayrıldık. Grup başkanları da vardı. Bir gruba ben, diğer gruba Cuma hocam başkanlık ediyordu.

Neden böyle bir şey yaptık? Arapça seviyelerimiz farklı olduğu için metnin okunması ve anlaşılmasında birbirimize yardımcı olmak ve birlikte ilerlemek için bunu yaptığımız kesin. İkinci bir ihtimal de biz Cuma Hocamla beraber İlahiyat yıllarımızda fakülte harici takviye fıkıh dersleri almıştık çeşitli hocalardan. Hanefi fıkının önemli eserlerinden sayılan Halebî'nin Mülteka'l-Ebhur, Mevsilî'nin el-İhtiyar li Ta'lili'l-Muhtar, Şürünbulâlî'nin Nuru'l-İzah ve Necâtü'l-Ervah adlı eserlerini okumuştuk. Dolayısıyla okuduğumuz konulara az çok aşinalığımız vardı. İbadetlerin tamamına özellikle alışveriş bahislerine ve kullanılan kavramlara vâkıftık. İsmail Büyükçelebi ile yaptığımız okumalar esnasında, Ali Haydar Efendi'nin şerhinden Mecelle külli kaidelerini de çalışmıştık. Hatta o bize Kitabü'l-Büyû yani alışverişler bahsini okurken ödev vermişti ve muhayyerlikler konusunda sunumlar yapmıştık ders arkadaşlarımıza. İşin özü, sular seller gibi Hidâye'yi okuyor ve anlıyor değildik elbette ama hiçbir şey bilmediğimiz, anlamadığımız da söylenemez, fikhî metinlere aşina olmadığımız da iddia edilemezdi.

Diğer derslerde olduğu gibi Hocaefendi'nin gözüyle işaret ettiği arkadaş derse başlardı ve oturma sırasına göre devam ederdi. Bir önceki derste okuma sırası kimde kaldıysa onun devam ettiği de olurdu. Genelde birer-ikişer sayfa okuturdu her birerlerimize. Bazen bir dersi bir kişiye okuturdu, bazen iki. Bizi diri ve canlı tutmak ve derslerin hepsine çalışmamız için yapardı bunu Hocaefendi. Eğer herkes ikişer sayfa okuyacak diye sabit bir usul belirleseydi; tefsir, hadis, fıkıh sıralaması içinde okuyacağımız yer ve şahısları belirler, ona göre bir düzende oturur, böylece çalıştığımız yeri okuyabilirdik mesela. Böyle yaptığımız günler de olmadı değil. Oldu ama Hocaefendi'nin gözünden kaçmıyordu bu durum. Zaten onun için sık sık değiştirirdi usulü. Hadiste en son okuyan kişiye fıkıhı da okutabilirdi; hatta bazen dersin sonuna kadar sadece ona okuturdu.

Fıkıha olan özel ilgimden mi bilmem ama bugünkü gibi hatırlıyorum, namaz ve oruç bahisleri bildiklerimizin tekrarı gibiydi. Çok hızlıca okuduk. Zekât bizi biraz zorladı. Zorlamasının sebebi bizim sorularımızdı. En basitinden bir misal vereyim; "Sanatkârın el aletlerinin zekâtı yoktur." denilir fıkıh literatüründe ve örnek olarak da demircinin örsü, semerci-

nin iğnesi verilir. Ama bunu günümüze taşıdığımızda fabrikatörün milyon dolarlık üretim makinaları karşımıza çıkıyor. Bu ikisini birbirine benzetmek mümkün mü? Maaşların zekâtı nasıl hesaplanacak? Devlet tahvilleri ve bonolarına zekât düşer mi? Ya borsadaki hisse senetleri? Yani yüzlerce güncellenmesi gereken bilgi vardı orada. Hemen hepsini sorduk. Nitekim yıllar sonra kaleme aldığım Ramazan Ufku adlı kitapta bu konular üzerinde söz söylerken o derslerde aldığım notlardan çok faydalandım. Hatta bazı yerlerde nihai karara varamadım, Hocaefendi'ye yeniden sordum. Ramazan Ufku, oruç, zekât ve fitre ile alakalı güncel içtihadi hükümleri ele aldığım kitabın adıydı. Hemen ilave edeyim, bugün o kitabı yeniden basalım teklifi gelse, özellikle zekâta bazı içtihadi tercihlerimi değiştiririm.

Hac bahsi de zorladı bizi. Çünkü zihnimizde canlanmıyordu ne o mekânlar ne o mekânlarda yapılan ibadetler. Birçok kavram kullanılıyordu ve her birinin o ibadet içinde toplumsal karşılığı vardı. İhram, Zu'l-Huleyfe, Meş'ar-ı Haram, telbiye, remel, tavaf, sa'y, Safa, Merve, yevm-i terviye, ifâda tavafı vs. Okuduk bütün bunları ve her defasında da sorduk. Sanırım Hocaefendi'nin anlatırken en zorlandığı konulardan biri bu olmuştur. Hac ve umre yapmayan insanların, kitap üzerinden anlamakta zorlanacağı şeyler bunlar. Bir hoca olarak ya görüntülü eğitim yapacaksınız bunları anlatmak için ya maketler üzerinde uygulamalı eğitim ya da ders verdiğiniz kişilerin daha önceden hac ve umre yapmış olmaları gerek. Ta ki zihinlerinde canlansın ve karşılığı olsun. Nitekim yıllar sonra yaptığım umre ve hac seyahatlerinde bu gerçeği daha yakından müşahede ettim.

Hidâye'nin en önemli özelliklerden biri, içtihadi görüşlerin delillerini sunması ve zaman zaman Şafii mezhebinin görüş ve delilleriyle mukayese etmesidir. Ben şahsen o vakte kadar Şafii mezhebine ait bir ilmihal bile okumuş değildim. İmam Şafii'nin er-Risalesi'nden bazı bölümler okumuştuk talebelik yıllarımızda, hepsi bu kadar. Onun el-Umm adlı devâsâ eserinin olduğunu da biliyordum. Bir de Halil Güneç Hocanın Şafii İlmihali. Ama onu da hiç okumadım çünkü ihtiyaç hissetmemiştim. Fakat şimdi istesek de istemesek de Şafii mezhebi içtihatlarına yelken açıyorduk. Gerçi kendi mezhebî görüşünün ne kadar doğru olduğunu göstermek için yapıyordu bu tür mukayeseleri Merginânî ve İbn Hümâm ama olsun, farkı görmek bile ufuk açıyordu zihnimizde. Nitekim ilerleyen yıllarda bu mukayese usulünün çok faydasını gördüm. Hanefi görüş-

lerinin beni tatmin etmediği yerlerde diğer mezheplere ve delillerine baktım.

Şunu net olarak söyleyebilirim ki Merginânî'nin genelde ihtilaflı konularda yaptığı bu mukayeselerde Hocaefendi çok temkinli idi. Yakından tanıyanlar bilir ve beni tasdik edeceklerdir. Hocaefendi'nin Hanefiliği, halk tabiriyle söyleyeyim su götürmez. Fanatik ya da mutaassıp denilemez onun Hanefiliğine ama muhafazakâr denilebilir. Delili de işte bu türlü ihtilaflı konularda gösterdiği yaklaşım. Eğer Hanefilerin tercih ettiği hükmün delilleri Şafii mezhebinin delilleri karşısında zayıfsa bunu ifade etmekten çekinmezdi. "Ahnaflık (Hanefiler demek) dayandığı delil zayıf." derdi çoğu zaman. "İhtimal bu hadis İmam Azam'a ulaşmamış, ulaşsaydı, belki görüşünü değiştirirdi." derdi. "O günkü şartlarda istihsan veya maslahat böyle hüküm vermeyi gerektirmiş ama bugün..." der, bazen kanaatini söyler bazen de kollektif içtihada vurgu yaparak "Bir encümen-i dâniş bu konuda yeniden içtihat yapmalı." der, işin ucunu açık bırakırdı. Encümen-i dâniş, konunun uzmanlarından oluşan bilim kurulu anlamındadır ve Tanzimat döneminin sadrazamı Mustafa Reşid Paşa tarafından kurulan bilim kurulu da bu adı taşır.

Önemli mi bu yaklaşımlar diyebilirsiniz? Evet, çok önemli. Enes Erge- ne'den ilk defa duyduğum ve çeşitli TV programlarında da aktardığım Arapça deyimle ifade edeyim "fi eydi men." "Kimin elinde?" demek. Metin kimin elinde? Daha önce belirttiğim gibi, okumuş olduğumuz 7-8 asır öncesine ait o metinlerden delil göstererek, radikal örgütler çıkıyor bugün İslam dünyasının birçok ülkesinde. İsimleri ile ifade edecek olursak İŞİD, Boko Haram, Taliban, el-Kaide. Onların eğitim kurumları olan medreselerde de bu kitaplar okutuluyor, Hocaefendi'nin eğitim halkasında da. Onlar söz konusu içtihadî görüşleri, bugün de uygulanacak emir ve yasaklar olarak anlıyor; Hocaefendi ise bunların beşerî görüşler olduğunu, gelişen şartlara, örf ve âdete bağlı olarak değişebileceğini hatta değişmesi gerektiğini söylüyor. O medreselerden radikal örgütler çıkıyor, buradan ise bütün dünyaya iyilik yapmayı hedefleyen ve bu uğurda projeler üreten bir kadro.

Dolayısıyla Hocaefendi'nin hem zihin yapısını hem düşünce sistemini hem de dünya görüşünü gösteren bu örnekler önemli. Kaldı ki yetiştirdiği talebeler de inşallah aynı çizgide devam eder ve Ahmet Hamdi Akseki'nin "dinli hayat hayatlı din" diye ifade ettiği dinî hayatı, bugüne taşımaya muvaffak olurlar.

Kendime burada bir soru sorarak bu faslı kapatacağım; “İçtihadî görüşlerin değişebileceğini size İlahiyat fakültesinde öğretmediler mi?” Biraz geriden alarak cevap vereyim; dindar ve muhafazakâr bir ailede büyüdüm, ne annem-babam ne de çevrem öğretmedi. Kur’an kursunda öğretmediler. Lise yıllarımda cemaat müntesibi oldum, orada da öğretmediler. Öğrettikleri, ilmihal bilgileri idi ve bunların sabit, değişmeyen hükümler olduğu idi. İlahiyat fakültesine gelince evet hocalarımız öğretti bize bunu. Ama nasıl bir zihin yapısına, nasıl bir şartlanmışlığa düştüysek, o sıralara gelinceye kadar, o hocalara ilk itiraz eden biz oluyorduk. Biz derken sadece kendimi veya cemaate mensup arkadaşlarımı kastetmiyorum. Zaten 300 kişilik 1980 yılı talebeleri arasında cemaat evlerinde kalan sadece 13 kişiydik. Çay kahve içme bahanesi ile bizim evlerimize gelen de beş on insandı. Haydi onları da sayalım, toplam otuz kişiden bahsediyoruz. Hayır, bütün bir sınıf karşı çıkıyor ve o bilgilerin değişmediğini savunuyorduk.

Neden? Bilmiyorum. Bugünden düne bakınca bir yerde hata yapıldığı muhakkak diyorum ben. Bu hatanın bir kısmı tabii ki bize ve bizi böyle yetiştiren ya da o sıralara gelinceye kadar bu konularda bize bir şey öğretmeyenlere ait. Fakat bir kısmının da hocalarımıza ait olduğu bence tartışma götürmez. İbadet hayatlarındaki gevşekliği bizim onların söylediklerinden kuşku duymamıza sebebiyet veriyordu. Usul hataları ikinci bir nedendi. Sözelimi, mezhep imamı İmam Azam’ın bir görüşünü tenkit ederken kullandıkları dil, söyledikleri cümleler ve hepsinden öte onları küçümseyen tavırları. Bir örnek vereyim. Bıyık altından gülererek ait olduğu yöreye ait şiveyi de kullanarak “Ebu Hanife şimdi burada olsaydı ben ona yanlış düşündüğünü söyler ve onu ikna ederdim.” Aradaki farkı görüyorsunuz umarım; Hocaefendi gibi “İmamı Azam’a ihtimal bu hadis ulaşmadı, ulaşsaydı böyle hüküm vermezdi, o zamandaki şartlar gereği maslahat bunu gerektiriyormuş ama şimdi şartlar değişti.” demek nerede, bıyık altından gülererek “O burada olsaydı ben onu ikna ederdim.” demek nerede. Doğal olarak tepki doğuruyordu bu üslup, talebeler olarak bizde.

DÜZEN VE TERTİP

Biraz hatıralardan ilerleyelim. Sanırım sekiz kişi olduğumuz zamanlardı. Cuma Hocam ile sadece ikimizin olduğu ilk on beş gün geride kalmış ve 424 nolu odaya taşınmıştık. O güne kadar yere bir battaniye seriyor, üstümüze bir battaniye örtüyor bazen Halim Baba'nın odasının önündeki koridorda bazen de kütüphaneli salonda yatıyorduk. Askeri koğuş usulü, ranzalı bir düzen olsa da müstakil bir odamızın, yatağımızın, eşyalarımızı koyabileceğimiz bir dolabımızın olması çok sevindirmişti bizi. Ama unutmayın, iki kişi ile başladık, dört ardından sekiz ve nihayet on kişi olduk.

Bu oda hariç bütün kat, yatılı okul talebeleri ile dolu olduğu için sabah onlar uyanmadan yukarı çıkıyor gece de onlar yattıktan sonra odamıza iniyoruz. Gün içinde girip çıkma yasak. Çünkü okul idaresinin izah edemeyeceği bir durum bu. Ne çocuklara ne velilere ne de Milli Eğitime. Çok dikkat ediyoruz bu yüzden. Her gün sabah yukarı çıkarken odamızı sanki Milli Eğitimden müfettişler gelecek ve teftiş edecekmiş gibi tertemiz bırakıyoruz. Bu hem bir zaruretin sonucu hem de Hocaefendi'nin isteği ve arzusu.

Hiç unutmuyorum, sanırım bir tatil günü okul talebelerinden hiç kimsenin olmadığı bir gün Hocaefendi odamızı görmeye geldi. Adım gibi biliyordum ki tertip ve düzene bakıyordu. Hassasiyeti malumdu ve bu konuda sıkı sıkı tembihatta bulunmuştu. Barbaros ve Mustafa Başarı Beyler de sık sık uyarılarda bulunurdu. Yeri gelmişken bir şey daha ilave edeyim. Hocaefendi bana arkadaşlarıma nezaret görevini verirken: "Arkadaşlarının her şeylerini bileceksin. Anne babaları, kardeşleri, kardeşlerinin ne iş yaptıkları hatta tarlalarında ne ekip biçtiklerine kadar her şeylerini bileceksin. Maddi manevi bir sıkıntıları olduğunda yardımcı olalım." demişti.

Bu süreçte Hocaefendi'nin dersler ve ibadet hayatımız haricinde üzerinde en çok durduğu konu, gündelik hayattaki tertip ve düzendi. Çok hassastı bu konuda. Dağınıklığı hiç sevmezdi. Her şey yerli yerinde olacak ve aradığını aradığı yerde bulacaktı. Hatta bize tavrı aldığı ilk hadise, abdest esnasında ayak havlusu kullanmadaki gevşekliğimizdir. Kolay

değil, oranın sair sakinleri ile daimî kalan 15 kişi ve herkes aynı lava-boyu kullanıyor. Günde 5 vakit abdest alınıyor, tuvaletin hemen yanı başında banyo var, banyo orada yapılıyor, çamaşırlar orada yıkanıyor. Abdest mahalli zemininin sürekli kuru kalması, kokuyu azaltan bir faktöre sahip. Bu yüzden istiyor Hocaefendi ayak havlusu kullanmamızı fakat mevcut şartlarda bu ne kadar mümkün? Fakat haklı. Oradaki kokudan dolayı misafirlere karşı mahcup olmak istemiyor. Bu yüzden bana bir defasında çok öfkelenmişti arkadaşları bu konuda uyarmadım diye.

424 nolu odaya döneyim. On kişisiniz. Her an oranın “gelin odası” gibi tertemiz, tertipli ve düzenli olması mümkün mü? Ama öyle olmasını istiyor. Nitekim o gün geldiğinde biraz dağınık gördü. Genelde beni yanına çağırır veya çağirtir, ne diyecekse bana derdi, ben de arkadaşlara iletirdim. Hiçbirimizi rencide etmemeye özen gösterirdi. Onur, şeref ve haysiyetimize dokunacak bir şey söylemez, ismimizle hitap etmezdi. Hâlâ da öyledir. Bu defa da öyle yaptı. Odadan ayrıldıktan sonra birisi ile beni odasına çağirtti ve oldukça sert bir uyarıda bulundu. “Gelin odası” tabiri işte o uyarıda kullandığı kelimelerden biri.

Ama aşağıda bizim odadan çıkarken geriye dönüp omuzunu kapının pervazına yasladığını ve şöyle dediğini hiç unutamam: “Mâ urîdu en uhâlifeküm ilâ mâ enhâkum anhü, in urîdü illa’l-ıslaha me’s-teta’tu”. Söylediği, Hûd sûresi 88. ayet-i kerimesiydi. Ölçü ve tartıda hile yapan kavmine karşı Hz. Şuayb’ın yaptığı uyarıdan bahsediliyor orada. Şöyle deniyor: “*Ben size men ettiğim şeyleri kendime serbest kılma ve böylece bir menfaat elde etme peşinde değilim. Ben elimden geldiğince sizi ıslah etmek istiyorum.*” İlerleyen yıllarda da benzer hadiselerde defalarca bu ayeti okumuştur Hocaefendi. Mesaj açıktı. İslah derken yaşama düzeni, hayatı disipline etme, düzen ve tertip içinde bulunmayı kastediyordu. Zaman zaman derslerimize çalışmamızda gösterdiğimiz gevşeklikler karşısında da söylemiştir bu ayeti.

Hocaefendi’nin ikili münasebetlerimizde gösterdiği bu seviye ve duyarlılığı 5.kat sakinleri olan çevresinden gördüğümüzü söylemek zor. Kaldı böyle bir beklentimiz de yok. Çünkü onlarla abi-kardeş ya da arkadaşlık ilişkimiz var, hoca-talebe değil. Buna rağmen Hocaefendi onların da bizimle ilişkilerinde çok seviyeli olmasını istiyordu. İşte bir örnek; bir gün oranın kıdemlilerinden birinin, bir arkadaşımıza yönelik mutfaktaki davranışına istemeden şahit olunca, onu yanına çağırıp “Dışarıda, hayatın içinde bu arkadaşlarla karşılaşıyorsanız böyle saygısızlık yapmazdı-

nız.” diyerek bize karşı saygılı olunması gerektiği uyarısında bulunmuş. Muhatabın bu uyarının hemen akabinde dönüp bize gülerek “Sizin yüzünüzden fırça yedim.” dediğini hiç unutamiyorum.

Bütün bunlar bana başka bir şeyi hatırlattı; onu sizinle paylaşayım. Kendi aramızda kullandığımız ve neredeyse deyim haline gelmiş bir tespit vardır: “Hocaefendi’nin yaşadığı yerlerde inşaat hiç bitmez.” Doğrudur bu tespit. 1985’ten bu satırları kaleme aldığım 2021 yılına kadar olan beraberliğimizde hep böyle oldu. Türkiye’de kaldığı yerlerde de son 20 yılını yaşadığı Chesnut kampında da. Neden? İki nedeni var. İlki, ihtiyaçlar. Lüks değil, konfor düşkünlüğü değil aksine her bir santimetrekaresinin fonksiyonel olarak kullanılacağı bir şekilde mekânı düzenleme. İkincisi ise hayatın tabii akışı içinde gelişen ve değişen şartların gerektirdiği şeyler.

Bozyaka’da karşılaştığımız ilk inşaat, bizler için yapılan banyo ve tuvaletler oldu mesela. Ardından, Beşinci Kat’ın girişinde çamaşırların kurutulduğu, çevresi sürgülü pencerelerle kapalı yarı açık mekânın, tamamıyla kapatılıp çok amaçlı bir salon haline getirilmesi oldu. İhtiyaçtı her ikisi de. Nitekim banyo ve tuvaletler bittikten sonra derin bir ohh çektiğimizi hatırlarım. Artık tuvalet ve banyo kuyrukları kısmen bitmişti.

Yeri geldiği için söyleyeyim; işte hiç bitmeyen bu inşaat işlerinden dolayı, Hocaefendi’nin kaldığı her yerde elinden her türlü iş gelen nadide insanlar tanıdım ben. Şimdi merhum halamın oğlunu tasvir için kullandığım bir tabir vardır benim. Dedemin demirci dükkânında beraber çalışırken keşfettim onun bu özelliğini, hayatının sonuna kadar da aynı özelliğini korudu. Çok ama çok çalışkandı. Hiçbir işten kaçmazdı. “Ben bu işi yapamam.” demezdi. Kullandığım tabir şuydu; o işten kaçmıyor, iş onun önünden kaçıyor. İşte Beşinci Kat’larda tanıdığım insanlar da böyleydi; iş onların önünden kaçıyordu. Nihat Ağabey, Enes, Ercan, Fazıl, Ekrem Ağabey, Emrullah. Allah sa’ylerini meşkûr kılsın.

Bitireyim, tertip ve düzen bizim hayatımızın bir parçasıydı. Tıpkı zaman tanzimi, çalışma disiplini, grup çalışması, ibadet hayatı gibi.

BEL FITİĞİ VE HASTA YATAĞINDAN BİR KARE

Belinden rahatsızlığı varmış Hocaefendi'nin. Bunu yanına gittiğimizde öğrendik. Disk kayması diye anlattılar bize. Halk arasında bel kayması olarak da adlandırılan bu hastalık, farklı sebeplerden ötürü omurga kemiklerinin öne ya da arkaya doğru kayması ile ortaya çıkmaktadır. Ciddi acı verir. 1983'te bir taşınma esnasında ters bir pozisyonla kaldırdığım ağır koliden hareketle, ben de yıllardır bu rahatsızlığı çektiğim için iyi biliyorum.

Ağrısı bacaklarına da vurmaya başlamış. Normal şartlar altında belki de ameliyat edilmesi gereken bir safhada. Arandığı için buna imkân yok şimdilik. Daha önceki yıllarda da aynı türden nüksetmeler olmuş ve Soma'dan gelen yaşlı bir bir amca “koca karı tedavisi” denilebilecek bir yöntemle iyileştirmeye çalışmış Hocaefendi'yi. Belli bir müddet rahatlama olmuş ama sonra yine nüksetmiş hastalık.

Zaten geçen seneden biliyordum. Yaklaşık otuza elli cm ebadında her iki tarafına sünger konulup kadife ile kaplanmış bir tahta sürekli oturduğu çek-yat veya koltukta durur, belinin boş olmamasına dikkat ederdi. Hâlâ da öyledir.

İşte yine bu rahatsızlığın nüksettiği ve derslere çok kısa süreli de olsa ara vermek zorunda kaldığımız günlerdi. “Hocaefendi sizi çağırıyor.” dediler “odasına”. Hep birlikte odaya girdik. Çek-yata uzanmış bir halde karşıladı bizi. Geçmiş olsun dileklerimizi ilettilik. Derslerden söz açtı. Buhârî'den, İbn Kesîr'den, Fethu'l-Kadîr'den konuşuyor. Yaşadıkları yerlerden, o yerlerdeki sosyo-kültürel hayat şartlarından ve bunların, ürettikleri düşüncelere, yaptıkları yorumlara yansımalarından bahsediyor. Halk İslamı diye adlandırılan zihniyetin kabullenmekte zorlanacağı düşünceler bunlar. Zira dinî bilgilerde neyin İlahi ve sabite, neyin de beşerî ve değişebilir olduğu konusunda var olan zihni karışıklık bizde de var. Bu yüzden Hocaefendi gibi, bu zihniyetin hâkim olduğu medrese ve tekke zemininde neş'et etmiş bir insandan bunları duymak gerçekten şaşırtıcı oldu benim için. Ankara İlahiyat yıllarımda dinlediğim şeyleri dinliyordum sanki o an.

Bu minvaldeki konuşmasını şöyle bağladı Hocaefendi: “Bu ders okuma-

larımız esnasında, ben okuduğumuz kitaplardaki bazı yorumlara katılmayacağım. Farklı düşüncelerim ve farklı yorumlarım olacak. Onları sizlerle paylaşacağım. O zaman çok rahatlıkla bana ‘Neden?’ diye sorabilirsiniz. ‘Neden böyle düşünüyorsunuz, dayandığınız temel nedir, deliliniz var mı?’ diyebilirsiniz.” dedi.

Önemliydi bu açıklama, hem de çok önemli. Zamanlaması da enfesti. Yeni girdiğimiz talebelik kulvarında bu düşünceler bizim aynı zamanda yol haritamızı belirleyebilecek bir yönlendirmeye sahipti. Ama bununla bitmedi. Esas beni şaşırtan hatta şok eden başka bir cümlesi daha oldu. Bu kısmı Fasıldan Fasıla serisinin ilk kitabının önsözüne de yazmıştım. “Septist olun!” dedi önce. İtiraf edeyim ben o gün itibarıyla “septist” ne demek bilmiyordum. O an aramızda İngilizce’si en iyi olan MKG’nin yüzüne baktığımı hatırlıyorum. Devam etti Hocaefendi: “İlimde şüpheci olun ama septistlerin anladığı manada değil.” İlk cümlesinde septist olun demişti ama ikinci cümlesinde septistin hem şüpheci demek olduğunu söyledi hem de şüpheciliği onlar gibi anlamadığını vurguladı. Neydi demek istediği şey o zaman? Bunu da üçüncü cümlesinde belirtti: “Karşılaştığınız her görüşü Kur’an ve hadis süzgecinden geçirin. Mutabakat varsa, alın. Yoksa temkinli davranın.” Hiç unutmuyorum. Bu hatırayı, te’yid ettirdiğim Cuma Hoca da hiç unutmamış.

Aramızdan bir arkadaş, söylenen düşüncelerin çok önemli olduğunu anında kavramış olacak ki: “Tam olarak not alamadım, tekrar eder misiniz?” demişti. Hocaefendi bu çıkışa tatlı bir tebessüm ile karşılık verdi önce. Ardından “Söylediğim bir cümleyi aynıyla ben de bir daha tekrar edemem. Artık ne kadar not alabildiyseniz.” dedi.

Ayrıldık odadan. Hemen İngilizcesi iyi olan o arkadaşın yanına gidip septist ne demek diye sordum ona. O da bildiği kadarıyla bana septizm-den bahsetti. Detaylarını unuttum ama uzun bir müddet bu ekseninde konuştuğumuzu hatırlıyorum.

Pekâlâ burada asıl soru şu: Hocaefendi’nin bu teklifini, uyarısını, yönlendirmesini biz dikkate aldık mı? Sadece talebeliğimize değil, bugün de dâhil olmak üzere ilmî düşünce hayatımıza, oldukça aktif geçen okuma, yazma, dinleme ve konuşma dünyamıza tatbik edebildik mi? Kendi adıma konuşayım, ben gayret ettim. İslamî ilimlerin hangi alanında olursa olsun ortaya konan düşüncelerde, İlahî olan-beşerî olan ayrımını yapmaya çalıştım. Sabitelerle, değişebilir olanın arasını ayırmaya çaba gösterdim. Ama hangi oranda başarılı olduğum konusunda kendime bir

puan veremem.

Tam bu noktada ‘‘Hocaefendi bize yaptığı tavsiyeyi kendi ilmî hayatına tatbik etti mi?’’ sorusu da akla gelebilir. Subjektif değerlendirmelere konu olabilecek bir mevzu bu. Bakış açısına ve durduğunuz yere göre değişir. Malum bakış açısı, gözlemcinin bir olayı kendi duruş noktasından hareketle anlamasını ifade eden bir kavramdır. Hocaefendi'nin umumi olarak gelenekte yerini alan ilmî mirasımıza yönelik saygısını hiç yitirmediğini, bununla beraber ortodoksi/mutaassıp bir tavır sergilemediğini, tek tek meseleler özelinde ise çeşitli düşüncelere bağlı olarak, mutaassıp denilebilecek bir çizgi ile muhafazakârlık arasında gidip geldiği tespitini yapabilirim.

Bu önemli hatırayı şu cümlemlerle bitireyim; Hocaefendi ile olan otuz altı yıllık sık dokulu birlikteliğimizde yaşadığım en önemli hatıralardan biridir bu benim için; çünkü ilmî düzlemdeki hayatıma yön veren en esaslı tavsiyelerinden biridir.

SPOR

Günler hızla ilerliyor. Dinî ilimleri tahsil adına ders programımız yavaş yavaş yerine oturdu. Artık Hocaefendi dâhil herkesin bir rutini var. Bu rutine alışmakta herkes çok zorlandı. Kendimden misal vereyim; 5 yıllık yüksek tahsil hayatım boyunca tecrübe etmediğim bir disipline sahip olmak zorundaydım. Sabah kalkış saatiniz belli, akşam yatış saatiniz belli. Bu ikisi arasında geçen zamanınız; dersten namaza, sohbetten banyoya, çamaşırdan ütüye belli saat dilimleri içinde olmak zorunda. Aynı şey Hocaefendi dâhil herkes için geçerli.

On kişi. Hepsi de gepegenç insanlar. Gündelik hayat içinde çeşitli ihtiyaçları oluyor. Oluyor ama ceplerinde paraları olsa dahi dışarı çıkamıyorlar. Enerjilerini atabilecekleri bir zemin yok; çünkü mekân müsait değil. Tabir caizse kendilerini, kendi iradeleri ile bazen bir okulun üst katına bazen genişçe bir evin bir odasına hapsetmişler. Maddi ihtiyaçların karşılanmasından öte geniş ölçekli düşünülecek olduğunda bu, psikolojik sıkıntılara da sebebiyet verebilecek bir unsur aynı zamanda.

Disiplinli hayat, gündelik hayat düzeni derken buna beslenme de dâhil. Sabah kahvaltısı ve akşam yemeği her zaman aynı saatte. Neredeyse hiç ama hiç aksamıyor. Öğle yemekleri eğer Hocaefendi gecedan uykusunu alamadı ve dersi erken bitirip kaylule için odasına çekildiyse bazen bir iki saat sarkıyor. Bir taraftan düzenli hayat öbür taraftan aldığımız kalorinin, yaktığımız kalori ile eşit olmaması bizde yavaş yavaş kilo almalara sebebiyet verdi. Hocaefendi'nin esprili bir şekilde söylediği üzere “telahhüm” etmeye başlamıştı çoklarımız. Bir çare bulunması lazımdı bunun için.

Aslında o çare daha önceden bulunmuştu ve bizim hâricimizdeki sâkinler tarafından belli periyotlarla uygulanıyordu. Şöyle ki siyah kuşak Türkiye tekvando şampiyonu bir ağabeyimiz vardı: Abdullah Yolbir. Kestanepazarı yıllarından beri Hocaefendi'yi hiç yalnız bırakmayan, hizmetlerin maddi-manevi tüm yükünü üzerine alan sınırlı sayıdaki esnaf abilere haftada bir spor yaptırıyordu 4. katın uzun koridorunda. Şimdilerde 80'i aşkın ve onlarca hastalıkla hemhal olduğu halde hapisanede ömür tüketen Yusuf Bekmezci Ağabey ile rahmet-i Rahman'a kavuşan

Naci Şençekicer, Mehmet Uslu, Mustafa Ok, Zeki Sakman, Hayati Yavuz gibi Ağabeylerdi bunlar. Bembeyaz tekvando elbiselerini giyiyorlar ve hoca eşliğinde kültür fizik hareketleri yapıyorlardı.

Burada bir parantez açıp bu esnaf ağabeylerin, Hocaefendi'nin arandığı bir zamanda onun kaldığı yere hem de düzenli olarak gelmelerinin izahını yapayım. İzmir esnafı olarak onların ortak özelliği, Akyazılı vakfının kuruluşu ve Bozyaka binasının yapılışından beri devamlı oraya gelip gitmeleri. Bazıları da hâlâ aktif olarak yönetim kurulunda. Dolayısıyla girişçilikleri hem resmi hem normal. Güvenlik tedbirlerine mâni bir durum yok.

Her neyse... Biz de spora başladık o hocamızla beraber. Haftanın belli günlerinde hantallaşmış vücutlarımızı belli bir kıvama, moda tabirle "fit" hale getirmek için yoğun çaba sarf ettik. O günkü şartlar ve imkânlar içinde yapılabilecek en iyi şeyi yapıyorduk aslında. Farkındaydık bunun ve minnetdardık. Tek problemimiz spora ayırdığımız bu zamanın ertesi günkü ders hazırlığımızdan çalınmasıydı. Ya da uykudan fedakârlık yapmak zorundaydık. Zira dersler gün geçtikçe ağırlaşıyor, okunan sayfa sayıları artıyor, konular özellikle fıkhıta zorlaşmaya başlıyordu. İlahiyat mezunu olarak namaz, oruç, hac, zekât gibi ibadetler hakkında belli bir bilgi birikimine sahip olsak da muamelat ve ukubata yani medeni hukuk ve ceza hukukuna dair bazı konuların adını ilk defa duyuyorduk. Bey', hıyar-ı ayp nedir biliyordum ama şuf'a nedir bilmiyordum mesela.

Dersler meselesine daha çok değineceğiz. Çünkü elinizde tuttuğunuz kitabın başta da belirttiğim gibi kaleme alınmasının temel amacı bu. Benim talebelik yıllarım ve bu yıllardaki Hocaefendi'nin ulema kimliği, insanî yönleri.

Spor meselesini bu kadar anlatmamın sebebi ise şu; ben şahsen bunu Hocaefendi'nin beni arkadaşların başına çavuş tayin ederken söylediği "Her şeylerini bileceksin." sözünden farklı görmüyorum. İnsani düzlemde bizim her şeyimizle ilgilenmesi. Derdimizi derdi, sorunumuzu sorunu görmesi. Şefkatli bir baba -ki hepimiz onun oğlu yaşımda insanlardık- gibi sahiplenmesi. Maziyi bilmem ama günümüz medrese ulemasında ne böyle bir özelliğin ne de medreselerde böyle bir sistemin olduğunu düşünüyorum. İnsana ve hayata bütüncül bakışın bir göstergesidir bu ve bunu herkes yapmaz ve yapamaz.

Şöyle bağlayalım; talebelik hayatımız boyunca ara sıra kesintilere uğrasa da orada kaldığımız müddetçe hep spor yapmaya çalıştık. Günde-

lik hayatımız içinde sporu ihmal etmemeye gayret ettik. İlerlemiş yaşımızda sporu hâlâ gündelik hayatımızın bir parçası yapıyor ve yapabiliyorsak bunda hem Hocaefendi'nin hem de o spor hocamızın büyük etkisi vardır.

EZBERLER BOZULMAYA BAŞLIYOR

Bazı derslerde öyle çıkışları oluyor ki Hocaefendi'nin, benim İlahiyat yıllarında ve ondan önceki dönemlerde yaptığım nice ezberler bozuluyor. Sadece derslerde değil gündelik hayatındaki davranışlarında da bazı ezberlerimin bozulduğunu rahatlıkla söyleyebilirim. İki örnek vereyim isterseniz; birincisi, spor yapması. Bugünkü zihniyet ve hayat tecrübem itibarıyla alabildiğine normal gelen gündelik spor, nedense benim zihnimde tam aksi istikamette bir yer edinmiş. Özellikle din âlimleri, imamlar, müezzinler için "Hocalar spor yapmaz." gibi bir düşünce zihnime hâkim olmuş.

Neden diye düşünüyorum. Aklıma iki sebep geliyor. İlki, yetiştiğim çevredeki hoca kabulü. Hocalar dini temsil eden, vakar ve ciddiyet içinde hayatını sürdüren, buna bağlı olarak cemaati ile arasına mesafe koyup bunu sürekli koruyan bir insandır. Evet, aynen böyleydi yetiştiğim çevredeki hoca tarzı telakkisi. Onun içindir ki bu çerçevenin dışına çıkan hocalara "hafifmeşrep" diye bakılırdı. "Mezhebi geniş onun." denirdi. Zaman zaman alay konusu olurlardı. Mesela isim vermeyeyim şimdi rahmetli oldu, Tavşanlı'nın merkezî camilerinden birinde imamlık yapan bir hoca, Ada stadyumunda oynanan maçlara gelirdi, şaşırır kalırdık onu orada görünce. Öğle namazında camide arkasında saf bağladığımız imam, şimdi stadyumda bizimle aynı sırada. Takım tutuyor, tezahürat yapıyor, seviniyor, üzülüyor. Sözün özü bizden farkı yok. İşte bunu nedense kabullenemiyorduk.

İkincisi ise Hocaefendi. Bize anlatılan ya da teyp ve video kasetlerinden gördüğümüz ve tanıdığımız Hocaefendi, bahsini ettiğim hocalardan çok daha farklı bir yerde bulunuyor. İlmi, konumu, vakar ve ciddiyeti diğerleri ile mukayese dahi edilemez. Ama Hocaefendi eşofmanlarını giymiş bizimle birlikte aynı spor programlarına katılıyordu. Biz salonda o odada, biz onu görmesek de onun bizi gördüğü tek taraflı cama kaplanmış aynanın arkasında kültür fizik yapıyordu hem de 60 dakika boyunca. Bazen görürdük spor sonrası sırtından beline kadar terle kaplı eşofmanı ile odasına gittiğini. Yatsı namazı sonrası çıkardı bazen etrafı dolaşırdı. Cübbe veya entari ile değil işte o sporda giydiği eşofmanlarla ya da pija-

malarla gelir aramıza oturur, muhabbet ederdik saatlerce. Bütün bunlar tabu haline gelmiş bir anlayışın zihnimde parçalanmasına vesile olmuştur.

İkinci bozulan ezberimin merhum annesine yaptığı haftalık ziyaretleri olduğunu söyleyebilirim. Refia Anne İzmir’de yaşayan diğer oğlu Mesih Ağabey’in evinde kalırdı genelde ve Hocaefendi, istisnasız her hafta Perşembe’yi Cuma’ya bağlayan akşam onu ziyarete giderdi. Benim de katıldığım olmuştur bu ziyaretlere ara sıra. Önce bir manava uğrardık. Mübalağa etmeyeyim ama sanırım on kişilik bir ailenin haftalık meyve ihtiyacını fazlasıyla karşılayacak ölçüde alış-veriş yapardık. Ardından ellerimizde meyve poşetleri eve girerdik. Bizler ayrı bir odada çay kahve içerken Hocaefendi muhabbetin seyrine göre bir saat iki saat annesi, kardeşleri, yeğenleri ve hane sakinleri ile birlikte otururlardı.

“Bir insanın annesini haftalık ziyaretini neden ezber bozma olarak değerlendiriyorsunuz?” diyebilirsiniz. Haklısınız. Sıradan bir şey, hatta olmaması din, akıl ve fitrat çizgilerine uzak bir davranış. Doğru ama 5 yıl süren Ankara hizmet hayatımızda biz farklı telkinler aldık ve onları uyguladık. Açık, seçik ve net, Hizmet denildiği an ailemizi rahatlıkla ikinci plana atabiliyorduk. Anakronik bir yaklaşım sergileyip bugünden dünü değerlendirmek istemiyorum. Doğruydu, yanlıştı tartışmalarına da girmeyeceğim. O günkü şartlarda belki de bu telkinlerin etkisi belki Hizmetin cazibesi belki başka nedenlerle böyle düşünüyor ve uyguluyorduk. Bize bu telkinleri yapan insanları da suçlamıyorum. Bildiklerini, gördüklerini bizimle paylaşıyorlardı ve herhangi bir zorlamada da bulunmuyorlardı. Bir mahalle baskısı elbette vardı. Buna rağmen aklımız onların cebinde değildi. “Hayır” diyebilirdik ki ben “Hayır” deyip emsali arkadaşlarımdan daha fazla memleketime gittim. Ayda bir mutlaka giderdim. Yaz dönemlerinde ailemle çocukluğumuzdan beri yaptığımız kaplıcalar-daki 15-20 günlük tatilleri hiç kaçırmadım. Arkadaşlarım da buna şahittir. Yeri geldiğinde hayata dair başka bozulan ezberlerimizden de söz ederim.

Sözü bu kadar uzatmışken şuna değinmeden edemeyeceğim; herkes anne babasının kıymetini sağlıklarında bilmeli. Onlar öldükten sonra bilmek bir mana ifade etmiyor. “Keşke!” demek insanın acısını derinleştirmekten başka bir işe yaramıyor. Şunu kabulleniyorum; insan gençlik hissiyatı ile bazı şeyleri anlamıyor olabilir ama bu hangi ölçüde mazeret olabilir? Kabul edilebilir mi? Her şeyi tecrübe ile öğrenmek zorunda

değiliz. Kaldı ki böyle bir şeye imkân da yok. Allah akıl denilen bir nimet vermiş bize. Onu kullanarak, mukayeseler yaparak, çevremize bakarak anne babamız sağ iken sahip çıkma sonucuna ulaşabiliriz. Anne-baba göçünce bu husus daha iyi anlaşılıyor deyip keseyim.

Şimdi gelelim dersteki ezbere. Bunu 2016 yılında The Circle adlı online platforma verdiğim röportajda da anlatmıştım. Şöyle ki; M. Sait Hatipoğlu “İmamlar Kureyş’tendir.” hadis rivayeti üzerine en geniş çalışmayı yapan hadis hocamız. Tez çalışmasıydı sanırım. İlerleyen yıllarda “Halifetin Kureyşîliği” adıyla kitap olarak yayınlandı bu çalışma. Hocamız bu çalışmasını anlattı yarım ders yılı boyunca. Hafta içi bazı akşamlar ve hafta sonları yaptığımız derslerde, Yüksek İslam’da okurken Hocaefendi’den takviye hadis dersleri almış ve bize derse gelen hocamız ile müzakere ediyoruz bu meseleyi. Hatipoğlu Hoca, halifenin illa Kureyş kabilesinden olmasının şart olmadığını savunuyor, o hocamız ise tam aksini. Hoca delillerini ileri sürüyor, bize takviye dersi veren o hoca Ağabeyimiz de deliller sunuyor.

Ben bu ikilem içinde “Halife Kureyş’ten olmalıdır.” canibinde yer aldım ve neredeyse her ders Hatipoğlu Hocamız ile yaptığımız müzakerelerde baş rol oynadım. Dönem sonu imtihanında Hocamız bir tek soru sordu; ‘Halifenin Kureyş’ten olması ile alakalı düşüncelerinizi delillerinizle beraber yazınız.’ Ben de gerek kendi yaptığım okumalardan edindiğim bilgiler, gerek o hocamızın bize anlattıklarından hareketle ulaştığım kanaati özgürce yazdım. Şunu düşünmedim; “Hocamızın görüşü malum. Sınıftaki tartışmalar neyse ama bu, imtihan. Eğer onun görüşünün aksine bir şey yazarsam sınıfta kalırım.” İnanın hiç böyle düşünmedim. Çünkü Hatipoğlu Hocamız bunu yapacak bir insan değildi. Açık fikirli, talebelerinin düşüncelerine değer veren, Hz. Peygamber dediği zaman sınıfta ağlayacak kadar engin bir gönle sahip insandı. Sonuç diyeceksiniz; yanlış hatırlamıyorsam 90 ile o dersi geçtim.

Meselenin Hocaefendi’ye bakan veçhesi ise şöyle: Buhârî dersinde bu mevzu gündeme geldi. Hocaefendi; “Halifenin illa Kureyş kabilesinden olması şart değil. Bu, o günkü konjonktürde Kureyş’e bakış açısının ürünü. Siyasi bir yaklaşım. Dinî değil. Amaç da toplumun Kureyş’ten bir insanı daha kolay kabullenecek olması.” Ben orada koptum. Şaşkınlığımı gizleyemedim. Hatipoğlu Hocanın dediği aynı şeyi söylüyordu Hocaefendi ve asırlardır kitlelere mal olmuş bir ezber bozuluyordu.

Yeri gelmişken bir tane daha anlatayım. Hidâye okuyoruz. Nereden

açıldı bilmiyorum fakat konu sakal meselesine geldi; konuşma “Sakal sünnet mi değil mi?” ekseninde cereyan ediyor. Merakla dinliyorum. Usul-i fikhın delil, kaynak ve metotlarından bahsediyor Hocaefendi. Edille-i şer’iyye-i asliyye, edille-i şer’iyye-i fer’iyye diyor. Biz bunları Ankara İlahiyat üçüncü sınıfta okuduk. Ders Hocamız Abdulkadir Şener idi. Muhammed Ebû Zehra’ya ait usul-i fikh kitabını tercüme etmişti hocamız ve onu ders kitabı olarak takip ediyorduk. Ama zihnimde alabildiğine flu, bu kavramlar. Hiçbirisine yabancı değilim. Kur’an, sünnet, icma, kıyas, istihsan, istislah, istishab, örf ve âdet, şer’u men kablena. Evet hiçbirisine yabancı değilim, en azından bir kulak aşinalığım var; var ama istishâbı nedir deseniz o an anlatamam. Bilgilerimi tazelemem lazım, bir şey diyebilmek için. Dolayısıyla sadece dinliyorum Hocaefendi’yi. Örf üzerine yoğun vurgularda bulunuyor. Buradan bir yere varacağı belli.

Birden “Muhammed Ebû Zehra ve usul-i fikh” dedi. Bu ismi duyar duymaz şöyle bir irkildiğimi hatırlıyorum. Ardından “Abdülkadir Şener ve tercüme” dedi. Siz olsanız ne yaparsınız. Zihninizdeki her şeyi bırakır oraya yönelirsiniz değil mi? Bizim 3 yıl önce fakültede okuduğumuz ders kitabı ve hocamızdan söz ediyordu. Ben de öyle yaptım. Ve oradan aklımda kaldığı kadarıyla Peygamber Efendimizin içinde yaşadığı toplumun örf ve âdetlerinin İslam’a yansması, bunların süreç içinde sünnet kabul edilmesi, dünyanın değişik coğrafyalarına açılma sonucu karşımıza çıkan yeni anlayışlar ile sünnet kabulünün doğruluğu veya yanlışlığı. Konuştukça konuşuyor Hocaefendi. Bu usul ekseninde konuştuklarının detaylarını unuttum ama bir şeyi unutmadım. “Bedir’de savaşan Efendimiz de Hz. Ebu Bekir de Hz. Ömer de sakallı idi, kâfir cephesinde var olan Ebû Cehil de Ukbe ibn Ebî Muayt da. Çocuklar hariç Müslüman ordusunda yer alan erkekler de sakallıydı, kâfir ordusunda yer alan kişiler de.”

Bunun manası açıktı. Bu analogiye göre “Sakal sünnet değildir.” demesi lazım son söz ve hüküm olarak. Ben de o son cümleyi bekliyorum. Dedi mi? Eşiğine kadar geldi ama demedi. Bediüzzaman’ın Mirkâtü’s-Sünne ve Tiryakü Marazi’l-Bid’a üst başlığını verdiği 11. Lem’a’ya atıfta bulundu. O risalenin birinci nüktesinde geçen tahlili neredeyse ezbere okudu bize. Şöyle diyor Bediüzzaman orada: “Evet sünnet-i seniyyeye ittiba, mutlaka gayet kıymettardır. Hususan bid’aların istilası zamanında sünnet-i seniyyeye ittiba etmek daha ziyade kıymettardır. Hususan fesad-ı ümmet zamanında sünnet-i seniyyenin küçük bir âdabına müraat etmek,

ehemmiyetli bir takvayı ve kuvvetli bir imanı ihsas ediyor. Doğrudan doğruya sünnete ittiba etmek, Resûl-i Ekrem aleyhissalâtü vesselâmı hatıra getiriyor. O ihtardan o hatıra, bir huzur-u İlahî hatırasına inkılab eder.

Hattâ en küçük bir muamelede, hattâ yemek, içmek ve yatmak âdabında sünnet-i seniye mürâat ettiği dakikada, o âdi muamele ve o fitrî amel, sevaplı bir ibadet ve şer'î bir hareket oluyor. Çünkü o âdi hareketiyle Resûl-i Ekrem aleyhissalâtü vesselâma ittibaini düşünüyor ve şeriatın bir edebi olduğunu tasavvur eder ve şeriat sahibi o olduğu hatırına gelir. Ve ondan Şâri'-i Hakiki olan Cenab-ı Hak'a kalbi müteveccih olur, bir nevi huzur ve ibadet kazanır.

İşte bu sırra binaen sünnet-i seniye ittibai kendine âdet eden, âdâtını ibadete çevirir, bütün ömrünü semeredar ve sevaptar yapabilir.”

Evet başlıkta ezberler bozulmaya başlıyor demiştim, başlamıştı.

HUZUR-U DAİMÎ

Not aldığım defterime bakıyorum şu an; huzur-u daimî diye yazmışım. Ardından kemal-i etemm demişim. Her ikisi de Arapça terkip. İlki kesin-tisiz bir huzur, diğeri tamamlanmış, zirveye ulaşmış, hedefine varmış olgunluk. Üç dört ayı bulan Beşinci Kat hayatımda gördüğüm şey sanki bu. Hani önceki sayfalarda “Gündelik hayatının merkezinde artık iki şey vardı; bir, her zaman olduğu ve bugüne kadar hiç değişmediği gibi beş vakit namaz, iki; ders programı” demiştim ya, ben şahsen sadece namazlarda değil neredeyse hayatın hemen her bir karesinde o huzur-u daimîyi hissettim. Kemale ermeye gelince, onu katiyen iddia edemem. Zaten böyle bir iddia kemalsizliğin ifadesidir. Çünkü kemal benim gibi sıradan insanlar için ulaşılması imkânsız denecek ölçüde zor bir hedefdir. “Tamam, vardım, ulaştım.” dediğiniz anda o hedefin sizden uzaklaştığını görürsünüz. Malum her iki versiyonu da meşhur olan bir deyim vardır: “Oldum diyen solmuştur.” veya “Oldum diyen ölmüştür.”

İbadet hayatımızdan söz edeceğim şimdi. Hocaefendi'nin bizler için verdiği hedef her birerlerimizin ibadet ü taatta, O'na kullukta, kulluktaki derinlikte bir İmam Rabbânî, Şah-ı Nakşibendî, Abdülkadir Geylânî olmamız. Bunun ilk basamağı hiç şüphesiz beş vakit namazın kâmilene eda edilmesi. Ardından nafileler. Evvabin, kuşluk ve özellikle teheccüt namazları. Bunların her gün eda edildiğini düşündüğünüzde günde beş vakit namaz sekiz vakte çıkıyor. Ardından Hocaefendi'nin dâhil olduğu bir grupta her gün düzenli olarak okunan Cevşen ve Mecmûatu'l-Ahzâb'dan dualar. Vakit namazlarının arkasından yapılan tesbihatlar. Sabah ve akşam namazlarından sonra yaptığımız sesli dualar. Neresinden bakarsanız bakın günde en az iki saati alan bir ibadet hayatı.

Yalnız dikkatimi çeken başka bir şey vardı orada; o da gündelik hayatın namaz vakitlerine göre tanzimi. Bana çok ilginç gelmişti ilk zamanlar. Kahvaltı, sabah namazından sonra. Birileri randevu istiyor; akşam namazından sonra. Dergiye mizanpaj yapılacak, yatsı namazından sonra. Birileri özel görüşmek istiyor, ikindi namazından sonra vs. Çocukluğundan beri namazını hiç aksatmayan bir insan olarak zaman tanziminde namazın bu fonksiyonunu hiç fark etmemişim. Hem de Bediüzzaman'ın nama-

zın beş vakte tahsisinin hikmetini anlattığı bölümü, Risalelerden defalarca okumuş olmama rağmen.

Farz namazlarına ayrı bir hassasiyeti var Hocaefendi'nin. "Ben sahib-i tertibim." dediğini hiç hatırlamıyorum ama sahib-i tertip olduğundan hiç şüphem yok. Malum, sahib-i tertip ömründe altı veya daha fazla vakit namazı kazaya kalmamış kimseye denir. Sadece bu mu? Bence daha ötesi var. Şöyle ki; bir gün PTT müdürlüğü pozisyonundan emekli olan dayısını anlatmıştı bize ve şöyle demişti: "Benim dayım cemaatten sahib-i tertip idi." Hiç duymadığım bir kavram "cemaatten sahib-i tertip." Meğer ki "cemaatle kılmadığı 6 vakit namazı yok" demekmiş. Ben şahsen kendisinin de öyle olduğunu düşünüyorum. Zira sadece talebeliğimiz dönemi değil 36 yıllık beraberliğimiz içinde müşahede alanıma girdiği kadarıyla, bir kişi ile bile olsa namazlarını hep cemaatle kıldı Hocaefendi. Hastalık, hastanede kaldığı günler ve belki yolculuk gibi olağanüstü şartlar elbette hariç.

Yeri gelmişken bir de tesbihatlardan söz edeyim. Ankara'daki talebelik hayatım boyunca kaldığımız evlerde namaz tesbihatları sesli yapılırdı. Gürül gürül bir sesle "Ya Cemilu Ya Allah" ya da "Sübhâneke Ya Allah Teâleyte Ya Rahmân, ecirnâ mine'n-nâr biafvike Ya Rahmân." Ne güzel günlerdi onlar! Manevi hayat açısından bir gül gibi solan ve ölen kalplerimizin yeniden harekete geçmesini sağlayıcı rol oynuyordu o tesbihatlar. Tekkelerdeki havayı soluyorduk sanki salına salına "Lâ ilâhe illallah" derken. Göz yaşlarının çok defa ceyhun olduğunu görmüşümdür o beş yıllık Ankara hayatımda.

Fakat Beşinci Kat'a gelince farklı bir manzara ile karşılaştık. Şaşkınlığımı çevremdeki arkadaşlarla paylaştığımı hatırlarım. Talebeliğimizin erken dönemlerinde biz namaz tesbihatlarını sesli yapmazdık. Müezzinin görevi sadece kamet getirmektir. Bediüzzaman'ın derlediği ve Nur talebelerinin aşına olduğu her beş vakitte yapılan tesbihatlara gelince, onları da ferdi olarak yapardık. Burada en çok dikkatimi çeken unsur, Hocaefendi'nin sabah ve ikindi namazlarındaki tesbihatının süresi. Diğer namazlarda farz sonrası sünneti kılmak için odasına çekilir ama sabah ve ikindide mihrapta kalır ve tesbihatı herkes gibi ferdi olarak bizimle birlikte yapardı Hocaefendi. Benimle birlikte o günleri yaşayan arkadaşlarım tasdik edecektir, tam 45 dakika belki daha fazla bir süre mihrapta yüzü kibleye müteveccih vaziyette tesbihatını yapardı. Hem de teşehüd pozisyonunu hiç bozmadan. Anladığım kadarıyla okuduğu duaların

mana ve muhtevası ile bütünleşiyordu. Fakat bu bütünleşme, bazen öyle bir hal alıyordu ki ağılıyordu ve zaman zaman da hıçkırıklara boğuluyordu.

Hâlbuki onun kırk beş dakikada yaptığı aynı tesbihatı cemaat olarak bizler 10 dakikada bitirir ve bağdaş kurarak onun tesbihatını bitirmesini beklerdik. Zaman zaman hafif uykuya dalıp başı sağa sola düşenler, Erzurum tabiriyle mürgüleyenler de olurdu. Bazen de horlayanlar. Tabii hiçbiri dikkatinden kaçmazdı Hocaefendi'nin. Bununla alakalı ağır konuştuğu zamanlar da olmuştur. "Allah ile irtibatta" diye başlayıp "saygı" ve "saygısızlığa" uzanan nice yorumlar ve uyarılarda bulunmuştur. Şöyle bakıyorum ben meseleye: seviye. Allah ile münasebette aklî ve kalbî olarak belli bir seviyede olmanın göstergesidir bu. O seviyeyi ihraz etmeyenler, istese de böyle davranamaz. Davransa da taklitten öteye geçmez ve geçemez.

Bu halleriyle tam anlamıyla bir örnek oluyordu Hocaefendi bize. İbadet ü taatta sürekli lafını yaptığımız huşu ve hudu'u canlı olarak önümüzde görüyorduk. Ben müthiş bir huzur duyardım o manzarayı seyretmekten. Zaman zaman "Duada bu duygu ve düşünce yoğunluğuna erişebilecek miyim?" sorusunu sorardım kendime. "Mevcut halim ile aslında olmam gereken yer arasındaki farkı acaba ne zaman ve nasıl kapatabilirim?" sorusuyla meşgul olurdum. Bir ümitle zaman zaman "Neden olmasın, tabii ki yaparım!" derdim kendi kendime. Zaman zaman da Hocaefendi'nin kendi odasında yaptığı ibadetleri, kıldığı kaza ve nafile namazları, Kur'an başta olmak üzere okuduğu evrad u ezkarları -ki bazen bunları söylerdi- dinleyince ümitsizliğe kapılır, "Senin için çok zor, ne ulaşılması ne de aşılması mümkün bir zirve!" der içime kapanırdım.

Evet, ibadetler bu mekânda günlük hayatın merkezindeydi ve atomun etrafında dönen çekirdekler misali, merkezde atom olarak ibadet ü taat vardı. Ali Bulaç'ı hatırladım şimdi. 2010'lu yılların sanırım ilk yarısında ziyarete gelmişti Hocaefendi'yi. Kampta kaldığı günlerde ben de beraber olmaya çalıştım Ali Ağabey ile. Gölün etrafında saatlerce konuştuğumuz, dönüşte Amerika hatırası diye eşi ve çocuklarına hediye almak için mazağalara beraber gittiğimizi ve gidiş-geliş esansında onu soru yağmuruna tuttuğumu da hatırlıyorum. Türkiye'ye döndüğünde birkaç yazı kaleme almıştı. Onlardan birinde, seferî olduğunun altını çizerek aynen şöyle diyordu kamptaki ibadet hayatı ile ilgili olarak: "Kimse bana okyanus aşırı bir memlekette sünnet namazlarını kıldırıamazdı; ama burası

başka.” Zaman gazetesinin arşivinden bu yazıyı okumanızı tavsiye ederim.

“Mahalle baskısı” diyenler olabilir. Bu görüşe katılmam zor. İnanmayan bir insan zorlamanın olmadığı bir zeminde istemeye istemeye böyle bir hayat tarzını kabullenmez sanırım. Ben şahsen bunun namazın hakikatini yakalama ile alakalı olduğunu düşünüyorum. Hocaefendi’nin tabiriyle ‘namazlaşma’ ufkuna yükselmek için yolculuğa çıkma. Dikkat edin zirveye ulaşma demiyorum. O zirve zaten Hz. Peygamber misali “gözümün nuru namaz” dediği noktadır. O noktada olmadığımız, en azından benim olmadığım muhakkak. Ama işte o noktaya ulaşmak için yolda bulunma. Bunun için başlangıçta elbette taklit var, şekilcilik var, şekil şartlarına uymak var. Bu bağlamda en tehlikeli şey, hep o seviyede kalma. Bir adım daha ileri atamama. Merdivenlerin basamaklarını çıkamama.

Son olarak şunu söyleyeyim, namaz imamlığını, ciddi bir mazereti olmadığı müddetçe hep Hocaefendi yapardı. Her bir rüknünün hakkını tam anlamıyla vererek şekil şartlarına riayet ettiği o namazlar, bizi motive etmek için yeterli bir temsildi. Bizim beş dakikada kıldığımız dört rekâtlık namazı en az on dakikada kılardı. Bir de özellikle cehrî namazlarda çok sık karşılaştığımız, okuduğu sûrenin muhtevası ile bütünleşmesi sonucu titreyen sesi, akan gözyaşları ve bazen hıçkırıkları, namazlaşmanın nasıl olduğunu gösteren ayrı bir numuneydi bizim için.

Bununla alakalı ilerleyen yıllarda yaşadığım bir hatırayı anlatayım. 1990 yılı Haziran ayı idi. İzmir’den Erzurum’a gidiyoruz. Erzurum Uluca mi’de vaaz verecek. İki araba arka arkayayız. Perşembe akşamı çıktık yola. Cuma günü öğle vakti Sivas’ın Zara ilçesi yakınlarındayız. Bir köye girdik ama köyün adını hatırlamıyorum. Köy camiinde Cuma namazını eda ettik. Tanımadıkları 8 kişi, ister istemez köydeki cami cemaatinin dikkatini çekti. Hocaefendi ise en çok dikkat çeken kişi. Neden? İki şeyden dolayı. Bir, hiç kimsenin gözünden kaçmayan bizim ona karşı olan saygılı yaklaşımımız ve kendisinin tavırları. İki, deve tüyü rengi ince perdesüsü ile kıldığı namazın tabir caizse hiç bitmemesi. Cami cemaati ile birlikte hepimiz Cuma sonrası kılınan 10 rekâtı bitirdik, tesbihatı da bitirdik, dua ediyoruz ama Hocaefendi hâlâ namaz kılıyor. Herkesin gözü onun üzerinde.

Hani derler ya, Allah’ın bildiğini kuldandan niye saklayayım! O zaman içimden geçti, “Daha kısa kılamaz mı?” dedim kendi kendime, “Riya

olmuyor mu bu şimdi?” dedim. Namaz sonrası yola koyulduk. Ben Hocaefendi'nin arabasında arkada oturuyorum. Belli bir müddet yol aldıktan sonra kafasını arkaya doğru çevirdi ve bana dedi ki: “Namazları uzun tutmamı riya olarak değerlendirenler, ‘Kısa sûrelerle, namazı daha çabuk bitirebilirdi.’ diye düşünenler olabilir. Riya yalnız başına iken yapmadığın şeyi çevredeki insanlar görsünler, bilsinler, duysunlar, konuşsunlar diye yapılan ameldir. Ama ben namazlarımı hep böyle kılıyorum. Şimdi tam tersini yapmam riya olurdu.”

Her neyse, namazlaşmadan girdik söze. Şunu diyerek bitireyim: tasavvuf kitaplarında okuduğum Allah dostlarının ibadet hayatlarındaki ciddiyet, namazlarındaki huşû ve hudû'u biz yaşayarak görüyorduk. Öylesi hayatlar ve ibadetler bir zamanlar yaşanmış ve kitapların satırlarında ya da satır aralarında değildi bizim için.

DUA MECMUASI

1986 yılının yazıydı. Şimdi tarih olan ve artık hatıralarımızda yaşayan İzmir Yamanlar Lisesi'nin üzerinde kalıyoruz. Hocaefendi 15 günlüğüne hepimizi tatile gönderdi. "Gidin memleketlerinize, ailelerinizi ziyaret edin." dedi. İhtiyacımız da vardı. Çünkü dokuz ay önce başlayan talebelik hayatımız ve ders okumalarımız bütün hızıyla devam ediyordu. Haftanın her günü tefsir, fıkıh ve hadis dallarında 7-8 saatten az olmayan okumalarımız oluyordu. Bir de bu üç derse yaptığımız hazırlık zamanını düşünün. Bunlara insan hayatının olmazsa olmazları olan yemek, bulaşık ve çamaşırı da ilave edin. Gerçekten yorulmuştuk. Hani derler ya halk arasında "İlaç gibi geldi." bu tatil bize.

Tavşanlı'ya ailemin yanına gittim. Önceki sayfalarda belirttiğim üzere bizim aile, çocukluğumdan beri her yaz kaplıcalara gider. Ya bir oda kiralarız ya çadır kurarız ve en az bir ay kaplıcada zaman geçiririz. Günümüzün dilini kullanacak olursak yıllık yaz tatilini orada geçiririz. Yine öyle yaptık. Ailecek Dereli kaplıcalarına gittik. Hiç unutmuyorum, bir gün ikindi vakti kaplıca idaresi anons ederek beni çağırdı. Tavşanlı'dan telefonun var deniyordu anonsta. Gittim, konuştum. İzmir'den Barbaros Bey aramış Tavşanlı'da birisini. Bana ulaşamadığını ve benden telefon beklediğini söylemiş. Telefon açtım. Hocaefendi, benim en kısa zamanda İzmir'e gelmemi istemiş. Amenna dedim ve kaplıcalardaki tatilimi yarıda kesip İzmir'e gittim.

Oraya vardığımda iki-üç kişiden başka kimse yoktu Beşinci Kat'ta. Hâlbuki 1986 yılının başındaki Burdur'da yakalanma ve İzmir Devlet Güvenlik mahkemesindeki takipsizlik kararından sonra ziyaret trafiği hayli artmıştı; Türkiye'nin dört bir yanından insanlar Hocaefendi'yi ziyarete geliyordu. Sonra öğrendim ki, en az 15 günlüğüne bütün ziyaretleri iptal etmiş Hocaefendi ve benimle bir proje üzerinde çalışacakmış. Çağırılma sebebim buymuş.

Proje şu: Kendisinin sahih hadis-i şeriflerden derlediği ve Muzaffer Ecevit hocanın hat yazısıyla kaleme alıp ilk defa 1983'te basılan Dua Mecmuası'nı baştan sona gözden geçirip ikinci baskıyı yapmak istiyormuş. Bunun için belirlediği yol haritası şöyle. Orada yer alan her bir duaya

aslî kaynaklarından yeniden bakacak, lafız ve ibarelerini bir daha kontrol edip en sahih rivayeti esas alacak, sonra hat yazısı ile değil de Türk insanının göz aşınası olduğu bir fontla bastırarak.

Sabah kahvaltı sofrasında açıkladı bu planını Hocaefendi. Ben hadislerin aslî kaynaklardan bulunması ve kontrolünde yardımcı olacaktım. Literatürdeki adıyla yapacağımız şeyin adı bir açıdan tahric diğer açıdan tahkik ameliyesi olacaktı. Tahricte kaynaklar metnin altına dipnot olarak konulur. Hocaefendi “Dipnotlar dua ederken konsantreyi bozar, dipnot koymayalım ama hadisin sıhhati ve lafız üzerinde ittifak edildiğinden emin olalım.” dedi.

Şimdi olsa bilgisayar teknolojisi ile çok kolay ve çok hızlı bir şekilde yapılabilecek bu tahkik işlemi bizi zorlayacaktı. Çünkü kelimelerden hareketle hadislere gidecek, sonra o hadisin sıhah, sünen, ezkâr vb. kitaplardaki bütün versiyonlarını bulacak, gerektiğinde ravileri tek tek ele alıp sened tenkidi yapacak ve hadislerin sıhhatleri konusunda en sahih rivayeti tercih edecektik.

Allah’tan Hocaefendi’nin Yamanlardaki kütüphanesi oldukça zengindi. Söz konusu tahric ve tahkik çalışması için lazım olabilecek her türlü kitap odasında vardı. Tabii bunların başında hadisçilerin kısaca “konkordans” diye ifade ettiği dokuz hadis kitabında yer alan rivayetlerin yerlerini gösteren alfabetik kelime fihristi olan kitap geliyordu. Artık o, çalışma bitinceye kadar el kitabımız olacaktı. Nitekim öyle de oldu. Ehlinin malumudur bu önemli kitabın Fransızca orijinal adı: “Concordance et indices de la tradition musulmane.” Arapça tercümesi ise “Mü’cemu’l-Müfehres li-Elfazi’l-Hadisi’n-Nebevi.”

Evet, zordu, sorumluluk gerektiren bir işti ama zevkli olacağı kesindi. Şöyle düşündüm, tatilimi yarıda kestim ama degecek. Çünkü en az 15 gün Peygamber Efendimiz’in dua hayatı içinde dolaşacaktım. Nerede, ne zaman, nasıl, hangi duayı etmiş bunu keşfetmeye çalışacaktım. İkincisi bu çalışmayı Hocaefendi ile birlikte yapacaktık. Her iki veçhesiyle de bu benim için şeref olacaktı.

Hemen kahvaltıdan sonra başladık çalışmaya. Bir tarafta Muzaffer Hocanın hattı ile basılan ilk baskı, diğer tarafta Hocaefendi’nin kendi el yazısı ile kaleme aldığı defter. Bu ne diyeceksiniz? Muzaffer Hocaya sordum bunu. Dedi ki bana: “Ben Hocaefendi’nin kendi el yazısı olan bir defterden yazdım o mecmuayı ve 1980 yılının Mart ayında teslim ettim.” İşte bu defter, o defter. Demek ki Hocaefendi bu duaları ilk derlendiğinde

bu deftere yazmış.

Usul şöyle: Hocaefendi kahvaltı yaptığımız salonda oturuyor. İlk baskıdaki sıralamayı esas alarak duanın geçtiği hadis kitaplarını ve yerlerini konkordansdan buluyoruz. Ben hemen odaya girip ilgili kitapları bulup getiriyorum. Sonra karşılıklı okuyarak en sahih rivayeti tespit ediyoruz. Bazen bir dua üzerinde iki saat çalıştığımız oluyor. Hocaefendi tahminlerin üzerinde, aşırı denebilecek ölçüde hassas davranıyor. O gün de anlıyordum bugün de anlıyorum bu hassasiyetinin sebebini. Basılacak olan mecmuayı derleyen Fethullah Gülen olsa da oradaki duaların adresi Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) olacaktı. Dolayısıyla büyük bir sorumluluktan bu. İşte bu sorumluluğun idraki idi Hocaefendi'deki hassasiyetin sebebi.

Biri genel diğeri özel şu iki örneği verebilirim. 7-8 hadis kitabında kelimesi kelimesine aynı şekilde geçen bir dua için “Bir de İmam Nevevî'nin Kitabı'l-Ezkâr'ına bakalım; bu dua Hudeybiye'de söylenmiş, acaba rivayet tefsirlerine baksak mı?; Fetih sûresini tefsir ederken almışlar mıdır?; Taberi'ye mutlaka bakmamız lazım; Da'vetü'l-Müstecâbe kitabını da bir getirsen zahmet olur mu, sağ taraftaki kitaplığın ikinci rafında duruyor” gibi cümleleri kullandığını defalarca duymuşumdur şu kulaklarımla.

Özel örneğe gelince: Bu çalışma esnasında, defterine yazmadığı ve ilk baskıda yer almayan bazı dualarla da karşılaştık. Onları da tahkik ettik ve bazı duaları aldık. Mesela: ‘Allahümme ahsin akibetena.’ diye başlayan dua ilk baskıda yoktu. Onu benim teklifimle ilave ettik. Bazılarını ise almadık. Mesela: “Ansızın gelen ölümden Sana sığınırım.” duası. İlk baskıda yok diye hatırlıyorum. O baskıyı şimdiki şartlarda bulamadığım için de net bir şey söyleyemiyorum. Kütüb-ü Sitte'de yer almıyor bu dua. Nureddin Heysemî'nin Mecmau'z-Zevâid'inde bulduk. Sonra başka kitaplara baktık. Sihatinden emin olamadık. “Allahım! Verdiğin nimetlerin son bulmasından, verdiğin sağlık ve afiyetin gitmesinden, azabının ansızın gelmesinden ve her türlü gazabından sana sığınırım.” sahih duası ile çeliştiği kanaatına vardık. Bu duayı mecmuaya almamaya karar verecekti belli ki. Ama bu karara temel teşkil edecek başka bir şey de şu oldu: “Ansızın, aniden” diye tercüme ettiğimiz “fec'eten” kelimesi duada dil kurallarına göre masdar halinde kullanılıyor. Ama bir problem var. O da fe-ce-e fiilinin tam 3 tane masdarı var: fec'en, fec'eten ve fücaeten. Baktığımız kitaplarda ise hepsi kullanılmış. Kimisi fec'eten diyor, kimisi fücaeten, kimisi ise fec'en. Soru şu; diyelim ki hadis, hadis kriterlerine göre sahih

ama Allah Resûlü hangi kelimeyi kullanmış? ‘Hadis bi’l-mana’ hadis rivayetinde genel kabul gördüğüne göre Efendimizin mübarek ağızlarından çıkan kelimeyi tespit zor, o zaman en sahih rivayet hangisi? Bugünkü gibi hatırımda; bunu tespit için günlük programımız gereği kahvaltıdan sonra başladığımız çalışma öğle ezanları ile son buldu. Kütüphanede konu ile ilgili olabilecek her kitaba, her bölüme baktık. Evet, o günkü şartlarda sadece bir kelimenin tespiti için tam yarım günümüzü sarf ettik ve yukarıda dediğim gibi Hocaefendi bu duayı almadı mecmuaya.

Çalışma tamamlandıktan sonra ben Ankara’ya gittim; Arapça dizgi yapan bir yer vardı Maltepe semtinde. Örnekler yaptırdım çeşitli fontlardan. İzmir’e getirdim ve Hocaefendi birini tercih etti. Dizgi ve ardından baskı o font ile yapıldı. Onun da ayrı bir hikâyesi var ama şu kadarını söyleyeyim Hocaefendi’nin yazdığı Önsöz’e, merhum Mehmet Özyurt Hoca bazı ilave ve çıkartmalarda bulundu. Bir iki sene sonra da Zaman Gazetesi hediye olarak verdi bu mecmuayı okurlarına.

Ahmetli ilçesinde vaizlik yaptığım yıllarda Merhum Şerafettin Kocaman Ağabey’in ısrarıyla mecmuanın tercümesini yaptım. Ramazan’ın başında başlayıp 18’inde ikindi vakti bitirmiştım. Bitirir bitirmez merhuma telefon açtım, bitirdim diye. Öyle bir sevindi ki, ahizenin diğer ucunda değil de yanında olsaydım sanırım beni başının üzerine koyardı. Sonra tercüme-yi can dostum Cemal Türk ile baştan sona elden geçirdik. Çok büyük katkıları oldu. Her ikimizin de ismini yazalım dedim. Kabul etmedi. Bu vesile ile onu da tarihe kaydetmiş olayım, o tercümede Cemal Hoca’nın da ismi olması lazım. Zira bir tercümede mütercim olarak ismin yazılmasını gerektiren her türlü katkıyı sağlamıştır. Benim kadar onun da emeği vardır. Medyunu şükranım. Tevazuu, mahviyeti, sağladığı katkıyı küçük görmesine veya benim bilemediğim bir sebep etken oldu bu kararında sanırım. Ama buradan bir kez daha duyuru yapmış olayım, yayınevi eğer dua mecmuasının tercümeli yeni baskılarını yapacak olursa onun da adını yazmalı mütercim olarak. O zaman hayır demişti, şimdi evet demesini umut ediyorum.

Şöyle bitireyim bu hatırayı: Efendimiz’in, ibadetler başta olmak üzere gündelik hayatının hemen her bir karesine ait dualarının, en sahih rivayetlerde geçen metinlerinin toplandığı bir derlemedir Dua Mecmuası.

ZAMAN TANZİMİ

Bilmem dikkatinizi çekti mi, spesifik örneklerle beraber ortam tasvirinden söz ediyorum ağırlıklı olarak. Arapça'da “vasatu'l-hüküm” diye ifade ettiğimiz bir husus vardır. Aslında usul ilmiyle alakalı bir kavramdır bu. Ayetlerin nüzûl ve hadislerin vürûd sebebinin ötesinde, o sebebin tahakkuk ettiği sosyal, kültürel, ekonomik hayat şartlarını tasvir için kullanılır. Ortada spesifik bir hadise vardır. Bu buzdağının görünen yüzü. Hadisenin yaşanmış olduğu ortam da buzdağının denizaltında kalan kısmıdır. Görünen yüzüne biz sebab-i nüzûl diyoruz, görünmeyen yüzüne ise hükümün vasatı. Dış bağlam da deniyor günümüzde. Şöyle de anlatabilirim; o ortam, o hadisenin yaşanmasının hem zemini hem sebebi hem de sonucudur. İnsanların irade ve tercihlerinin rolü yok mu? Elbette var; var ama o irade ve tercihler o ortamda belirleniyor. İnsanların karakterleri o ortamda şekillenmiş oluyor. Dolayısıyla karşılıklı, diyalektik bir ilişki söz konusu her zaman.

Hatıralar ekseninde tarihe tanıklık ve ona malzeme bırakmayı hedeflediğimiz bu çalışmada, sözünü ettiğim ortam tasviri önemlidir. Hadiselerin şekillenmiş olduğu bir kaptır burası çünkü. Orayı bütün yönleri ile bilmeden, orada başat rolü oynayan şahısları ve karakterlerini bilmeden doğru bir değerlendirme yapmak imkânsızdır. Bu hem benim için geçerli hem de yaşadıklarımı okuyacaklar için önemlidir. Hani Bediüzzaman'ın “Kim demiş? Kime demiş? Ne zaman demiş? Neden demiş?” soruları içinde dile getirdiği ortamdan bahsediyorum kısacası. Bunu gazete haberciliğinde haberin beş unsuru diye bilinen “Ne? Nerede? Niçin? Ne zaman? Nasıl? ve Kim?” soruları ekseninde de çözümleniz mümkün.

Sözün geldiği bu aşamada kısaca zaman konusuna değinmek istiyorum. Malum, Efendimizin beyanıyla zaman ve sıhhat, insanoğlunun aksi zahir etmedikçe kadrini ve kıymetini bilmediği iki şeydir. Tirmizi'de geçen hadisin aslı şöyle: “İki nimet vardır ki insanların çoğu bu nimetleri kullanmakta aldanmıştır: sıhhat ve boş vakit.” Zaman tanzimini merkeze koyduğumda “boş vakti” ben zaman olarak anlıyorum. Zira insan ulaşmayı düşündüğü hedeflerini iyi belirledikten sonra, günlük, aylık, yıllık, ömürlük iyi zaman tanzimi yapsa boş vakti olmaz. Boş vakit denilen şey

de aslında o zaman tanzimi içinde dinlenmek başta olmak üzere, bir gaye için ayrılan zamandır.

Bu hususu bir hatıramla desteklemek isterim. 2010'lu yılların başında bir program için Chicago'ya gitmiştim. Dönüş yolunda beni havaalanına bırakan arkadaşım bana "Ağabey, siz boş vakitlerinizde ne yapıyorsunuz?" dedi. Birden lise yıllarıma gittim. O yıllarda bu soruyu birbirimize sorardık arkadaşlarımızla. Hatta öğretmenlerimizin de sorduğu olurdu bize. Klasik cevaplarımız vardı; "Kitap okurum, müzik dinlerim, futbol oynarım ya da omuzlarımızı yukarı çekerek hiiiiç" derdik. Yüzümde bir tebessüm belirdi, bir taraftan bu hatıra, diğer taraftan arkadaşın sorusu. Tam cevap vereceğim bir soru daha sordu, yazılarımda kullandığım zengin literatürden hareketle. "Yazılarınızda çok farklı alanlarda çok farklı yazarlardan alıntılar yapıyorsunuz. O kadar kitabı okuyacak boş zamanı nasıl buluyorsunuz?" dedi. Bu defa gerçekten güldüm. Kitap okuma ve boş zaman. Lise yıllarımızda verdiğimiz cevabı te'yid eden bir yaklaşım. Aynı coğrafyanın çocuklarıyız. Ben Kütahyalı o da Bursalı. Demek ki onlarda da hâkimmiş bu düşünce. Cevabımı şöyle verdim; "Boş zamanda kitap okunmaz ki? Kitap okumaya zaman ayrılır. Günlük, haftalık, aylık, yıllık program içinde kitap okumanın bir yeri olmalıdır."

Geriye döneyim, sağlık sorunları, seyahatler, randevusuz gelen misafirler ve acil durumlarda yapılan kısa süreli toplantılar hariç saat gibi işleyen bir düzen vardı Beşinci Kat'ta. Zamanın en küçük diliminin bile zayi edilmemesi için gösterilen bir gayret ve dikkat. Ve tahmin edileceği üzere tabii ki bu Hocaefendi'nin hassasiyetinden kaynaklanıyordu. Ona göre zaman, birçok yazısında ve konuşmasında belirttiği üzere dün, bugün ve yarın bütünlüğünden ibarettir. Mazi, hal ve istikbal. Olur mu bilmem ama üç kanatlı bir kuş düşünün. Biri olmayınca kuş uçamıyor. Zamanın bu üç ayrı unsuruna verdiği değer ise şöyle: mazi ders ve ibret alınacak sofraya; hal, ekilecek, biçilecek tarla; istikbal ekilen tohumların semerelerinin alınacağı harman mevsimi. "Bir bardak çay etrafında saatlerimizi harcarız da..." diye söze başlayıp bozuk para gibi harcayıp kıymetini bilmediğimiz zaman adına daha nice nice örnekler verir kendisi. Mesela "Yiyiniz içiniz fakat israf etmeyiniz." ayetinin tefsirinde şunu söylemişti: "İsraf etme, sadece yeme ve içme ile sınırlı değildir. Üç cümle ile ifade edeceğin meramını beş cümle ile ifade ediyorsan o da bir israftır."

Benim için şaşırtıcı değil. Bir ömre birkaç hayat sığdıranların genel karakteridir zaten bu. Hele Hocaefendi gibi Bediüzzaman mektebinde

yetişmiş bir insan için hiç şaşırtıcı değil. Malum onun en önemli referans kaynaklarından biridir Bediüzzaman. O üç prensip söyler: “taksimu’l-a’mâl, tanzimu’l-mesai ve teshilü’t-teâvün.” Günümüz diliyle ifade edecek olursak, iş bölümü, çalışma saatlerinin düzenlenmesi ve yardımlaşmanın kolaylaştırılması.

Şöyle özetleyip kapatayım; bizimle takip ettiği ders programını bir kenara bırakacak olursak, şahsi okumaları ve yazmalarını zihninin en dinç olduğu anlarda yapıyor. Yorgun olduğu zamanlarda ise daha farklı meşguliyetlerini sıralıyor. Bir başka tabirle “to do list” yapıyor ve burada sıralamayı öncelikler ve sonralıklar diye ayırma tâbi tutuyor.

ENTARİ VE İLAÇ KULLANIMI

Ortam tasvirine devam ediyorum. İki arka plan bilgisi daha vereyim. İlki yakın dairede Hocaefendi'yi tanıyan insanların bildikleri bir mesele; iç kıyafet. Eski özel videolarında da görülebilir. Hocaefendi evde Arapların giydiği türden entari, onun üzerine de yine onların kullandığı sırmalı cübbe giyerdi. Entaride tercih ettiği renk süt beyazı, cübbede ise genelde deve tüyü de denilen kısmen koyu sarı renkti. Hayır, namaz kıyafetinden bahsetmiyorum, gündelik hayatında giyerdi bunları ev içerisinde.

Cübbeyi namazda kullanması itibarıyla anlayabiliyorum çünkü günde beş defa imamlık yapıyor. Odasında kıldığı nafile namazları var. Ama namaz harici cübbe ve gündelik hayatta entari neden? Ben de çok sordum bu soruyu kendime. Sünnet miydi? Hayır, bir tek cümle ile dahi olsa Hocaefendi'den böyle bir şey duymadım. Efendimiz dönemi coğrafyasında Arapların genel kıyafetiydi bu. Müslüman ya da müşrik herkes entari giyiyordu. Aradan 14 asır geçmiş hâlâ daha bu kıyafet kullanılıyor yoğun olarak bazı milletler tarafından.

O zaman Bediüzzaman'ın "Efendimizin âdet olarak yaptığı şeyleri yapmak onu hatıra getirir." diye izah ettiği gerekçe ile giyiyor olmasın? Belki. Ya da ümmetin genel ortak kültürü olmuş olabilir mi entari? Çünkü entari giymenin örf ve âdet olmadığı başka ülkelerde Müslümanların entari giydiklerini gördüm ben. Senegal'de, Güney Afrika'da, Kenya'da, Hindistan'da. Tekrar edeyim Müslüman olmayan yerel halk giymiyor, sadece Müslüman Senegalliler, Güney Afrikalılar, Kenyalılar giyiyordu. Herkesin bildiği gibi oralara İslami kimliği taşıyan insanların örf ve âdetlerini yeni yerleştikleri bu mekânlarda da uygulaması, zamanla ora halkını da etkilemiş. Bunun İslam'ın yayıldığı değişik coğrafyalarda da gerçekleştiğini düşünürseniz, buna ümmetin ortak kültürü diyebilirsiniz; entari de bunlardan biri olabilir. Bana göre en kuvvetli ihtimallerden biri bu. Ama bu eksende kendisine "Neden?" sorusunu sormadım. Belki başkaları sormuş, cevabını almıştır, onu da bilmiyorum.

Yalnız tam da burada şahsi bir tecrübemi anlatabilirim; ben de 1988-92 arası Ahmetli'de vaizlik yaptığım yıllarda evde entari giydim. Sünnet diye değil. Hocaefendi giyiyor, ben de giyeyim, onu taklit edeyim diye de

değil. Ya neden? Bir, rahat ediyordum. Pijamadan, eşofmandan daha fazla rahat ettim o elbisenin içinde. Gündelik hayatın telaşından kurtulup eve geldiğimde rahatlamama yardım etti o kıyafet. İkincisi, o bembeyaz haliyle entari bana hep ölümü, kefeni, kabri, kabir ötesi hayatı hatırlattı. Arapça ifadesiyle “bizâtihi müzekkir” oldu. “Aman hazer et, dikkat et, sözlerine, yazdıklarına, yaptıklarına!” diyen bir uyarıcı gibiydi âdeta, hem de bedenime yapışmış olarak. Cuma selamlıklarında Osmanlı padişahlarına “Mağrur olma Padişahım! Senden büyük Allah var!” diyen insan gibiydi âdeta.

İlerleyen yıllarda Hocaefendi bıraktı bu içeride tercih ettiği giyim tarzını. Entari yerine gömlek pantolon, cübbe yerine de Türk usulü hâkim yaka ama cepli cübbeleri tercih etti. Cübbe rengi konusunda da serbest davrandı. Her türlü renkten cübbeyi giydi ve hâlâ giyiyor. Bana göre yaşam tarzının bir parçası artık cübbe de takke de Hocaefendi’de. Evet, takkeyi neredeyse unutuyordum. Namazda ya da namaz haricinde Hocaefendi’nin başında sürekli takke vardır. Sadece yolculuklarda ya da bu hali yadırgayacak Türk veya yabancı misafirler geldiğinde çıkartır takkeyi Hocaefendi başından. Entari ve cübbeyi sormadım ama bakın takkeyi sordum bir gün Hocaefendi’ye. “Neden namaz haricinde de sürekli takke takıyorsunuz?” dedim. “Ben öyle bir zeminde yetiştim. Erkeklerin başının açık olmasının ayıp sayıldığı bir kültürün çocuğuyum.” demişti.

Madem söz kıyafetten açıldı, burada bir de sarıktan söz etmeliyiz. Hocaefendi bazen sarık takardı, bazen takmazdı. Özellikle sabah namazlarına sarıklı gelirdi. er-Risale filminde gördüğümüz Müslümanlar misali sarığının ucunu arkasından sarkıtmış bir vaziyette Osmanlı ulemasının sarma usulü ile başına sardığı uzun bir sarıktı söz konusu olan. Şimdilerde de aynı usul devam ediyor. Bazen takıyor, bazen takmıyor.

Bir de en çok dikkatimi çeken ilaç kullanımından söz edeyim. 1984 yılında beraber kaldığımız birkaç ay boyunca da dikkatimi çekmişti. Aradan geçen bir yıl içinde değişen bir şey yoktu; benim tabirimle Hocaefendi leblebi yer gibi avuç avuç ilaç içiyordu günde üç öğün. 47-48 yaşındaydı henüz. Dışarıdan bakıldığında cüsseli ve dinç bir vücuda sahipti. Zaman zaman aldığı ağrı kesici, kaş gevşetici ve uykuya dalmaya yardım eden ilaçları saymazsanız düzenli olarak bu kadar çok ilaç da neyin nesiydi? Ne tür hastalıkları vardı ki bu kadar ilaç alıyordu.

Bir, şekeri vardı. 1985 Ekim’inde Kars’tan gelmiş kıtlama şeker çuvalını Hocaefendi’nin küçük mutfağından -bir çuval diye hatırlıyorum- bizim

mutfağa taşıdık. Kendine özgü makasları vardır o şekerlerin. Küçük küçük parçalar halinde damağınızın yanına o şekeri koyup çayınızı yudumlarsınız. Eğer usulünü bilersen bir şekerle üç-dört bardak çay içebilirsiniz. Damağınızın neresine konacağını biliyorsanız kolay kolay erimez ağızda. Neden bizim mutfağa taşıdık? Çünkü şeker teşhisi yeni konmuş ve artık Hocaefendi hurma, kayısı, üzüm, incir gibi tabii tatlandırıcılarla çay içmeye başlamıştı. Dolayısıyla aldığı ilaçların bir kısmı şeker hastalığı ile ilgiliydi. Sonraları bu hastalık ilerledi insülin kullanmaya başladı.

İkincisi, kalp hastalığı vardı Hocaefendi'nin. Nitekim ilerleyen yıllarda kaç defa anjiyo oldu, kaç defa stend takıldı kalp damarlarına.

Üç, tansiyon sorunu vardı. Bazen yüksek bazen düşük. Onu dengelemek için ilaç kullanıyordu. İlaç kullanmayı gerektiren başka hastalıkları da vardı. Yaşayan bir insanın sağlık durumu ve hastalıkları ile alakalı bu kadar bilgi yeter diye düşünüyorum.

Değişik dönemlerde farklı branşlardaki doktorlardan müteşekkil bir konsültasyon heyeti de kuruldu. Ayda bir defa, Hocaefendi'nin sağlık durumuna dair her veriyi masaya yatırıp ilaç düzenlemesi yaptı bu heyette yer alan doktorlar. Rahmetli Ümit Topaloğlu 1999 öncesi İstanbul'da iken bu heyetin başkanı idi. Benim dediğim 1985-1988 arasında ise böyle bir heyet yoktu. Şikâyetlerine göre, güvendiği doktorların verdiği ilaçları kullanırdı. Ziyaretine gelen doktorların tavsiyelerine kulak kesilirdi. Onların tavsiyelerini önemser, alın denilen ilaçları hemen eczane-neden aldırıp kullandığı olurdu. Ben de böyle kaç defa eczaneye ilaç almaya gitmişimdir.

O zamanlar öyleydi, şimdi farklı. Eğer sağlık durumu ile alakalı bir makale yazılması istenirse bunu yazacak kişiye tavsiyem, Hocaefendi'nin hayatını İzmir, İstanbul ve Amerika olarak üçe ayırarak kaleme almasıdır. Ümit Topaloğlu vefat etti ama hâlâ hayatta olan isimler var bu dönemleri bilen. 1985 sonrası için benim aklıma gelenler İzmir için Mahmut Akdoğan, İstanbul hayatında İlyas Akdemir, Mehmet Ateş, Aytekin Oğuz, ABD hayatında da Hüseyin Çopur, Recep Gündoğdu, Ömer Atalay Yürekli, Servet Tatlı ve Özcan Uzun beyler. Dr. Kudret Ünal ise bunların hepsinde yer alan bir isim.

Şunu ilave ederek bitireyim; Hocaefendi'nin ansiklopedik manada tıbbi bilgisi çok iyidir. Özellikle kendi hastalıkları özelinde yapılan tavsiyeleri, tedavi şekillerini, verilen ilaçların sağlamlası düşünülen faydalarını, edin-

diği o ansiklopedik bilgilerle mukayese ederek bir sonuca ulaşabilir ve elde ettiği sonuçları doktorlara sorardı. Birçok defa şahit olduğum bu manzaralarda bazen doktorlar kendilerine anlatılan bu düşünceleri tasdik eder bazen de mesleki bilgilerini konuşturarak o sonucun yanlış olduğunu ya da araştırılabileceğini söylerlerdi.

ALARM

Günler günleri, aylar ayları kovalamaya başladı. Yeni bir mekâna, hayat düzenine ve arkadaşlara alışmaya çalışıyoruz. İnsanın olduğu yerde problemler olur. Dolayısıyla ara sıra aramızda anlaşmazlıklar da olmuyor değil. Eşyanın tabiatı, insanın fitratı da zaten bunu gerektirir. Bununla beraber bunların hiçbirisi büyütülecek, dargınlıklara, kırgınlıklara yol açacak boyutta değil.

Daha önce “Bizim oraya gelişimiz oranın gündelik hayatını çok etkiledi.” demiştim. Gerçekten de bir manada müesses nizam bozulmuş ve herkesin gündelik programı değişmişti. Oranın daimî personeli belki sırf bu sebepten içten içe tavır alıyordu bize. İsterseniz kısmen açayım burasını. O mekânın sakinlerini şahsen ben iç içe geçmiş daireler teşbihiyle anlatabilirim. Dairelerin tam merkezinde Hocaefendi var. Etrafındaki daireler ise aralarında küçük veya büyük kesişim halkası içinde buluşan, halkanın dışında kalan, zaman ve mekânlar itibarıyla da müstakil ve bağımsız kişiler. Talebeler olarak bizlerin yanında, Cevdet Türkyolu, Barbaros Kocakurt, M.D., Cundullah, Hakan Serbest, C.O. gibi Hocaefendi'nin günlük hayatında yardımcı olan kişiler. Hizmetin idari işlerinde görevli kişiler ki bunların hemen hepsinin Hocaefendi ile yıllar süren tanışıklıkları, arkadaşlıkları ve Hocaefendi'ye talebelikleri var.

Aynı ortak yaşam alanını paylaşıyoruz bunların hepsiyle. Bazılarıyla günde yirmi dört, bazılarıyla beş, bazılarıysa bir-iki saat. Münasebetimizin seviyesine göre sık veya seyrek dokulu ilişkilerimiz oluyor. Tanışıklığımız dostluğa, arkadaşlığa dönüşüyor. Bazen tanışıklar arası, dostlar arası, arkadaşlar arası anlaşmazlıklar, tartışmalar, hatta kavgalar oluyor. Bizler dış dünyada olsaydık öğretmen, vaiz, müftü olacaktık ama burada hâlâ talebeliğimiz devam ediyor, üstelik aşına olmadığımız bir zeminde ve usulde. Belki bazen empatik ilişki içine girmediğimiz, giremediğimiz için sürtüşmeler oluyor. Fıtrattan kaynaklanıyor, benlikten kaynaklanıyor ama bir şekilde yaşanıyor bu olumsuzluklar. Belki biz kendimizi büyük fedakârlık yapıyoruz diye bir yere koyuyoruz ama hayatını Hocaefendi'nin hizmetine adanmış o kişiler de fedakârlık yapıyor. Evli ama evine Beşinci Kat'ta el etek çekildikten sonra gidiyor. Sabah-akşam okulda

öğretmenlik, çarşı pazarda esnaflık yapan, rızkının peşinde koşan kişiler de var.

Bütün bunlara tuz biber eken başka bir şey ise Hocaefendi'nin aranıyor olması. Diken üstünde bir hayat yaşıyoruz. Daha önceki yıllarda İstanbul-Altunizade baskını örneğinden hareketle bir şikâyet üzerine, polislerin baskın yapabileceği endişesini taşıyoruz. Böylesi bir ihtimalin gerçekleşmesi durumunda soluğu karakolda alacağımız kesin. Buna da hazırlıklıyız. Kanunsuz bir şey yapmıyoruz, suç işlemiyoruz ama onlara göre kanun kaçağı birisi ile bir mekânda birlikte bulunuyoruz ve onu ihbar etmiyoruz. Bu ise mevcut kanunlara göre suç. "Niçin buradasınız, 4-5 ayrı fakülteden mezun insanlar nasıl bir araya geldiniz, sizi bir araya getiren irade ve yönetici kim, nasıl geçiniyorsunuz?" gibi sorulara hazırladığımız cevaplar var. Var ama o cevapların beni bile tatmin etmediği bir gerçek.

Hocaefendi'nin aranıyor olması ile alakalı bir şey ilave etmek istiyorum. 1980 darbesinden 1983'te Özal'ın iktidara geldiği döneme kadar arama ve takip işi çok sıkı bir şekilde yapılmış. Hem Hocaefendi'nin, hem Cevdet ve M. Beylerin ağzından defalarca dinledim ben bu takiplerin hikayesini. Fakat 1983 sonrası nisbi ve kısmi bir gevşeme olmuş. Tabii bu gevşeme, tedbirlerde de gevşemeyi beraberinde getirmiş. Buna rağmen muhtemel bir baskın durumunda, o an orada bulunan kişilerden bazılarının geçici olarak gizlenebilecekleri bir yer yapmışlar. Bizim bundan habirimiz yok. Hiç kimse bilgilendirmedi bizi. Bir gün bir alarm zili çaldı. Ciddi bir telaş ve koşturmaca aldı başını gidiyor. Biz hiçbir şeyden habirimiz olmadığı, hatta o alarm sesinin ne anlama geldiğini bilmediğimiz için şaşkın şaşkın, ortada sağa sola koşturan insanlara bakıyoruz. Büyük salonda, yarın okunacak derse çalışıyoruz. Nihayet birisinin aklına geldi, bize işaretle "Siz de gelin." dedi ve önce açıkken sonra kapatılıp salon yapılan yerdeki büyük bir tahtanın arkasında gizli olan odaya bizi soktu. Hep birlikte oturuyoruz ve tabir caizse nefes dahi almıyoruz.

Geçmiş gün unuttum ama on, on beş dakika sürdü bu durum. Sonra birisi tahtaya vurarak, çıkın dedi. Meğerse Cevdet Ağabey yanlışlıkla basmış alarm ziline. Bu hadiseden sonra çok kalmadık orada. Belki Hocaefendi te'vîl-i ehâdîs okuması yaptı alarm meselesini. Ankara'ya taşındık. Abdülkadir Akşit Ağabey'in kiraladığı ve benim İlahiyat son sınıfı okurken İsmail Büyükçelebi, merhum Harun Akşit, K.D. ve Y.Y. ile birlikte kaldığım Bahçelievlerdeki daireye taşındık. Bu taşınmaya nedense en çok

ben sevindim. Ankara'yı sevmiştim. Aşınaydım oraya. Bundan dolayı mı sevinmiştim bilmiyorum ama içime inşirah saldığını söyleyebilirim bu taşınma kararının. Nitekim oraya taşındığımızda, daha 3-4 ay önce o evin sâkini olduğum için kapıcı ile hep ben muhatap oldum. İsmen tanırdı beni. Dışarıdan alınacak şeyleri Merhum Abdülkadir Amca yapardı ama ben de ihtiyaç olduğunda rahatça dışarıya çıkardım.

Neden saklanma yeri? Üstad'ın bir sözü aklıma geliyor burada. Üstad bazı Risalelerinin yayımlanmasına izin vermemiş. Nedenini sorduklarında şu cevabı vermiş: "Elimizde nur var topuz yok. Yok ama baştakiler sarhoş, anlamıyor. Öyleyse onların akli başına gelinceye kadar..." Bu cevabı ve stratejiyi tatmin edici bulursunuz bulmazsınız ayrı bir mesele; ama bu cevap, işaret ettiği sosyal, siyasal ve hukuki arka plan şartları itibarıyla, çok büyük bir anlam taşıyor. Bediüzzaman'ın hayatına ve onun yaşadığı zaman diliminde devlet-vatandaş ilişkisine baktığımız zaman zaten bir sonuca ulaşıyorsunuz. Devletin, İhsan Yılmaz'ın deyişiyle "makbul vatandaş" olarak belirlediği Laik, Atatürkçü, Sünni ve Türk olmayan herkesin potansiyel düşman olarak kabullendiği bir zemin orası. Yazmış olduğun eserler de onların bu politikasına muhalif unsurlar içeriyorsa...Gerisini anlatmaya gerek var mı?

Üstad vefat edeli 25 yılı aşmış ama devleti yöneten zihniyet değişmemiş. İşte o zihniyet değişinceye, kurallar yumuşayınca, içinde hiçbir suç unsuru barındırmayan faaliyetlerimize devlet en azından bir şey demeyinceye kadar, yaptığımız işi gözlerinin içine sokmama ve gizleme, strateji olarak benimsenmiş. Bu kadar.

Hâsılı, iyi ki böyle bir yanlışlık yapmış Cevdet Ağabey. Geriye dönüp bugünden o günlere baktığımızda, hâlâ dudaklarımızı geriye götüren ve yüzümüze gülücükler, tebessümler konduran bu olayı hatırlıyoruz.

AĞLAMAK, AĞLAMAK, AĞLAMAK İSTİYORUM

Günler hızla ilerliyor ve biz kütüphane fareleri misali, kitap sayfaları arasına gömülmüş imrâr-ı hayat ediyoruz. Haricî dünya ile neredeyse hiçbir ilişkimiz yok. Halk arasında “uzaylı gibi yaşamak” derler ya, aynen öyle. Uzaylı gibiyiz. Dünyadayız, Türkiye’deyiz, İzmir’deyiz, hayattayız ama kapımızın önünde ne olup bitiyor, inanın farkında değiliz. Tv zaten hiç seyretmiyoruz, gazete okumuyoruz. Varsa yoksa tefsir, hadis, fıkıh.

Sohbetler oluyor öğle yemeği, ikindi namazı sonrası ve yatsı namazı öncesi. Konunun akışına, soruların seyri ve keyfiyetine, gelen giden misafirlerin konumuna göre süresi değişiyor sohbetlerin. Bazen iki saat, bazen bir saat. Bunlara bir de mutfak nöbetçiliğini ilave ederseniz, inanın bana, 24 saat yetmiyor. “Ben zaman fukarasıyım.” diyen insanlar vardır malum. Bir günün neden 24 saat olduğu konusunda şikâyetçidirler. Zira çok iyi zaman tanzimi yapmalarına rağmen işleri başından aşkındır. Biz de öyleydik, zaman fukarasıydık. Ya da zamanın arkasından koşuyor ve yetişemiyorduk.

Bulduğumuz yerde salonun kapısı koridora açılıyor. Koridorda ise tuvalet, banyo, mutfak, küçük bir oda ve bir de Halim Amcanın odası var. O koridorda, mutfak kapısının tam karşısında bir ayna ve aynanın önünde de küçük bir tabure vardı. Bir gün yanlış hatırımda kalmadıysa öğle ile ikindi arasıydı. Kütüphanede ders çalışırken birden koridordan gelen müthiş bir sesle irkildik. Hıçkırık sesi ama ne hıçkırık. Höykürme derler bizim oralarda. Hıçkıra hıçkıra değil höyküre höyküre bir feryad üfigan. Semaya ulaşacak ölçüde yüksek bir çığlık halinde ortalığı kaplayan ses. Hemen dışarı çıktık. Aynanın önündeki tabureye oturmuş birinden geliyordu bu ses. Kimdi biliyor musunuz? Merhum Hacı Kemal Erimez Ağabeyden. Taciklilerin deyimiyle Hacı Ata’dan

Ben şaşırmadım. Çünkü daha önceden birkaç defa hıçkıra hıçkıra ağladığına şahit olmuştum. Bekledik başında birkaç arkadaş. Hıçkırıkları kesilsin kendisine gelsin diye. Belki birimiz mutfaktan su getirmiştir. Çünkü bu türlü durumlarda refleks olarak yaparız bunu. Mutlaka bir sebebi olmalı bu ağlayışın. Elimizde delil de var böyle düşünmemize neden olacak. Ne mi? Elinde tuttuğu mektup.

Hıçkırıkları ve ağlaması kesilince yanaklarına doğru süzölen göz yaşlarını sildi elindeki mendille ve mektubu bize uzattı. Mektubun sahibi Ömer Kirazoğlu'ydü.

Ömer Kirazoğlu 1916-1989 yılları arasında yaşamış bir insan. Yüksek Mimar kendisi. Süleymaniye camii restorasyonunda şantiye şefliği yapmış, Anadolu'nun birçok yerinde Osmanlı stili camilere imza atmış. Van, Rize, Erzurum, Afyon, Bursa İmam hatip liseleri ile eski İstanbul İlahiyat camilerinde de imzası olan biri. Ayrıca İstanbul Yüksek İslam Enstitüsünde de Sanat Tarihi dersleri vermiş. 1976 yılında Medine'ye yerleşmiş ve 1989 yılındaki vefatına kadar orada kalmış. Orada da Ümmü'l-Kura Üniversitesine bağlı Hac Dairesinde uzman mimar olarak çalışmış. Merhum Ömer Kirazoğlu aynı zamanda Şeyh Mahmut Sami Ramazanoğlu'nun damadı.

İşte bu merhum, Hocaefendi'ye bir mektup göndermiş. Mektup Hacı Kemal abinin eline nasıl geçmiş bilmiyorum ama tahmin etmek zor olmasa gerek. İhtimal, mektubu Hocaefendi'ye o ulaştırmış, Hocaefendi de ortak dostları olduğu için, mektubu okuduktan sonra okuması için ona vermiş. Nitekim bu tahminimiz doğru çıktı.

Mektubun başında büyük insanlara yaraşır ve yakışır tarzda saygı ve hürmetlerini ifade ediyor Merhum Kirazoğlu. Hal ve hatırını soruyor Hocaefendi'nin ve "estağfirullah estağfirullah" diye diye okunduğunu tahmin ettiğim bir kısım iltifatlarda bulunuyor. Bir yere geliyor aynen şunu söylüyor: "Huzurunuzda oturup gül cemalinize bakıp ağlamak, ağlamak, ağlamak istiyorum."

İşte burası Hacı Kemal Ağabeyin koştığı ve hıçkırıklara boğulduğu yer. İşin açıkçası, o atmosferde benim de gözlerim yaşardı, tüylerim diken diken oldu. Tabii Hacı Ağabey ölçüsünde bir ağlama ve bir feryad ü figanda bulunmadım ama çok hislendim. "Cevher fûrüşân olanın kadrini cevher fûrüşân olan bilir." deyimi aklıma geldi. Allah mekânlarını cennet, makamlarını Firdevs eylesin inşallah. Her ikisi de rahmet-i Rahmân'a kavuştu.

Pekalâ Hacı Ata'yı gözyaşlarına boğan neydi? Yakınları benden daha iyi bilir. Muhittin Küçük'ün Hacı Ata kitabından da takip edebilirsiniz şu söyleyeceklerimin izini. Hacı Ağabey tam bir gönül insanıydı. Gözleri daima nemliydi. Duygulu konuşma yapan bir hatibi düşünün kürsüde. Meseleyi anlatır, anlatır, anlatır öyle bir noktaya getirir ki dinleyenler artık dokunsanız ağlayacak noktasına gelir. İşte Hacı Ağabey için her an

İLK SERT TEPKİSİ

Hocaefendi “Hocanın vurduğu yerde gül biter.” felsefesinin hâkim olduğu bir çevrenin çocuğu. Doğu kültürünün en göze çarpan tavrıdır bu ve hâlâ aynı kültür, aynı zihniyet ve aynı uygulama hâkimdir toplumun birçok kesiminde. Evde, köyde, çarşı-pazarda, okulda. Belki Hocaefendi için evi istisna tutabiliriz. Çünkü Enderun terbiyesi almış bir ailenin çocuğu. Ne birlikte yaşadıkları dede ve ninesi ne anne ve babasından hayatı boyunca bir fiske bile yememiş. Belki hem emsalinden farklı özellikleri hem de hanenin ilk erkek evladı olması itibarıyla ona tanınan bir ayrıcalık. Diğer kardeşlerinde durum değişik olabilir. Ama köy, okul ve özellikle medrese hayatında değişen bir şey yok; hocanın ya da büyükle- rin vurduğu yerde gül biter. Çünkü dayak terbiye metotlarından biri o zamanın tarz-ı telakkisi içinde.

Kendisi de uygulamış bu metodu Kur’an Kursu öğretmenliği esnasında, Kestanepazarı yıllarında. Bize anlatırdı zaman zaman hatıralarını. O dönemde kendisinden dayak yiyen, bugünün Ağabeyleri ama dünün talebeleri olan o insanların ağzından da dinledim bu tür hikâyeleri. Sonra vazgeçmiş. Zamanın ruhuna uygun olarak gerek çocuk ve insan psikoloji eksenindeki okumaları gerek pedagoji hakkındaki gelişen bilgileri gerekse şahsi tecrübelerinden hareketle, dayanın eğitim ve öğretimde bir metot olamayacağını görmüş ve vazgeçmiş.

Yalnız ilave edeyim, Hocaefendi bu konuda, Yeşilçam filmlerine konu olduğu şekliyle falaka diyebileceğimiz türden aşırılıklara kaçmamış. Sadece hoca talebe ilişkisinde korku damarını harekete geçirmek istemiş, talebenin yanlısını fark etmesi ve doğruya yönelmesi için yapmış bunu. Hadiseyi takip eden saatlerde veya günlerde o talebenin gönlünü almasını da bilmiş. Hediyeler vermiş, iltifatlar etmiş, helallik dilemiş, karşısına alıp konuşmuş, velileri ile diyaloga geçmiş.

Bu satırları okuduktan sonra yadırgayanlar çıkabilir bu yaklaşım tarzını. Bence yadırgamamalıdır. Anakronik yaklaşım sergilememeli, bugünün değerleri ile dünü yargılamamalıdır. Dün gerçekten böyleydi. Mesela ben, Türkiye’nin medeni değerlere daha erken uyanan bir coğrafyasının çocuğuyum. Egeliyim. Kütahya’nın Tavşanlı ilçesinde doğdum büyüdüm.

Üniversite eğitimi için Ankara'ya gideceğim zamana kadar da orada yaşadım. Benim yetiştiğim çevrede de dayak kültürü hâkimdi. Evde de çarşı pazarda da okulda da. Gerçi bana bir tokat bile atılmadı ailem tarafından ama okulda çok dayak yedik. Kur'an kursunda da yedik. Hatta orta okul ve lisede -özellikle bir hocamız tarafından- yediğimiz dayağın haddi hesabı yok.

Her neyse; gelelim hatırama. Hocaefendi artık talebelerini döverek cezalandırmıyor ama eğitim ve öğretim faaliyetleri devam ederken zaman zaman, dün döverek çözdüğü sorunlarla karşılaşılıyor. Yalnız eskiye nispetle bugün iki fark söz konusu. Bir, kendi zihniyeti değişmiş; dolayısıyla dünün dayağına bedel yeni bir şey bulması, bir metot geliştirilmesi lazım. İki, karşısındaki talebeler üniversite mezunu, master seviyesinde ders okuyan kişiler. İlk okul mezunu olup ihzariye sınıfında Arapça okuyan ya da orta okul ve lisede meslek dersleri eğitimi alan İmam Hatip talebeleri değil.

Şimdi ne yaptığını anlatayım. Bir gün fıkıh dersindeyiz. Arz ve takrir usulünü daha önce anlatmıştım. Arz talebenin hocasına, takrir hocanın talebesine dersi anlatması demek. Arz yapıyoruz o gün. Okuyan merhum Ömer Türkmen Hoca. Hidâye'de öyle bir yeri okuyor ki tam anlamıyla bilmece. Belirli seviyede usul ve fûru bilgisi olmayan bir insanın anlamakta zorlanacağı bir ibare. Metnin birebir lafzî tercümesini yapsanız da anlammanız mümkün değil. Dediğim gibi usul ve fûru bilgisi şart. Kitâbu'l-Büyû yani alışverişler bölümündeyiz. Ömer Hoca ibareyi okudu ama okuyuşundan anlamadığı belliydi. Çünkü metni yanlış okudu. Çalışmadığı yeri okuyordu merhum. Bir gün önce de grup çalışmasına nedense gelmemişti. Biz de çalışırken o ibarede gerçekten zorlanmış ama anlamıştık. Dolayısıyla Hocaefendi, "Ne anlıyorsunuz bu ibareden?" diye sorsa, grup çalışmasında bulunanlar olarak cevap verebilirdik.

Ömer Hoca anlamadan okuduğu cümleyi takiben, hızlıca bir sonraki cümleye geçti. Ömer Hoca'yı durdurdu Hocaefendi ve "Anladın mı burasını?" diye sordu. O başını öne eğip susunca bize döndü "Siz anladınız mı?" dedi ama çok yüksek perdeden bir sesle. Savt-ı Dâvûdî derler ya, işte öyle bir sestir. Halkadan bir arkadaş "Ben anlatabilirim." diyerek ibareyi tercümeyle başladı ama iyi başlayan tercüme kötü bitti. Çünkü o sert atmosferin etkisiyle gerçekten zor olan o ibarenin sonunu getiremedi. İşte o zaman Hocaefendi hepimizi şok eden bir tavır takındı. "Madem anlamıyorsunuz neden sormuyorsunuz? Neden ders okuyoruz o zaman?"

dedi ve arkasından şunu söyledi: “Anlamadan geçerseniz, hakkımı helal etmem!” Sonra kitabın kapağını hızlıca kapatarak salonu terk etti. Aylardır ders okuyoruz, hiç böyle bir tavrı ile karşılaşmamıştık. Kimse de bizi uyarmamıştı. Bak böyle yapabilir, dememişlerdi. İhtimal onlar da bilmiyordu böyle bir tepki vereceğini.

Şaşkındık. Ne yapacağımızı, nasıl bir tutum takınacağımızı bilmiyorduk. Beş-on dakika, kimsenin ağzını bıçak açmadı. Birisi “Dün aramıza gelseydin anlardın bu ibareyi, üzerinde çalıştık ve anladık.” dedi ama bunu söylemenin yeri değildi. Bakışlar o arkadaşın üzerine odaklandı. O da yanlış yaptığını anladı ve başını öne eğdi, devam ettirmedi çıkışını. Şoku atlattıktan sonra kendi aramızda konuştuk ve özür dilemede karar kıldık.

Özürü kim dileyecek? Tabii ki Ömer Hoca. Ama yanında birisi daha olsun dedi arkadaşlar ve herkes beni gösterdi. İtiraz etmedim. Hocaefendi'nin kaldığı kısım ile umuma açık bölümü ayıran bir sürgülü kapı vardı arada. Biz diğer kısma “sürgülü kapının ötesi” derdik kendi aramızda. Sürgülü kapının ötesine geçtik ve Hocaefendi'nin odasının önünde, ha şimdi ha birazdan çıkar diye beklemeye durduk. Bu ara, bizim orada olduğumuzu anlasın diye de duyacağı şekilde konuşuyor ve ara sıra öksürüyorduk. Ne kadar beklediğimizi bilmiyorum ama ihtimal bir 10-15 dakika sonra kapısını tıklattık. İçeriden gayet tok bir ses ile “Ne var?” dedi. Ömer Hoca biraz da hisli yüreği, titrek sesiyle özür diledi. “Arkadaşlar çalışmış ama ben çalışmamıştım, onların hukukuna tecavüz ettim. Bir daha olmaz.” dedi.

Bu cümlelerden sonra Hocaefendi kapıyı açtı. Genelde entari giyerdi ama o gün pantolon ve gömlek vardı üzerinde. Pantolonunun paçalarının sıvalı oluşundan hatırlıyorum, bugünkü gibi hatırımda. Lavaboya gideceği belliydi. İkimizi de teker teker bakışları ile yukarıdan aşağıya süzdü. Ne gülüyordu ne de tebessüm ifadesi vardı yüzünde. O mehip ve vakar duruşunu değiştirmemişti. “Siz gidin, ben abdest alıp geliyorum.” dedi. Öbür tarafa geçip sakince beklemeye durduk. Yaklaşık bir 10 dakika sonra geldi ve kaldığımız yerden sanki hiçbir şey olmamışçasına derse devam ettik. Dayak yemedik ama dayak yemiş gibi tesir etti bu tavır bize. Özellikle Ömer Hoca çok etkilendi. Günlerce tesirinden kurtulamadı. Morali bozuk dolaştı bir hayli zaman. Onu teskin etmeye çalıştık, “Olur böyle şeyler, bu da geçer ya Hû!” dedik kendisine.

Hocaefendi'nin Kestanepazarı yıllarında talebeliğini, bizim de Ankara

İlahiyat yıllarında hocalığımızı yapmış ve 2019 yılında 68 yaşında iken kaybettiğimiz merhum İbrahim Çalışkan'ın bir sözü vardı: “İlimde merhamet, cehaleti teşviktir.” Doğrudur bu söz, ilim tahsili esnasında hoca-nın talebesine karşı tabii ki asgari standartlarda merhamet göstermesi şarttır ama disiplin merhamete nispetle bir adım daha öndedir, önde olmak zorundadır. Öğrenci psikolojisi diye bir şey var. Nice akademik çalışma da yapılmış bu konuda. İşte bu psikolojinin en önemli vasıfların-dan biri -kendi hayatımdaki tecrübelerimi de katarak söylüyorum- öğren-cinin hocasının merhametini, yumuşaklığını, hoşgörüsünü suistimal etmesidir.

İhtimal Hocaefendi yeni başladığımız bu ilim yolculuğunda, karşısına gerçekten de ilk defa çıkan bu durumu fırsata çevirmek ve bize ders ver-mek istedi. “Sizi seviyorum, size zaman ayırıyorum, onca işimin arasında geceleri vakit ayırıp ben de derslere çalışarak geliyorum ama sizin asli göreviniz hatta buradaki varlık sebebiniz bu olduğu halde dersinizi çalış-mıyorsunuz.” demek istedi ve bu sert tavrı takındı şuurlu olarak. Ben Hocaefendi'nin böyle düşündüğüne eminim.

“Anlamadan geçerseniz, hakkımı helal etmem!” sözü birçok arkadaşımızı ürpertmiş fakat bizim de soru sorma ve izah isteme cesaretimizi artırmıştı. Talebeler olarak bizi rahatlatmıştı. Zira yanlış bir saygı anlayı-şıyla, “Saygısızlık yaparız.” diye soru sormaya çekiniyorduk, korkuyor-duk.

İlerleyen aylar ve yıllarda benzeri durumlarla karşılaştık. Anlamadan ama sormadan da geçtiğimiz ibareleri birçok defa yakaladı. “Anladınız mı?” diye sordu ve ardından izahını yaptı ama o ilk seferdeki tepkiyi çoğu zaman göstermedi, hoşgörü ile karşıladı. Bununla beraber bu tip hadiseler üst üste cereyan ettiğinde, çok daha sert tutumlar takındığı zamanlar da oldu.

NOT ALMA ALIŞKANLIĞIMIN HİKÂYESİ

Başlıktan da anlayacağınız üzere kendimden bahsedeceğim bu bölümde. Kendimi medh u sena adına değil ama elinizde tuttuğunuz kitap da dâhil umuma mal olan birçok kitabın ortaya çıkmasına vesile olduğu için anlatmak istedim. Çok yalın ve net bir şekilde hayatımdan birkaç kare anlatacağım. Kalbime danıştım defalarca, eminim estağfirullah'a yatırım yapma, tevazu mahiyetinde gizli kibir değildir aşağıda anlatacaklarım. Şüphe ile yaklaşanlar, inanmayanlar olabilir fakat ben kalbimden ve vicdanımdan onay aldım.

Bir yıl öncesine gideceğiz önce. Ankara İlahiyat son sınıf yılına, 1984'ün başlarına. Kış bütün şiddeti ile varlığını sürdürüyor. Hocafendi Ankara'ya, benim İsmail Büyükçelebi ile birlikte kaldığım eve geldi. Bundan daha önce, kısa da olsa bahsetmiştim. Merhum Aldulkadir Akşit Ağabeyin kiraladığı bir ev orası. Kendisinin ailesi ile birlikte kaldığı evi var, Etlik'te. Meğer bizim kaldığımız ev, Hocaefendi için tutulmuş. Beş katlı bir apartmanın en üst dairesi. Daha önceden kaç defa geldi kaldı bilmiyorum ama Ankara'ya geldiğinde o evde kalırmış. Ben o evde kalmaya başlayınca fark ettim onu. Hocaefendi'ye ait küçük bir oda vardı. İki duvarı komple Arapça kitaplarla dolu. İbni Teymiye'nin Fetâvâ'sını ilk defa orada gördüm mesela.

Ben neden o evde kalmak için seçilmişim. Onun perde arkasını anlatacağım şimdi size; ki bu, not alma alışkanlığımla birebir alakalı. Bendeniz 1984 senesine gelinceye kadar, aktif hizmet hayatı içinde nerede kal denirse orada kalmış bir insanım. İlk evim Emek 10/3 dershanesi. İlahiyat ikinci sınıfta iken Keçiören Şose yolu üzerindeki Şefkat Camisi'nin alt katında kaldım. Üçüncü yıl Polatlı ilçesinde bir evde kaldım. Her gün, yarım saatte bir kalkan Gordiyon ve Baysal otobüsleri ile mekik doku- dum Ankara- Polatlı arasında bir yıl boyunca. Hiç pişman değildim hatta memnundum. Çünkü Keçiören'den 1,5 saatte, iki otobüs değiştirerek ve sürekli ayakta gidip geliyordum fakülteye bir önceki sene. Bu sene ise oturarak, kitap okuyarak, ders çalışarak 45-50 dakika sürüyordu yolculuk. Yola daha az zaman harcıyor, daha çok vakti değerlendiriyordum. İlahiyat dördüncü sınıfta iken de Anıttepe'de Anıtkabir karşısında Yüksel

Apartmanı 77/4'de kaldım. Beşinci sınıfta ise işte bu evde. Ev Bahçelievler semtinde ve İlahiyat fakültesine yürüme mesafesi 10 dakika idi.

Benim o evde kalacağım söylenince üzülüğümü hatırlıyorum. Çünkü beş-on insanın bildiği bir evde kalacaktım. Kimseye söylememeliymişim kaldığım yeri. Okuldan arkadaşlarımı çağırılmamalıymışım. Bir gizem var ortada ama ne? Bunun cevabını yukarıda söyledim.

Şimdi bu evde kalış nedenimi anlatmak için sizi bir yıl daha geriye götüreceğim; 1983 yılına. Polatlı'da kalıyorum o zaman. Merhum Halil Şimşek Hocanın camisine çok yakın ve bizim 6/3 dediğimiz eve çağırdılar bir gün beni. Naci Tosun Ağabey ile görüştim orada. Bana dedi ki "Yarın bir takım elbise giy, fakülteden sonra Polatlı'ya dönme, Abidinpaşa'da Arif Hoca'nın evine akşam namazından sonra gel. Neden niçin diye de sorma, oraya gel." Ben de "Tamam" dedim. Beyaz bir takım elbisem vardı, onu giydim. Neden beyaz? Çünkü başka takımım yok. Naci Ağabey bana daha sonra takıldı. "Kışlık, koyu renkli bir takımın yok muydu senin?" dedi. Bir şey demedim. Ama şimdi söyleyeyim bu vesile ile yoktu.

Arif Hoca'nın evine birkaç defa gitmişim. Onun oğlu arkadaşımız sayılırdı ve kendisine hocazade derdik kendi aramızda. Hocaoğlu demek. Akşam karanlık basınca o eve gittim. Salonda yaklaşık 14-15 kişi kadar var. Hemen hepsini tanıyorum ve hepsi de benim gibi, bir evin ağabeyliğini yapan insanlar. Bir ikisi bizim fakülteden diğerleri başka fakültelerde okuyor. Tavşanlı'da büyüdüğüm evimizde de vardı, iki parçalı çek-yatlar. Oturduk çek-yatlara bekliyoruz. Ama ne bekliyoruz, kimsenin bir şey bildiği yok. Bildiğimiz tek şey, herkesi Naci Ağabey'in çağırdığı. Yalnız dikkatimi çeken bir şey oldu o arada. O iki parçalı çek-yatın üzerinde kocaman bir teyp var ve ev sahibi bir iki defa kontrol etti teybi. Kaseti koydu çıkardı, kayıt düğmesine bastı, bir iki şey söyledi, geriye alıp dinledi, sonra başa sardı.

Ben o an anladım, "Hocaefendi gelecek." dedim. Çünkü duymuştuk, Hocaefendi İstanbul'da, İzmir'de evlerde kalan talebelerle görüşüyormuş diye. Demek ki sıra Ankara'ya gelmişti. Nitekim Arif Hoca söyledi, "Hocaefendi gelecek." dedi bize gülererek. Sevindik. Ben Hocaefendi'yi 1978-1979-1980 yıllarında Bornova Merkez Camii'nde kaç defa canlı olarak görmüş ve dinlemiştim. Bir de Manisa Kurşunluhan yurdunda üniversite hazırlık kursunda iken görmüştüm. Biz talebelere konuşma yapmıştı. Salonda bulunan bazı kişiler ilk defa görecekmış. Çok heyecanlandılar.

Nihayet o dakika geldi. Zil çaldı. Naci Tosun ve Kemalettin Özdemir ile birlikte Hocaefendi eve girdi. Hepimizle tek tek ismen tanıştı. Memleketlerimizi ve hangi fakültelerde okuduğumuzu sordu. Sonra kısa kısa genel tavsiyelerde bulundu. Okullarımızı zamanında ve başarıyla bitirmemizin gereğinden bahsetti. Sınıfımızın en çalışkan, en gözde talebelerinin bizler olmasının gereği üzerinde durdu. “Müşâru’n bi’l- benân olmalısınız.” dedi. “Parmakla gösterilen” demek. Hiç unutmam hayali bir misal verdi. Dedi ki: “Mesela yarın bir dersten imtihanınız var. Akşam arkadaşlarınızla bir evde buluşup grup halinde imtihanınıza çalışacaksınız. Bu ev sizin ev olmalı. Diyelim sizin evde değil bir başkasının evinde buluşmaya karar verdiniz. Herkes sınıfta en başarılı talebe siz olduğunuz için sizin de o eve gelmenizi istemeli.”

Açık konuşayım ben bu tavsiyelerden çok etkilendim. Neden mi? Çünkü bize rehberlik yapan bazı insanlar -kimseye haksızlık etmemek için ısrarla altını çiziyorum, bazı insanlar- bizim çok fazla ders çalışmamıza gerek olmadığını, sınıfı geçecek seviyede ders çalışıp okula fazla asılmamamızı ve hizmet etmemizi söylüyorlardı. Mantıksız geliyordu bana bu tavsiyeler. Zaten uygulamıyordum da. Bana verilen hizmetlerden dâr olmuyordum ama derslerimi de hiç ihmal etmiyordum. Dolayısıyla Hocaefendi’nin bu tavsiyeleri, yaptığımın doğru olduğunu bana gösterdiği için olsa gerek bir rahatlama meydana getirdi bende.

Tavsiye veya sohbet ne dersiniz deyin, sözü bitti Hocaefendi’nin ve salonda uzun süren bir sessizlik oldu. Herkes birbirinin yüzüne bakıyordu. İlerleyen yıllar içinde gördüm ki bu türlü durumlarda Naci Ağabey’in ya da Kemaleddin Özdemir’in devreye girip sorularla suskunluğu bozması lazımmış. İkisi de soru sormadı. Bu arada konuşmayı kaydeden teyp de açık. Kaset dönüyor ve suskunluğu kaydediyor.

Ben nasıl olduysa devreye girdim ve cebimden küçük not defterimi çıkarıp birkaç soru sordum ardı ardına. Hocaefendi’yi, memnun olup olmadığını anlayacak kadar tanımıyorum, çünkü hayatımda ilk defa kendisi ile yüz yüze konuşuyorum. Sorularımın biri hariç hepsine uzun uzadıya cevaplar verdi. Sorduğum sorular Hocaefendi’ye sorulmak için hazırlanmış sorular değildi. Ben o sıralar hayli kitap okuyordum. Söz gelimi Türkiye ortalaması günde 20 veya İlahiyat talebesi ortalaması günde 50 sayfa ise benim okuduğum günlük sayfa 100’u çok rahat aşıyordu. Çok şuurlu bir şekilde okuma listesi yaptığım söylenemez ama elime ne geçerse onu okuyor da değildim. Okuduğum kitaplardaki dip-

notların, kaynakçaların beni yönlendirdiği kitaplardı bunlar genelde. Ya da Hacıbayram'da Akçağ yayınevi başta olmak üzere diğer kitapçılardan ve Kızılay Zafer çarşısındaki pasajda yer alan kitapçılardan seçiyordum genelde okuduğum kitapları.

Evet sorular, benim defterimde ilgisini bulduğum an sorulacak sorulardı. Okuduğum kitaplardan aklıma takılan soruları yazardım ve onları cevaplayabileceğini tahmin ettiğim kişileri bulduğumda sorardım. Bu bazen fakülte koridorlarında karşılaştığım hocalarım olurdu bazen de sohbetlerine katıldığım ağabeyler. Kemalettin Özdemir'in bu konuda ayrı bir yeri vardı mesela. Rutine bağlamıştık onunla buluşmalarımızı. Her Perşembe Opera binasının karşısındaki Ankara Müftülüğü binasına giderdim. O, orada yer alan Yeni Mahalle Müftülüğü'nde memurdu. Ben gittiğimde çalıştığı odadan dışarı çıkar, koridorda bir yere oturur ve yaklaşık bir saat konuşurduk. O sıralar ben Müslim okuyordum tek başıma. Takıldığım yerlerin altını çizer genelde onları sorardım ama başka kitaplardan da kafama takılanları, defterime yazdığım sorulardan sormuşumdur.

O akşama geri döneyim; "Hocaefendi hepsine cevap verdi biri hariç." dedim ya! O soru Bediüzzaman'ın Mesnevi-i Nuriye adlı eserinin Onuncu Mesele'sinde geçen cüz-cüz'î, küll-küllî kavramlarının tarifi ve izahı idi. Hocaefendi ben bu soruyu sorunca Naci Bey'e döndü ve ertesi günü program olup olmadığını sordu. O da var dedi. Sonra bana döndü "Bir tane Mesnevi al yanına ve yarın gideceğimiz yere sen de gel." dedi. Sonra ayrıldı. Ben de ertesi gün Emek 8. Caddede, yanlış hatırımda kalmadıysa Kemalettin Özdemir'in eniştesi olduğunu öğrendiğim bir zatın evine gittim. Kitaptan 10. Mesele'yi satır satır okuyarak izahını yaptı Hocaefendi. Bir manada Risale dersi yapmış oldu.

Fakat Arif Hoca'nın evinden ayrıldıktan sonra arabada giderken Hocaefendi beni sormuş Naci Ağabey'e "Kim bu soru soran arkadaş?" diye. O da bildiği ve tanıdığı kadarıyla beni anlatmış. İşte burası benim bu metnin başında söylediğim, "Kendimi medh u sena mı acaba?" tereddüdünü yaşadığım yer. Hocaefendi hakkımda bilgi aldıktan sonra, "benim evlerden ayrılmamam için elden gelen gayretin gösterilmesini" istemiş. Dahası var, benim Bahçelievlerde kalmaya başlayacağım süreye kadar da önce Naci Ağabey'e sonra onun yerine gelen İsmail Büyükçelebi'ye ara sıra toplantılarda beni sormuş, "O Arif Hoca'nın evinde soru soran arkadaş hâlâ evlerimizde mi?" diye.

İşte beni uzaktan uzağa takip eden Hocaefendi, 1984-1985 eğitim-

öğretim yılı başında İsmail Büyükçebe'ye, beni kendi yanına almasını ve birlikte kalmamızı istemiş. Benim o eve gidiş nedenim aslında buymuş. Hocaefendi'nin takibi ve isteği rol oynamış bunda. Sözü bu kadar uzattıktan sonra gelelim not alma alışkanlığıma.

1984 sonu 1985 başında Hocaefendi benim de kaldığım o evde tam bir ay misafirimizdi ki bunu daha önce anlattım. Hatta benim, arkadaşlarla kendisi arasındaki iletişimi sağlayan bir manada çavuş oluşumun sebeplerinden biri, işte bu bir aylık süreçteki tanışıklığımız. O bir aylık sürede benim en çok dikkatimi çeken şeylerden birisi, sohbetlerde üç kişinin, yanlarında taşıdıkları küçük not defterlerine sürekli not alması. Öyle ki Hocaefendi konuşuyor, onlar yazıyor. Ne kadar hızlı yazıyorlar, konuşmanın ne kadarını kaydedebiliyorlar bilmiyorum ama bir tek cümlesinin bile kaybolmaması için özen gösterdikleri çok belli. Bunlar Dr. Kudret Ünal, Mustafa Sarsılmaz ve Alaaddin Bekmezci.

Ben merakımı gidermek için Dr. Kudret Bey'e sordum ve "Neden?" dedim. Onun not almaya başlamasının bir hikâyesi varmış. Bir gün Hocaefendi Cennet ile alakalı kendisine sorulan bir soruya çok teferruatlı cevaplar vermiş ve sohbet sonunda "Bu dediklerimi bir daha deyin deseniz, diyemem. Çokları itibarıyla benim de ilk defa aklıma geldi." demiş. Dedi ki bana Dr. Bey; "Ben o günden bugüne sohbetlerden yetiştirebildiğim kadarıyla not almaya ve yazabildiğim ölçüde yazmaya çalıştım."

İşte bu cümle benim zihnimde yer etmiş. Hocaefendi'nin yanında daimî olarak kalmaya başladığımda, ihtimal buradan hareketle ben de aynı şekilde davranmaya çalıştım. Derslerde kitapların kenarına, yetmediği takdirde defterlere, sohbetlerde ise direkt cebimde taşıdığım küçük not defterlerine söylediklerini yazmaya çalıştım. Sonra onları büyük defterlere, temize geçirdim geceleri. Fasıldan Fasıla serisi, işte bu tuttuğum notlardan derleme kitaplardır. Kur'an'dan İdrake Yansıyanlar kitabının ilk iki ciltlik baskısı da yine bu ders notlarından. Tabii söylemeye gerek var mı bilmiyorum, basım aşamasında satır satır okudu ve tashihini yaptı o kitapların Hocaefendi. Huzurdan Esintiler, Bize de Çekmek Düştü, O Razi İse, Yalan Talan İman ve Oluklar Çift adlı kitaplarım da o notların ortaya çıkarttığı kitaplardır. Zikrettiğim son beş kitabın diğerlerinden farkları, sohbet ortamlarını tasvir etmem ve Hocaefendi'nin sözleri ile birlikte kendi yapmış olduğum yorumların varlığıdır.

Not alma alışkanlığını madem bu kadar uzattık şunu da anlatayım; çünkü bu anlatacağım hadise aynı zamanda bir kırılma ve ilerleme nok-

tasını teşkil ediyor. Yukarıda, sohbet ya da ders esnasında aldığım notları temize geçiriyorum dedim ya; gerçekten de öyle yapıyorum. Çünkü Hocaefendi'nin misyonu, söz veya sohbet üzerine kurulu. Günde en az 10 saatini insanlarla beraber geçiriyor ve sürekli konuşuyor. Bizimle yaptığı derste konuşuyor, öğle, ikindi ve yatsı sonrası ya da öncesi yanına gelen insanlarla yaptığı sohbetlerde konuşuyor; esnafa, talebeye, öğretmenlere özel sohbet programları tertip ediliyor konuşuyor, toplumun değişik kesimlerinden misafirler geliyor onlarla konuşuyor; hasılı gerçekten günde 10 saate yakın konuşuyor. Ben de bulunduğum ortamlarda not alabildiğim kadarıyla alıyorum ve konuşmalar zihnimde taze iken temize geçiriyorum. Artık çok hızlı da not almaya başladığım için, sadece benim anlayacağım şekilde cümlelerin özne ve yüklemelerini kısaltıyorum.

Yalnız gece yarısına kadar devam ediyor temize geçme işlemi. Ekstra bir iş benim için bu. Hiç unutmam, bir gün Halim Amcanın odasının önünde gece yarısı temize geçiyordum notlarımı, Hocaefendi pijamasıyla çıkageldi. “Ne yapıyorsun, hâlâ yatmadın mı?” dedi bana. Ben de “Aldığım notları temize geçiriyorum.” dedim. Hiçbir şey demeden odasına geri döndü. Ertesi gün bana ilk imzalı kitabını kendi eliyle verdi. İmzasının üstünde yazdığı Osmanlıca notta geçen şu iltifatı unutamam: “Cevâhir kadrini cevher-fürûşân bilir.” Aslında bu Alvarlı Efe'ye ait bir beyitte geçer. Aslı şöyledir: Cevâhir kadrini cevher-fürûşân olmayan bilmez. Perîşânım bugün cânâ perîşân olmayan bilmez.” Hocaefendi bu beytin ilk mısrasında küçük bir tasarrufta bulunmuş ama mana değişmemiş.

Kırılma noktası dediğim hatırayı da anlatayım ve kapatayım bu faslı. Benim Hocaefendi'nin ders ve sohbetlerimden not aldığımı fark eden ve bu gayretimi takdir edenler var. Ama onlar arasında birisinin yeri ayrı. Galiba yine bir toplantı vesilesi ile gelmişti İzmir'e. Fırsatını bulduğu bir zaman aralığında benim yanıma geldi. Elinde gazetecilerin kullandığı çok küçük bir teyp ve yanında da bir kutu bant. “Bunu sana hediye ediyorum.” dedi. “Ne kadar hızlı yazarsan yaz yine de kaçırdığın cümleler olur. Buna kaydet konuşmaları, kayıttan temize geç. Bak bir kutu da yedek bant var. Kaydettikten sonra siler yeniden kullanırsın” dedi. İhtimal daha önceki gelişlerinde dikkatini çekmiş ve böyle bir şey düşünmüş.

“Cennet bağışlanmış gibi” derler ya halk arasında, gerçekten Cennet bana bağışlanmışçasına sevinmiştim bu hediye karşısında. Çok ama çok teşekkür ettim. Minnetdarlığımı ifade ettim. İşim daha kolaylaşmıştı.

Sohbet ve ders esnasında dikkatimi sadece anlatılanlara yoğunlaştıracaktım bundan böyle. Aman kaçırmayayım endişesinden kurtulacaktım.

İyi ama Hocaefendi'ye bunu nasıl kabul ettirecektim? Vaazlarının, sohbetlerinin kaset ve videolara kaydedilmesine yabancı değildi. Yıllardan beri gözünün önünde kayıt yapıyordu. Hatta 1980-1985 arası dönemlerde direkt kameralara konuşuyor ve VHS bantları şeklinde elden ele dolaşıyordu o sohbetler. Ama şimdi farklı bir durum söz konusuydu, gündelik hayatında, ders esnasında, çay sohbetinde ben bunları kayda duracaktım. Kırılma noktası dediğim yer işte burasıydı. Bir esnaf Ağabey ve ben öncülük ediyorduk bu işe. Ben işin farkındaydım ama o Ağabey'in bu teybi bana hediye ederken bunu düşündüğünü sanmıyorum.

Bu tereddütleri kafamda gün boyu taşıdım. Teybi önüne koyacağım. Kararlıyım. Ama ne diyecek? “Şöyle derse böyle derim, böyle derse şöyle karşılık veririm.” gibi ihtimaller üzerinden gidiyorum sürekli. Baştan izin alsam hayır diyebilir. Hatta hayır demesi kuvvetle muhtemel. Düşünün hiçbir özeli kalmayacak o zaman insanın. Sadece tek başına odasında olduğu an, özeli olacak. Onun haricinde günde on saat konuşuyorsa her cümlesi kayda alınacak. Kendimi koyuyorum Hocaefendi'nin yerine, ben şahsen kabul etmem. İnsanız son tahlilde. Her konuşmanın, her gülmenin, her şakanın kayda alınması ne demek?

Nihayet kararımı verdim. İzin almayacağım ve ilk oturumda teybi göstere göstere önüne koyacağım. Ne diyecekse o zaman desin. Gerisi Allah kerim. Niyetim halis dedim kendi kendime. Bir öğle yemeği sonrası, toplantıya gelenlerin de olduğu kalabalık bir zeminde, kayıt düğmesine basarak teybi önüne koydum. Teybin yan tarafında kırmızı bir ışık yanıyor kayıt düğmesine basınca. “Bu ne?” dedi. Ben de “Teyp, kayıt yapacak.” dedim. Çok sert bir şekilde “Hayır, istemiyorum, kaldır!” dedi. Cevap verecek oldum, kestirdi attı. Ben de teybi önüme aldım ama kapatmadım, sadece kırmızı ışığı kendisinin görmeyeceği şekilde önümde tuttum. Zaten kendisine oldukça yakın bir mesafede oturuyordum ve kaydettim.

Şimdi bugüne geleyim. Bu satırları yazdığım 2021 yılında şu anki aklımla böyle bir ikilemde kalsam, onun izni olmadan kayıt yapmam. Ama o gün yaptım. Yaptım çünkü kendisini kabulümden kaynaklanan bir düşünce ile ağızından çıkan bir cümlenin bile kaybolmamasını istiyordum.

Pekâlâ bugün “Ne o, yaptığın işten pişman mısınız?” dersiniz, dürüstçe

cevabımı vereyim, değilim. Çünkü Prizma serisi, bu kayıtlardan ortaya çıkan kitaplardır. Fasıldan Fasıla'ya da çok katkısı oldu bunun. Fasıldan Fasıla'nın ilk kitabı ile iki, üç ve dördüncüsü arasında mukayese yaparsanız bunu görürsünüz. İlkinde ele alınan konular daha özlü ifadelerle kısa kısa; ama ikinci ve üçüncü ciltte konuşmalar daha uzun. Sebebi işte bu bant kaydı. Pişman olmamamın ikinci sebebi ise ilk defasında Hocaefendi hayır dedi ama ilerleyen günlerde hem ders hem de çay-kahve sohbet ortamlarında kırmızı kayıt ışığını kendisi görecektir şekilde teybi önüne koyduğum zaman hayır demedi. Sükutî bir ikrarda bulundu.

Şimdi iki soru sorabilirsiniz bana. Bir, “O bant kayıtları duruyor mu?” Hayır, ancak beş-on tane bant var. Zira teybi bana hediye eden Ağabey'in dediği gibi yaptım. Temize geçince sildim; bir daha, bir daha, bir daha kullandım o bantları. İkinci soru; “O Ağabey kimdi?” Biliyorum, çok merak ettiniz, söylüyorum; Antalya esnafından Nevzat Ayvacı Bey.

MELEK DEĞİL İNSANIZ!

Önceki sayfalarda “Alarm” başlığı ile yer alan bölümde anlattığım ortam tasvirine geri dönmek istiyorum. Hocaefendi’yi de içine alan bir hatıra var içinde ama ben ondan daha ziyade “On tane üniversite mezunu erkek, 24 saat daracık bir alanda birlikte yaşıyor, aralarında hiç mi geçimsizlik, tartışma, kavga olmuyor? muhtemel sorusuna cevap vereceğim. Çünkü hayatı şuurluca yaşayan herkesin aklına geliyordur bu soru. Gelmiyorsa bile gelmelidir. Allah’tan sağanak halinde yağan yağmurlar gibi sürekli kendisine vahiy gelen Hz. Peygamberin (sallallahu aleyhi ve sellem) etrafında yerini alan insanlar arasında var olan geçimsizlikler, kavgalar hatta savaşlar bu gençler arasında olmaz mı diye düşünülmalıdır. Hayatın tabii akışı ve insan fitratı bunun olmasını gerektirir zira. Onun için bu parçanın başına bu sorunun cevabını koydum: “Melek değiliz, insanız! Tartışıyoruz, küsüyoruz, barışıyoruz” dedim. Meselenin şakaya tahammülü varsa cümlemi şöyle tamamlamak isterim; bu başlığı atmakla iyi de ettim, aferin bana.

Yurt ve üniversitede arkadaşları ile birlikte kalan kişilerin daha çok takdir edip anlayacağı bu durum, hayatın bir gerçeği. Enerjisi zirvede on tane üniversite mezunu genç. Dar bir mekânı paylaşıp sorumluluklarını yerine getirmeye çalışıyorlar. En zaruri ihtiyaçlarını almak için bile dışarı çıkamıyorlar. İnsanın en tabii ihtiyaçlarından biri olan sosyalleşmeyi gerçekleştiremiyorlar. Manastırlar ya da tekkeler misali, maneviyatın ağır bastığı bir ortam. Dahası tekkelerde olan musiki bile yok. Malum tekke musikisi diye bir tür vardır bizde. Daireler ve neyler eşliğinde söylenen ilahiler. İnsanın ruhuna tabir caizse ney üfleyen, ruhun nefes almasını sağlayan vasat o vasat. Zaman oluyor ki dudakların geriye gitmesi ile oluşan tebessüm bile yasak. Resmi değil bu yasak. Kimse tebessüme, gülmeye yasak demiyor. Aksine Hocaefendi de zaman zaman tebessümlere vesile olacak şeyler söylüyor, nükteler yapıyor. Bazen nükteler fıkralara, tebessümler kahkahalara dönüşüyor. Ama bunlar istisna. Genel hava ağır bir manevi havanın hissedildiği bir atmosfer.

Bunun yanında hiç mübalağasız söylüyorum, günde 3-4 saat ders hazırlama süreci, 5-6 saat Hocaefendi ile ders okuma, mutfak nöbetçiliği,

yemek yapmıyoruz ama yardımcıyız, patatesleri soyma, fasulyeleri kırma, bulaşıkları yıkama, çayları demleme ve dağıtma, çöpleri atma, hepsi nöbetçinin üzerinde. Ve gün geçtikçe sürekli artan misafir trafiği. 1986 Burdur hadisesini müteakip Hocaefendi'nin serbest kalmasından sonra, öğle-akşam haftada en az 3 gün kurulan 12-13 yer sofrası. Bir tarafta alışık olmadığımız ve süreklilik arz eden manevi bir atmosfer, öbür tarafta bahsettiğim maddi yükümlülükler. İster istemez insan psikolojisi etkileniyor. Sık dokulu ilişkilerde anlaşmazlıklar olabiliyor, öfkeli ani çıkışlar boy gösterebiliyor, sözlü tartışmalar, kısa süreli küslük ve dargınlıklar devreye girebiliyor. Ama hemen ifade edeyim bunların hepsi saman alevi gibi. Parlıyor ve sönüyor. Hatta bu tür tartışma, küslük ve peşinden gelen özür dilemeler daha candan ve daha samimi arkadaşlık ilişkilerine de vesile olabiliyor. Hayatta da gerçekleşen ve bu nedenle filmlere konu olan kavga ile başlayan aşklar misali. Mühim olan kin, nefret ve intikam duygusunun olmaması. Bu duyguların eyleme dönüşmemesi ki Allah'a şükür böyle bir şey olmadı bizim aramızda.

Bir hatıra anlatacağım ama ondan önce bir hususa daha değineyim; bizler insanları idealize ederken idolleştiriyoruz. Veya aramızdaki ilişki adına olması gereken zirve noktayı belirler ve hatta ona doğru yürürken; hayatın, fitratın, tabiatın realitelerinden kopuyoruz. Melek gibi insan diyoruz. Hayır melek değil, insan. Bunun gibisi olmaz. Ve hiç ummadığın bir anda, senin o melek gibi dediğin insanın insani özellikleri karşına çıkıverir. Hocaefendi'nin talebeleri diyor ve onlara hiçbir yanlışı, hatayı yakıştıramıyor, toz kondurmuyoruz. Yanlış. Ne olmuş Hocaefendi'nin talebesi olmuşsa? İnsan değil mi? Hata yapmaz mı? Yanlış yapamaz mı? Bir adım daha ileri gideyim, aynı şey Hocaefendi için de geçerli. Hocaefendi de bir insan değil mi? Son tahlilde insandan söz ediyoruz Allah aşkına!

Bilmiyorum bizim muhayyilemize böyle bir şey nasıl yerleşti? Asr-ı saadet, Altın Nesil kavramlarına yüklediğimiz manadan dolayı olabilir bence. Halbuki Peygamber Efendimiz bile "Ben bir beşerim." derken bize bu türlü idolleştirmeler içine girmememizi salık veriyor zımnen. Karşısına gelmiş saygıdan, heyecandan veya korkudan titreyen birisine sakın olmasını tavsiye ederken "Ben de Kureyş kabilesinden, kuru ekmek yiyen kadının oğluyum." diyor. "Beni kimseye tafdil etmeyin, üstün tutmayın" diyen bir Peygamberin (sallallahu aleyhi ve sellem) ümmeti olarak bu türlü davranışlar ve onları besleyen zihniyetten uzak durmamız lazım.

Yalnız şunu hatırlatayım; sahabe ‘Ben de sizin gibi bir beşerim’ beyanını suistimal etmiyor, etmiyor çünkü ayet ile te’yit edilen bu beyanın arkasındaki ‘ama bana vahyolunuyor’ hakikatini unutmuyor ve her an vahye açık olan Nebiler Serveri ile olan beşerî münasebetlerinde, o dengeyi korumaya çalışıyor.

Neyse; bir hatıramı anlatayım. İsim vermeyeceğim için kendisi beni bağışlayacaktır. 1983 yılında, tıp dilinde L5 S1 denilen disklerimde fitik oluştu. Yumuşak-sert denebilecek bir yatakta yatmayı tavsiye etti doktorlar. Çobanların kullandığı kepeneklerin yapıldığı bir keçe sermiştim tabut dediğimiz tahta yatağımın üzerine. 1986 yılıydı, Ankara’ya taşındık ve benim daha 4-5 ay öncesi daimî olarak kaldığım evdeyiz. 5 kişilik odadaki yatağım da olduğu gibi duruyor. Hatta Merhume annemin aldığı, üzerinde deniz mavisi çarşaf, yastık kılıfı ve yine üzerinde dalgalı deniz manzarası olan nevresim, keçeli yatağımın üzerinde. Ben kendi yatağımda yatarım diye düşünürken benden önce eşyalarını eve taşıyan bir arkadaşım odaya girmiş ve benim geçen seneki yatağımın üzerine koymuş. Diğer dört yatağı da başka arkadaşlar sahiplenmiş. Arkaya kalan biz beş kişiye de yer süngerleri kalmış. Ben gayet nazik ve kibar biçimde bel rahatsızlığımı da anlatarak “Burada ben yatsam.” dedim. Hiç ummadığım bir tepki ile karşılaştım. Söylediğim şey sadece buydu ama bir öfke patlaması ile karşılaştım. O atmosferde ben de durumumu anlatayım dedim ve sanırım sesimi yükselttim. Ama devam ettirmedim. Başka bir arkadaşım üzerine eşyalarını koyduğu yatağı teklif etti fakat kabul etmedim ve odadan ayrıldım. Gece uykuya dalarken yatağımda kaç defa “Allahumme rabbe Muhammedin nebiyyi’r-rahme, iğfir lî zenbî ve ezhib gayza kalbî ve ecirnî min mudillâti’l-fiteni ma ahyeytenî.” duasını okuduğumu hatırlamıyorum.

Sabah olur olmaz ilk işim arkadaşımdan özür dilemek oldu. Ben kendime göre haklıydım ama önemli değil dedim. Özür dilemek erdemdir. Aynı mekânı paylaşıyoruz. Her an yüz yüzeyiz. Haklı olan insafli olur. Hayat böyle çekilmez. Bir gün hatasını anlar. Belki de o haklıdır. Ve daha neler neler konuştum içimde. Yalnız karşımda sanki bir duvar vardı. Duvar olsa iyi, hiç olmazsa kendi sesinin yankısını bulursun. Ben öfkesi daha da kabarmış bir çehre buldum. “Hakkını helal et!” sözüme karşılık elinin tersi ile beni iterek “Etmiyorum.” dedi. Lâ havle çektim ama moralim de alt üst oldu.

Kahvaltı sonrası derse başladık. Sabah zaten çok sakin üç beş cümlelik

bir konuşma oldu aramızda. Bir gün önce ise seslerimiz yükselse de Hocaefendi'nin bu sesleri duyma ihtimali yoktu. Bu manzaraya şahit olan birisi, gidip odasında kendisine anlattıysa bir şey diyemem, herhangi bir fikre sahip değilim. Ama ders esnasında Hocaefendi hiçbir münasebet yokken sözü küskünlük ve dargınlığa getirdi ve “Bu duruma son vermek için helallik dileyen, ilk adımı yapan vazifesini yapmıştır; sevabını alır, muhatabı kabul etmese de.” diyerek bitirdi. Ben şahsen şok oldum. Keramet deyin, intak-ı bi'l-hak yani Hakkın kuluna hakkı konuşturması deyin ama aynen böyle oldu. Gayriihtiyari bakışlarımızı buluşturduk o arkadaşla. Tebessüm ettik karşılıklı olarak ve hiçbir şey olmamış gibi hayatımıza devam ettik.

Yaklaşık beş-altı ay sonraydı. İstanbul Fatih kolejine taşınmıştık. İkimiz aynı odayı paylaşıyoruz. Ben çoktan unutmuştum o hadiseyi. Bana dedi ki bir gün odada otururken: “Ben haksızdım. Yanlışlık bende idi, senin belinin rahatsız olduğunu bilmiyordum.” Demek ki içinde bir ukde olarak kalmış. Ukde insanın içine dert olan şey ve düğüm demek. O düğümü çözmesi lazımmış ve bu sözleri ile çözdü.

Hâsılı, melek değiliz, insanız. Olmasaydı iyiydi ama oldu. Her insan gibi benim de sizin de bizim de hatalarımız, yanlışlarımız olabilir. Önemli olan onun hata olduğunu anladıktan sonra devam ettirmemek, bir daha yapmamak, o hatadan dolayı kul hakkı tahakkuk ettiyse af ve helallik dilemektir. Ayrıca “Eşya zıddı ile bilinir.” derler ve bu tür hadiseleri de Araplar “ezdad” sınıfına koyar. Zulmet olmazsa nurun kıymeti anlaşılır. Belki bu tür hadiseler aramızda yaşanmazsa arkadaşlığın, uhuvvetin kıymetini anlamak zor olur.

HARAM-HELAL HASSASİYETİ

Şeklî dindarlık, belki bazılarının itiraz edeceği bir şekilde söyleyeyim, fıkıh ve kelam Müslümanlığı bizi ahlaktan kopuk bir hale soktu. İslam dünyasının geneli için konuşuyorum, ferdî düzlemde istisnalar yüzlerce, binlerce ama milyonlarca değil. 2016 yılı Aralık ayında Brooklyn’de bir sohbet yapmıştım kadınlara. Din-ahlak ilişkisini anlatmıştım uzun uzadıya. “Ahlakın kaynağı din midir değil midir?” sorusuna cevap aramıştık hep birlikte. Anadolu irfanını temsil eden ve benim de yirmi yıldır tanıdığım Zeliha Abla sohbetin sonunda dedi ki: “Hocam. Desene biz ahlaksız bir Müslümanmışız da haberimiz yokmuş!” Haksız değil. Ahlaksız bir dindarlık üretmiş bizim yaşadığımız coğrafya. Helalı haramı ağızımızdan düşürmediğimiz halde, helal ve haram düşüncesi olmaksızın bir hayat felsefesi, bir yaşam tarzı belirlemiş çoklarımız kendisine.

Bunun saha çalışmaları bazında en net örneğini, akademik bir çalışmada gördük. Şimdi hakkında hiçbir somut delil olmadan terör örgütü üyesi diye hapiste tutulan Abdülkadir Civan’ın Zaman gazetesinde çıkan makalesi ile Türkiye kamuoyunun öğrendiği İslamileşme anketinde, Türkiye 103 sırada. İsrail bile Türkiye’nin önünde, 92. sırada yer alıyor. Birinci, ikinci üçüncü kim dersiniz söyleyeyim; Finlandiya, Norveç ve İsveç.

Şöyle düşünmekten kendini alamıyor insan, “Batı ülkelerinde doğup büyüydik acaba daha mı ahlaklı olurduk?” Bilmiyorum bu sorunun cevabını. Batı ülkelerinde de tek tek insana inince, çok ahlaksız kişiler var ama genel tabloya ve sisteme baktığınız zaman, manzara İslam ülkelerinden çok daha iyi. İster inancını ister kanun korkusunu isterse insani hasletleri, neyi sebep olarak gösterirseniz gösterin, netice ortada. Halbuki bizler söz konusu ahlakî değerleri onlardan daha fazla duymuşuzdur anne babamızdan, okuldan, çevreden. Bir de buna dini katmış, dinin yaptırım gücünü arkasına ilave etmiş, helal-haram, kabir-ahiret, hesapmizan, cennet-cehennem demişizdir. Her neyse. Bu hamur çok su götürür.

Yüzlerce, binlerce ama milyonlarca değil kaydıyla anlatmıştım yukarıda. Ben şahidim ve kendisini yakından tanıyan herkes de şahittir ki

Hocaefendi helal-haram hassasiyeti konusunda bu istisnai örneklerden biridir. Her şeyden önce yetişmiş olduğu aile ortamı, mecburi istikamet diyebileceğimiz çizgide ona ahlakî bir yön çizmiş. Dinleyin çocukluk hatıralarını Hocaefendi'nin. Hayvan otlattığı dönemlerde, bir tarladan bir tarlaya geçerken ayakkabılarını çıkartıp tozunu silken bir babanın oğlu o. Ardından almış olduğu medrese eğitimi, helal-haram, kul hakkı-Allah hakkı noktalarında onu bir adım ileri götürmüş. Alvar ve Korucuk köyleri, Kurşunlu medreseleri ile başlayan Erzurum şehir hayatı, aynı istikamette yol almasını ve mesafe kat etmesini sağlamış. Edirne, cami penceresi hayatı bile başlı başına bu perspektiften değerlendirmeye değer. Kestanepazarı'nda, öğrencinin karavanasından bir kaşık yemek yememiş. Yediyse misliyle parasını vermiş. Güzelyalı, Bozyaka yurtlarındaki hayatında da aynı. Sabununa dokunmamış. Kaldığı odanın, kullandığı suyun ve elektriğin parasını vermiş.

1985'den bugüne hem Türkiye'de hem de Amerika'da birçok yolculuk yaptım Hocaefendi ile. Gittiğimiz her hizmet müessesinde kendisine ikram edilen çayın, abdest aldığı suyun bedelinin kat kat fazlasını verdi. Hedefi kendi ifadeleri ile şu: "Cenabı Hakk'a, bir arpa kadar olsun, kimsenin hakkı geçmemiş olarak gitmek istiyorum." Böyle düşünen, bunu hedefleyen bir insanın böyle hassas davranması gayet normal. Ve kendinden de emin. Şu sözleri ben kendi kulaklarımla duydum: "Anne-baba hakkı mahfuz, annem-babam dâhil hiç kimsenin bende bir kuruşluk hakkı yoktur." Doğrudur. Ben inanırım. İkili-maddi ilişkilerin söz konusu olduğu alanlarda aynen dediği gibidir. Bilerek hiç kimsenin beş kuruşluk hakkına tecavüzde bulunmamış, aldanan olmayı aldatan olmaya hep tercih etmiştir.

Bu eksende bir hatıramı anlatmak istiyorum sizlere. Sinema dilinde flashback denildiği şekilde, maziye yolculuk yapalım. Zaten bu kitap hatıraların anlatıldığı her yerde, onu yapmaya çalışıyor. "Not alma alışkanlığımın hikâyesi" başlığındaki hatıramda anlattığım, Abidinpaşa'daki Arif Hoca'nın evine tekrar gidelim. Orada birisi, İmam Şafi'ye nispet edilerek söylenen; "Talebenin bineği altından dahi olsa, ona zekât geçer." sözünü hatırlattıktan sonra belediye veya devlet hizmetlerinden talebelerin karşılıksız yararlanmasının caiz olup olmadığını sordu. Soru burada kalsa teorik bir mesele olarak cevaplanır geçilirdi. Ama ardından o kişi, Ankara belediyesinin elektrik, gaz ve otobüs hizmetlerini yürüten kurumun kısa adı olan EGO'yu zikrederek bazı örnekler verdi. Çeşitli hilelerle

otobüste yarım bilet kullanma, elektrik sayaçlarında tüketim miktarını aşağıya düşüren oynamalar yapma vs.

Bütün gözler Hocaefendi'ye döndü. Bugünkü gibi hatırımda, o kişi örnekleri vermeye devam ediyor, Hocaefendi'nin siması değişiyor. Kızgınlık öfkeye doğru gidiyor. Patladı patlayacak noktasına doğru doğru ilerliyor. Bir şeyler demek için sabırsızlandığını hissediyorum, muhatabının sözünün bitmesini beklediği çok belli. Nihayet onun sözü biter bitmez öyle sert bir dille "Kim diyor bunu?" dedi. Dedi ama biraz önce bülbül gibi misalleri arka arkasına sıralayan kişi dâhil, herkes sustu. Ok yaydan çıkmıştı bir kere. Soran sorduğuna çoktan pişman olmuştu belki ama zamanı geriye döndürmek mümkün değil. Birisi cevap verir diye bekledi, sürekli gözlerini abilerin üzerinde dolaştırdı ama kimsenin ağzını bıçak açmadı. Baktı kimse ağzını açmıyor, o açtı ve başladı konuşmaya.

Hak, hukuk ve ahiret kavramları ile başladı. Kul hakkını bütün boyutları ile ele aldı ve ardı ardına ayet ve hadisler sıraladı. Fıkhi içtihatlar alanına girdi sonra. O içtihatların yapıldığı zaman ve mekân boyutuna işaret etti ve idari sistem, devlet-vatandaş ilişkisi üzerinde durdu. Ve son sözü söyledi, "Katiyen caiz değil. Haram. Bütün Ankara halkının hakkına tecavüz etmiş olursunuz."

Bir müddet geçtikten sonra o konuya döndü ve Üstad'ın talebelerinden birinden dinlediğini söyleyerek bir çözüm söyledi. Anlatılanlara göre böyle bir soru Üstad'a sorulmuş. O da maddi açıdan kul hakkı ihlalinin olduğu mesele ile alakalı olarak; söz konusu edilen miktarda damga pulu alınmasını ve yakılmasını söylemiş. Böylece o para millete iade edilmiş olur demiş. Hocaefendi bunu anlattıktan sonra "Burada mahalli yönetimi ilgilendirdiği için ona göre bir çözüm bulun, o hakkı iade edin." dedi ve faslı kapattı.

Bir hatıramı daha yazayım ve onu yakından tanıyanların vereceği örneklerle, yüzlere, binlere baliğ olacak helal-haram hassasiyeti konusunu kapatayım. Yalnız bu hatıra 1990 yılına ait. Tavşanlı'da Hizmete çok büyük yararlılıkları olmuş bir kişinin Ağabeyi vefat etmişti. Taziyeye gidelim dedi Hocaefendi ve beni de o seyahata dâhil etti. Allah rahmet eylesin, Ramazan Akçiçek vardı Kütahya'da. Hocaefendi ile yakından tanışıklığı vardı. "Onu da ziyaret edelim." dedi. Sabah namazından sonra İzmir'den yola çıktık. 5-6 saatlik bir yolculuktan sonra Kütahya'ya vardık. Eski garajın hemen arkasındaki Hüdarabbim yurduna gittik. Hazırlık yapmışlar öğle yemeği için. Orada dikkatimi çeken iki şey olmuştu,

mütevelli heyeti diye Hocaefendi'ye takdim edilen kişilerin hepsi de takım elbise ve kravatlıydı. Bu benim hizmet hayatımda hiç unutmadığım bir manzaradır. İkincisi ise oradakilerden bir arkadaşın yemek sonrası sorduğu sorudur. “Hocam, siz merkezde duran bir insan olarak sürekli hizmet, hizmet, hizmet diyorsunuz. Biz de aynı şekilde taşrada söylüyoruz. Nedir bu hizmet?” Evet aynen böyle sordu.

Yemek sonrası Tavşanlı'ya hareket edeceğiz. Bekliyorlar bizi. Taziye ziyareti yapacağız. Yurttan çıktık, Tavşanlı yolu üzerinde, yurt için bir arsa alacaklarmış. “Oraya uğrar mıyız? Toplam 15-20 dakikamızı alır, yol üzerinde.” dedi birisi. Kabul etti Hocaefendi. Tam taksiye bineceğiz, Hocaefendi “Ramazan Akçiçek Ağabeyi göremedim. Gelmedi. Haberi yok muydu?” diye sordu. “Keşke onu da görseydim. Evine gidebiliriz eğer müsaitse?” gibi bir şey söyleyince, “Hemen arayalım, haber verimiz.” dediler ve verdiler. O da “Hemen geliyorum.” demiş. Hiç unutmuyorum, ihtimal yarım saat, yurt bahçesinde inşaat zamanından kalma kalasların üzerine oturdu ve onu bekledi. Geldiğinde sarıldılar birbirlerine. Aya-küstü konuştular. Tavşanlı'ya gideceğini söyledi Hocaefendi; o da “Ben de eşlik edebilirim.” dedi ve o da gelmişti rahmetli. Ardından arabaya bindiğimizde o ve onun gibi Ağabeylere “sâbikûnu evvelûn” olarak sahip çıkılmasını, hal ve hatırlarının sorulmasını, aktif hizmette bulunmuyorlarsa bile irtibatın kesilmemesini söyledi. Biraz da ağır konuştu diyebilirim.

Her neyse ben helal-haram konusuna geri döneyim. Arsaya baktıktan sonra Tavşanlı'ya doğru yola çıktık. Abdest ihtiyacı gelmiş Hocaefendi'nin. “İlk benzinlikte dur!” dedi arabayı kullanan Cevdet Ağabey'e. Karşıımıza çıkan ilk benzinlik, hırpani ve köhne bir binası olan Petrol Ofisi'ne ait benzinlik oldu. Ben biliyorum orayı. Genelde kamyonların durduğu ne gaz pompalarını ne de çevresini hiç ama hiç yenilememiş bir yerdir. Neyse, durduk. Hocaefendi arabadan ayrılıp tuvalete giderken “Sen de benzin al.” dedi. Dedi ama arabanın deposu doluydu. Biz bir kenarda bekledik. Bir müddet sonra Hocaefendi geldi, arabaya biner binmez “Aldın mı benzin?” dedi Cevdet Ağabey'e. O da doğal olarak “Depo doluydu, almadım.” cevabını verdi ve benzinlikten çıkmak için arabayı hareket ettirmeye başladı. Anında müdahale etti ve dedi ki: “Olmaz. Biz buranın tesislerini kullandık. Para da vermedik. Git benzinlikten bir şeyler al gel o zaman.” Birlikte indik. Küçük bir buzdolabı ve yanında iki-üç raf üzerinde çeşitli marka bisküvi, sakız ve cipsler satılıyordu. Hepsinden birer

ikişer aldık ve arabanın bagajına koyduk.

Önemli bir dersti benim için. İster ahlaki davranış ister helal-haram hassasiyeti, isterse de insani bir refleks deyin ama son tahlilde gerçekten önemli bir davranış modeli kul hakkı ekseninde. Başa döneyim ve bitireyim; helal ve haram konusunda Hocaefendi kadar hassas ve kılı kırk yaran bir insan tanımadım. Yoktur demiyorum, ben tanımadım diyorum. O günlerden bu satırları kaleme aldığım 2021 yılına kadar olan süreçte ikili ilişkiler düzeyinde mezkûr hassasiyetini sürekli yükselen bir ivme ile koruduğuna da şahitlik ederim.

KAHVE VE ZAHTER

1 Aralık 2011'de yazmıştım. Konu Hocaefendi ve başlığı da “Putlaştırma veya İnsanlaştırma.” Dedim ki o yazıda özetle; Hocaefendi de bir insan. Sizin bizim gibi bir anne babadan doğma. İnsana râci olan her türlü hal ve her türlü zaaf onda da söz konusu olabilir. Öyleyse onu putlaştırmamalı aksine insanlaştırmalı.

Şu cümleler o yazımdan: Siz de benim gibi “Bir insanın putlaştırılması adına en sert hükümleri kim söylemiş, hangi sistem getirmiş?” gibi bir soru ile karşılaşıyorsanız eminim cevabınız Kur'an olur, Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) olur ve İslam olurdu. Etten kemikten müteşekkil fani bir varlık isterse peygamber olsun, İslam'a göre putlaştırılmaz.”

Bir paragraf daha aktarayım: “Her şeyden önce beşere, beşer üstü özellikler vererek günaha giriyoruz. Mucize olarak görüyoruz yapılan şeyleri. Hâlbuki mucize Allah'ın sadece peygamberlerine verdiği harikulade şeylere denir. Ardından putlaştırdığımız insana, farkında olalım veya olmayalım zulmediyoruz. O istemediği halde hatta istemediğini her fırsatta defalarca söylediği halde ağzımızı açtığımızda “besmele” çeker gibi “o” diyoruz. Belki de “o” diyerek, yaptığımız yanlışlara meşruiyet arıyoruz. Halbuki burada söylenecek “o” değil “O”dur (cc). Ve nihayet bizim ona baktığımız gibi bakmayan, kabullendiğimiz gibi kabullenmeyen insanların, ondan istifade yollarını kapatıyoruz. “Bu kadar da olmaz ki kardeşim! Peygamber mi bu?” böylelerinin tepkisini dile getirirken kullandığı cümleler ve şimdiye kadar yüzlerce-binlerce defa duyulan sözler arasında değil mi Allah aşkına!”

Yazımın bitiş cümleleri ise şuydu: “Müslümanız dedikten sonra, İslam'ın ana temeli tevhidden bu kadar uzak yaşanmaz ki? Putlaştırmayı bırakıp insanı insanlaştırmanın zamanı geldi de geçti-geçiyor bile!”

Yazının başında söyledim, bir daha tekrar edeyim, bu yazı 1 Aralık 2011 tarihinde kaleme alındı. 15 Temmuz 2016 ve sonrasında yaşanan yıkımı merkeze koyacak olursanız, cemaatin ve tabii ki Hocaefendi'nin toplumun her kesimi tarafından kabulünün altın dönemlerinde yazdım bunları. Çeşitli itirazların geleceğini biliyordum yazdığım zaman. Nite-

kim geldi de. En yakın dairede yerini alan insanlar bile itiraz etti. Halbuki ben doğru bildiğim yerde durmaya ve o doğruları söylemeye devam ettim. Çünkü inancım o ki insanüstü özellikler verilse verilse peygamberlere ve onlar içinde de Hz. Muhammed'e verilir. Ama o Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) "Ben de sizin gibi bir beşerim." diyor Kur'an ayetinin ifadesiyle. Huzurunda saygıdan ya da korkudan titreyen birisine: "Ben de Kureyşli kuru ekmek yiyerek karnını doyuran bir kadının oğluyum." diyor.

Niye açtım bu konuyu. O insanlaştırma çabasının bir ürünü olarak görebilirsiniz aşağıda okuyacağınız satırları. İki zaafından bahsedeceğim size Hocaefendi'nin. Zaaf sözlüklerde, bir şeye karşı düşkünlük, irade yetersizliği anlamında, hem olumlu hem de olumsuz şeyler için kullanılır. Mesela şehvetine çok düşkün bir erkek için "Kadın zaafı var bu adamda." denir. Çayı çok fazla seven ve gırtlığına kadar çay içmiş bile olsa çay teklif edildiğinde hayır demeyen bir insan için de "Çaya karşı zaafı var." denir. Benim tabii ki Hocaefendi için kullandığım zaaf, olumlu şeyler ekseninde. İki şeyden bahsedeceğim: kahve ve zahter. Aslında buna ünsiyet kurduğu eşya, mekân ve insanları da ilave edebilirim.

Kahveden başlayayım.1984'te Ankara'da kalırken fark ettim ilk defa. Halk tabiriyle söyleyeceğim. Hocaefendi, her Allah'ın günü büyük bir fincan kahve içerdi. Bazen Osmanlı kahvesi tabir edilen türden sade ve köpüklü bazen de sütlü. Aradan onca yıl geçti, bu alışkanlığı değişmedi. Hem de en hasta olduğu zamanlarda bile. Şimdi zaman makinasını biraz ileri alarak söyleyeyim; 2011 veya 2012 olabilir, yıllar önce kalbine takılan stendlerde bir problem olmuş. Detayına vâkıf değilim. Kontrol için Betlehem'de bir hastaneye gitmiş ve yatırmışlar. Ertesi günü bir arkadaşıyla beraber ziyaretine gittik öğle vakitlerinde. Tedavi bitmiş, taburcu olmak için evrakların tamamlanmasını bekliyorlarmış. Her zamanki nezaketiyle "New Jersey'den buralara kadar zahmet etmişsiniz." dedi. "Madem taburcu olacak bekleyelim, kampa gider biraz daha birlikte otururuz" diye düşündük. Düşündüğümüz tahakkuk etti.

Artık kamptayız. Odasına girdi, üzerini değiştirdi ve bizim gibi uzaktan yakından ziyarete gelen ziyaretçileri ile oturdu. Beş-on dakika geçti-geçmedi, dedi ki: "Doktorlar bana kahve içmemi yasakladı ama yarım fincan kahveden bir şey olmaz." Herkes güldü. Belki bazıları seslendirmese ve seslendiremese de "Son derece sağlığına dikkat eden, doktor tavsiyelerine uyan Hocaefendi, yenice hastaneden geldiği bir zamanda kahve

yaşına uyamaz mıydı?” diye düşünmüş olabilir. Ben ne böyle düşündüm ne de şaşırdım. Çünkü yıllardır her gün en azından bir fincan kahveyi hayatından eksik etmeyen bir insan -dikkat edin bir insan- karşımda duruyordu ve benim için bu gayet normal bir durumdu.

Şimdi zaman makinasını geriye çevirip 1984’te Ankara’da kaldığımız günlerden bir hatıra nakledeyim. Kahvaltı sonrası uzun süreli bir oturum oldu bir gün. Dışarıdan gelen çok kimse yok zaten. O an evde olanlarla sağdan soldan konular açılıyor ve Hocaefendi konuşuyor. Belli bir müddet geçtikten sonra Cevdet Ağabey’i sordu. Ya uyuyordu ya da bir işi için dışarı çıkmıştı, yok dediler. “Kahve isteyecektim.” dedi. Ben ayağa kalktım yaparım diye. İhtimal adımı dahi bilmiyordu o dönemlerde. Ben kahve yapmak için kapıya yönelince beni durdurdu ve “Biliyor musun sen kahve yapmasını?” dedi. Ben kendime olan özgüveni de ses tonumun içine katarak “Evet” dedim. Vücut dilim o anda ne diyordu bilmiyorum ama o evet deyişimdeki kararlılığı çok net hatırlıyorum.

Nereden bu özgüven diyebilirsiniz? Lise çağlarımda, demirci dükkânımızın karşısında Tavşanlı’nın üç meşhur kahvecisinden biri olan Efkâr Hasan’ın kahvesinde bir yaz boyunca çalışmıştım. Halamın oğlu Nihat’la, bizim dükkânda bir anlaşmazlığımız oldu. Dedem de o yaz tatilinde çalışmak için beni kahveciye çırak olarak verdi. Yeri gelmişken söyleyeyim, Efkâr Hasan “5 lira veririm.” demiş haftalık. Nihat 7,5 lira alıyor bizim dükkânda. Arada fark olmasın diye dedem gizliden gizliye Efkâr Hasan’a 2,5 lira vermiş. Yıllar sonra anlattı bana bunu Efkâr Hasan. Dedemdeki bu davranış nedense bana Anadolu irfanı tabirini hatırlatıyor.

Neyse konudan uzaklaşmayalım, bendeki özgüvenin nedeni işte üç ay boyunca yapmış olduğum çıraklıktı ve ben o dönemde sadece çay dağıtmamış, ocakta da çalışmış, yüzlerce kahve yapmıştım odun ateşinde. Zaten Efkâr Hasan’ın kahvesini meşhur eden de buydu. Aygazlar çıkmış olmasına rağmen o hâlâ odunlu-kömürlü eski bakır kazan, mavi çinko demlikleri kullanıyordu.

Ben ayaktayım. Nasıl kahve yapacağımı anlatmaya başladı. “Sütü cezveye koyacaksın, üstüne hemen iki tatlı kaşığı kahve ve hafif yanan ateşte sürekli karıştıracaksın. Köpürmeye durduğu an cezveyi ateşten hafif kaldırarak köpüğün taşacağı ana kadar bekleyecek ve taşmaya durduğu zaman öbür elinde tuttuğun fincana çok az koyacaksın. Sonra fincanı tekrar ateşe koyacaksın, köpürünceye kadar bekleyecek ve taşan köpüğü fincana koyacaksın. Fincandaki süt bitinceye kadar böyle. Sonra

ben onu içerken köpük dudaklarıma yapışacak.” Tam burada dilini çıkararak kafasını bir ona bir bu yana sallayıp “Böyle dudaklarımı yalayacağım.” dedi. Güldük hep birlikte. Ve ben aynen kendisinin dediği gibi yaptım kahveyi. Çok beğendi. Teşekkür etti.

Tiryakilik buna denmez de neye denir Allah aşkına? Ve Hocaefendi de olsa başkası da olsa bu manadaki bir tiryakilik ya da zaaf onun insan olduğunu göstermiyor mu? Bu satırları kaleme aldığım 2021 Nisan ayına geleyim. Hâlâ o zaafı ve o zaaftan kaynaklanan tiryakiliği devam ediyor Hocaefendi'nin. Afiyet, şeker-şerbet bal olsun.

Gelelim zahtere. Dağlarda, kırlarda kendiliğinden yetişen bir tür kekik. Bazı yörelerde kara kekik de deniyormuş. Baharat tarzında tek başına tüketildiği gibi çayı da yapılabilir. Zahter özellikle Antep ve Hatay bölgesinde, başka baharatlarla birlikte zeytinyağına karıştırılıp ekmek banılarak yenen bir baharat.

Kökeni nedir, alışkanlığının kaynağı nedir bilmem ama Hocaefendi'nin kahvaltı sofrasında kızartılmış bir dilim ekmek, bir çay tabağı içine konulmuş zeytinyağı ve yine karışımını bazen kendisinin yaptığı bir çay tabağının içine konulmuş zahter mutlaka bulunurdu. Ekmeği önce zeytinyağına, ardından zahter adını verdiğimiz o karışımın içine bandırarak yedi.

Ne var bunda diyebilirsiniz? “Sen insan diyordun, insanlaştıralım diyordun ya, işte o insanın damak zevki? Bunun zaaf ile ne alakası var?” diyebilirsiniz. Benim bu alışkanlığı zaaf bağlamında örnek olarak sunmamın sebebi, dolayısıyla sizin sorunuzun cevabı şu: Bir zamanlar bu zahteri ne kadar çok sevdiğini ifade ederken derdi ki Hocaefendi: “Üç öğün soframa koysanız yine yerim.” İşte bu söz o zaafın göstergesidir. Yine aynı şeyi söyleyeceğim; afiyet, şeker, bal olsun. Fakat bugün itibarıyla zahterle o kadar arası iyi değilmiş. Bu satırları yazdığım zaman mutfağında bulunan bir arkadaşa sordum, “Şimdilerde eskisi gibi düşkünlüğü yok.” cevabını verdi.

RİYAKÂRLIK

Fıtratım itibarıyla meramını rahat anlatabilen, nerede ve kimin yanında olursam olayım hiçbir çekince içine girmeyen bir insanım. Hocaefendi de buna dâhil. Saygımı, nezâketimi, nezâhetimi korurum ama ne düşünüyorsam onu anlatmadan da dûr olmam. Hep böyleydim. Şahsiyetimin şekillenmesinde etkili olan aile ortamı, okul ve öğretmenlerle ilişkim ve tabii ki sosyal çevremizin özgürlük ve özgüven kokan ortamının bu özelliği elde etmemde hem belirleyici hem de etkileyici rolü olmuştur. Bunu inkâr edemem. Hocaefendi'nin yanında da bu özelliğim değişmedi hatta katlandı. Neden? Neden sorusunun cevabını, talebeler olarak henüz on kişi olduğumuz dönemlerin başlangıcında yaşadığım bir hadise ile anlatabilirim. Çünkü o hadise benim için bir kırılma noktası teşkil etti.

Bir Pazar sabahı kahvaltı yapacağız. Hocaefendi'nin hâlâ arandığı dönemdeyiz. O günün tedbir anlayışı ve uygulaması nasılsa onları uygulayarak, çok sınırlı sayıda insan gelip gidiyor. Bir grup esnaf geldi kahvaltıya. Hepsisi de Hocaefendi ile Kestanepazarı'ndan bu yana beraber olan yaşını başını almış insanlar. Yanlarında da poşet poşet İzmir'in meşhur sokak simidi ve boyozları. Kim bunlar dersiniz, hatırlayabildiklerimi söyleyeyim. Yusuf Bekmezci, Naci Şençekicer, Mehmet Uslu, A.S., Mustafa Ok, Hayati Yavuz, Köse Mahmut. Vefat edenlerin mekânı cennet, sağ olanların ömrü müzdead olsun. İki sofraya yaptık. Hocaefendi'nin sofrasında bu ağabeyler, diğer sofrada talebeler olarak bizler. Yalnız Cevdet Ağabey bana "Hocaefendi'nin çayına bak, sen o sofraya otur." dedi. Ben de o sofradayım.

Bir gün önce Allah selamet versin, İlhan İşbilen Bey buradaydı. Sonra o meşhur Anadolu marka arabası ile Erzurum'a yola çıktı. Sofrada ne oldu bilmiyorum, ya Hocaefendi'nin aklına bir şey geldi ya da esnaflarla muhabbet esnasında bir mesele konuştular, İlhan Beyle konuşma ihtiyacı hâsıl oldu. Hemen yanı başında oturuyordum Hocaefendi'nin. Bana dedi ki: "Sen Ankara'dan yeni geldin. İlhan bey bu gece Ankara'da geceleyecekti. Acaba onun gidip kalabileceği yerleri tahmin ederek birkaç yere telefon etsen bulabilirler mi?" Ben de kalktım telefon etmeye gittim. Nereye mi? Hocaefendi'nin odasına. Orada sabit hat bir telefon vardı.

Hakikaten 2-3 telefon sonrası İlhan Beyi buldum. Âhizenin diğer ucunda İlhan Bey, bu ucunda ben. Dedim ki: “Hocaefendi sizinle konuşmak istiyor, salonda şu an, hemen haber veriyorum bekle Ağabey.” O da beklemeye başladı. Salona gittim, İlhan beyi bulduğumu ve telefonda olduğunu söyledim. Kendisi kalkıp odasına geçip direkt konuşma yerine, şimdi detayını unuttum, bana, ona söylemem için bir şeyler dedi. Ben de gittim İlhan Beye o denileni söyledim. Burada bitmedi. Zira İlhan Bey söylediğim konuyla alakalı bir soru sordu. Bu defa salona gittim, onu söyledim, sonra Hocaefendi’nin cevabını İlhan beye. Derken üç defa böyle gel-git yaptım. Bir de baştan İlhan Beyi bulma süresini düşünecek olursanız ben kahvaltı yapamadım. En son gelişimde yine sofraya oturdum ama herkes kahvaltısını çoktan yapmış, sofraya kaldırılmak üzereydi.

Kaldırılan sofraya ile beraber mutfağa geçtim. Cevdet Ağabey ve Hakan Serbest önce bulaşıkları topladılar. Çünkü her ikisi de hem mutfak temizliği hem de görsel kirlilik konularında çok hassaslar. Sonra iki sofradan arta kalanları teke indirip küçük tepsiye koydular ve üçümüz çaylarımızı da alarak yere oturduk, kahvaltı yapmaya başladık. Onlar zaten hiç sofraya oturmamış ben ise bu gel-gitler yüzünden hiçbir şey yiyememiştim. Temizlik, hazırlık, bizim sofraya oturmamız yaklaşık bir on dakikamızı almıştı. Bu arada salonda ne olup bitiyor, bilmiyorum. Genelde otuz yıla dayanan dostluklarının olduğu bu misafirlerle Hocaefendi uzun bir müddet oturur, muhabbet eder, ilerleyen bir vakitte kahve ikram eder, sonra kendi programına dönerdi. Belki bunu bilmenin de verdiği bir rahatlıkla kahvaltı yapıyoruz üçümüz. Ama o gün ne olduysa Hocaefendi erken kalkmış.

Birden mutfak kapısı çok sert bir şekilde açıldı. Baktık uzun boyu, iri cüssesi ve kendisini daha haşmetli gösteren entari ve cübbesi ile Hocaefendi kapıda belirdi. İçeri girmiyor. Kapının pervazına sırtını dayadı, bize ve sofraya bakıyor. Sofrada yeni bir şey yok. O iki sofradan arta kalanlar. Olsaydı sanırım daha farklı bir netice ile karşılaşabilirdik. Çünkü Hocaefendi’nin en hassas olduğu konulardan biridir bu. Kendisinin sofrasında ne yeniyorsa başka sofralarda da aynısının yenmesi. Bu konuda ayrıcalığa katiyen tahammülü yoktur. Bunu gördüğü anda çok kızar ve kızdığını kelimelere, cümlelere ve ardından tavırlara döker. Birden bakışlarını sertleştirdi ve o sert bakışlarla hepimizi teker teker süzdü. Sonra bir cümle söyledi ve kapıyı hızlıca çarparak gitti. Söylediği cümle benim kırılma noktası dediğim şeydi. “Benim yanımda yemiyor,

geliyor burada yiyorsunuz ve riyakârlık yapıyorsunuz.”

“Riyakârlık yapıyorsunuz.” cümlesindeki vurguyu ve ses tonundaki sertliği yazı dili ile ifade etmem imkânsız. Ama şöyle yapabilirim sadece: “Ri-ya-kâr-lık ya-pı-yor-su-nuz.” Malum yazı dilinde böyle heceleme ve her bir hecenin arasında “tire” işareti koyma, cümle içinde vurgulanan kelimeye ve sesteki tona işaret eder. Bu satırları yazdığım tarih itibarıyla tam otuz altı yıl geçmiş aradan ve ben hâlâ o sesi kulaklarımda duyuyorum, o tavrı gözümün önünde müşahede ediyorum.

Devam edeyim, ben bu sert çıkışı üzerime aldım ve çok alındım. Çünkü ne Cevdet Ağabey ne de Hakan sofrada yoktu. Dolayısıyla o cümlenin direkt muhatabı bendim. Dedim ya alındım. Moralim bozuldu. Yüzüm yere düştü. Hâlâ düşünürüm, öfkeli halim miydi benim alınmama sebep olan? Telefon konuşması gel-gitleri içinde sofrada kahvaltı yapamadığımı fark etmemesi miydi? Yoksa meselenin benimle alakası yoktu da o sert sözlerin muhatabı Cevdet Ağabey ve Hakan mıydı? Zira sair zamanlarda kurulan sofralara onlar da gelirdi. “Ferd-ı vâhid kalmasın. Herkes sofraya otursun.” sözlerinin muhatapları arasında onlar da vardı. Vardı var olmasına ama bir şeyi bahane ederler gelmezlerdi çoğu zaman ve hep mutfakta yerlerdi. Onun için amiyane tabirle bu firçanın muhatapları o ikisi miydi? Bu açıdan bakınca benim alınganlığımın bir temeli yok demektir.

Sözü uzattım ama bu çıkışın getirdiği büyük hayır oldu benim için. Fıtratıma, karakterime, şahsiyetime uygun bir yol haritası belirlememe vesile oldu Hocaefendi ile kurulacak olan münasebetimde. Sadece sofrada değil hayatın her bir karesinde büyük-küçük, ağabey-kardeş, baba-oğul, iki arkadaş diyebileceğiniz türden münasebette bulundum. Saygımı tabii ki gösterdim ama aşırıya kaçmadım. Mübalağada bulunmadım. Bu tavrımı kendisine hitap şeklimden tutun oturma pozisyonuma kadar her alana taşıdım. Özellikle Hocaefendi'nin sofrasına oturduysam sanki Hocaefendi o sofrada hiç yokmuş gibi yedim. Annem, babam, kardeşlerimle birlikte, bir aile atmosferi içinde yemek yerken ne kadar yiyorsam aynen o kadar yedim. Tekrar edeyim, kendi belirlediğim kriterlere göre saygıda kusur etmedim ama hoca-talebe ya da Hocaefendi ile talebeleri arasında olan ve olması gereken mesafenin sınırlarını zorladım.

Sözün özü, rahat oldum, kendim oldum ve hâlâ öyleyim. Yetiştığım aile ortamı, çevre, mizaç, huy, karakter, fitrat ne dersiniz zaten rahat bir insandım; daha da rahat oldum. Zaten başka türlü de mümkün değil. 7 gün 24 saat berabersiniz ve 3-4 odalı büyükçe daire sizin yaşam alanı-

nız. Başka bir tabirle aile ortamınız. Eee, böylesi bir aile ortamında insanlar rahat olmalı değil mi?

PAZARTESİ-PERŞEMBE ORUCU

Önemli mi değil mi bilmiyorum, okuyucular karar versin. Madem tarihe tanıklık ettik ve tarihe malzeme bırakıyoruz gelecek nesiller için, bunu da yazayım dedim. Ben hizmeti 1976 yılında lise talebesi iken tanıdım. Kısa bir müddet Turgutlu'da yurt ve ev hayatım oldu, ardından 1980-1985 arası Ankara ve Polatlı'da evlerde kaldım. Bu süreçte hiç kimse zorlanmazdı ama sanki yazılı olmayan bir kural gibi herkes de uyardı. Neye mi? Kış-yaz demeden, kısa gün uzun gün ayırt etmeden, imtihanım var, yolculuğum var mazeretlerine sığınmadan Pazartesi-Perşembe nafile oruçlarını tutmaya. Daha önceki sayfalarda söylediğim bir cümleyi bir daha tekrar edeyim; mahalle baskısı mı? Belki. Evet, belki öyle hisseden ve sırf bu yüzden oruç tutanlar olmuş olabilir. Fakat şahsım adına ve çok yakından tanıdığım arkadaşlarım adına rahatlıkla söyleyebilirim ki böyle bir şey hissetmedik biz hayatımızda. Nafile ibadetin lezzetini, hazzını Cenabı Hak kalplerimize duyurduğu için mi bilemem ama gerçekten müthiş bir haz ve lezzet alıyordum ben haftada iki gün nafile oruç tutarken. Yalnız bir itirafta bulunayım, Ankara yıllarımda uzun yaz günlerinde, Pazartesi-Perşembe günleri nafile oruç tutmazdım, üstelik ev abisi olduğum için yanımdaki kişilere de tutturmazdım. Ankara evlerindeki genel havaya aykırı idi benim bu yaptığım ama ben böyle yapardım. Kimse de bana bu konuda bir şey demedi. Bir şaka yapayım; sivil itaatsizlik!

Ama Hocaefendi'nin yanına geldiğimizde Pazartesi-Perşembe oruçlarının tutulmadığına şahit olduk. Hiç unutmam, biz bu uygulamayı bilmediğimiz için Cuma Hocamla birlikte ilk Perşembe günü sahura kalktık ve oruca niyetlendik. Ertesi sabah da kahvaltı sofrasına oruçluyuz diye oturmadık. O zaman öğrendik oruç tutulmadığını. Oruç tutan sadece Halim Amca ile gündüz gün boyu bizimle olmayan ve Bozyaka'da okulda çalışan Barbaros Bey, Mustafa Başarı, Rıdvan Kızıltepe gibi kişilerdi ki bunlar beşinci kat sakinleri arasında sayılacak kadar içli dışlı olan kişilerdi.

Neden? Zaten ben de bu nedeni anlatmak için bunları yazıyorum. Sebebi, Hocaefendi'nin şeker hastası olması. Şeker hastası olmadan önce o da tutarmış hem de hiç kaçırmadan. Ama şeker hastalığı teşhisi konul-

duktan sonra doktorların tavsiyesi üzerine tutmamaya başlamış. Zaten ilk Ramazan'da gördük, nasıl oruç tutmakta zorlandığını. Şunu diyebilirsiniz, o tutmasın, siz tutun ya da tutmak isteyenler tutsun. Bunu denemişler bizden önce ve toplamda 4-5 kişi ile sınırlı o ortamda oruç tutmuş bazıları. Bazıları da Hocaefendi'yi sofrada yalnız bırakmamak için tutmamış. Diğerlerinin oruçlu olduğunu öğrenince Hocaefendi kendisini suçlu hissetmiş, hastalıkla alakalı ilaçlarını alacak kadar kahvaltıda bir şeyler yemiş, ardından iftara kadar hiçbir şey yememiş. Bu tutumu gören insanlar da oruç tutmayı bırakmışlar.

Fakat ilerleyen dönemlerde bu usül değişti. Çünkü daimî kalanların 5-6 sofrada yemek yediği günler oldu. Misafirler zaten hiç eksik olmuyordu. Dolayısıyla bunlar içinde Pazartesi-Perşembe nafile oruç tutmak isteyenler rahatlıkla tuttu. Kaldı ki 2011 yılından itibaren Hocaefendi ekstra bir durum olmazsa yemeklerini artık yalnız yiyor salonunda. Bu kaygı bütünüyle ortadan kalkmış durumda. Yalnız şunu da itiraf edelim; hizmeti tanıdığımız ilk günlerdeki ruhani canlılık yok. Pazartesi-Perşembe günleri nafile oruç tutan sayısı yok denecek kadar az. Benim gördüğüm bu. Yanılıyor olabilirim ve keşke yanılısam. Fakat dünü de bilen ve yaşayan bir insan olarak bugünlerle o günleri mukayese ettiğimde karşıma çıkan ve benim idrak aynama yansıyan manzara bu. Nasıl izah edebilirim bu durumu bilmiyorum ama aklıma gelen ilk kavram dünyevileşme. İslam âleminin her tarafında var olan ve etkisini gün geçtikçe daha da ağır bir biçimde hissettiren bir dalga bu. Allah akıbet ü encâmımızı hayreylesin.

YEMEK VE MUTFAK

Daha önce mutfak nöbetçiliği diye bir-iki kelime ile geçiştirdiğim yemek meselesini ele almak istiyorum bu başlık altında. Yemek, insan hayatının olmazsa olmazı. İnsan yemek yemeden canlılığını ve hayatiyetini devam ettiremez. Doğduğu andan son nefesini verinceye kadar devam edegelen bir ameliye bu.

Kaldığımız her yerde sadece bize mahsus küçük mutfaklar var. Küçük derken kelimenin hakiki anlamını kastediyorum. Bizim evin mutfağı büyüklüğünde mutfaklar bunlar. Bazı yerlerde Hocaefendi için ayrıca sadece çay ve kahve yapılabilecek daha küçük ayrı bir mutfak da düşünölmüş. Bozyaka ve Fatih öyleydi. Altunizade Fem ve Ankara'da yoktu. İlerleyen yıllarda Altunizade Fem bir tadilat geçirdi ve o esnada Hocaefendi'ye ait yine küçük bir mutfak ilave edildi.

Yemeklerimizi Cevdet Ağabey yapıyor. Daimî aşçımız o. Daha önceki yıllarda Barbaros Bey yaparmış. Evlendikten sonra kepçeyi Cevdet Ağabey almış. Barbaros Bey de zaman zaman mutfağa girer ve yemek yapardı bize. Bununla Cevdet Ağabeyi dinlendirme amacını güttüğünü söyleyebilirim onun. Gözlemlerim bana bunu söyletiyor.

Cevdet Ağabey temiz, titiz ve pratik bir aşçıydı. Yemek yapma esnasında bir taraftan da işi biten edavatı, kap kaçağı yıkardı. Görüntü kirliliğine karşı o kadar hassastı ki tertip ve düzen mutfağın olmazsa olmazıydı. Mutfak nöbetçisi olanlar genelde yemek öncesi patates, soğan soyma gibi işlerde yardım eder ama yemek sonrası bulaşıkları mutlaka nöbetçi yıkardı. Gece el ayak çekildikten sonra mutfak çöpünü dökme görevi de nöbetçinin işiydi.

Zorlanıyor muyduk? Hayır. Dershane hayatından alışık olduğumuz için zorlanmıyorduk. Zaten on günde bir geliyordu nöbetçilik sırası her birimize. Kaldı ki Hakan Serbest, C.O., Cundullah gibi kişiler daima mutfakta yardım ederdi Cevdet Ağabey'e. Fakat zorlandığımız tek nokta vardı, mutfak nöbetçiliği günü ders çalışmaya zaman bulamıyorduk çoğu zaman. Zaten altı üstü iki sofraya sığıyordu tüm kadro.

1986 Burdur sonrası zorlanmaya başladık. Bunu müstakil olarak anlatacağım. Burdur'dan kastım Hocaefendi'nin önce yakalanıp sonra İzmir-

'de serbest bırakıldığı ve altı yıllık kaçak hayatının bitip serbest sivil hayata döndüğü zaman dilimi. Ne ilgisi var diyebilirsiniz? Var; şöyle ki Türkiye'nin her tarafından insanlar otobüslerle Hocaefendi'yi ziyarete gelmeye başladılar. Kolay değil, 1980'e kadar halkın içinde halk ile beraber olmuş, ardından 6 yıl kaybolduktan sonra ortaya çıkınca bir taraftan hasret gidermek ve vefalarını göstermek diğer taraftan muhabbetini, sohbetini dinlemek için akın etti insanlar Türkiye'nin dört bir yanından. Tabii belli bir düzenleme gerektirdi bütün bu ziyaretler.

Bu durum ister istemez mutfağın işini de artırdı. İstisnalar hariç genelde çevreden gelen ziyaretçiler, öğle öncesi gelir yatsı sonrası ayrılırlardı. Dolayısıyla öğle ve akşam yemekleri, gece de sohbet sonrası mutlaka yapılan meyve servisleri ile mutfağın yükü gerçekten ağır olurdu. Yemekler yer sofrasında yenirdi. Kaç sofraya kurardınız diye sorarsanız, ben en çok on üç sofraya hatırlıyorum. Yalnız iş kapasitesinin artması mutfak kadrosunda bir değişikliği beraberinde getirmedi önceleri. Cevdet Ağabey yine aşçıydı. Bizler yine nöbetçi. Değişen sadece tencerelerin büyüklüğü oldu. Yemek tabakları, kaşıklar, çatal, çay kazanları her şey yeniden elden geçirildi. Bazen kaldığımız yerin mutfağından, yemek için yardım istediğimiz zamanlar da oldu. Tabii ücretini verirdi Hocaefendi her defasında. Malum bu konulardaki hassasiyetini daha önce dile getirdik.

1986 öğretim yılı sonrası talebeler de gelmeye başladı. Misafirler zaten akın akın gelmeye devam ediyor. Bu durumda o küçücük mutfakta bu işlerin yapılması âdeta imkânsız hale gelince aşçı arayışı içine girildi ve beşinci kata mahsus, kaldığımız yerlerde binanın mimarî yapısına göre mutfaklar inşa edildi. İlk aşçımız Ahmet Acar'dı ve İzmir Yamanlar'da iken gelmişti.

Şu soruyu merak ediyor olabilirsiniz; "Hocaefendi yemek yapar mıydı?" Evet ama her zaman değil. Eskiden daha sık girermiş mutfağa. Bizim zamanımızda bazen girer ve yemek yapardı. Hafızam beni yanıltmıyorsa Nuriye Akman'a 1997 yılında verdiği ve dönemin Sabah gazetesinde yayımlanan röportajında bu konuda birçok şey anlattı Hocaefendi. Hangi yemekleri onun elinden yediniz dersiniz, Erzurum yöresine mahsus dut çullaması ve yine Erzurum usulü un helvasını çok yedim. Ara sıra hurmadan da çullama yapardı bizlere. Patates yemeği yapmıştı bir defasında. Kartol yahnisi imiş adı Erzurum dilinde. Çok enfesti. Sayısını unuttum ama bir defasında "Kartol'dan şu kadar yemek yapabilirim." demişti bize.

“Hey gidi günler!” diyorum şimdi bu satırları yazarken. Gözümün önünde canlanıyor o yemekler. Nasıl da candan nasıl da içten ve samimiydik birbirimizle. Ruhani bir atmosfer âdeta kuşatmıştı hepimizi. Cennetnümûn derler ya aynen öyleydi. Tıpkı Kul Nesîmî’ye ait “Güldür Gül” başlıklı şiirde anlatıldığı gibi:

“Ben bugün pirime vardım

Pirin cemali güldür gül

Oturmuş tahtı mekâna

Tahtı revanı güldür gül

Gül den terazi tutarlar

Gülü gül ile tartarlar

Gül alır gül satarlar

Çarşı pazarı güldür gül

Gül den değirmeni döner

Onun ile gül övünür

Akar arkı döner çarkı

Bendi pınarı güldür gül

Ak gül ile kırmızı gül

Çift yetişmiş bir bahçede

Bakışları hare karşı

Har-ı ezharı güldür gül

Gel ha gel Seyyid Nesîmî

Hak nefesi güldür gülün

Şu öten garip bülbülün

Derdi figanı güldür gül”

KEMERALTI KAÇAMAKLARI, ELBİSE VE ÇAMAŞIR

Gündelik hayatımıza ait iki şeyi daha anlatıp Burdur'a geçmek istiyorum. Burdur bir dönüm noktası; Hocaefendi, talebeleri, cemaati ve ülkemiz adına.

Malum Hocaefendi hâlâ aranıyor. Kaldığımız yer bir okulun üst katı ve giriş çıkış, geliş-gidişler alabildiğine sınırlı ve kontrol altında. Yirmi dört yıllık hayatımda hiç yaşamadığım ölçüde kapalı bir mekânda ömür geçirmek gerçekten zor. Hapiste, hücrede olanlar aklıma geliyor şu an. "Aman Allahım!" demekten kendimi alamıyorum. Ara sıra nefes alma ihtiyacı hissediyor insan. Dışarı çıkayım, tabiatın o engin derinliklerinde yüzeyim arzu ediyor, Doya doya gökyüzüne bakmak, bir bardak çay etrafında arkadaşlarla Konak'ta denize nâzır bir kahvede muhabbet etmek, orada bir iki tur atmak. Hele benim gibi ne memleketinde ne de yüksek tahsil yaptığı mekânda denizle hiç irtibatı olmayan bir insan için İzmir biçilmiş kaftan.

Hocaefendi'nin uyku problemi var. Bir yıl önce Ankara'da bir ay birlikte kaldığımız dönemden de hatırlıyorum. Her gün değil ama zaman zaman uykuya dalmaya yardımcı olacak takviyeler alıyor. Neden uyku problemi var? İşin tıbbi boyutunu bilmiyorum ama biz genelde moral bozukluğuna verirdik. Hassas bir yapısı var. Bir hadise kendisine tosladığı zaman günlerce onun tesirinde kalabiliyor. Bu hadisenin illa kendisinin de dâhil olacağı, çözüm bulmak zorunda olduğu cemaat içi bir hadise olması gerekmiyor. Dünyanın sağında solunda cereyan eden üzücü bir olay, özellikle İslam âlemi ve tabii ki Türkiye'de gerçekleşen üzücü bir hadise, Hocaefendi'nin uykularının günlerce kaçmasına yetebiliyor.

Yukarıda okuduğunuz ve birbirinden kopuk gibi gözükten iki paragrafın birleştiği bir nokta var; o da ders okumalarımız. İşte böyle uykusuz geçen gecelerin sabahında istirahat ihtiyacı olduğu için derslere ara vermez ama her zamankinden daha az okurdu. Bunu bize ifade ederken söylediği cümle "Teberrüken okuyalım." Başlardık ders okumaya. Diyelim ki tefsirden normal günlerde on sayfa okuyorsak o gün beş sayfa okur keserdik. Sonra hadis ve ardından fıkha sıra gelirdi. Biz arada mutlaka devreye girer: "İstirahat etseniz, sonra okur, telafi ederiz." derdik;

derdik ama her deyişimizde aldığımız cevap yukarıda söylediğim “Teber-rüken okuyalım.” olurdu. Nihayet ders biterdi. Öğle namazına en az üç saatlik bir zaman var. İşte bu türlü durumlarda bazen Cevdet Ağabey ile ikimiz çaktırmadan Kemeraltı’na giderdik.

Yaptığımız iki-üç şey olurdu. Hacı’nın dükkânına uğramak ki ilk durağımızdı. İkincisi Nil ve esnaf abileri ziyaret. Üçüncüsü Köfteci Necati’nin dükkânında köfte yemek. İlkinden başlayayım. Hacı, hırpani sayılabilecek bir binanın ikinci katında İGS, Beymen, Ruba vb. o güne göre meşhur markaların seri sonu gömlek, pantolon, takım elbise, ayakkabı vb. eşyalarını satardı. Hem de İstanbul Mahmutpaşa fiyatına. Bu kadar ucuza nasıl satıyordu bilmiyorum ama mağaza fiyatları ile mukayese dahi kabul etmezdi. Cevdet Ağabey de oranın tanınmış, meşhur ve daimî müşterisi olduğu için onunla gittiğimizde aldığımız ürünlere ilave indirimler yapıyorlardı. İzmir’de kaldığımız sürece giyim kuşama ait bütün ihtiyaçlarımızı oradan gördüğümüzü söyleyebilirim.

İkinci durağımız Nil Yayınevi idi. Kırtasiye dükkânı ile içli dışlı olan o merkeze uğradık. Ben orada yeni yayımlanmış kitaplara bakar ve satın alırdım. Bazen aldığım kitapların ağırlığından dolayı çarşıda elimizde dolaştırmak zor olacağı için, kaldığımız yere gece bırakırlardı sağ olsunlar. Bu arada Cevdet Ağabey; Merhum Şerafettin Kocaman, Salih Sarıgül ve Fehmi Çalışkan Beyleri ziyaret eder, çaylarını içerdi. Ardından uğradığımız esnaf dükkânları olurdu Cevdet Ağabey ile. Her seferinde vaktimizin el verdiği nispette birine veya ikisine uğradık. Kimlerdi bunlar? Çok vardı. Hatırlayabildiğim kadarıyla bazılarını söyleyeyim ki bunlardan bir kısmı Hakk’ın rahmetine kavuştu. Onlara bu vesile ile Allah’tan rahmet, sağ olanlara uzun ömürler dilerim. Yusuf Bekmezci, Kitapçı Şakir Ersoy, Müftü Amca dediğimiz Mehmet Uslu, ayakkabıcı Naci Şençekicer, Merhum Zeki Sakman, saatçi İsmail Özen, Abdullah Birlik.

Ve son durağımız Köfteci Necati. Allah var, güzel köfte yapardı. Tadı hâlâ damağımdadır. Köfteci Necati’de köfte, piyaz ve ayran Kemeraltı kaçamaklarının olmazsa olmazıydı ikimiz için. Köftemizi yer, Bozyaka’ya geri dönerdik.

Yalnız geri dönüş saati konusunda bazen hesaplamalarımız tutmazdı. Hocaefendi bizim tahminimizden daha erken çıkmış, namazı kılmış bile olabilirdi. Nitekim bir defasında biz salondan girerken tam sağ tarafa selam veriyordu ve yüz yüze geldik. Ne o gün ne de namazlarda yokluğumuzu gördüğü günlerde, hiçbir zaman bu kaçamaklarımızı yüzüme

vurmadı, perdeyi yırtmadı, bana bir şey demedi ama Cevdet Ağabey'e izinsiz gitmesi ve gündüz vakti okula giriş çıkış yapmasından hareketle kızdığını biliyorum.

Bir de çamaşır ile alakalı bir hatıramı anlatıp bu faslı kapatayım. Ankara'da merdaneli çamaşır makinamız var. Diğer yerlerde ise otomatik. Markasını da hatırlıyorum; Raks. Ortak kullanıyoruz makinayı. Hocaefendi'nin çamaşırları da bu makinada yıkanıyor. Kurutma makinasına gelince: yok. Daha sonraları alındı kurutma makinası. Dolayısıyla çamaşırlarımızı ön balkona asarak kurutuyoruz. Kışın da odalarımızda.

Yalnız burada benim gözüme bir detay veya bir ayrıntı çarptı. O da Hocaefendi'nin iç çamaşırlarını hiç görmedim ipler üzerinde. Size ilginç gelebilir, takip ettim belli bir müddet. Hiçbir zaman göremedim ya Cevdet Ağabey'e ya da Hakan'a sordum. Aldığım cevap şu oldu: "Hocaefendi iç çamaşırlarını yıkanması için bize vermiyor?" "Pekâlâ kim yıkıyor? Kendisi mi? Bizler uyurken çamaşır makinasına kendisi mi atıyor?" "Hayır." dediler. Banyosunda bulunan çamaşır leğeninde elde yıkıyor, odasının içinde de kurutuyormuş.

Önemli mi bu detay? Günümüz nesilleri hatta bizler için bile önemli değil belki. Her tür iç çamaşırının boy boy TV reklamlarında yer aldığı ve ailenin tüm fertlerinin birlikte izlediği bir zeminde yaşıyoruz şu an. Dolayısıyla çok önemli olmayabilir. Fakat dünümüzü anlama adına söyleyeyim, benim çocukluğumda bile iç çamaşırları kurutmak için iplere asıldığında, üzerleri ince bir tülbentle kapatılırdı. Ardından mandalla sıkı sıkıya tutturulur rüzgârdan etkilenmemesi sağlanırdı. Neden? İhtimal hayâ düşüncesi ve duygusundan. O çamaşırlar üzerinden hayallerin kirlenmesine engel olmak için. "Nereden nereye!" dediğinizi duyar gibiyim. Evet, nereden nereye!

SEVGİYİ SÖYLEME VEYA SEVGİDEN KÖR OLMA

Hayat sürprizlerle dolu. Etrafıma bakıyorum, telefon rehberimi gözden geçiriyorum, albümlerdeki resimler arasında geziniyorum, hatıralarım içine gömülüp yolumun kimlerle kesiştiğini ve onlarla neler neler yaşadığımızı düşünüyorum ve inanın bana, şaşırıp kalıyorum. Çok arkadaşım olmuş Allah'a hamd ve sena olsun. Çocukluk arkadaşlarım, okul arkadaşlarım, iş arkadaşlarım, çalışma arkadaşlarım sayın sayabildiğiniz kadar. Liste o kadar uzun ki. Hemen hepsinin bana olumlu anlamda katkıları olmuş. Bugünkü beni ben yapacak ölçüde, belirleyici veya etkileyici olmuşlar. Belki farkındalar belki değiller ama netice değişmiyor. Olumsuz etkisi olanlar da var. Yolumun bir daha hiçbir zaman kesişmesini istemediğim, unutmayı arzu ettiğim, keşkelerle anımsadığım insanlar ve olaylar da var elbet. Ama Allah'a hamd olsun onlar azınlıkta.

Ebû Dâvûd'un Edeb bölümünde iki hadîs var. Bunlardan birincisi "Eğer bir insan kardeşini severse, ona sevdiğini bildirsin." diyor Allah Resûlü. Eskilerin çok yerinde olan deyimleriyle âdâb-ı muaşeret dersi veriyor. Çölün ortasında, etrafı dağlarla çevrili ve bugünkü anladığımız manada medeniyetten uzak insanların içinde, âdeta bir çöl çiçeğini andıran haliyle, kaderin karşısına çıkardığı insanlara medeni olmanın yolunu öğretiyor. Madem ki seviyorsun, söyle arkadaşına onu sevdiğini diyor. Aradaki muhabbetin, meveddetin, merhametin, şefkatin, hürmetin artmasına vesile olacak önemli bir adım bu.

İkinci hadîse gelince, o da Ebû Dâvûd Edeb bölümünde. Orada diyor ki Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem): "Bir şeyi aşırı bir şekilde sevmek insanı kör ve sağır eder." Tam bir denge insanı. Sırat-ı müstakim dininin temsilcisinden daha farklı bir beyan beklemek abes zaten. Demek ki her iki sözü de söyletecek bir durum var o toplumda. Seven sevdiğini söylemiyor ya da aşırı sevgiden gözler kör ve kulaklar sağır olmuş. Bu iki hadîse bir bütün olarak bakmak lazım. O çok sevdiğin arkadaşın yanlış yapıyorsa kolundan tutmak, eğer ona yanlışlık yapıyorsa elinden tutmak lazım.

Cahiliye döneminde "Kardeşin zalim de olsa mazlum da olsa ona yardım et." derlermiş Araplar. Kabile taassubu ve dayanışmasının zirvesini

ifade eden bir beyandır bu. Haklı da olsa haksız da olsa, değil mi ki benim kabileden, elbette sahip çıkarım demiş insanlar. Ama Hz. Peygamber, getirdiği öğretilerle bunun karşısına çıkmış. Şefkatle, merhametle çevrili adalet anlayışını getirmiş. “Kendi aleyhine bile olsa doğruyu söyle.” demiş. “Annen ve baban bir tarafta; hakkaniyet, adalet, insaf bir tarafta olursa, hakkaniyeti, adaleti, insafı seç.” demiş. Yukarıda bahsini ettiğimiz Arapların kullandığı *“Zalim de olsa mazlum da olsa kardeşine yardım et.”*¹ tavsiyesini de tekrarlamış fakat özellikle bu tavsiyeyi Nebilerin ağzından duyan sahabe, O’nun mübarek ağzından kabile taassubunu ifade eden deyimden çıkması karşısında afallamışlar. İki birbirene zıt değil mi diye düşünmeye durmuşlar ki birisi çıkıp “Nasıl olur?” sorusunu sormuş. Efendimiz de “Kardeşin zalimse onun zulmünü engelle, mazlumsa sahip çık.” buyurmuş. Benim yukarıda dediğim şey işte bu. Eğer kardeşin zalimse kolundan tutacaksın, mazlumsa elinden.

Neden ve nereden aklıma geldi bunlar bilmiyorum ama bilgisayarın başına, benim hayatıma yeni giren birkaç insanı birtakım özelliklerini nazara vererek kısa kısa anlatmak için oturmuştum. Çünkü not almışım onlar için ve bir kenara bırakmışım. Ne zaman mı? 1986 başında. Yani yaklaşık 2-3 aylık Bozyaka hayatından sonra Ankara’ya taşındığımız zaman. Tekrar edeyim bu düşünceler 2021 değil, 1986 başı itibarıyla, onlar hakkında bir kenara yazdığım notlar. Şimdi farklı mı diyebilirsiniz? Tabii ki farklı. Aradan otuz altı yıl geçmiş. Farklı olmaz olur mu? Belki onu da bir başka vesile ile yazarım. Ama şimdi Hocaefendi ile talebelik yıllarımı yazıyorum ve o yıllarda bu insanların benim nezdindeki yeri bu.

Kim bunlar? İlki Cevdet Türkyolu. Namı diğer Cevdet Ağabey. Boşnak kökenli. Hafız-ı kelam. Hukuk mezunu. Hüzün, kapısını hiç çalmamış gibi neşe içinde ve hayat dolu. İlk tanıştığımız günden bu yana her zaman bizim hâmimiz. Yeri geldiğinde annemiz ve babamız. Yeri geldiğinde Hocaefendi ile olan münasebetler bağlamında yol göstericimiz, rehberimiz. Yeri geldiğinde arkadaşımız, sırdaşımız. Hakkını ödeyemeyeceğimiz bir insan. Hocaefendi’nin şahsi hizmetlerinde oğlu mesabesinde. Âdeta onun sol yarısı. Taptuk Emre’nin kapısında Yunus misali vefa ve sadakatte tam bir numune insan.

Mustafa Başarı. Antalyalı. Yörük. Yörüklüğü ile gurur duyan bir insan. Hem İlahiyat hem de Hukuk fakültesi mezunu. Avukat ama avukatlık yapmıyor. Sözünün eri. Özü sözü ile sözü ameli ile bir. Mert. Dobra. M.

Akif “Sözüm odun gibi olsun, hakikat olsun tek” cümlesini Mustafa Başarı’ya bakarak söylemiş sanki. Yamanlar Lisesinde öğretmen. Bizim talebe olarak kaldığımız mekânlarda yönetici. Yıllar sonra Zaman Gazetesi ve Işık Sigorta’da yollarımızın bir kez daha kesiştiği, sık dokulu münasebetim olan bir insan.

Barbaros Kocakurt. O da aynı mekânlarda öğretmen. İsmi Bozyaka ile bütünleşmiş. Belletmenlikten genel müdürlüğe kadar basamakları teker teker tırmanmış. Buca Edebiyat mezunu. Hocaefendi ile yıllardan beri birlikte olan birisi. Beşinci Kat denildiği zaman akla gelen ilk isimlerden. Mehmet Küçük’ün halefi. Hocaefendi’ye olan vefası, sadakati üzerinde sanırım hiç kimsenin söz söyleyemeyeceği birisi.

Hakan Serbest. Ağzı var dili yok. Bir insan işine kendisini nasıl adar sorusunun müşahhas cevabı. Cevdet Ağabey mutfağımızın bülbülü ise, Hakan da gülü. Zaruret olmadan kelime-i vahide çıkmaz ağzından. Onun yüksek sesle konuştuğunu gören yoktur aramızda. Çevresindeki herkese karşı küçük-büyük demeden saygı ile yaklaşır. Hatta şunu diyebilirim, saygı kavramının önünde eğileceği ve kendisinden saygı dileneceği abide bir şahsiyet. Mübalağalı bulabilirsiniz bu değerlendirmemi ama tanısaydınız siz de benim gibi düşünürdünüz.

Cundullah. Feleğin çemberinden geçmiş. Uyanık ve iş bitirici bir tip. Çevresini iyi gözlemleyen, hayatı iyi okuyan, gelecek projeksiyonu olan birisi. O da mert ve dobra. Sözünü sakınmadan ve çekinmeden söyler. En dikkatimi çeken özelliği namazlarına dikkatin ötesinde dua ve evrâd u ezkâr okumadaki tutarlılığı ve sürekliliği. Eski tabirle istikrar ve istimrârı.

C.O. Hocaefendi için baba yadigârı, baba dostu. İzmir’e ilk geldiğinde kendisine sahip çıkanlardan bir Ağabey’in oğlu. Mutfakta yardımcı ama onu diğerlerinden farklı kılan bir özelliği var; hamur işlerini iyi yapıyor. Benim diyen pastacılara taş çıkartır. Etrafına sürekli gülücükler dağıtan mütebessim bir çehreye sahip. Kızmak istesen de bir türlü kızamadığın insanlar vardır ya, işte onlardan biri.

Lâ üzekkî alallahi ehaden; “Allah’a karşı hiç kimseyi tezkiye edemem.” ama müşahede alanıma girdiği kadarıyla da onları sevdiğimi söylemek Peygamber emri. Tabii ki sevginin beni kör ve sağır etmemesi şartıyla.

¹ Buhârî, ikrâh 7.

GEL CEVDET EFENDİ

Beşinci Kat'ın daimî sakinlerinden birer-ikişer cümle ile bahsetmişken Cevdet Ağabey'i daha uzun ele almam lazım. Sanırım diğerleri de buna itiraz etmezler. Hocaefendi'ye karşı olan samimiyeti, sadakati, fedakârlığı kelimelerin istiâb haddini aşacak ölçüde. Bununla beraber ben yine de deneyeceğim.

Cevdet Ağabey'in Hocaefendi ile olan ilişkisinde en dikkat çeken nokta, rahatlığı. Baba-oğul gibi diyeceğim ama bu teşbih yaş itibarıyla doğru olsa da her baba-oğul ilişkisi böyle değil. Öyle otoriter babalar gördüm ki ben hayatımda, oğlu babasının yanında nefes almaktan korkuyordu, bırakın konuşmayı. Hocaefendi kimliği, kişiliği ve bu ikisinin bir araya getirdiği vakarı, ciddiyeti, mehabeti ve insanlarla olan ilişkisinde, kendi iradesiyle araya koymuş olduğu mesafe itibarıyla bir yerde duruyor. Arada perdeler, mesafeler var. Cevdet Ağabey bunların hepsini tabir caizse elinin tersi ile bir kenara itmiş gibi. O kadar rahat, o kadar rahat ki Hocaefendi'nin yanında, onun siyah dediğine beyaz, doğru dediğine yanlış diyebilecek kadar. Pervasız derler aslında bu tip insanlara Türkçemizde. Ben onu demeyeceğim ama ona yakın. Doğru bildiğini çekinmeden ve belki de en önemlisi esas, usul, üslup öyle çok da dikkat etmeden söyleyebilen bir kişilik. Saygısız mı? Elbette hayır. Hatta saygısı zirvede. Ama Hocaefendi ile baş başa odasında konuşurken, diyelim ki bir şeye itiraz ederken, karşıt görüş bildirirken alacağı tavır, insanların içinde rahatlıkla alabilen biri. Dikkat çekmemesi mümkün değil. Onun bu özelliğini yakından bilen ve Hocaefendi ile ilişkisine şahit olanlar hariç, başkalarının hiç şüphesiz yadırgayacağı bir tavır bu. Bilenler ise bu tavra bıyık altından gülererek şöyle bakarlar: “Bizim Cevdet işte!” Düşüncem şu: 1974 Cevdet Ağabey'in Hocaefendi'nin yanına geldiği ve birlikte kalmaya başladığı ilk tarih. Lise öğrencisi o dönemde. Yıl 1985. Aradan 10 yıl geçmiş. Bu kadar sık dokulu bir ilişkinin başka türlü götürülmesi de zor, insani perspektiften bakınca. Kaldı ki bu satırları kaleme aldığım 2021 itibarıyla hâlâ o sık dokulu ilişki devam ediyor.

Bozyaka'da yaşadığımız bir olayı anlatacağım şimdi. Bir hadise olmuş ve Cevdet Ağabey'in orada söylediği bir söz veya almış olduğu tavır

Hocaefendi'yi çok üzümüş hatta kırmış. Nedir o hadise, o söz, o tavır bilmiyorum. Kendisine sordum, gülererek, hatırlamadığını söyledi ve ekledi: "Hangi birini hatırlayayım?" Doğrudur, hangi birini hatırlasın. O kadar çok ki. Ama benim hatta bizim için bir ilk. Belki de travma etkisi yaptı bende. Onun için unutamadım ve unutamadığım için de 36 yıl sonra kaleme aldığım hatıratımda bunu yazıyorum.

Pekâlâ ne yapmış Hocaefendi? Kovmuş, "Eşyalarını topla git!" demiş. Kırılmayı da aşmış, kopma noktasına gelmiş demek ki Hocaefendi. İnsan kazanma ve sıfır kayıpla çalışmayı kendisine şiar edinmiş bir insanın, en yakınında 10 yıldan beri hizmetine bakan kişiyi kovması mümkün değil. Eğer kovduysa ya yaşadıkları hadise affedilemez boyutta bir şeydir ya da her insan gibi Hocaefendi de o anda yaşadığı öfke ile "Eşyalarını topla git!" demiştir. Cevdet Ağabey, bizim kaldığımız 4. katta yatılı yurt müdürü ve din dersi hocası olan Mustafa Başarı Beyin odasına yerleşti. Yukarısı yani Beşinci Kat ile irtibatını kesti. Hiç çıkmıyor. Eşyaları yukarıda. İhtiyaç olduğunda biz getiriyoruz istediği eşyaları ya da Hocaefendi'nin istirahat ettiği, odasında olduğu zamanlarda kendisi çıkıp alıyor. Bazen bizim odaya da geliyor. Muhabbet ediyoruz sağdan-soldan ama bu mevzuya hiç girmiyor.

O zamanlar itibarıyla bir anlam veremiyorum ve şaşırıyorum yaşananlara. Fakat şimdi veriyorum. Yazdım da zaten yukarıda nedenini. Cevdet Ağabey kovma işinin anlık öfkeden kaynaklandığını düşündüğü için gitmiyormuş. Birkaç gün geçsin, geçer öfkesi modunda. Yoksa her insan gibi o da izzet, şeref ve haysiyetine düşkün. Eğer bu kovma işinin ciddi olduğuna inansaydı istenmediği yerde elbette durmazdı.

Bunu destekleyen veriler de ortaya çıktı birkaç gün sonra. Hocaefendi yatılı çocukların eğitimde olduğu gündüz vakitlerinde birkaç defa 4.kata inmiş ve tek tek odaları dolaşmış. Cevdet Ağabey'i ya da onun orada olduğuna emare olabilecek bir şey arıyor. Aynı türden dolaşmaları bir iki defa da geceleri yapmış. İlginçtir bir defasında fark etmiş Cevdet Ağabey bunu ve kendisinin bulunduğu odaya geldiğinde kapının arkasına saklanmış. Çocukluğumuzda oynadığımız saklambaç oyunu geldi şimdi aklıma. Evet dışarıdan bakan bir insan buna saklambaç diyebilir ama içeriden bakan bir insan Hocaefendi için pişmanlık ve vefa, Cevdet Ağabey için de naz-niyaz ve sadakat diye niteler sanırım.

Bir Cuma günüydü. Arka salonda ders yapıyoruz ve birazdan Cuma namazı kılınacak. Vakti geldi veya gelmek üzere; "Konu başlığına gelelim

öyle bitirelim.” derken, ders biraz uzadı. Daha önceki haftalara bakacak olursak o an itibarıyla dersin bitmiş olması ve bizim Cuma hazırlıklarını tamamlamış olmamız lazım. İhtimal yine böyle olduğunu düşünen Cevdet Ağabey, biz ders esnasında iken kapıyı açtı, salına salına salona girdi ve Hocaefendi ile göz göze geldi. Ya arkasını dönecek kapıyı kapatıp çıkıp gidecek ya da kovulduğu dergâha, kovan insanın bakışları önünde girecek. Müthiş bir ikilem ve saniyeler içinde karar vermesi lazım. Bu ikilemin içinde kalmasını istememiş olacak ki Hocaefendi hemen yumuşaklardan yumuşak şefkatli bir babanın oğluna seslendiği bir ses tonu ile “Gel Cevdet Efendi, sen de otur şuraya.” dedi ve ders halkasında var olan bir boşluğu gösterdi.

Bitti. Evet, her şey bu iki cümleyle bitti ve hiçbir şey olmamış, böyle bir küskünlük, kovma, ayrılık yaşanmamışçasına Cevdet Ağabey Beşinci Kat’a geri döndü. Belki içeride ikilinin konuşmaları olmuştur. Bunu bilmiyorum. Bildiğim ve gördüğüm şey, mutfakta yemek kepçesini Barbaros Bey’den yeniden devralması ve hayata kaldığı yerden devam etmesi.

BURDUR YAKALANMASI ÖNCESİ SONRASI

Çok uzunca ele alacağım bir konuya gireceğim. Tarihe tanıklığımı kendi perspektifimden değerlendireceğim. Hocaefendi 12 Eylül 1980 ihtilalinden bugüne, Sıkıyönetim Komutanlığı'nın arananlar listesinde. Nereden mi biliyorum? Bizzat şahidiyim. Otobüs garlarında, tren istasyonlarında fotoğrafı asılan arananlar listesinde, Hocaefendi'nin fotoğrafı da yer alırdı. Listede yer alan diğer isimler ise Türkiye'de askeri darbe teşebbüsünün gerekçesi olarak gösterilen sağ ve sol fraksiyonlara mensup insanlardı. Ne işi vardı onlar arasında diyebilirsiniz? Ne yapmıştı Hocaefendi? 1980 öncesi hayatında anarşiyi, kaosu destekleyecek beyan ve eylemleri mi olmuştu, sokak kavgalarına mı karışmıştı, adam mı öldürmüş, insan mı yaralamıştı? Ben bu sorular ekseninde ciddi bir tahlile girmek istemiyorum. 1980 darbesini öncesi ve sonrası ile birlikte okuyarak, izleyerek öğrenecekler için elimizde çok malzeme, yayımlanmış yüzlerce binlerce kitap, çekilmiş onlarca belgesel var. Merak edenler, daha derinlikli bilgiler almak isteyenler onlara müracaat etsin. Ben sadece Burdur hadisesini, yaşadıklarım ekseninde değerlendireceğim.

İzmir'den Ankara'ya taşındık ve daha önce bahsettiğim Bahçelievler'deki merhum Abdülkadir Akşit Ağabeyin kiraladığı dairede kalıyoruz. Ders okumalarımız bütün hızıyla devam ediyor. Yalnız bir şey dikkatimizi çekiyor; o da Hocaefendi'nin hemen hemen her akşam, birkaç kişilik bir grupla evden ayrılıp gece yarısı geri dönmesi. Nereye gittiğini tahmin etmek zor değil bizler için ama yine de sorduk; aldığımız cevap, evlerde talebe ve esnaflarla sohbet oldu. Tıpkı 1983 yılında Abidinpaşa'da Arif Hoca'nın bize yaptığı türden sohbetler bunlar. Cemaatin beslenmesi, moral motivasyonlarının yüksek olması adına önemli bu türlü birliktelikler.

Cuma günü derste bize "Bu akşam 6-7 saatlik bir yolculuğa çıkacağım. Pazar akşamı döner, pazartesi devam ederiz." dedi. Aslında gününbirlik seyahatleri için gideceği zamanı ve yeri söylemezdi bize. Belli ki bunu, şehir dışı uzak bir yere gideceği için söyledi. Cevdet Ağabey hukuk fakültesi imtihanları için İzmir'deydi. Talebelik psikolojisini de gösteren tatlı bir hatıra olduğu için yeri gelmişken anlatayım; biz dersten sonra Cuma

Hocam ile oturup hafta sonu planı yaptık. Cumartesi sabahı Pazartesi dersine hazırlanacak ve ardından Kâmil Şatır Abiyi ziyaret edecek, eskiden kaldığımız yerlere gidecek, Ulus'ta Urfalı Mehmet'in yerinde patlıcan kebab yiyecek, aynı şekilde Antep baklavası ve su böreği için Sıhhiye'de Hacı Baba'yı ziyaret edecek, nihayet akşam evde film seyredecektik. Biraz nostalji, biraz kaçamak.

Gece, Hakan, Naci Tosun Ağabey ve Dr. Mustafa Bey ile Hocaefendi yola çıktı. 1985 model yeni kasa füme bir Doğan araba ile. Gidecekleri yer Burdur imiş. Orada Merhum Mustafa Sungur Ağabeyin oğlu Muhammed Nur Sungur askerlik yapıyormuş, Hocaefendi onu ziyaret etmek istemiş. Muhammed Nur Kestanepazarı yıllarından Hocaefendi'nin talebeliğini yapmış bir isim.

Sonraları hem Hakan'dan hem de Naci Ağabey'den dinledim; araba Polatlı'ya geldiğinde teklemeye başlamış. Yani karbüratörü tıkalı araba misali, benzin bir gelip bir gidiyor tarzında bir arıza. Tamirciler bu arızaya ne isim veriyorlar bilmiyorum ama ben de yaşadım bu tür arızaları bazı arabalarımnda. İnip bakıyorlar, hangi ölçüde anlıyorlar arabadan bilmiyorum ama "Görünürde bir şey yok." deyip yola devam ediyorlar.

Naci Ağabey dedi ki bana bu hatırasını anlatırken; "Daha önceki yolculuklarımızdan hatırlıyorum, bu veya bundan küçük aksiliklerde Hocaefendi yola devam etmez geri dönerdi. Te'vil-i ehâdîste bulunur ve bir ikaz olarak değerlendirirdi. Sadaka toplardı, dualar ederdi. Ama bu defa araba defalarca öksürmesine rağmen -tabir Naci Ağabey'e ait- geri dönmedi. Hatta daha önceki bir seferde arabanın teybini açarken parmağı bir yere takıldı ve çizildi. Hafif de kan aktı. Geri döndü mesela. Nedendir bilmem, bu defa devam etti.

Hakan'a da sordum ben bu olayı. Dedi ki: "Polatlı'dan Burdur'a, Burdur'dan Isparta'ya kadar devam etti arabanın teklemesi. Isparta-Antalya arasında teklemedi. Dönüşte Burdur'a kadar tekledi. Hatta bir ara Nevzat Ayvacı Ağabey beş km kadar kullandı, değişen bir şey olmadı, tekrar bana verdi arabayı."

Nevzat Abiye de sordum bunu. "Evet dedi. Hocaefendi teklif etti bana 'Nevzat Bey sen kullansan' diye. 5-10 km kadar kullandım, arabadaki tekleme devam etti. Sürücü ile bir alakası yoktu arızanın. Bunun anlaşılması üzerine Hocaefendi bana 'Atı seyisine teslim et' dedi."

Her neyse, sabaha karşı Burdur'a Muhammed Bey'in askerlik yaptığı ocağa varıyorlar. Saat sabahın 7'si. Dr. Mustafa Bey Nizamiyeye gidip

ziyaret etmek istedikleri Muhammed Sungur Beyin adını veriyor. Planları şu, Cumartesi-Pazar hafta sonu izni varmış Muhammed Bey'in. Onu da alıp Pazar akşamına kadar birlikte olacaklar. Mesai sabah 9'da başlıyor. Daha iki saat var. Ya çarşıya gidip iki saat sonra gelecekler ya da mecburen orada bekleyecekler. Beklemeyi tercih ediyorlar. Bu bekleme esnasında Hocaefendi ve diğerleri arabadan dışarı çıkıyorlar nizamiye önünde. Kolay değil, sabaha kadar araba ile gelmişler. İnsan hava almak, şöyle bir gerinmek ister normal olarak.

Bu esnada uzaktan kendisine bakan bir insandan Hocaefendi şüpheleniyor ama yapacağı bir şey yok. Nihayet Dr. Mustafa Bey'in ricalarıyla Muhammed Hoca vaktinden önce geliyor. Sarılıp sarmaşıyorlar ve hep birlikte Burdur'da daha önceden tanıdıkları bir esnafın evine çat kapı kahvaltıya gidiyorlar. Gidiyorlar ama evde kimse yok. Evde kimse olmadığı gibi şehirde de olağanüstü güvenlik önlemleri dikkatlerini çekiyor. Meğer o gün Burdur'a hükümet sözcüsü Mesut Erez gelecekmiş. Bütün o olağanüstü hazırlıklar onun içinmiş.

Hocaefendi hem bu güvenlik tedbirleri hem nizamiyede şüpheli bakışlar atfeden adam ve belki de başka nedenlerle "Isparta'ya gidelim, Erdoğan Tüzün Beyin evinde kahvaltı yapalım." diyor. Burdur-Isparta arası yaklaşık 30-35 km. Gidiyorlar. Sungur Beyi de izni bittiğinde geri getiririz diye karar veriyorlar. Tam burada Hakan'ın söylediği şu söze kulak verelim: "Burdur çıkışında karşıdan gelen bir arabanın şoförü ile bir an göz göze geldik. Telsizle konuşuyordu. Onun polis olabileceği kanaati oluştu bende."

Nihayet Isparta'ya Erdoğan Ağabey'in evine varıyorlar ama orada da kimse yok. O zaman Hocaefendi "Yurda uğrayalım, bir abdest tazeleyelim, ardından Antalya'ya gidelim Nevzat Ayvacı Beyin evine." diyor. Yalnız hemen ilave edeyim, sadece Hakan değil Hocaefendi ve diğerleri de hem Burdur'da hem de Isparta'da takip edildikleri hissine kapılıyorlar. Antalya'ya gitme kararında bunun da etkisi olmuş olabilir. Neyse düşündükleri gibi yapıp Antalya yolculuğuna çıkıyorlar. Nevzat Ağabeyin evine vardıklarında bir başka sürpriz bekliyor onları; Nevzat Ağabey evde yok. Meğer o da -aşağıda anlatacağım üzere İzmir ve İstanbul'dan gelenler misali- Hocaefendi'nin Muhammed Nur Sungur'u ziyarete geleceğinin haberini almış ve Burdur'a gitmişler esnaftan bazılarıyla. Nevzat Ağabeyin evinin üzeri misafirhane. Evden anahtarı alıp yukarı çıkıyorlar. Arkadan Nevzat Ağabey, Antalya'dan Burdur'a beraber gittiği Harun Tokak

Hoca, Ramazan Keskin, Hasan Şahin ile geliyor. Ardından da diğer ekip?

Diğer ekip kim diyecek olursanız; nereden haber aldılarsa İzmir'den Hocaefendi'nin Burdur'a geleceğini öğrenen Gürbüz Paşa, Barbaros Kocakurt, Mustafa Başarı ve merhum Murat Kırımkan, İstanbul'dan da Ahmet Kara ve Behçet Akyar. Bunlar da iz sürerek kervana Antalya'da dâhil oluyor. Nevzat Ağabeyin misafirhanesinde yemek, istirahat, namaz derken ikindi oluyor. İzmir ekibi Antalya'ya gelirken Isparta'ya uğrayıp bir diğer askeri yanlarına alıyorlar; Bülent Olcay. İkinci namazından sonra Bülent Bey'in Isparta'ya, Muhammed Hoca'nın Burdur'a bırakılması lazım. Nevzat Ağabey: "Sungur'u biz bırakırız, siz kalın, istirahat edin." teklifini yapıyor Hocaefendi'ye. Kabul etmiyor Hocaefendi bu teklifi ve yola çıkıyor.

İzmir ekibi Isparta'ya Bülent Beyi, Hocaefendi ise Muhammed Nur Sungur'u Burdur'a bırakacak, sonra Baladız denilen mevkide buluşacak, belki biraz muhabbet edecekler; ardından Hocaefendi Ankara'ya, Paşa Ağabeyler de İzmir'e gidecekler. Ama hiçbir şey planlandığı gibi gitmiyor. İzmir ekibini, Isparta girişinde bulunan Sav kasabasına geldiklerinde polisler çeviriyor ve onları önce Isparta emniyetine oradan da gece 11'de Burdur Merkez Karakoluna götürüyorlar. Tabii ekiptekiler polisler tarafından neden tutuldukları, neden Burdur'a götürüldükleri konusunda hiçbir bir fikre sahip değiller. Ta ki Burdur Merkez Karakolunda Hocaefendi'yi görünceye kadar. Anlıyorlar ki Isparta'dan Antalya, Antalya'dan da Isparta'ya kadar takip edilmişler.

Hocaefendi ise Burdur'a giderken Karapınar mevkiinde akşam namazı için mola veriyor. Namaz sonrası yola devam edilecek ama araba yine teklemeye başlıyor. Yukarıda anlattığım, Hocaefendi'nin Nevzat Ağabey'e "Arabayı sen kullan." demesi bu arada oluyor. 5-10 km kullanıyor, değişen bir şey yok. Tekrar Hakan alıyor direksiyonu. Burdur'a yaklaşık 10 kilometre kala polisler önlerini kesiyor ve Hocaefendi'nin bindiği araba ile hemen peşinden gelen arabayı durduruyorlar. Hocaefendi şöyle anlatıyor hadiseyi: "Kontrol noktası öyle bir yerdi ki tam rampa çıkışının bitişi ve ötesinde ne var görmüyorsunuz." Polis geliyor arabaya, ehliyet ve ruhsat demeden, Naci Ağabey ve Dr. Mustafa Bey'e kimliklerini çıkartma fırsatı dahi vermeden "Tamam bu" diyerek bir işaret veriyor.

İşte o anda birdenbire nereden çıktığı belli olmayan resmi ve sivil üç-dört araba çevirme yapıyor. İçlerinden çelik yelekli, ellerinde otomatik silahlar olan 20-25 adam çıkıp çevrelerini sarıyor. Hocaefendi'yi araba-

dan indirip silahları üzerine doğrultuyorlar. Onlar “Kıpırdamayın vururuz.” sesleri eşliğinde arabadan iniyorlar. Hocaefendi kendinden gayet emin ve sert bir şekilde karın boşluğuna dayanan silahın namlusunu eliyle iterek; “Ben şaki değilim; söyleyin nereye gideceksek gidelim.” diyerek polisi tersliyor. Tam bu arada bir başka zaman detaylarını yazacağım Cevşen hadisesi yaşanıyor. Hocaefendi arabadan inerken Cevşen’ini, oturduğu koltuğun altına doğru bırakıyor. Hocaefendi polis arabasına, bir polis de Hakan’ın arabasına biniyor. Nevzat Ağabey’in arabasını da aralarına alarak kabile halinde Burdur’a gidiyorlar.

Bu arada Harun Hocaların içinde bulunduğu ve Ramazan Ağabeyin kullandığı araba, öndeki iki araba ile aralarında mesafe olduğu için biraz geri kalıyor. Böyle olunca onlar çevirme yerine biraz geç geliyorlar. Bakıyorlar ki orada çevirme var, çevrilen arabalarla ilgileri yokmuş gibi yollarına devam ediyorlar. Zaten yakalanma haberini çevreye duyuranlar da onlar. Hocaefendi’yi yakalayan ve böğrüne otomatik silahları dayayan polislerin kötü niyetli insanlar olduğunu Hocaefendi’den duydum, hem de kaç defa. İki delil var bu konuda. İkinci araba arkada olmasa ve peşi peşine gelmeselermiş Hocaefendi’nin bulunduğu arabayı durdurduklarında vurmayı düşünüyorlarmış. Bunu açıkça ifade etmişler. İkinci delil ise aşağıda anlatacağım üzere “İzmir’de serbest bırakılacaklarını bilseydik, onları Burdur’da tarardık.” demişler. Türkiye’yi, devleti, derin yapıları, devlet ile bu derin yapılar arasındaki ilişkileri, devlet-mafya münasebetini bilen insanlar için şaşırtıcı değildir sanırım bu denilenler.

Yukarıda ifade ettiğim gibi belli bir müddet sonra Hocaefendi’yi polisler tek başına kendi arabalarına, arka koltuğa alıyorlar ve iki yanına kalaşnikof tüfeklerini dokunduruyorlar. “Kıpırdarsan vururuz” diye de tehdit ediyorlar. Hakan’ın kullandığı arabaya ise bir polis biniyor ve Burdur’a gidiliyor. Onlar, bizim öndeki araba ile alakamız yok deseler de polisler ve MİT görevlileri inanmıyorlar. Çünkü Antalya’dan beri yakın takibe almışlar. Hocaefendi ve Nevzat Ağabey’i Merkez karakola; diğerlerini Gölbaşı karakoluna götürüyorlar.

Anlaşılan Burdur’dan itibaren ekipler Hocaefendi’ye fiziki takip uyguluyorlar ki daha sonra öğrenildiğine göre MİT, Isparta ve Antalya’da yakalama operasyonu düzenlemek istemiş ama her iki ilin emniyeti de “Bizim elimizdeki arananlar listesinde bu isim yok, hayır biz yapmayacağız!” demişler. İlginç, tren istasyonlarında, otobüs garajlarında arananlar listesinde boy boy fotoğrafları olan insan, Emniyet’in listesinde yok. Anlamak

gerçekten zor. Aslında bu detay “Neden Burdur?” sorusunun da cevabını veriyor. Çünkü Burdur Emniyeti MİT ile ortak operasyon yapmayı kabul lenmiş. Nitekim Merkez karakolda iken polislerin “Altı yıl kaçtın ama yakalamak bize nasipmiş Hoca!” demeleri ve fotoğraf çektirmeleri bunun göstergesi olarak değerlendirilebilir. Hasılı takvim yaprakları 11 Ocak 1986 Cumartesi gününü gösterdiğinde oluyor bütün bunlar.

Şimdi karakol hikâyelerine geçebiliriz.

BURDUR MERKEZ VE GÖLBAŞI KARAKOLU

Eskiden Gediz Emniyetinde çalışan Haluk Bey, Cundullah'ın akrabası ve Burdur Merkez karakolunda görevli. Hocaefendi'nin nezarete konulduğu, tuvalete gittiğinde kapısının açık bırakıldığı, elini pamuk ya da kâğıt mendil çıkartmak için cebine attığında başındaki polisin "Sen ne yapıyorsun?" dediği bir zeminde Haluk Bey, çok civanmert bir davranış sergileyip Hocaefendi'nin ve oraya getirilen diğer kişilerin arkasında duruyor. "Biraz sonra kendi ellerinizle çıkaracaksınız." diyor mesai arkadaşlarına. Mustafa Başarı'nın anlattığına göre gece 1-2 gibi Haluk Bey taze ekmek, helva, peynir türü yiyecekler getiriyor yemeleri için.

Hocaefendi'den dinlemiştim; "Tualete gittiğimde polislerden birisi de bana nezaret eder ve tuvalet kapısının önüne geldiğimde küstahça ve çok yüksek perdeden bir sesle "Hoca! Kapıyı açık tut." derdi. "Yahu ihtiyaç gidereceğim." dediğimde "Emir böyle" diye cevap verirdi. Şimdi bu şartlar altında Haluk Bey yukarıda anlattığım tutumlarıyla tabii ki bir can simidi gibi gelmiştir insana. Size de öyle gelmiyor mu?

Bu arada Ankara cephesinde ciddi bir hareketlenme varmış. Varmış diyorum çünkü şahidi değilim, sonradan öğrendik bütün bunları. Hocaefendi'nin Burdur'da yakalandığı haberi Ankara'ya bomba gibi düşmüş. Millî Eğitim Bakanlığında üst düzey bürokrat olarak çalışan Ekrem Bedük, Emniyet Genel Müdürü olan ağabeyi Saffet Arıkan Bedük'ün evine gidiyor haberi alır almaz gece yarısı. Ağabeyi onu görünce "Fethullah Hoca için geldin değil mi? Haberim var. Telefon ettim, kılına dokunmayacaklar." diyor. Saffet Arıkan'ı tanıyanlar, Özal'ın direktifleri olmasaydı onun bu tavrı sergileyecek kişiliğe sahip olmadığını söylerler. Onun ne kimliği ne hayatı ne de kişiliği hakkında bir bilgim yok. Dolayısıyla doğrudur-yanlıştır diyebilecek bir bilgiye sahip değilim. Fakat bu vakayı doğrulatmak için müracaat ettiğim ve Saffet Arıkan Bedük'ü de tanıyan birisinin ısrarlı vurguları, bu değerlendirmeyi tarihe mal etmeye sevk etti beni.

ANAP Bilecik Milletvekili Recep Kaya, Başbakan Turgut Özal'ı haberdar ediyor. Rivayet o ki gece yarısı yatağından kaldırıyor. Mehmet Necat Eldem Adalet bakanı o zaman. Özal onu arıyor. Konya Milletvekili Meh-

met Keçeciler devreye giriyor. Zira İstanbul ve Ankara başta olmak üzere cemaatten insanlar, Ankara'da milletvekilleri ve üst düzey bürokratlar olmak üzere tanıdıkları herkesi gece yarısı arıyor ve hadiseye müdahale etmelerini istiyorlar. Gece 11 gibi Isparta'dan Burdur Merkez Karakoluna getirilen Mustafa Başarı Bey diyor ki: "Sabaha kadar telefonlar susmadı. O kadar çok telefon geldi ki, kısa süre önce: "Seni yakalamak bize nasipmiş!" diyen, fotoğraf çektiren, üst perdeden konuşan o polisler yelkenleri suya indirmiş ve bu telefon trafiği karşısında ne yapacaklarını bilmez hale gelmişlerdi. Bu telefonlardan sonra Hocaefendi'yi nezaretten çıkardılar, bir odaya koydular.

Sabah olduğunda sıra savcılık ifadelerine geliyor. Karakol ifadeleri Nevzat Ağabey'in beyanına göre gece saat 1 gibi bitmiş. Hadisenin üzerinden 35 yıl geçtiğine göre ifade tutanakları halka açık. İsteyen okuyabilir. Ben Hocaefendi'den dinlediğim bir şeyi anlatayım; "Neden kaçtın?" diye sormuş polisler. Hocaefendi de: "Bir kere arandığım hiç inanmadım. Kaç kişiye de sordurdum. İkincisi, benim bulunduğum yere birkaç defa baskın yaptı polisler. Bu baskınların hepsi de benim oradan ayrılmamın hemen akabinde gerçekleşti. Böyle olunca ben 'Allah benim yakalanmamı istemiyor.' diye bir mana çıkarttım ve hayatıma devam ettim." diye cevap vermiş. Bunu duyan polislerden birisi biraz da küstah bir edayla: "Oo peygamberlik!" demiş. Bunun üzerine Hocaefendi çok öfkelenmiş ve sert bir dille: "İnsan hayvandan daha aşağı bir mahluk mudur ki böyle düşünüyorsunuz. Arıya bile ilham eden Allah, kâinatın en şerefli varlığı olarak yarattığı insana ilhamda bulunamaz mı? Hadiselerin diliyle ona yol gösteremez mi?" demiş ama durmamış devam etmiş: "Hem ben bu memlekete sizin gibi onlarca, yüzlerce polisin yaptığı hizmetten daha fazla hizmet ettim. Anarşiye, kaosa karşı durdum, ülkenin birlik ve beraberliğine, nizamına hizmet ettim." çıkışında bulunmuş. Bunu duyan polislerden birinin verdiği cevap çok manidar: "Haklısın Hoca. Ama kaçtığın için şimdi komünistlerle aynı kefedesin!"

Bu satırları kaleme aldığım sıralarda, te'yid için bazı sorular sordüğümde daha önceden duymadığım bir şey daha söyledi Hocaefendi: "Karakolda bizi sorguya tâbi tutan sivil polislerden birisi, Altunizade FEM baskınında da varmış. Bana 'Sen o gün nereye saklandın?' diye sordu. Çünkü karşıdaki Marmara hastanesinin çatısından beni balkonda gördükten sonra, operasyona başlamışlar. Gelip bulamadıklarında da çok şaşırılmışlar. O arada çok akılsızca bir şey daha dedi bana. 'Perdenin arka-

sındaydın değil mi?’ Aradan üç yıla yakın bir zaman geçmiş, çözememişlerdi benim nereye saklandığımı. Hınçla doluydu bana karşı. Bu kadar hınçlı olmasının nedeni veya nedenlerinden biri bu olabilirdi.”

Sabah karakolda bunlar olurken geceden haberi alan birçok insan Burdur’a gelmeye başlıyor. Bunlardan hatırlayabildiklerim; İstanbul’dan gelenler Mehmet D, Sadettin Başer, Hacı Kemal Erimez ve Avukat Muhammed Özkan Ağabeyler; İzmir’den Yusuf Bekmezci, Avukat Nejat Bey ve R.S; Antalya’dan Hocaefendi’yi çok eski yıllardan tanıyan Burdur’da sağlık müdürlüğü yapan Dr. Hüseyin Rençber Beyler ve nereden geldiğini bilmediğim K.D. Yalnız, İzmir’den Yusuf Ağabeyler geldiğinde Hocaefendi İzmir’e hareket etmişti. Onlar bunu öğrenir öğrenmez hiç vakit kaybetmeden İzmir’e geri dönmüşler.

Bunları nasıl hatırlıyorsun diyeceksiniz ihtimal, çünkü ben de oradaydım. Hadisenin Ankara ayağını göstermek açısından, bunu da kısaca anlatayım. Biz o gece daha önceden ayarladığımız bir filmi, salonda hep beraber izliyoruz. Beri tarafta da Halit Esendir ve bazı büyük ağabeyler, Antalya’da Halit Ağabeyin Elvan dershanesinin kız şubesi konusunda yüksek sesle tartışıyorlar. Cuma Hocamın hatırladığı kadarıyla tartışma sonunda Halit Ağabey “Siz benim 10 sene arkamdan geliyorsunuz.” demiş.

Sabit bir telefon var diğer odada. Defalarca çalmış ama gerek bizim filmin akışına kendimizi kaptırmamız gerekse salonun bir kenarından zaman zaman harareti yükselen konuşmalardan dolayı duymamışız telefonun sesini. K.D. Ağabeymiş meğerse arayan ve durumdan haberdar etmek istiyormuş bizi. K.D. Antalyalıdır, ihtimal o gün itibarıyla oradaydı. Geleceğini haber alınca, Yurt müdürü Kâzım Tekkoyun Bey ile gitmiş Hocaefendi’yi görmeye.

İlerleyen saatlerde merhum Abdülkadir Ağabey salona girdi hışımla. Oldukça üzgün ve kısmen de öfkeli. “Siz burada film seyredin, kendi aranızda tartışın, Hocaefendi yakalanmış.” dedi. Bu söz bomba gibi düştü evin ortasına. Hiç beklemediğimiz bir şeydi bu. Herkes şok olmuş ne diyeceğini ne yapacağını bilmez bir haldeydi. İsmail Büyükçelebi, Kemaleddin Özdemir, Abdülkadir Akşit Ağabey müthiş bir telefon trafiği başlattılar. Kimleri arıyorlar bilmiyorum ama sürekli telefondalar. Biri bırakıyor, diğeri alıyor. Ben de bu arada Mehmet Cavlı’ya gittim Küçük Salih ile beraber. Üst düzey tanıdıklarına ulaşması ve yapabileceği bir şey varsa yapmasını rica için. Bu arada arkadaşlar kendi aralarında Cevşen,

Salatu't-Tefriciyye veya başka dualar dağıtmışlar, kendi aralarında okuyorlar.

Gece yarısı eve geri döndüğümde o an bizimle beraber olan Cundullah, bir akrabasının Burdur'da komiser olduğundan bahsetti. "Hocaefendi iki günlüğüne gittiği için yanına elbette iki günlük ilaç ve birkaç parça çamaşır almıştır hem ilaç ve çamaşır alalım hem de belki o komiserin yardımı olur." diye Burdur'a gidelim teklifini yaptık İsmail Hoca'ya. "Tabii ki gidin!" dedi. Araba bulmam lazım. Hasan Kutlutaş ve Merhum Ekrem Güzel Ağabeylere telefon ettim arabalarını ödünç almak için. Hasan Ağabey'e ulaşamadım. Ekrem Ağabey ise: "Arabam yolda kalır, uzun yola çıkacak kadar sağlam değil, güvenemiyorum." cevabını verdi. İlerleyen günlerde araba isteğimin arka planını öğrenince "Keşke verseydim de yolda kalsaydı!" dediğini hatırlıyorum merhumun. Samimi candan içten bir insandı.

Küçük Salih'in kullandığı, İsmail Hocanın tasarrufunda olan Peugeot marka araba ile üçümüz gece saat 3 sıralarında yola çıktık. Yollar buzlu ve karlı. Neyse sağ salim sabah 9 gibi Burdur'a vardık. Merkez karakolunu bulduk. Hakan'ın ve Paşa Ağabey'in arabasını karakol önünde gördüğüm an içim burkuldu. Şu satırları yazarken o burukluğu bir kez daha hissettim. Karakol etrafında dolaşıyoruz. Bir fevkaladelik olduğu besbelli dışarıdan. Benim Tavşanlı'dan bildiğim ve gördüğüm, bir polis hatta polis bile değil bekçi karakol kapısı önünde nöbet tutardı. Resmi ve polis olduğunu tahmin ettiğim birçok sivil insan var karakol önünde. Biri girip biri çıkıyor. Burdur küçük yer. Gelen geçen, uzaktan karakolu seyreden bizlere bakıyor. Yabancıyız çünkü. Bu arada K.D'yi gördüm karakolun biraz uzağında. O da uzaktan bakıyor. Yanına gittik, kimseyi almadıklarını söyledi.

Ne yapacağız o zaman? Şöyle karar verdik, Cundullah'ın akrabası o karakolda çalışıyor. Cundullah, Hocaefendi'nin ilaç ve eşyalarını alsın, akrabasını ziyarete gelmiş gibi yaparak girsin. Biz de Küçük Salih ile beraber Dr. Hüseyin Rençber'in evine gidelim. Öyle yaptık. Dr. Hüseyin Bey'i ben tanımıyorum ama eskilerdenmiş. O da teşebbüs etmiş, "Ben Hocaefendi'nin doktoruyum." demiş ama almamışlar onu. Her neyse biz gelişmeleri o evden takip ediyoruz. Bu arada İstanbul'dan Mehmet D. ile Sadettin Başer Beyler geldi. Karakola yemek gönderildi bu arada o evden. Ben bir iki defa dışarı çıkıp karakol etrafında sabahki gibi dolaşıp sonra eve geri döndüm. İkinci namazı kılmıştık ki bir haber geldi, Hoca-

efendi'yi İzmir'e götüreceklermiş diye. Evde kaç kişi isek hepimiz arabalarımıza binip hızlıca karakolun önüne gittik. Hocaefendi'nin karakoldan çıkışını ve arabaya binişini görmedik ama arabada oturduğunu gördük. Beş-on dakika sonra araba hareket etti. Biz de Burdur çıkışına kadar uzaktan takip ettik. Renault marka beyaz bir araba idi. 3 tane sivil polis vardı. Arkadan Hocaefendi'yi saçı başı dağınık bir biçimde görünce duygulanmamak elde değildi. Sadettin ve Mehmet D. Beyler İzmir'e kadar devam kararı aldılar, biz geri dönelim dedik ve Dr. Hüseyin Abinin evine geri döndük.

Bu arada Gölbaşı karakolunda tuttukları diğer kişileri de saldırdılar. Hakan, Paşa Ağabey, Mustafa Başarı İzmir'e hareket etmişler çıkar çıkmaz. Dr. Bey'in evine geldi onlardan üçü; Ahmet Kara, Behçet Akyar ve Naci Tosun. Bir bayram havası oldu onlar eve gelince. Kucaklaştık, ağladık. Hiç unutamadığım bir şeyi paylaşayım burada, Ahmet Kara akşam namazını kıldırdı. İlk rekâta okuduğu ayetlerde "la yekellifullahü nefsen illa vüсахâ", ikinci rekâta ise "ve ma Muhammedun illa resûl" kısmında hıçkırma hıçkırma ağladı. Özenle seçilmiş ayetlerdi bunlar. Zira ayetlerin muhtevası, ayetlerin verdiği mesajlar ile birebir uyum içindeydi.

BURDUR SONRASI İZMİR

Ne olmuş İzmir’de? İzmir Emniyeti’nde ifadesini almışlar Hocaefendi’nin. Avukat Muhammed Emin Özkan Bey refakat ediyor Hocaefendi’ye. Özkan Bey, Necip Fazıl’a da avukatlık yapmış birisi. Sorgulama iki saat kadar sürmüş ve ardından...

Burada iki rivayet var. Birincisi; İzmir dışına çıkmak şartıyla kendisini serbest bırakmışlar. İkincisi, Burdur Emniyeti’ne kızmışlar, “Neden getirdiniz bu şahsı?” diye. Onlar da “Sizin arama listenizde.” demişler. İzmir ise “Bizim listemizde yok.” diye ısrar etmiş, bununla birlikte göstermelik bir sorgulama yapılmış ve ardından İzmir’den ayrılması ricasında bulunmuşlar.

Burada durup şunu söylemek zorundayım; İzmir’in “Biz seni aramıyorduk, arananlar listesinde yoksun.” demesine ben inanmıyorum. Tarihi ve resmi kayıtlarla biliyoruz ki 1980 ihtilalinde gözaltına alınacaklar listesinde Hocaefendi de vardı ve bu sebeple Bozyaka’ya baskın yapılmıştı. Bulunamayınca da kaçak durumuna düşmüş ve Hocaefendi’ye karşı önyargılı tutumu ile bilinen dönemin tugay komutanı Tuğgeneral Hayri Terzioğlu onu arananlar listesine koymuştu. İlerleyen yıllarda, Faruk Mercan’ın Fethullah Gülen kitabında verdiği bilgiye göre, Milli Güvenlik Konseyi Genel Sekreteri Orgeneral Haydar Saltık’ın yardımcısı Tuğgeneral Hasan Sağlam’ın bu arama emrini kaldırması için Terzioğlu’nu aradığı, bu arada tümgeneralliğe terfi eden Terzioğlu’nun Gülen’e karşı tutumunda bir yumuşama olmadığını biliyoruz.

Kaldı ki Türkiye gibi Osmanlı’dan kalan bir geleneğe sahip olan devletin, bürokratik alanda bu kadar ciddiyetsiz bir iş yapacağına ve “Biz seni aramıyorduk.” diyeceklerine ihtimal vermiyorum. Bu noktada Hocaefendi’nin salınmasında Başbakan Özal başta olmak üzere Ankara’nın talimatlarının rol oynadığını söylemek daha doğru bir yorum olur. Ankara’nın yoğun siyasi baskılarından yorulan İzmir’deki yetkililer de daha fazla başlarını ağrıtmamak için böyle bir hakları olmamasına rağmen İzmir dışına çıkılmasını şart koşmuş veya rica etmiş olabilirler.

Hocaefendi kabul etmiş İzmir dışına çıkmayı ve istikamet olarak İstanbul’u belirlemiş. Nitekim polisler de Manisa Sabuncubeli yokuşuna kadar

Hocaefendi'ye eşlik etmişler. Bunu anlatırken demişti ki Hocaefendi: “Annem İzmir'deydi. Polisler Sabuncubeli'nde ayrıldıktan sonra geri döneyim, annemin elini öpeyim diye düşündüm. Sonra verdiğim sözden dönmek anlamına geleceği için vazgeçtim.”

O gün İstanbul'a gidiyor Hocaefendi; ertesi günü de Ankara'ya geldi. Hepimiz çok sevindik. Sevindiğimiz asıl nokta takipsizlik kararının verilmesiydi. Ortalama 6 yıl denir de, doğrusu 5 yıl 4 aylık bir serüven son bulmuştu. Artık gasbedilen özgürlüğünü geri almıştı Hocaefendi. Serbest hayata kaldığı yerden devam edebilirdi. Nitekim etti de. Türkiye'nin her tarafından gelen misafirlerini ağırladı açık mekânlarda. Sohbet etti onlara. Birçok il ve ilçeye, oralarda bulunan hizmet kurumlarına ve arkadaşlarına ziyarette bulundu. Ayrı bir başlık halinde ele alacağım üzere, hacca gitti. Ama çile ve ıstırabı son bulmamıştı. Hac için kutsal topraklarda bulunduğu sırada, Diyarbakır'da açılan bir dava ile hakkında giyabi tutuklama kararı çıkartıldı, ülkeye kaçak yollardan girdi ve davası İzmir Devlet Güvenlik Mahkemesinde görülmeye başlandı. Burdur sonrası serbest kalmasıyla, Diyarbakır davası nedeniyle hakkında arama emri ve giyabi tutuklama kararı verilmesi arasında sadece yedi aylık bir süre vardı.

Bu arada Merhum Hacı Kemal Ağabey'in, Başbakan Turgut Özal'a ulaşılması konusunda büyük gayretleri olduğunu sonradan öğrendik. Hocaefendi bunu defalarca anlatmıştı minnet, takdir ve teşekkürlerini ifade sadedinde.

Burdur'u kapatırken kısa kısa bazı notları ilave edeyim: Hocaefendi birçok defa anlattı bu Burdur hadisesini. Benim o anlatımlarda dikkatimi çeken ve not aldığım birkaç husus var. Bunlardan birincisi daha önce anlattığım gibi Cundullah'ın Hocaefendi'nin ilaçlarını ve yedek elbiselelerini vermek için karakola girdiğindeki hissiyatı. O 1976 yılından itibaren Bozyaka talebesidir. İlkokulu bitirir bitirmez yurda gidenlerden. Boyu da 1,60 civarındadır. Çok sevinmiş Hocaefendi Cundullah'ı görünce ve “Bacak kadar çocuk ama vefa” demiş içinden. Kendi ifadesiyle devam edeyim: “Orada Cundullah'ı görünce, elhamdülillah, beni de arayan soran varmış dedim.” Neden böyle dedi bilmiyorum. Vefa ekseninde beklentisi olduğu insanları orada veya sonrasında görmediği için mi bilemiyorum. Benim tahminim, gerek kaçak olduğu altı yıl içinde gerekse Burdur sonrası serbest hayata geçtikten sonra, kendisini aramayan yakınlarına yönelik bir serzenişti bu.

Bu tahminimin altı boş değil. Şöyle ki bu türlü serzeniş içeren konuşmaları Hocaefendi'den, hem de aynı mevzuu anlatıp aynı örneği verirken birkaç defa duydum. Bunları duyduğum zemin ise -ki bu bana tahminimin altı boş değil dedirten nokta- ya kadroda bulunan ve Hocaefendi'yi çok eski yıllardan beri tanıyan kişilerin toplantıları ya da Ankara, İstanbul, İzmir gibi büyük şehirlerden gelen esnaf kişilerin katıldığı sohbet ortamları. Zira -yine kaç defa kendisinden duydum ama hiçbirisinde isim vermedi- askeri yönetimin iş başında olduğu 1983'e kadar kendisine yönelik yapılan aramalar ve fiziki takipler çok yoğunmuş. Bu sebeple çok sık yer değiştirir, değiştirdiği yerleri de birkaç kişiden başkası bilmezmiş. İşte bu süreçte çok eskiden beri tanıdığı ve kendisini misafir edeceğini düşündüğü, samimiyetinin olduğu kişilerin evlerine çat kapı gittiği de olurmuş. Bazıları bundan mutlu olup elinden gelen her şeyi yaparken bazıları da "Benim başıma iş çıkartmadan bir an önce git." tavrı sergilemiş. Mesela, evinin perdelerini sıkı sıkıya kapatma, gündüz vakti bile olsa açmayın deme, caddeye bakan odası varsa ışıkları çok erken vakitlerde kapatmalarını isteme vs. Tabii Hocaefendi hassas insan. Kaldı ki hassas olmasa bile bu türlü davranışları başka türlü yorumlamak mümkün değil. İhtimal diyorum ben şimdi, bu serzenişleri yaptığı ortamlarda o insanlar vardı ve onlara üstü kapalı mesaj veriyordu Cundullah'ın Burdur'a karakola gelmesi misali üzerinden.

İkincisi; Burdur'dan İzmir'e giderken yolda namaz için mola vermişler. Bunu da Hocaefendi anlattı. Hocaefendi mola yerinde akşam namazını kılıp arabaya doğru yöneldiğinde polislerden biri yaklaşmış, "Size bir daha bu kadar yakın olamam, böyle sizi yalnız yakalayamam. Müsaade ederseniz elinizi öpeyim." demiş. Bir diğeri oğlunun eğitimi adına maddi sıkıntıda olduğu için "Yardım edebilir misiniz?" demiş. Hocaefendi daha sonra o kişinin çocuğu için burs bulunmasına yardımcı olmuş.

Üçüncüsü; Özal'ın ve Özal hükümetinin devreye girmesi ile hadisenin bu şekilde sonlanmasını MİT ve ihtimal Askeriye'den bazı kesimler hazmedememiş; hatta onur meselesi yapmışlar. Birkaç sene sonra Hürriyet gazetesinin başlattığı irtica kampanyasının bununla alakalı olduğu ve bunun, devletin o kurumları ya da derin yapısının veya ihtilal konseyinin Burdur'a karşılık intikam operasyonu olduğunu düşünenler de var.

Dördüncüsü; kaybolan ve bulunan Cevşen. Bunu müstakil olarak ele alacağım.

Beşinci olarak da Selman Hocamın çok iyi hatırladığı ve yaptığı ilaveyi

aktarayım: Burdur yakalanma hadisesi dönüşünde, ders için yerlerimizi aldık her zamanki gibi. Hadisenin detaylarını çok merak ediyorduk. Önce bir kahve istedi Hocaefendi ve ardından hadiseyi kendi perspektifinden anlatmaya başladı. Sözlerini şöyle tamamladı: “Karakolda şöyle düşündüm. Demek ki buraya kadarmış. Zaten hizmette bana bağlı iki iş var yaptığım. Biri, Sızıntı’ya makaleler yazıyorum. Artık onu da yetişen arkadaşlarımız yazar. İkincisi arkadaşlarla ders okumaya başlamıştık. Fakültelerini ve işlerini bırakıp gelmişlerdi. Şimdi okuduğumuz dersler de yarım kalacak. Fakat Abdullah Aymaz’ı arar, ders halkasını da ona takip ettiririm. O da aksamaz. Diğer hizmetler ise bana bağlı değil vazifeli arkadaşlar işleri yürütür.”

Evet hatasıyla savabıyla bir devir daha kapanıyor böylece. Daha önce de ifade ettiğim gibi hem Hocaefendi hem de Hizmet için yeni bir kapı açılıyor. İnanıyorum ki yakın veya uzak gelecekte Hizmetin tarihçesini kaleme alacak kişiler, Burdur’u bir kırılma ve dönüm noktası olarak bir yere koyacaklardır. Ben böyle inanıyorum. Burdur, tıpkı 1990’larda Orta Asya açılımı, 1994’te Gazeteciler ve Yazarlar Vakfı’nın kurulması, 2000’li yıllarda yurtdışında kurumsal planda gerçekleştirilmeye başlanan diyalog faaliyetleri gibi Hizmet hareketi için takvim başı olabilecek bir hadisedir. Zaten böyle düşünüp inandığımdan o kalemlere malzeme vermek için Burdur hadisesinin benim perspektifime yansıyan boyutunu uzunca kaleme aldım. Umarım hayırlara vesile olur.

CEVŞENİN KAYBI VE BULUNMASI

STV'nin "Sır Kapısı" diye bir programı vardı. Bu programda sebep-sonuç ilişkisi ile açıklanması imkânsız yaşanmış hadiseler ekrana taşınırdı. Program sorumlularından biri ve aynı zamanda dönemin STV genel Müdür Yardımcısı Rıdvan Kızıltepe'ye sordum "O olaylar yaşanmış hadiseler miydi yoksa masa başında yazılan senaryolar mı?" diye. Bana: "Hepsi yaşanmış olaylar. Yalnız hadisenin aslına ve doğruluğuna hiç dokunmadan araya bazı şeyler ilave ediyorduk senaryo aşamasında. Çünkü hadise 7 dakikada bitiyordu. Bazen de aynı tip hadiseleri bir senaryoda birleştiriyorduk. Fakat hepsinde de doğruluk esastı ve hikâyenin özüne dokunulmuyordu." diye cevap verdi bana.

Hatırlıyorum, takdir edenler olduğu kadar tenkit edenler de oldu bu programı. Hele cemaatin Türkiye'de düşmanlaştırılması ve terör örgütü ilan edilmesinin akabinde, bu programı müstakil olarak ele alıp ezoterik, eklektik, batını yaftalamalarına delil olarak sundular. Halbuki kendi hayatınıza ve çevrenizde yaşanan hadiselere dikkatli bir gözle baksanız nice şeyler vardır ki sebep-sonuç ilişkisi ile açıklanamaz. Evet, kâinatta kozalite esastır. Allah'ın kevnî kuralları bu esas üzerine kuruludur. Bunu inkâr eden yok. Bununla beraber şu da bir gerçek ki rastlantı, tesadüf diye geçiştiremeyeceğimiz nice hadiseler vardır ki bunlarda kozalite prensibini bulmak imkânsızdır.

Lafı uzattım farkındayım ama aşağıda anlatacağım hadise tam da böyle bir şey. Sebep-sonuç ilişkisi ile izahta zorlanacağınız hatta izah edemeyeceğiniz bir gerçeklik. Hadisenin şahitlerinin hepsi de hayatta. Zaten bu satırları bitirir bitirmez kendilerine de gönderecek ve atladığım, yanlış hatırladığım bir yer var mı diye soracağım.

Daha önce bir cümle ile değinmiş ve "Ayrı bir başlık halinde anlatacağım." demiştim. Hocaefendi Burdur'da polisler arabayı çevirdiğinde ilk iş olarak Cevşen'ini oturduğu koltuğun altına bırakmış. Neden? Bir dua mecmuası değil mi o? Bir Hocanın böylesi bir dua mecmuasını okumasından daha tabii ne olabilir ki? Kanunen yasak mı onu okumak ve taşımak? Bu sorular geliyor değil mi aklınıza? Benim de geldi ve "Neden?" sorusunun cevabını Hocaefendi'ye sormadan beklemeye başladık. Zaten

o da farkındaydı bunu anlatırken ve hemen cevabını verdi: “Mustafa Sungur Ağabeyin bana yazdığı bir dua, bir de “Bana ismen dua et.” diyen kişilerin isimlerinin yer aldığı uzunca bir liste vardı. Onun için sakladım. Onların da başına bir şey gelmesin diye.” O esnada bunu düşünebilmek hatta ilk önce bunu düşünmek ve ardından ani refleksiyle Cevşeni koltuğun altına bırakmak bana göre farklı açılardan değerlendirilebilecek önemli bir davranış modeli.

Bilenler bilir, Hocaefendi’ye çarşaf çarşaf dua listeleri gelir. İsim ve soy isimlerini yazar insanlar, “Dualarınızda bize de yer vermeniz, ismimizi velev ki bir defa bile olsa anmanız bize yeterli.” derler. Bazıları hastalıklarını sayarak şifa duası talebinde bulunur. 1980’li yılların ikinci yarısında benim en çok gördüğüm dua, şehitlik talebi üzerine gelirdi. Hocaefendi ise bu istekleri takdirle hatta çoğu zaman gözyaşları ile karşılaşmasına rağmen, her defasında onlara: “Bütün kalbiyle şehit olmayı isteyen kişiyi Allah, yatağında ölse bile, şehitler mertebesine ulaştırır.” hadisini hatırlatır ve ardından sağlık, sıhhat, afiyet-i daime, sıdk, sadakat ve ihlas ile hizmet etmeleri için dua edeceğini söylerdi. Dua ettikten sonra da o listeleri yırtmaz, çöpe atmaz bir yere gömdürürdü. 1990 yılında Erzurum vaazından dönüşte mola vermiştik kamyoncuların durduğu bir benzinlikte. Orada benim elime bir tomar kâğıt tutuşturdu Hocaefendi ve ofis olarak kullanılan küçük binanın arkasında kalan tepeyi işaret ederek orada bir yere gömmemi istemişti.

Neden böyle yapardı? “Toprağa atılan tohum misali” derdi ve bunu hem o insanlara saygının gereği olarak görür hem de fâl-i hayr sayardı. “Rasyonel teolojide bunun yeri yok!” diyerek itiraz edenleriniz hatta hafife alanlarınız çıkabilir. Doğrudur, rasyonel teolojide bunun yeri yok. Ama şunu unutmamak lazım, teolojide rasyonel olmayan başka birçok şey var. Teyemmümün gusül yerine geçmesinin rasyonel bir izahı var mı?

Devam edeyim, İzmir’de serbest bırakılmasının ardından Hocaefendi, Cevşen’i koyduğu yeri söyleyerek arabadan getirmelerini istiyor. Bulamıyorlar koltuğun altında. Hocaefendi “Hayır, ben kendi elimle koydum oraya, tekrar arayın.” deyince altını üstünü getiriyorlar arabanın ama bulamıyorlar. Bunun üzerine Hocaefendi geriye doğru gidip düşünüyor ve acaba Nevzat Beylerin evinde mi kaldı diye aklına geliyor. Nevzat Ayvaci’ya telefon ediyor bizzat kendisi. Bulamıyorlar ne Nevzat Ağabey ne de Ramazan Keskin Ağabey. Tekrar arabanın her tarafını didik didik ediyorlar. “Burdur’da karakol önünde iken polisler arabayı aramışlardı,

belki onlar buldu ve aldı.” diye düşünüyorlar. Bu ihtimal üzerine Burdur aranıyor, karakolda da yok. Bütün bunlar olurken biz Hocaefendi ile birlikte Ankara’dayız. Bu telefon görüşmelerinin ve olayın takibinin şahidiyim. 44 Fatiha okuduğumuzu hatırlıyorum sırf bu niyetle.

Nihayet bulunuyor o ısrarla aranan Cevşen. Meğer bu ısrarla aramanın başka bir gerekçesi varmış. Onu da söyleyeceğim yazının sonunda. Cevşen’in bulunma hikâyesi ise şöyle: Nevzat Ağabey’in dükkânına, Hocaefendi’nin Cevşen ile alakalı telefon edişinin üzerinden dört veya beş gün sonra Ramazan Bey gelmiş. Ramazan Bey daha önce anlattığım üzere, Burdur yolculuğuna üçüncü araba olarak katılan ve öndeki iki araba ile olan mesafesinden dolayı yol çevirme yerine biraz geç gelen, polislerin “Sen geç.” dediği arabanın sahibi. Arabasını yıkatmaya gitmiş bir gün. İç temizlik esnasında torpido gözünden bir Cevşen çıkmış. Bakmış, kendisinin değil, içinde isimlerin yer aldığı liste var. Nevzat Ağabey’e getirmiş “Buldum.” diye ama tabii ki şaşkınlık içinde. Nevzat Ağabey hemen Ankara’ya telefon etmiş. Artık kaldığımız evde kime söyledi ise müjdeli haberi Hocaefendi’ye verdiler. Nasıl sevindi Hocaefendi anlatamam. Hemen cüzdanından bir miktar para çıkartıp “Şükür kurbanı keselim.” dedi.

Evet; Sır Kapısı’nda anlatılan olaylar gibi dememin sebebi bu. Hocaefendi kendi bindiği arabanın ve kendi oturduğu koltuğun altına Cevşen’i saklıyor, Cevşen Hocaefendi’nin o süreçte hiç binmediği Ramazan Bey’in arabasının torpido gözünden çıkıyor. Bunu derken “Melekler taşıdı, gaybi bir el uzandı.” türünden metafizik bir anlam yüklemiyorum ama vakıa bu. Belki de birisi onu arabadan aldı, Ramazan Bey’in arabasının torpido gözüne koydu. Olamaz mı? Olabilir. Neden olmasın. Ama o birisi kim? İşte o bilinmiyor.

Gelelim bulunduğu zaman şükür kurbanı kesilen Cevşen’in Hocaefendi nezdinde neden bu kadar önemli olduğuna? Bu soruyu bu satırları kaleme aldığım günlerde yaptığım ziyarette sordum kendisine. Tarih 6 Haziran 2021. Dedi ki: “Cevşen benimdi ama onun içinde Mustafa Sungur Ağabeyin bana yazdığı dua vardı. O Cevşen’i benim nezdimde kıymetli kılan, kaybolduğunda da üzen o duaydı.” cevabını verdi.

ANKARA'DAN İSTANBUL'A TAŞINMA VE MİSAFİR AKINI

Burdur hadisesinden sonra Ankara'da fazla kalmadık. İstanbul'a, Altunizade FEM'e taşındık. Ankara'da kalabilir miydik? Hayır, kalamazdık. Çünkü Türkiye'nin dört bir yanından insanlar akın akın ziyarete gelmeye başladılar. Bahçelievler'de bir apartmanın en üst katında yer alan dairenin, bu misafir trafiğini karşılama kapasitesi yoktu. İvedik'de bulunan Samanyolu Koleji'nin üzerinde Hocaefendi'ye tahsis edilmiş ve bu türlü kalabalık misafirlerini ağırlayabileceği bir yer olsa da bizim yani talebeler için bir yer yoktu.

Hocaefendi Altunizade FEM'de daha önceden bir defa kalmış ve polislerin baskınına uğramış. Galiba 1983 yılı olsa gerek. Ondan sonra ikinci gelişiymiş. Bizim ise ilk gelişimiz ve aynı zamanda talebelik yıllarımızda en çok kaldığımız mekân. Aslında bize şöyle söylemişlerdi; Hocaefendi kışları İzmir'de Bozyaka ve Yamanlar'da, yazları da İstanbul Altunizade FEM ve/ya Fatih'te kalır. İlk yıl dedikleri gibi oldu. Ama ikinci yıl böyle olmadı. Hatta hatırlarım Yusuf Bekmezci, Mehmet Uslu, Köse Mahmut, Naci Şençekicer, Zeki Sakman, Hayati Yavuz, Mehmet Eldem, Muharrem Kalyoncu, Tahsin Şimşek, Fetin Kazancı gibi insanlar İzmir'e eskisi gibi gelmesi için davet ederlerdi Hocaefendi'yi. Hiç İzmir'e gitmedik değil gittik; Yamanlar'da kaldık ama ağırlık merkezi artık İstanbul ve İstanbul'da da Altunizade FEM idi. Bilmiyorum Hocaefendi'nin bu alışkanlığını değiştirmesinin altında ne vardı. Hacı Kemal Ağabey gibi kişilerin genelde İstanbul'da mukim olmaları ilk aklıma gelenlerden. Bir de Hocaefendi'nin insan, eşya ve mekânla farklı bir ilişkisi var. Kolay kolay terk edemiyor sevdiklerini. Hatırlıyorum, İstanbul'da beni odasına çağırdı ve "Arkadaşlara söyle, hazırlıklarını yapsınlar, İzmir'e taşınalım." dedi. Dedi ama tam bir ay sonra taşınabildik. Kolayca kopamadı Altunizade'den.

Garip gelebilir size bu ama böyle. Bunun değerlendirmesini yapabilecek ne bilgim ne de tecrübem var ama bunu yapabilecek olanlara malzeme veriyorum bu hatıralarımla. Mesela 17 yaşında ilk defa Erzurum'dan Edirne'ye gittiği zaman eşyalarını koyduğu tahta bavulu, yıllarca saklamış Hocaefendi ve o bavulu merhum kardeşi Sıbgatullah

Ağabey'e vermişti. Bundan daha eski bir eşyasını da bana verdi. Kurşunlu medreselerinde okurken kullandığı kalemtırışı bana verdiği. Altunizade'de idik, bir gün beni odasına çağırdı, Bond tipi çantasını gözümün önünde açtı ve oradan kırmızı renkli, oldukça eski bir kalemtırış çıkardı. "Bu benim Kurşunlu medreselerinde kullandığım kalemtırışımı, sana hediye ediyorum." dedi. M.D'nin kardeşi Hüseyin bir gün füme renkli Doğan arabayı garajdan kaçırmış ve kaza yapmıştı. Olaydan haberi olan Hocaefendi ne Hüseyin'e ne ağabeyine bir şey söyledi. Araba tamir edilip getirildi. Tamir sonrası ilk defa arabaya binmeden önce, kaputunu öptüğünü söyledi görenler bize. Dedim ya, eşya ile münasebeti farklı bir düzlemde. Bazılarının izahı üçüncü şahıslar adına zor.

Altunizade FEM, alt katında üniversite hazırlık kursu olan bir bina. Onun üst katı Hocaefendi için düzenlenmiş. Bir alt katında genişçe bir alan ayrılarak bizlerin kalması hedeflenmiş ama o alan bomboş. Ne odalar var ne mutfak ne de başka bir şey. O salonu portatif bölmelerle ikiye böldüler. Armatörlerin binalarına bakan tarafa on tane çekyat koyup "Burası sizin kalacağınız yer." dediler. Cami ve caddeye bakan tarafı da birkaç çekyat koyarak mescid veya oturma odası şeklinde dizayn ettiler. Sonra o bina hem alt hem de üst katıyla çok büyük tamir ve tadilatlarla şahit oldu. Alt kata bizler için, ikişer kişi kalacak şekilde odalar yapıldı. Banyo ve tuvaletler ilave edildi. Açık ifade edeyim, talebeler açısından Altunizade FEM, kaldığımız yerler arasında en ideali idi. Fatih de güzeldi ama nedense Fatih'te uzun süreli kalmayı tercih etmedi Hocaefendi. Avrupa yakasında olduğu için mi, gelen giden açısından gerek trafik gerekse bina şartları itibarıyla daha uygun görmediği için mi bilmiyorum.

Misafir akını dedim yukarıda. Hafta içi hafta sonu demeden, dur durak bilmeyen bir misafir akınına maruz kaldık FEM'in ilk günlerinde. Uzak yerlerden gelen, özellikle esnaf kesimi zaman zaman yatılı kalıyordu. Genelde yatsı namazından sonra izin istediklerinde Hocaefendi nezaketinden, "Kalsaydınız?" diyor, onlar da bu teklifi değerlendiriyorlardı. Kimisi bizim misafir kapasitemize göre Beşinci Kat'ta kimisi aşağıda yurdun misafirhanesinde kalıp teheccüd, sabah namazı, kahvaltı ve kahvaltı sonrası sohbet kalıp öyle gidiyorlardı. Gelen gidenin çokluğundan, öyle bir zaman geldi ki yeni düzenlemeye geçildi. Talebe kesimi gündüz FEM'e geliyor, sohbet programları onlarla burada oluyor, esnaf kesimi ise direkt Fatih'e gidiyor, onlarla sohbet de akşamları orada oluyordu. Hoca-

efendi yanına aldığı birkaç kişi ile akşam üzeri karşıya geçiyordu. Sohbet sonrası da geri dönüyordu.

Sonra bu geliş-gidişler Hocaefendi'yi yordu ve bir gece Fatih'e taşındık. Sağ olsun Ali Rıza Tekinkaya Bey, FEM'e ait olduğunu hatırladığım bir minibüs ile Fatih lisesinin üst katına götürdü bizi. Bozyaka'dan da FEM'den de çok daha iyiydi bizim kalış imkânlarımız açısından. İçeriden hiç kimseye muhatap olmadan Beşinci Kat'a çıkabiliyorduk. İkişer kişi olmak üzere kalabileceğimiz müstakil odalar vardı. Ortaklaşa ders çalışabileceğimiz, ütümüzü yapabileceğimiz orta büyüklükte bir salonumuz da olmuştu. Fatih Lisesi gerek gündüzlü öğrencisinin çokluğu gerekse girişinin Fatih Draman'da mahalle arası diyebileceğimiz bir yerde olması hasebiyle, giriş çıkışlarımız için de uygundu. Gerçi Servet Avdaç Ağabey, Ahmet Kara'nın talimatıyla bir dediğimizi iki etmiyordu. Parasını veriyorduk, istediğimizi hemen alıp getiriyordu. Sağ olsun.

Pekâlâ dersler diyeceksiniz; günlük hayattaki bu değişiklik ve yoğunluğa rağmen Hocaefendi dersleri hiç aksatmıyordu ama ders sayısını kısa bir süreliğine azalttık. Sadece Buhârî okumaya başladık. Bununla birlikte bu bile 47-48 yaşında, emsaline nispetle maddeten ve manen daha yorğun olan bir insan için, çok üstün bir performanstı.

DR. KUDRET, KAZAK VE TAKIM ELBİSE

Dr. Kudret Ünal pratisyen bir hekim. Hocaefendi ile beraberliklerinin nereye ve hangi tarihe kadar uzandığını bilmiyorum. Bildiğim şey 1985'den beri Beşinci Kat'ın daimî kadrosunda yer aldığıdır. Türkiye'de iken çeşitli kurumların doktorluğunu yapıyor ve her bir kuruma haftada bir defa uğruyordu. Ben 1995-2000 yılları arasında Zaman Gazetesi'nde çalışırken, ilk yıllarda kurum doktorumuz oydu, sanırım iki yıl sonra aile hekimliği uzmanı bir başkası geldi.

Dr. Kudret denince benim aklıma gelen bazı anahtar kavramlar var. Öncelik sonralık sıralamasına dikkat etmeden aklıma geldiği gibi sıralayayım; sadakat ve vefa, cömertlik, namazı cemaatle kılmadaki aşırı hassasiyeti, aceleciliği, sohbetlerde not alması ve Hocaefendi'ye ait hatıra değeri taşıyan ya da taşıyacağını düşündüğü her şeyi muhafaza etmesi.

Onunla alakalı bir hatıra anlatacağım şimdi. FEM'den Fatih'e yeni taşındığımız günlerdi. Bilenler bilir, Fatih'in kat yüksekliği nedense standartların üzerindeydi. Bizim kaldığımız dört ve beşinci katta da daha önceden kalan insan yok. Dolayısıyla israf olmaması için sadece misafirler olduğunda kullanılacak alan ısıtılıyor. Biz kalmaya başladık, kaloriferler çalışıyor ama ya yetmiyor ya da binanın tam ısınması için kaloriferlerin kapanmaksızın birkaç tam gün çalışması lazım. Bir gece Hocaefendi çok üşümüş hatta üşüdüğünden dolayı da uyuyamamış, 3 sıralarında koridorda dolaşmaya başlamış. Dr. Kudret Bey sese uyanmış ve ne var diye koridora çıktığında Hocaefendi ile karşılaşmışlar. Salonda beş-on dakika kadar oturmuşlar.

Âdetidir Hocaefendi'nin; uyku tutmamış, sabahı bekleyen mahmur gözlerle gecenin bir vaktinde dolaşırken uyanık birisine rastlarsa onun odası müsaitse odasında, salonda kalanlar yoksa salonda beş-on dakika bazen daha uzun zaman oturur ve muhabbet eder muhatapları ile. Bir defasında da ben ve C.O. Hocaefendi ile böyle bir muhabbet yapmıştık. Gece uyuyamamış, beni gördü orta salonda uyanık olarak. Kalabalık bir misafir grubu olduğu için salonda yatanlar da vardı o gün. Onları rahatsız etmemek için kendi odasının önündeki küçük bir çekyat, bir koltuk ve sadece çay kahve yapılabilecek mutfak tezgâhının olduğu araya çağırıldı

beni. O arada yer alan bir oda daha vardı. C.O. uyandı konuşma seslerimize. O da geldi. Hiç unutmam, C.O'nun yaptığı poğaçalar da tezgâhta duruyor. Hocaefendi: “Bir çay demle de şu senin poğaçalarla birlikte içelim.” dedi. Belki bir saate yakın çay ve poğaçaya eşliğinde üçümüz muhabbet ettik. Bugünden düne bakınca, ne kadar da insani bir tavır diyorum ben Hocaefendi'nin bu davranışına.

Konuya geri döneyim, o gün de olmuş Dr. Kudret Beyle böyle bir muhabbet. Kaloriferler yandığı halde soğukluğu hissedilen binada üşüdüğünden bahsetmiş Hocaefendi ve “Keşke yün kazağımı getirirken yanımda getirseydim.” demiş. Muhabbetleri bittikten sonra Hocaefendi kalkıp odasına giderken Dr. Ağabey de arabasına atlamış, Anadolu yakasındaki Altunizade FEM'in yolunu tutmuş. Yün kazağı bir saat içinde almış gelmiş ve kendisine vermiş.

Ertesi gün sabah derste muhabbet edilirken söz geceden, uykudan, binanın soğukluğundan açıldı ve gece yaşadıkları hadiseyi anlattı. Dr. Ağabey yoktu o ortamda. İhtimal işe gitmişti. Hocaefendi onun sadakati, vefası ve aceleciliğinden söz etti, gıyabında takdirlerini ifade etti.

O gün öğle namazı vaktiydi. Ben aşağıda abdestimi aldım, yukarı çıktım. Baktım Dr. Ağabey karşımda, sünneti kılmış farz için bekliyor. Sabahki muhabbeti, hakkındaki takdir edici sözleri anlatayım dedim kendisine ayak üstü. Memnun olacağını düşündüm. Nitekim öyle de oldu. Ama öyle bir memnuniyet ki ben şaşırıp kaldım memnuniyetini ifade eden tavrını görünce. “Nedir o tavır?” diyeceksiniz. “Sana bir takım elbise benden” sözü. Benim gibi orta sınıfın altında ekonomik durumu olan bir aileden gelen ve belki de o yaşına kadar 4-5 takım elbise eskitmiş bir insan için çok büyük bir hediyeydi bu. Yanlış anlaşılmasın, bir takım elbise alamayacağımızdan değil. İki nedeni var bunun. Biri zihniyet, alışkanlık ve giyim zevki. İkincisi ise paramı daha faydalı olacağına inandığım yerlere harcadığım için. Mesela o dönemde bir takım elbiseye ayıracak paramı daha çok kitap almaya ayırıyordum. Bir odanın dört duvarını çevirecek Arapça ve Türkçe mesleki kitaplarım vardı. Her neyse.

Takım elbise şaşkınlığım üzerimde iken yanımda bulunan arkadaşım M.K.G. şakavari “Abi o ortamda ben de vardım.” deyince, “Sana da bir takım elbise!” demesin mi? Şaşkınlığım daha da arttı. Bu muhabbetimize şahit olan Ahmet Kara'ya da dönüp “Sana da bir gömlek.” dedi Dr. Ağabey. İlerleyen yıllarda gördüm ki aslında Dr. Ağabey için çok sıradan bir davranışmış bu.

“Sonra?” diyeceksiniz ister istemez. Evet, geldi o takım elbiseler. O zamanların iyi markalarından olan iki İGS takım elbise ile geldi bir gün Dr. Ağabey. Oda arkadaşım M.K.G. rengini beğendiği, bedenine de uyan takımlardan birini aldı. Diğer elbise ise bana dar geldi. Onu götürdü ertesi gün UKİ marka bir başka takım getirdi Dr. Ağabey. Sağ olsun, var olsun.

Bu hatırayı okuyanlardan bazıları “Takdirkâr bir söze karşılık bu da fazla değil mi?” diyebilir, anlam veremeyebilir. Saygıyla karşılarım. Fakat unutmamalı, bunlar objektif değil, subjektif değer yargısı içinde ele alınması gereken örneklerdir. Dolayısıyla hayata aynı pencereden bakmayan, aynı duyguyu taşımayan insanların değerlendirmelerinde daha insafli olmalarını beklerim.

TEHECCÜD, TEHECCÜD, TEHECCÜD

Başlıkta ardı ardına üç defa teheccüd demem, o kavrama vurgu yapmak ve dikkatlerinizi çekmek için. Aslında ibadet hayatı ve teheccüd ya da nafile ibadetler ve teheccüd demek daha uygun olabilirdi. Teheccüd sözlükte “uyanmak, uykudan güçlkle uyanmak” anlamına gelen bir kelime. Dinî bir kavram olarak, yatsı namazı ile fecr-i sâdık arasında bir müddet uyuyup uyandıktan sonra kılınan namaz. Efendimizin pratiğinde bu namaz 8 rekâttır ama bu şartlara uygun olarak kılınan daha az veya daha fazla rekâttaki namaz da teheccüd adını alır.

Ben Hizmet ile tanışincaya kadar ailemden, Kur’an Kursu ve camilerden aldığım dinî eğitimde teheccüd adını duymadım. Çok iddialı değilim bu konuda belki duymuşumdur ama zihnimde hiç yer etmemiş. Bizim evde de teheccüd kılındığını bilmem. Halbuki dedem-ninem, annem-babam Anadolu tabiriyle beş vakit abdestli namazlı insanlardı. Hala, dayı, teyze gibi geniş aile efradı içinde de teheccüd kılındığına dair zihnimde iz bırakan bir bilgi ya da hatıra yok.

Hizmetle tanışmamdan sonra duyduğum ve öğrendiğim teheccüd ise hayatımda yeri olan bir ibadet değildi. Gerek Tavşanlı’da gerek İlahiyat yıllarında talebe evlerinde kalırken teheccüde kalkma ve kılma zorunluluğu yoktu. Teşvik ediliyordu ve belki de bu teşvik vesilesiyle gece kalkıp kılanlar oluyordu ama zorlama hiçbir zaman söz konusu olmadı. Mahalle baskısı, ortam baskısı denebilecek türden bir hava da hissetmedim hiçbir zaman.

Fakat Hocaefendi’nin yanına geldiğimde değişik bir manzara ile karşılaştım. Belki mübalağalı bir anlatım sayabilirsiniz aşağıda söyleyeceğim cümleyi ama işin hakikati buydu; beş vakit namaz Beşinci Kat’ta sanki 6 vakte çıkmıştı. Dikkatli bir cümle kurmaya çalıştım mübalağa olduğunu bile bile ve onun için “sanki” tabirini ekledim. Neden? Çünkü hemen herkes teheccüde kalkıyordu. Hocaefendi’nin teheccüd konusunda o kadar çok ve o kadar sık tahşidatı vardı ki orada, o hayat düzeni içinde kalanlar için teheccüde kalkmamak diye bir şey düşünülemezdi. Aksi halde “Sen ne dersin de bir kulağımdan giriyor, öbür kulağımdan çıkıyor.” anlamını taşıyacak bir lakaytlık olurdu.

İmam Hatip seviyesinde dinî bilgilere sahip olan hemen herkesin bildiği gibi gece namazı konusunda Kur'an-ı Kerim'de pek çok ayet vardır. Efendimizin hayatında teheccüd ayrı bir yer tutar. Hatta teheccüd, vahyin başlangıcında nazil olan Müzzemmil sûresinde geçtiği şekliyle emredilmiştir. “Beş vakit namazın farz kılınmasından sonra teheccüdün nafil olma keyfiyeti ümmet için; ama bu ayetlere göre Allah Resûlü adına farz olma özelliği devam etmiştir.” diyen ulema vardır ki Hz. Peygamberin hayatı da bu yorumu doğrular niteliktedir. Ayaklarının altı şişinceye kadar gece kıyamı, namaz kılması bu bağlamda akla gelebilecek ilk örneklerdendir. Abdullah ibn Ömer için, “Abdullah ne iyi insan, bir de gece namazı kılsa!” sözü de ikinci örnek olarak benim aklıma geldi bu satırları yazarken.

Şimdi bu ortamda biz, teheccüd namazı kılmak için saatlerimizi kuruyor, birbirimizi kaldırıyorduk; uykusu ağır olanlar “Beni mutlaka kaldır.” tenbihlerini de yapıyordu ama ara sıra kaçırdığımız da oluyordu. Özellikle ertesi gün okunacak dersleri zamanında yetiştiremeyip gece çok geç vakitlerde yattığımız zaman, kalkmamız oldukça zor oluyordu. Kendimize haksızlık etmemek için “kısmen” diyeceğim cümlenin burasında. Kısmen kalkamadığımız zamanlar oluyordu. İşte bizde kısmen var olan bu eksikliği, duyarsızlığı, uygulama noksanlığını gördüğümüz için mi yoksa hayatımızda beş vakit namaz gibi yer alsın düşüncesiyle disipline etmek için mi Hocaefendi cemaatle teheccüd namazı kılınması kararı verdi bir gün. Fatih'te kaldığımız 1986 başlarında verilen bu karara göre Hafız olan Cevdet Ağabey her gün biz dâhil Beşinci Kat'ta kalan mukim veya misafir herkese 8 rekât namaz kıldıracaktı bundan böyle. O İzmir'e Hukuk fakültesi imtihanlarına gidinceye kadar devam etti bu uygulama. İzmir'e imtihana gidince bittiğini not almışım ama ne kadar süre cemaatle teheccüd kılındığı konusunda bir şey yazmamışım.

Bir gün salonda teheccüd namazını kılmış, sabah namazını beklemek için odalarımıza gidiyoruz, bu sırada odasından çıkan Hocaefendi koridorda, cemaatin dağıldığına şahit oldu. Cübbeli, sabah namazına hazır bir vaziyette, belki de bazen yaptığı gibi sabah namazı vaktini Dr. Kudret'in odasında bekleyecek. Cundullah'ı gördü ve ona -bir anlamda bid'at denebilecek cemaatle nafil namaz kılma karar ve uygulaması için-orada bulunan herkesin duyacağı şekilde, Arapça olarak şu cümleyi söyledi: “Mâ urîdu en uhâlifeküm velâkin urîdu en uslihakum me'steta'tu/Ben size muhalefet etmek istemiyorum ama gücüm yettiğince sizi

ıslah etmek istiyorum.”

Bu aslında Kur'an'ı Kerim'de Hz. Şuayb'ın, kavminden ölçü ve tartıda hile yapan, müşterilerini aldatan kişilere söylediği cümleden ilhamen ifade edilen bir söz. Hz. Şuayb kavminden kendisini dinlemeyen kişilere şunu diyor: *“Ben elimden geldiğince sizi ıslah etmek istiyorum. Bunu başaramam ise ancak Allah'ın yardımıyla mümkündür. Ben yalnız O'na güvenen ve yalnız O'na yönelen biriyim.”* (Hud sûresi, 11/88)

Hâsılı, teheccüd, Kur'an ayetleri, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi ve sellem) sünneti, Allah ile irtibatta derinliği yakalamış âlimlerin, ariflerin, velilerin pratiği içinde yeniden hayat bulmaya çalışıyor Beşinci Kat'ta.

HADİS DERSLERİNDE İSNAD KRİTİĞİ DÖNEMİ

Fatih'te gelen giden misafir akınından dolayı sadece Buhârî okuyoruz. Bunu önceki satırlarda ifade etmiştim. Bu misafir akını bizim gündelik hayatımızı kısmi olarak etkiledi. Eskiden Hocaefendi ile günde altı yedi saat ders okurken şimdi iki saate düştü. Öğle ve akşam sohbetlerine katılıyoruz ama daha önceden de katılıyorduk. Dolayısıyla orada bir değişiklik yok. En büyük değişiklik mutfak nöbetçiliğinde Eskiden bir saatte biten bulaşık ve mutfak temizliği şimdi daha uzun sürüyor. Çünkü öğündeki iki sofraya, on üç-on dört sofraya çıktı. Bazen yemek yapma hazırlığına da katılmak zorunda kalıyoruz. Sözün özü, nöbetçi olmadığımız zamanlarda günde en az 4-5 saatimiz boş kalıyor.

Hocaefendi bunun farkında. Onun için bize kitap okumamızı öneriyor. Kitap isimleri söylüyor. Kendi kütüphanesinden ödünç verdiği oluyor. Ödünç deyince, bir ilavede bulunayım; Hocaefendi, kitapları konusunda çok hassastır. Kütüphanesinden değil izinsiz kitap alınmasını bir kitabının yerinin değiştirilmesini bile istemez. Zira o aradığını, aradığı zaman, aradığı yerde hemen bulabilmelidir. Onun için de kütüphanesinin raflarını kitapların muhtevasına göre kategorilere ayırır, ardından bizzat kendi elleri ile kitapları yerlerine yerleştirir. Allah vergisi fotografik bir hafızası olduğu için de “Bana şu kitabı getirin kütüphanemden; sağdaki kitaplığın alttan üçüncü rafında, kapı cihetinden dördüncü kitap.” diyebilir.

Kitap kurtları vardır, en değerli varlıkları kitapları olan ve “Benim için cennet, kitaplarla dolu kütüphanedir.” diyen insanlardır bunlar. “Çocuğun olsa ancak bu kadar titiz davranırsın.” dersiniz bunların kitaplarına karşı takındıkları tavra karşı. Ankara İlahiyattan hadis hocamız M. Sait Hatipoğlu bunlardan biridir mesela. Hayır, kitap koleksiyoncularından, antika kitap meraklılarından bahsetmiyorum, benim bahsettiklerim, aldıkları kitabı okuyanlar hatta okumadan raftaki yerine yerleştirmeyenler.

Bu bağlamda iki tip insandan söz edebilirim. Birincisi; sahip olduğu her şeyi iste, gönül rahatlığı içinde verir ama kitap vermez. İkincisi kitap da verir ama ne zaman geriye vereceğini sorar, gün tayin eder, bir defteri

vardır oraya kaydeder ve peşinden de takip eder. Hocaefendi ikinci kategoride yer alır. İzniyle talep et, bütün kitaplarını verir; hatta bağışlar, hediye eder, vakfeder ama izinsiz alınmasına gönlü razı olmaz, ödünç verdiğinde ise zamanında geri verilmesini ister.

Ben konumuza geri döneyim; Hocaefendi'nin verdiği, okumamızı tavsiye ettiği kitaplar genelde derslerde okuduğumuz kitapların muadilleri sayılabilecek, okuduklarımızı yeniden hatırlamamıza, okumadığımız bölümler için de hazırlık yapmamıza vesile olacak türden eserlerdi. Ben ise klasik, roman, şiir, hikâye, tarih, psikoloji, sosyoloji, siyaset bilimi vs. ilahiyat sahası dışındaki kitapları okumamız gerektiğini düşünüyordum. Hocaefendi'nin, zamanında okuduğu Batı klasiklerini mesela. Başka alanlarda okuyacağımız bu eserler bizi hem zihnen ve fikren rahatlatacak hem de geleceğe hazırlayacaktı. Öyle düşünüyordum. Çünkü biz okumamıştık onları. Kendi adıma konuşayım, Nurettin Topçu'yu, Cemil Meriç'i, Sabri Ülgener'i, Nazım Hikmet'i, Fuat Köprülü'yu, Erol Güngör'ü, Osman Turan'ı... Hocaefendi'nin çok sık bahsettiği yazarların hiçbirini okumamıştım.

Bir gün sabah dersinden sonra, kitaplarını aldım odasına yerleştirmeye gittim. Hocaefendi gece yine uykusunu tam alamamıştı ve biz bunu derste hissettik. Böyle durumlarda dersten sonra istirahat eder. Kitaplarını odasına götüren arkadaştan iki üç dakika sonra kalkar, o kitapları yerlerine yerleştirip dışarı çıkarken Hocaefendi odasına girer. Defalarca yaşadığımız manzara bu. Ben kendisi ile ders harici kitap mevzuunu konuşmak istediğim için kitaplarını aldım ve odasına gittim ama kapıda karşılaşmak için biraz ağırdan aldım. Nitekim odasının önündeki bölmede karşılaştık. Bir şey diyeceğim dedim. Koltuğa oturdu. Fıkıh ve tefsir derslerine ara verip sadece Buhârî okuduğumuz için boş vaktimiz olduğunu, bunu farklı alanlarda okumamızı tavsiye edeceği kitaplarla doldurabileceğimizi söyledim ve tavsiye kitap listesi hazırlamasını rica ettim. Bir müddet düşündü. Ardından "Ben başka bir şey yapmayı planlıyordum, onu hayata geçirelim o zaman." dedi ama planladığı şeyin ne olduğunu bana söylemedi.

Ertesi gün sabah derse gelirken elinde üç ciltlik bir kitap vardı Hocaefendi'nin. Sonradan öğrendik ki bu kitaplar Zehebî'nin el-Kâşif adlı eseriymiş. Düşündüğü şey de hadisleri isnad kritiğiyle birlikte okumakmış. Önce bu hususta genel bilgiler sundu, ardından bunu nasıl hayata geçireceğimizi söyledi ve koordine işini dört kişiye verdi. Bu kişiler; ben, Mer-

hum Ömer, Muhyiddin ve Cuma Hoca idi.

Usul şu olacaktı; hadisin isnad silsilesinde geçen her bir ravi için bir fiş/dizin kartı oluşturacağız. Kart dörde bölünecek ve şu bilgiler yer alacak: ravinin ismi ve künyesi, kimlerden hadis rivayet ettiği, kimlerin kendisinden rivayet ettiği ve nihayet cerh ve ta'dil ilmi açısından güvenilir bir ravi olup olmadığı. Buhârî'de binlerce ravinin olduğu düşünülürse, bu nasıl olacaktı? Hocaefendi daha önceden bunu zihninde tasarladığı için hemen her şeyi çözmüş. Biz on kişi, ravileri alfabetik olarak paylaşacağız. Söz gelimi elif'ten ha'ya kadar birisi ve ha'dan sin'e kadar bir diğeri ve hakeza. Bir gün önce derse çalışırken hangi ravi hangimize düşüyorsa onu dizin kartına o yazacak. Sonra ders esnasında zaman kaybı olmasın diye, hadis ve ravilerin sırasına göre kartlar alt alta dizilecek. Hadisi okuyacak kişi o kartları alacak, hadisi okuduğunda ardından ravileri okuyacak. Dersten sonra kartlar sahiplerine iade edilecek. Ertesi gün bir daha. Bir gün önce geçen ravinin sadece kartı konulurken ilk defa ismi geçen ravi, yukarıdaki muhtevaya uygun biçimde karta yazılacak.

Pekâlâ raviler hakkındaki bilgileri nereden yazacağız? Bizim dönemi-mizde biz en çok ez-Zehebî'nin "el-Kaşif"ini, İbn Sa'd'ın "et-Tabakat"ını, İbn Hacer'in "Tehzîbu't-Tehzîb"ini, İbnu'l-Esîr el-Cezerînin "Usdü'l-Gâbe fî Ma'rifeti's-Sahâbe"sini kullanıyorduk. Zaman zaman müracaat ettiğimiz başka ricâl ve tabakât kitapları da vardı. Ravilerin tetkik ve kritiğinin yapıldığı bu usulde bizden sonra gelen devrelerde bilgisayar teknolojisi kullanıldı. Söz konusu bilgiler ders esnasında salona konulan bir perde vasıtasıyla ekrana yansıtıldı ve bunlar gerekli görüldükçe güncellendi.

Ne kazandırdı bize bu? Her şeyden önce ricâl ve tabakât kitaplarında yer alan bilgiler vesilesiyle, hadis ravilerini hem ilmî hem de dinî hayatları itibarıyla tanımış olduk. İkincisi, hadisin sıhhati ve o sıhhatte ravilerin oynamış olduğu rol adına ciddi bir fikir edindik. İlahiyatta hadis usulünde sahabe mürselinin, âhâd haberin ne olduğunu öğrenmiştik ama imtihanlardan sonra ihtimal unuttuk. Buradaki dersler bunları unutmanın imkânsız olacağı şekliyle zihinlerimize kazıdı.

Yalnız hakşinaslık adına hemen ifade edeyim, raviler hakkında bu kadar uzun uzadıya durduktan sonra, özellikle sıhhati konusunda tartışmalı hadislerde son sözü söylemedik. Hocaefendi bu hususta bir şey söylemekten genellikle kaçındı. Halbuki yaptığımız çalışmalarla tam da bunu yapabilecek bir noktada idik. Burada kendime bir soru sorayım:

Ravinin dinî hayatı adına başka kitaplardan da zihninde kaldığı kadarıyla izahlar yapan, çoğu zaman gözyaşlarını da ceyhun ederek anlatan Hocaefendi neden usul-ü hadiste kullanılan sahihtir, meşhurdur, azizdir, gariptir, mevzudur vb. gibi kavramlarla sened itibarıyla hadis hakkında hüküm vermedi?

Üç şey aklıma geliyor. Bir; bizim sadece üç beş kitaptan yaptığımız küçük bir derleme ile senedin sıhhati hakkında hüküm vermeyi yeterli bir çalışma olarak görmüyordu. Eğer bu düşüncem doğruysa Hocaefendi haklı. Bu kadarcık bir çalışma ile isnad kritiği yapılamaz. Onun için çok daha derinlikli çalışmalar yapılması lazım. İsterseniz bu gözle YÖK'un sayfasına girip yapılmış master ve doktora tezlerine bakın. Sadece bir hadisin veya bir konudaki hadislerin sıhhati hakkında yapılmış tezler var.

İki; ehlinin malumudur son dönemler itibarıyla hadis ve isnad kritiği denince akla ilk etapta gelen ilk isimler, Ahmet Muhammed Şakir, Şuayb el-Arnaut ve Nasirüddin el-Elbânî'dir. Ahmed Muhammed Şakir 1958, Elbânî 1999, Şuayb el-Arnaut ise 2016 yıllarında vefat etti. Allah hepsine gani gani rahmet eylesin. Hocaefendi gerek sahabe gerekse hadis ricâli üzerinde İlahiyat fakültelerinde hadis kürsülerinde yer alan hocalar kadar hatta onların birçoğundan çok daha fazla konuya vâkıf bir insandır. Ama ismini zikrettiğim ve bütün ömürlerini hadis ve özellikle de isnad kritiğine veren bu hocalarımız kadar kendini yeterli görmüyor olabilir. Kolay değil, her ne kadar içtihadî bir hüküm yani subjektif bir veri de olsa bir sözün Hz. Peygamber'e ait olup olmadığı hakkında nihai görüş belirtmek; bir başka tabirle "Sahihtir veya değildir." demek gerçekten kolay değil.

Üç; metin kritiği. Ehlinin malumu olduğu üzere bir hadis iki bölümden oluşur; sened ve metin. Eğer hadisin sıhhati hakkında bir hüküm verilecekse senedin yanında metin hakkında da çok daha derinlikli çalışmalar yapılması gerekir. Hadis metninin içeriğinin Kur'an'a arzı, hadisin farklı tariklerinin bir araya getirilmesi, aynı konudaki diğer hadislerle mukayesesi, sebab-i vürûdun araştırılması gibi metin kritiği adına uygulanan metodolojiye müracaat şarttır. Her bir hadis için bunların yapılması uzun zaman ve uzun araştırmalar gerektirir.

Benim aklıma gelenler bunlar. Belki de kendisi bunların haricinde, hadisin sıhhatine karar verilmesine yönelik başka kriterlerin olması gerektiğini düşünüyordu.

O zaman niye isnad kritiği ile beraber hadis okuyorsunuz diyebilirsiniz-

niz? Daha önce de söyledim, hâsılı tahsil ve ma'lumu i'lam kavramları ile ifade ettim. Bizim burada bir yıl içinde yapacağımız şey fıkıh, hadis, tefsir dallarında İslam ilim geleneğine vâkif olmak. Kelimenin tam anlamıyla bizden önceki insanların ortaya koyduğu ve gerçekten malum ve mahsul olan şeyleri öğrenmek. Ardından kendi zamanımızın çocuğu olarak yapacağımız inşa işinde bu bilgilere müracaat etmek.

Ama bunlara rağmen şu anekdotu da aktarmak, yapılan hadis okumasının keyfiyetini belirtme sadedinde yerinde olacaktır. Ben yoktum o ortamda. Olan birisi anlattı; Nablûsî'nin torunu gelmiş Hocaefendi'yi ziyarete, Buhârî'nin şerhli ve ricalli yani isnad kritiği ile birlikte okunuşuna şahit olmuş ve "İslam dünyasının hiçbir yerinde böyle bir nüfuzla hadis okumasına şahit olmadım." demiş.

İlahiyatta hocalarımız bize şunu söylerlerdi; "Biz beş yıllık tahsil hayatınız boyunca kütüphaneyi açacak anahtar verebiliriz; yoksa kütüphanedeki kitapları öğretemeyiz." Hocaefendi'nin yanında alacağımız eğitim ve öğretimde de bu anahtara başka anahtarları ilave edecektik biz.

Bir de işin eğitim boyutunu ilave edebilirim. Kastım şu, o ravilerin dinî hayatları okunurken Allah ile münasebetleri, helal-haram hassasiyetleri, ancak romanlarda, masallarda görebileceğiniz faziletlerle örgülü gerçek hayat hikâyeleri ve bütün bunlar üzerine Hocaefendi'nin gözyaşlarını dile getirdiği yorumları. Bir başka tabirle ilim-amel ve zühd dengesinin uygulamalı olarak tedrisi idi. Bunlar bizim ne fakülte sıralarında ne de başka eğitim kurumlarında görebileceğimiz şeylerdi. İstisnalar mutlaka vardır. Nitekim M. Said Hatipoğlu hocamızın bazen derslerde Hz. Peygamber dediği zaman ağladığını hatırlarım. Ama şunu da unutmamalı; bu tür örnekliklerle bizi maziye taşıyan, maziye bağlayan eğitim müesseseleri ve gerçek şahsiyetler artık yok veya yok denecek kadar az. Belki yanılıyorumdur ama şahsen Hocaefendi'nin, boş vakitlerimizde okuyacağımız kitap listesi teklifime isnad kritiği ile karşılık verirken bunları hedeflediğini tahmin ediyorum. Zira o askeri disiplin, aklın bütünüyle çalıştırıldığı ilim aşkı, insani seviyeyi aşip meleklerle yarışacak gönül ve kalp saffetine ulaştıracak bir kalp hayatı isterdi bizden.

Bu faslı şöyle bitireyim, bizden çok sonra gelen ve hadis okurken bilgisayarın başında ekrana ravileri yansıtan hatta onları tek başına hazırlayan ve sunan arkadaşına sordum, "Raviler hakkındaki bilgiler için müracaat ettiğin kaynaklar nelerdi?" Bana yukarıda isimlerini saydığım kitaplar haricinde şunları söyledi: İbn Abdilberr'in "el-İstîâb"ı, İbn Hacer

el-Askalânî'nin “el-İsâbe fi temyizi esmâ-is-Sahâbe” adlı eseri, el-Buhârî'nin “et-Tarih el-kebir”i, el-Mizzî'nin “Tehzîbü'l-Kemâl fî esmâ-ir-ricâl”i, İbn Hacer'in “Takrib-ut-tehzîb”i, el-Makdisî'nin “el-Cem beyne ricâlî's-sahîheyn” adlı eseri, Zehebî'nin Tezkiretü'l-Huffâz ve Mîzânu'l-itidal'i. Ayrıca bazı künâ kitapları ve vefeyat kitaplarına da bakıldı.

Son noktayı bir türlü koyamıyorum. “Senin tek başına yaptığın tavsiye kitap listesi, herkesi içine alacak farklı ve büyük bir projeye dönüştü. Bu durumda arkadaşların tavrı ne oldu diyebilirsiniz?” Haklısınız bu soruyu sormakta. Daha ilk başta bir kişi “Bizim de fikrimizi alsaydın?” dedi. Ravi isimleri dağıtılıp geceleri hadis dersine hazırlanmak için çok fazla zaman harcamaya başlayınca “Keşke” deyip itiraz eden bir iki kişi daha çıktı. Bu kişiler özellikle ayn ve mim harflerini yani ayn ve mim ile başlayan isimleri yazan kişilerdi. Tahmin edeceğimiz üzere bu harflerle başlayan isimler diğerlerine nispetle çok daha fazla. Düzenlemeyi yaparken bu belki de hiç aklımıza gelmedi ve dikkate almadık. Halbuki çözüm kolaydı. Bu iki harf için iki kişi tahsis edebilirdik. Nitekim bunu fark ettiğimiz an yaptık bu ayrımı. Zaten ilerleyen zamana bağlı olarak birçok isim de yazılı olduğu için yeniden yazma diye bir şey konusu değildi. Sadece yazılı kartı bulmak ve okuyacağımız hadislerdeki ravi sıralamasına göre dizmek kalıyordu. Onu da yaptılar.

Hâsılı, bizim isnad kritiği ile beraber Buhârî okumamızın başlangıç hikâyesi bu. Sonraki dönemlerdeki gelişmeleri de onları yaşayan arkadaşlarımız kaleme alsın.

“MEVLÂNAM” VE NAMAZ TAKKESİ

Hâlâ öyle mi düşünüyorum bilmiyorum, aradan otuz altı yıl geçti. Bu otuz altı yıl içindeki münasebetlerin seyrine bağlı olarak, bir insana vermiş olduğu değer değişmiş olabilir. Zira geçen zaman içinde köprünün altından çok sular aktı. Küçük İzmir yerelinde başlayan cemaat, Hizmet hareketi oldu, Türkiye sınırlarını aştı, dünyanın birçok ülkesinde eğitim, diyalog ve insanî yardım faaliyetlerine imzasını attı. Bu olumlu manada. Bir de aksi istikamette gelişmeler oldu. 2013 yılında başlayan süreçle kendi ülkesinde kendi devleti tarafından önce paralel devlet sonra terör örgütü ilan edildi ve bütün bu yaşanmışlıklara bağlı olarak da nice dostlar düşman oldu, araya mesafe koydu. Bu bahis bir kenara ben hatırama geçeyim.

FEM’den akşamları ya da hafta sonları iki gün kalacak şekilde Fatih’e gelip gittiğimiz günlerdeydi. İstanbul’dan küçük bölgeler de dâhil çok kalabalık bir mütevelli heyetinin geleceği söylendi Cuma akşamı için. Cumartesi ve Pazar da başka yerlerden ziyaretçiler gelecekti. İkinci sonrası FEM’den ayrılırken Cevdet Ağabey bana “Yemek-çay ve meyve servisinde yardımcı olmak istersen sen de gel.” dedi bana. Bu servisleri yapmak kolay hatta şeref ama. Aması şu, Cumartesi dersi hazır. Zaten Cumartesi ders okumaya Fatih’in minibüsüyle arkadaşlar gelecek ve gidecek. Pazar ders olmayacak, sohbetler olacak ve Pazar akşamı dönüşecek, Pazartesi ise ders var; ne zaman ve nasıl derse hazırlanacağım? İkilem içinde kaldım. Aniden gelişen bu teklif karşısında düşünürken Cevdet Ağabey ısrar etti. Gittik hep birlikte Fatih’e. Cuma akşamı, denildiği gibi çok kalabalık bir grup geldi. Yemek, sohbet, çay, yatsı namazı, meyve ikramı ve mutfağı toparlama derken gece 1.30’da yatağa gittiğimi hatırlıyorum.

O kadar yorulmuşum ki uykunun en derin yerinde iken Cevdet Ağabey’in dürtmesiyle uyandım. Hayal meyal hatırlıyorum, “Takkeni ver, Hocaefendi istiyor.” dedi. Verdim ve uykuya geri döndüm. Sabah olduğunda bu anı hatırladım, “Neden gecenin bir vaktinde Hocaefendi benim takkemi ister?” sorusunu o zaman kendime sordum. Abdest alır almaz Cevdet Ağabey foyası ortaya çıkmasın diye beni çağırdı ve gece olanları

anlattı.

Meğer ki Hocaefendi gece takkesini aramış bulamamış. Odasında bakmadığı yer kalmamış. Ardından Cevdet Ağabey'i uyandırmış, birlikte bakmışlar. Sadece odaya değil, banyoya, büyük salona, mutfığa, aklınıza gelebilecek her yere. Bulamamışlar. Ünsiyet duyduğu eşyaya karşı genel tavrı böyledir Hocaefendi'nin ama gece gösterdiği bir tehâlükün başka bir izahı olmalı. İhtimal o takkenin kendi nezdinde ayrı bir değeri var.

Bu arada Cevdet Ağabey de yorgun, uyumak istiyor ama bu şartlarda ne mümkün. Hocaefendi'nin kaybettiği veya bulamadığı o takkenin bir benzerini ben kullanıyorum. Deve tüyü renginde el örmesi bir takke. Ona kendi aramızda "Antalya takkesi" denildiğini de hatırlıyorum. Büyük bir ihtimalle Antalya'da örüldüğü için olabilir. Cevdet Ağabey'in hatırına benim de aynı takkeyi kullandığımı geliyor. Yanıma gelip benden takkeyi istemesinin nedeni bu, Hocaefendi'ye verecek. Hocaefendi'nin benim takkemi istediği falan yok. Elinde benim takkem, "Hocaefendi aramalarına son versin, bir an önce yatayım." diye gidiyor "Ahmet Hoca'da fazla varmış, size hediye etti." diyor. Artık takkeyi bulmaktan ümidi kesen ve benzeri bir takke de elinde olan Hocaefendi odasına gidiyor.

Sabah dokuz gibi kahvaltıya çıkarken, o arada mutfakta olan birisine beni çağırılmış Hocaefendi. Salonun girişinde karşılaştık. İki elinde birer takke var. Biri benim takkem diğeri benimkinin aynısı başka bir takke. İkisini de uzattı ve istediğini al dedi. Ben de gayriihtiyari kendi takkemi aldım. Sonra fark ettim, diğeri takke bir süreden beri kendi giydiği takkeydi. Kahvaltı sonrası derse oturduk. Dersin başlangıcında takkesini kaybetmesi, gece bulamaması, benim takkeyi hediye etmem vs. bunları anlatmaya başladı. Meğer ki banyodaki bornozunun cebine koymuş takkesini ve sabah bulmuş. Bütün bunları hikâye ettikten sonra şunu söyledi: "Bu takkenin çok büyük önemi var benim için. Çünkü onu bana Mevlânam getirdi." Halkadan bir arkadaş sordu; "Mevlânam dediğiniz kim Hocam?" "Abdullah Aymaz." dedi.

Tabii ben bunu da duyunca çok pişman oldum o takkeyi almadığıma. İçim içimi yedi. M.D. Hocaefendi karşısında rahat bir insandır. Ona gittim hikâyeyi anlattım. "Al benim takkemi Hocaefendi'ye ver, Aymaz Hoca'nın Hocaefendi'ye hediye ettiği takkeyi al." dedim. Uygun olup olmadığını düşünmedim o an bu teklifin. Şimdi olsa yapmam böyle bir şey. Madem ki "Mevlânam" dediği bir insanın kendisine hediyesi, gece uykularını kaçırarak kadar önem veriyor; öyleyse benim de ona saygı

duymam gerekir diye düşünürüm.

Ben bu hatırayı yazmadan önce çok düşündüm. Birileri “cult/kült” olgusundan bahsedecek ve bunu onunla irtibatlandırarak diye endişe taşıdım. Şu anda da bu endişemin izale olduğunu söyleyemem. Bununla beraber belki de bu itham ile meseleye bakacak olanların kendi hayatlarında değer verdikleri kişilerin, onlara onları hatırlatacak eşyalara karşı aynı hassasiyeti taşıdığını düşünürüm. Benim hayatımda çok var. Okul arkadaşımın, asker arkadaşımın, annemin, cami cemaatinden birisinin vb. verdikleri hediyeleri sizlere göstersem şaşırırsınız. Amerika dahil kırk yıldır taşındığım her yere taşıdım bunları. Zaman zaman o eşyalara bakıp maziye doğru yelken açarım hatıralar âleminde. Dolayısıyla bunlar arasında, bir tane de Hocaefendi’ye ait bir takkenin olması benim için gayet normal.

Ama yeri gelmişken şunu da ifade edeyim, bu mevzuyu çok abartan kişiler var aramızda. Hakikaten o cult/kült algısına destek verecek, belki de algıdan olgu seviyesine çıkartacak ölçüde Hocaefendi’nin eşyalarına aşırı önem verenler yok değil. Ben bunu abartılı bulurum. Bilakis Hocaefendi’nin eşyalarına değil fikirlerine, düşüncelerine, öğretilerine, insanlığa hizmet uğruna ortaya koyduğu projelere destek vermenin daha önemli olduğuna inanırım.

BAŞKA BİR SERT TAVIR ALIŞ

1986 yılı Mart ayının ortalarına doğru yeniden FEM'e taşındık. Neden taşındık, bilmiyorum. Fatih bizler adına imkânlar açısından daha iyiydi ama belki okul çocuklarının gürültüsü, belki mahalle halkının misafirleri getirip götürülen otobüslerden rahatsız oluşu, belki Altunizade FEM'in Anadolu yakasında olması itibarıyla Anadolu'dan gelenler için İstanbul trafiğine girmemeleri düşüncesi, belki de bunların hiçbirisi ya da hepsi. İnanın bilmiyorum ama taşındık.

Sadece gözlemlerime dayalı tahminimi burada sizlerle paylaşabilirim; o da gerek İzmir, İstanbul, Ankara arasında gerekse İzmir ve İstanbul gibi kalmak için farklı alternatiflerin olduğu yerlerde, bina yöneticileri arasında rekabetin olduğu. Hiç şaşırmanın, İstanbul'da iken İzmirli çok sık aralıklarla gelir, Hocaefendi'yi İzmir'e davet ederler, İzmir'de iken de İstanbullular. İzmir'e gittik ve Bozyaka'da kalıyoruz diyelim, Yamanlar idarecileri gelir, "Bizim binamıza gelin." derler. Fatih'den FEM'e taşınmamızın böyle bir arka planı da olabilir ama net olarak bir şey diyemem.

Hocaefendi öğretimin yanında eğitim de vermek istiyordu bize; eski adıyla talim ve terbiye. Ders halkasında İslami ilimler adına öğrettiği şeyler öğretim ama hayatın içinde yaşayarak gösterdiği, yanlış yaptığımızda uyardığı şeylere de eğitim diyebilirsiniz. İnsanın eğitiminde bu ikisi aslında bir bütündür. Osmanlı'dan Cumhuriyet Türkiye'sine miras kalan şeylerin başında gelir bu. Millî Eğitim Bakanlığında hâlâ "Milli Eğitim Talim ve Terbiye Kurulu" diye bir alt kurum vardır mesela. Bu açıdan 24 saat orada Hocaefendi ile aynı atmosferi paylaşmak, sohbetlere katılmak, toplantılarına şahit olmak, birlikte seyahat etmek, haber izlemek, gazete okumak, müzik dinlemek, mutfakta yemek yapıp sonra onu birlikte yemek, Afrika'dan getirilen ananası salonun ortasındaki sini üzerinde birlikte soymak, kesmek ve parçalamak... Gündelik hayata ait daha aklınıza ne geliyorsa sayın sayabildiğiniz kadar, işte onların hepsinde beraber olup bir şeylerin eğitimini almak, rahle-i tedrisinde öğrendiğimiz bilgiler kadar önemli.

Daha önce de söyledim, Hocaefendi'nin ideali; kışlanın disiplini, medresenin ilim aşkı ve tekyenin kalp hayatı diyebileceğimiz bir üçgen içinde

hayat yaşamamıza öncülük ve rehberlik etmek. Ama karşısında her birerleri 22 ile 26 yaşları arasında, delikanlılık devresini henüz atlatmamış gençler var. Enerjileri doruk noktada. Böyle olunca yeme-içme, uyuma, eğlenme gibi insan fitratının olmazsa olmazı olan şeylerde aşırılıklar olabiliyor. Gece ibadetleri o atmosferde hiçbir zaman ihmal edilmemesi gerekirken edilebiliyor. Günlük yaklaşık 2000 kalori olması gereken enerji miktarı, dışarıdan alınan ilave bir yemek ya da tatlı ile daha yükseğe çıkabiliyor. Tabii bu türlü durumlar Hocaefendi'nin dikkatinden kaçmıyor.

Sabah namazlarından sonra Risale dersleri yapılması âdettendir. Çok nadir olur ama bir gün sabah namazından sonra Hocaefendi, tesbihatı bile beklemeden odasına çekildi. Oysa önce tesbihat, ardından Efendimiz'den mervi sabah zikirlerini yapar, Risale dersine katılır ya kendisi okuyup izahlarda bulunur ya da bize okutturur, sorulara bağlı olarak kısa izahlar yapar, nihayet kahvaltı ve dersle gündelik hayat başlardı. Ama o gün böyle olmadı. İhtimal gece uyuyamadı veya Sızıntı başyazısı yazıyordu ya da bizim bilmediğimiz başka bir sebeple odasına çekildi. Biz ise tesbihatı yapıp Risale dersine başladık; aldığım notlara göre salonda altı kişi kalmışız.

Tam da buraya bir noktalı virgül koyup sabah namazı öncesine götürüyüm sizi. Selman Hocamın hatırlatması ile sabah namazına çıktığımda salonda 3-4 kişi vardı. Sünneti kılıp Hocaefendi'yi beklemeye başladık. Arkadaşlarımın kalan kısmı da da gelecek ama nedense gecikteler. Hocaefendi salonda 3-4 kişi olduğunu görünce odasına geri döndü. Selman Hoca hemen aşağıya koşup “Nerede kaldınız?” demek için arkadaşların yanına gitti. Beş-on dakika geçti geçmedi Hocaefendi yine namaz için salona çıktı ama kadro hâlâ tamam değildi. Bu defa odasına geçmedi ama salonda bekledi.

Şimdi devam edebilirim. “6 kişi kalmıştık.” dedim. Bunlar; ben, Cevdet Ağabey, Kaptan Ağabey, Nureddin Veren- evet Nureddin Veren- ve Selman Kuzu. Diğer arkadaşlar salonun yanında bulunan küçük odaya geçmiş uyumaya dalmışlar. Belki Hocaefendi kahvaltıya ve derse çıkar diye de aşağıdaki salonda bulunan yataklarına gitmemişler. Biz Risale okurken Hocaefendi salona çıktı. Baktı 6 kişi var, oturmadı, mutfağın karşısındaki odaya gitti direkt olarak. Biz de Fatiha deyip dersi sonlandırdık. Salonun kapısı açık. Ben ve Cevdet Ağabey odanın kapısına kadar gidip odaya Hocaefendi ile birlikte baktık. Herkes boylu boyunca uzanmış yatı-

yor. Hele uykusu o zamanlar oldukça ağır olan Cuma Hocamın yüzü hâlâ gözümün önünde. Yüzü kapıya dönük mışıl mışıl uyuyor. Hiçbir şey demedi Hocaefendi. Kahvaltının ardından FEM'e geçtiğimiz günden itibaren hadisin yanı sıra okumaya yeniden başladığımız tefsir ve fıkıh dersleri yapıldı ve herkes öğle namazına kadar olan vakti değerlendirmek için odasına çekildi.

Birisi "Hocaefendi seni çağırıyor." dedi bana. Gittim. Şöyle dedi Hocaefendi: "Ben bu şartlar altında ders okutamam. Ankara'dan gelenler Ankara'ya, İzmir'den gelenler İzmir'e, Bursa'dan gelenler de Bursa'ya, Konya'dan gelen arkadaşımız da Konya'ya dönsün. Yani herkes geldiği yere gitsin." Ben ayakta kalakaldım. Hiç beklemediğim bir tavidir bu. Hani derler ya kırk yıl düşünsem aklıma gelmez. Başka bir şey der mi diye ayakta bekliyorum ama Hocaefendi'nin ağzını bıçak açmıyor. Oldukça sert bir yüz tavrı ile yüzüme bakıyor. Ben fitrat itibarıyla hissiyatını yüzüne yansıtan bir insanım. İhtimal o da benim bu şaşkın halimi yüzümden okudu ve başka bir şeyle meşgul olmaya başladı.

İndim aşağıya, arkadaşlarımın yanına. Sabahki hadiseden dolayı hepsi merak ve endişe içinde toplanmış beni bekliyorlar. Söyledim söylediğini. "Herkes geldiği şehre geri dönsün, ben bu şartlarda ders okutamam." diyor dedim. Oturduk hep birlikte. Bu kararı kabul edip eşyalarımızı toplayıp gitmek, söyleneni yapmak demek ama bu ne kadar doğru olur bizim için. Bu tavrın sebebi belli. "O zaman gidip özür dileyelim." dedik hep birlikte. "Risale dersinde olan ben ve Selman Hoca da dâhil olsun gruba, hep birlikte gidelim." kararı aldık. İkinci aldığımız karar -ki bugün bile bunun ne kadar akıllıca ve yerinde/zamanında alınmış bir karar olduğunu düşünürüm- "Bunu hemen, şimdi yapalım!" Öğle namazını beklemeyelim, çıkalım yukarıya, odasının kapısını çalalım. Öyle yaptık. Hep birlikte gittik, odasının kapısını çalıp girdik içeriye. Küçük bir odaydı. Bazılarımız koridordan odaya bakıyor. Merhum Ömer Hoca titrek bir sesle başladı ve özür diledi. Bir başka arkadaşımız: "Daha dikkatli davranırsınız, sizi bu kadar üzeceğini bilmiyorduk." tarzında sözler söyledi. Hiç uzatmadı Hocaefendi, "Tamam" dedi. Bu tamam sözcüğü, özür dileme kabul edildi; hiçbir şey olmamış gibi hayata devam edeceğiz demektir bizim anlayışımıza göre. Sevinerek indik aşağıya.

Ama çok da öyle olmadı. Hocaefendi derslere devam etti ama iradî olarak eskisine nispetle biraz mesafe koydu bize; gülmedi, sevecen davranmadı. Sözün özü eskiyi aramadık ama eskisi gibi de olmadı. Ortada bir

yerde, ilişkilerimiz devam etti. Bizim açımızdan bakınca kolay değil böylesi bir tavrı kabullenmek ve o tavırla birlikte yaşamak. Dikkat edin, birlikte yaşamak diyorum. Çünkü bu tavrı fakültede bir hocanız gösterse, siz onunla velev ki her gün 5-6 saat bile birlikte olsanız, geriye kalan zaman diliminde hocanızla yüz yüze değilsiniz. Ama burada öyle değil ki? Dar bir alan ve uyku saati hariç hep birlikte ve hep yüz yüzesiniz.

Neyse ki bu tavrı da çok uzun sürmedi. Dedim zaten iradî olarak koyuyordu bu mesafeyi diye. İradî olarak da kaldırdı. Demek ki kriterleri ne ise, o kriterlere göre bu tavrı kaldırmanın zamanı gelmişti, kaldırdı. Allah var, biz de bir daha bu tür bir pozisyonla karşı karşıya kalmamak için elimizden gelen hassasiyeti ve özeni gösterdik. Evet, daha önce anlattığım İzmir Bozyaka'daki dersi bırakıp gitmesinden sonraki, ilk sert tavır alıştı bu.

6 NİSAN 1986 ÇAMLICA VAAZI

1986 yılı ilk yarısının en önemli hadisesi, Hocaefendi'nin Burdur'da yakalanıp İzmir'de takipsizlik kararı verilerek serbest bırakılması ise ikincisi 6 Nisan 1986 Çamlıca vaazıdır. Bu vaazla birlikte iki önemli olay daha var. Bunlardan birincisi hacca gitmesi ve kaçak yollarla yurda girişi, ikincisi de Diyarbakır'da hakkında açılan davadan İzmir'de takipsizlik kararının verilmesidir. Bunları de yeri geldiğinde aktaracağım.

Çamlıca, hayırsever iş adamı Ali Kervancı Ağabey'in yaptırdığı cami ve yatılı Kur'an Kursu, ilerleyen yıllarda ilave edilen akademik çalışmaların yapılabileceği büyük bir bina ve benzeri müstemilatı ile bir külliye barındırır. Kapasitesi 3000 kişilik olan vaazın verildiği camii 6 Nisan'dan kısa süre önce ibadete açılmıştı ama içeride ve dışarıda inşaatı kısmen devam ediyordu. Mesela cami içi süslemeleri henüz yapılmamıştı. Vaaz kasetine bakarsanız bunu rahatlıkla görebilirsiniz.

Vaaza gelince; dönemin Diyanet İşleri Başkanı Tayyar Altıkulaç. 9 Şubat 1978 ile 10 Kasım 1986 arasında başkanlık görevi yapan Altıkulaç'ın Hocaefendi ile eski yıllara uzanan ilişkileri var. Zira Hocaefendi İzmir Bornova camiinde vaiz iken Altıkulaç'ın memuru. İstanbul müftüsü de Selahattin Kaya. Bir teklif olmuş Hocaefendi'ye. "Altı yıldan beri kürsülerden uzaksınız. Geçerli bir mazeretiniz de vardı çünkü aranıyordunuz. Ama şimdi bu süreç bitti. Bu altı yıl içinde, sizinle hasret gidermek isteyen kişilerle görüşüyordunuz ama bu belli düzeyde insanlarla sınırlı kalıyordu. Halk sizi yeniden kürsülerde görmek istiyor. Bu konuda bir ayarlama yapsak, gerekli izinleri alsak, Çamlıca Camii'nde, Miraç gecesinin gündüzünde vaaz etseniz, Türkiye'nin değişik yerlerinden gelmek, sizi görmek ve dinlemek isteyenler de vaaza katılabilse." diyorlar. Hocaefendi -bilenler bilir- bu tür taleplere hemen evet demez. "Düşüneyim." der, "İyi düşündünüz mü?" der, artısını eksisini hesap eder, İngilizce'deki meşhur tabirle "sleep on it" yapar, sonra kabul eder.

Bilmiyorum tam bu sürece mi denk geldi ya da kesinleşmişti de benim mi haberim olmadı, ben o arada bir vesile ile Tavşanlı'ya gitmiştim. Arkadaşlarım en taze haberlerin, Hocaefendi'nin yanında kalan bende olduğu zannıyla bana sürekli sorular sordular. Hacı Ağabey'in ifadesiyle "sansür-

süz” haber almak istediler. Aslında bu “sansürsüz” kelimesi bile içinde yaşadığımız hayat şartlarını, devlet-vatandaş ilişkisini göstermeye yeter mahiyette. Sansürleyecek neyimiz var ki? Hangi düşüncemiz, eylemimiz hukukun sınırları dışına çıkıyor ki? Ama tam demokrasinin hem sistem hem de halkın düşünce yapısında hâkim olmadığı bir zeminde bunlar gayet doğal.

Benden sansürsüz haber (!) bekleyen o dost ve arkadaşlarıma vaazla alakalı hiçbir şey söylemedim, çünkü bilmiyordum. Gerçekten Hocaefendi'nin Miraç Kandili'ne denk gelen 6 Nisan 1986 Pazar günü, Çamlıca Camii'nde vaaz vereceğinden haberim yoktu. Meğer öyle bir şey varmış ve Tavşanlı'dan arkadaşlar o vaaza gitmek için hazırlık yapıyorlarmış. Nihayet birisi bunu söyledi. Çok şaşırdım. “Hayır, benim haberim yok!” dedim. Bu defa şaşırma sırası onlara gelmişti. İstanbul'a döner dönmez arkadaşlara sordum, “Evet,” dediler “Biz de dün duyduk.”

Gelelim vaaza. “Kaç kişi vardı tahminen?” diye o günleri yaşayan ve o gün camiide olan bir dostuma sordum, “En az 10 bin kişi” dedi. 3000 kişilik cami ve 10 bin kişi. Ben sabahın erken saatlerinde camide yerimi almıştım ama vaaz çıkışı gördüm ki cami yokuşunun başlangıcına kadar her yer dolu olduğu gibi Emniyet Mahallesi'nin pazarının kurulduğu yola kadar uzanan bir kalabalık var.

Vaaz youtube'da var, izleyebilir, dinleyebilirsiniz. Benim o günden hafızamda kalan şey şu oldu, âşık ile maşûkun birbirine kavuştuğu andı. Hocaefendi kürsüsüne ve cemaatine, cemaat de hatibine kavuşmuştu. Bir saati aşkın olan vaaz, âşıkların birbirlerine hasretlerini giderdiği ölümsüz anları hatırlatıyordu. Öyle ki daha başlangıçta tane tane, sakın sakın konuşurken birden “Hayatımın bakiyyesini inzivada yaşamam, benim için daha zevkli ve daha lezzetliydi. Ama bir iştihak bir arzu gidermek de istedim.” dedi. Bu, yağmur dolu bulutların, kara vechesini semada gösterdiği andı bana göre. Birazdan gözyaşları halinde boşalacak hissi veriyordu cümlenin devamı. Nitekim öyle oldu. “Beş altı sene var ki benim için bir hicran, bir hacr oldu. Hakikat gamzeden sineleri çok görmedim.” dediği an bir feryad ü figan koşturdu camiinin içinden ve ulaşabildiği yere kadar ulaştı. Devam etti Hocaefendi: “Üzülmedim. Hakkımda verilen hüküm çok âli bir divanda verilmişti. Rabbimin mahkûmu olduktan sonra üzülmemiştim. Resûlullah'ın yolunda olduğu için üzülmemiştim.”

Ahh be Hocam, üzülmemek mümkün mü? Bir suç işlersin, cezası 6 sene sürgün hayatı, kaçak hayatı yaşamaktır üzülmezsün. Şeriatın kestiği par-

mak acımaz dersin. “Herkes kanunlar karşısında eşittir.” dersin. Ama hukuka ve kanuna aykırı hiçbir faaliyetin olmadığı halde altı yıl kaçak hayatı yaşamaya karşılık, üzülmemek mümkün mü? Zaten bir suç söz konusu olsaydı, altı yıldan beri kaçan adamı yakaladıklarında ertesi gün serbest bırakılır mıydı? Hakkında takipsizlik kararı verip dosyayı kapatırlar mıydı? Bu, kendine devlet diyen hangi devlette olur? Devlet ciddiyeti ile bağdaşır mı böyle bir şey? Neyse daha fazla uzatmayayım. Düşüncelerimi salınca kalemim bile yazmaya yetişemiyor bazen.

Evet, 1986 Çamlıca vaazı hem Hocaefendi hem cemaat hem de Türkiye insanı için önemli bir dönüm noktasıydı. Zira bu; insanlara, evlerin, yurtların, okulların salonlarında yapılan sohbetlerden öte, Hocaefendi'nin yeniden kürsülere dönebileceği ve vaaz edebileceği fikrini verdi. Tevecüh tamdı. Şimdi sırada Diyanet'ten bu izni alma ve Hocaefendi'nin kabulünü sağlama vardı. Hocaefendi 20 Mart 1981 tarihinde Diyanet'ten istifa etmişti. Mümkün müydü geri dönüşü? Gönüllü olmak şartıyla tabii ki mümkündü. Zira emsali nice emekli vaiz ve müftü, gönüllü olarak vaazlarına devam ediyordu. Hatta yıllarını verdiği kuruma, memur olarak geri de dönebilirdi. Ama Hocaefendi ne derdi?

Uzun sürdü bu ikisine birden evet demesini sağlama. 1989 yılına geldiğimizde zamanın DİB Mustafa Said Yazıoğlu gerekli izni vermiş, Selahattin Kaya Bey gerekli düzenlemeyi yapmış, Hocaefendi de bunu kabullenmişti. Plana göre İstanbul Üsküdar Valide Sultan Camii'nde haftalık vaazlar verecekti. Nitekim ilk vaazı 13 Ocak 1989 tarihinde verdi ve elli üç hafta boyunca verdiği Cuma vaazlarında, Peygamber Efendimizin hayatını farklı bir perspektif ve sıralama içinde anlattı. Sonra bu vaaz serisi Sonsuz Nur adıyla kitaplaştırıldı. Bir de Ankara ve İzmir'deki cemaatin ısrarlı talepleri sonucu Pazar vaazları gündeme geldi. 1991 yılına kadar da İstanbul, Ankara ve İzmir'de dönüşümlü olarak Pazar vaazlarına devam etti.

NELER ANLATTI FATİH'TE VE FEM'DE?

Kronolojik sırayla gitmeye çalışıyorum yapabildiğim ölçüde. Eğer baştan beri sabır ve dikkatle okuduysanız şu soruyu merak etmiş olmalısınız; neler anlattı Hocaefendi altı yıllık kaçak hayatından sonra, çok yoğun bir şekilde yanına gelen ziyaretçilerine? Evet, o dönemde gerek Sızıntı başyazılarıyla gerekse şartların müsait olmasına bağlı olarak dar dairede yaptığı sohbetlerle ve toplantılarla mesajlarını cemaate veriyordu; veriyordu ama bu defa şartlar farklı, artık kaçak değil, serbest ve özgür olarak hayatın içinde.

Bilindiği üzere vaaz ile sohbet farklı. Biri cami kürsüsünde diğeri ev ortamında. İlkinde yüzler kibleye müteveccih, Allah'ın evinde ve ibadet neşvesi ile dinlenen bir konuşma, diğeri ev ortamında, çaylar kahveler eşliğinde sorulu-cevaplı muhabbet. O zaman bu sohbetlerin muhtevası değişik olabilir diye düşünenleriniz olabilir. Ben bu satırları yazarken böyle düşündüm mesela ve o zaman tuttuğum notlara, bu gözle baktım. Hakikaten Hocaefendi ne anlattı bu Türkiye'nin değişik il ve ilçelerinden akın akın gelen, çeşitli seviye ve yaşlardaki muhataplarına dedim. Şimdi, sözünü ettiğim eksende önce kısa bir değerlendirme yapacak, ardından aldığım notlardan bu değerlendirmemi destekleyecek notlar paylaşacağım sizlerle.

Bana göre Hocaefendi kamuya bakan yönüyle en az üç ayrı kimliği veya vasfı olan bir insan. Bunu ilk defa Ufuk Turu röportajını yapan Eyüp Can ile röportajı yayına hazırlarken konuşmuştuk ve yanlış hatırlamıyorsa Eyüp Bey buna Önsöz'de de değindi. Benzetmelerde başka isimler de kullanılabilir ama ben onun benzetmelerini esas alarak ifade edeyim; İmamı Gazzâlî, Mevlâna ve Nizâmülmülk. Dediğim gibi kamuya bakan veçhesiyle bu. Yoksa o her insan gibi, oğul, dayı-amca, arkadaş, arabulucu gibi başka vasıflara da sahip. Evet, Hocaefendi anne babasının oğlu, yeğenlerinin dayısı ve amcası, Suat Yıldırım Hocanın, Hatem Hocanın arkadaşı ve herhangi bir anlaşmazlıkta kendisini hakem seçen kişiler için de arabulucudur fakat değineceğimiz nokta bu değil.

Üç kimliğin örnek olarak verildiği benzetmeye döneyim; Edirne'de cami imamlığı yaptığı yıllardan itibaren Kur'an Kursundan başlayıp

İmam Hatip ve İlahiyatlı talebelere sürekli ders okutmuş bir âlim/ulema kimliğiyle İmam Gazzâlî; burada ilim adamı kimliği ön planda.

Dar veya geniş dairede yaptığı sohbetleri ve camilerdeki vaazları, kahvehane ve salonlarda yaptığı halka hatta tarihe açık konuşmaları itibarıyla Mevlâna. Mevlâna benzetmesinin bir yönü halka ve tarihe açık olması ise diğer yönü de konuşmalarının muhtevası ve o muhteva içinde özellikle herkesi kucaklayan söylemlere imza atmasıdır.

Cemaat, Hizmet ve Hizmet Hareketi içinde; erken dönemlerdeki yönetici rolüyle, cemaatin büyümesine bağlı olarak da stratejik kararlarda görüş ve tavsiyelerinin alınması itibarıyla Nizamülmülk. Devlet adamı yönüyle değil, dinî bir cemaatin ya da sivil toplum kuruluşunun karar alıcı veya karar alıcılara danışmanlık pozisyonu itibarıyla bu benzetme.

Şimdi bu tespitte bulunan bir insan olarak, “Hocaefendi Burdur sonrası o yoğun sohbetleri hangi vasfıyla yaptı? Bir cemaat lideri olarak Nizamülmülk gibi mi, halka ve tarihe açık konuşmasıyla Mevlâna gibi mi, yoksa ele aldığı meseleleri ilmî detayları ile irdeleyen ve anlatan İmam Gazzâlî gibi mi? Hangi vasfıyla?” Aşağıda yorumsuz bir şekilde örnekleme usulüyle aktaracağım notları okuduktan sonra, kararı siz vereceksiniz ama ben kanaatimi hemen söyleyeyim, ağırlıklı olarak Mevlâna gibi konuşmuş. Bu konuşmaların motive edici ve yönlendirici özelliği nazara alınacak olursa Nizâmülmülk, İslam tarihinden örnekler verip onların detaylarını verdiği bazı yerlerde de İmam Gazzâlî rolünü oynamış. Fakat dediğim gibi ağırlık, umuma ve tarihe açık sohbetler tarzında ve merkezde her zaman olduğu gibi Allah ile irtibat yerini alıyor.

Şimdi sözü daha fazla uzatmadan o alıntılara geçeyim. Aşağıda okuyacağınız notların hepsi Burdur sonrası, 1986 Ocak ayından hacca gideceği 1986 Ağustos ayına kadar olan sohbetlerden derlenmiştir.

“Günümüzde insanımızın günahattan ürperme hissi kaybolmuştur.”

“Sahabe içinde dinin ruhunu en iyi anlayanların başında Hz. Ali gelir. Onun hakkında nâsezâ nâbecâ konuşulması doğru değildir.”

“Bu devreyi başlatanlar önce samimi saffet içinde olmuşlardı. Sonra onlardan bazılarında da dünya meyli başladı, rahat ve rehavet onları çok çabuk çökertti. Hz. Huzeyfe ve Hz. Enes, hayatlarının sonlarında çok ağlamışlardır bundan dolayı. Ben de baştan bu yana dünyaya meyil endişemi yenemedim arkadaşlarımı düşünürken. Fakat ben kimim ki başkaları hakkında böyle bir endişeye kapılayım, ona hakkım var mı ve bu endişem bir şey ifade eder mi, bilemiyorum? Bununla beraber bu endi-

şemi de yenemiyorum.”

“Gece namazını terk eden kişi üzüntü ve ıstırabından sabah kahvaltısı yapmamalı.”

“İçtimaiyatçılar, ‘Dünyanın kaderine hükmedenler, büyük medeniyetler, büyük hükümlerlikler kuranların hepsi çileli hayat çeken kimselerdir.’ der. Bunu devam ettirenler de bu çileli hayata devam edenlerdir. Onun için biz çileli bir hayat yaşamalı, dünyaya meyletmemeliyiz. İhtiyari olarak seçmeliyiz bu hayat tarzını yoksa büyük tepeler aşamaz, çok şeyler yapılamaz.”

“Eskiden evrâd u ezkâr okumayı hiçbirimiz terk etmezdik. Şimdi sanki o evradlar önemini kaybetmiş gibi davranıyor ve rafa kaldırıp atıyoruz. Sebep olarak da ‘Hizmet ediyoruz.’ diyoruz. Bu içten içe değişmek demektir. Evrâd okuma eskisi gibi devam etmeli ve hiç ihmal edilmemeli.”

“Maneviyat nedir biliyor musunuz? Oturup ağlayıp sızlamak ve sızlanmak değildir. Maneviyat odur ki elimi şöyle yapsam Allah’ın izniyle tavan ikiye bölünür, şöyle yapsam kameri çekerek yanıma alırım demek ve buna inanmaktır. Bizim cemaatte maneviyata böyle inanmış belki beş veya altı tane insan vardır, fazla değildir.”

“İnsan Rabbisi ile baş başa kaldığı zaman derinleştiği ölçüde insandır. Sen seni sadece O’nunla beraber kaldığın yerde ara.”

“Âlem içinde ‘varım’ diyen haddizatında var olmayandır.”

“Cimriler vardır. Sabah-akşam kesesini çıkarır, içindeki paralarını sayar. İşte o cimrinin hali gibi, her bir arkadaşımız iç dünya kesesinde Rabbisine karşı neleri var, onları gözden geçirmeli, tam bir cimri tavrı içinde kendini hesaba çekmeli.”

Evet, böyle devam ediyor. Gördüğünüz gibi çok değişen bir şey yok. 2021 yılını yaşadığımız şu günlerde yaptığı vurguları o günlerde de yapıyormuş. Fakat kendisinin sesine ses, soluğuna nefes veren insanların kaçta kaç, hangi ölçüde bunları hayata taşıdı, taşıyor ve taşıyacak, işte bu ayrı bir mesele.

KAÇAK, FERRÂRÛN-KERRÂRÛN

Kitapta şimdiye kadar, Hocaefendi'nin 1980 askeri darbe sonrası güvenlik güçleri tarafından arandığı altı yıllık dönemi anlatırken kendisi için “kaçak” kelimesini kullandım. Malum bu kelime kullanım alanı itibarıyla hem olumlu hem de olumsuz anlama gelebilir. “Kanun kaçağı”, “asker kaçağı” bağlamında kaçak kelimesine yüklenen mana olumsuzdur. “Köpekten korkup kaçma, eşkiyadan kaçma” manasında kullanılırsa olumludur. Bir de tamamıyla konuşmanın bütünlüğü içinde anlaşılacak bir bağlamda daha kullanılır ki burada hem olumlu hem de olumsuz olabilir. Mesela işten kaçan tembel bir insan için “kaçak” denir ama ya ciddidir bu itham ya da “seni gidi seni” manasını taşır ve latifevaridir.

Hocaefendi için “kaçak” tabiri, hiç şüphesiz polisten, yargıdan, mahkemedenden yani devletten kaçma anlamını akla getiriyor. Gerçekten neden altı yıl boyunca güvenlik güçlerine teslim olmadı, polise gidip “Beni arıyormuşsunuz.” deyip ifade vermedi? Dolayısıyla işin iç yüzünü, mahiyetini bilmeyen bir insanın Hocaefendi'ye kaçak denildiği zaman aklına gelecek ilk çağrışım bu olacaktır. Halbuki 1980'de askeri darbeyi yapan yönetimin hukukla irtibatı tamamıyla göstermelikti. “Anayasanın 35. maddesinin Türk ordusuna verdiği görev nedeniyle darbe yaptık.” diyen komutanlar 12 Eylül öncesi de sivil hükümetle iş birliği yaparak, darbe gerekçesi olarak sunulan kaosu önleyebilirlerdi; bunu önlemek zaten o anayasaya göre vazifeleriydi. Ama ne yaptılar? Bizzat Kenan Evren'in ifadesi ile darbe yapmak için şartların olgunlaşmasını beklediler. Kaos, anarşi, her gün ölen gencecik çocuklar millete “Yeter!” dedirttiği an devreye girdiler ve millet de yarım yamalak işleyen demokratik sistemi belki bir 30 yıl geriye götüren o darbeyi sırf bu yüzden ayakta alkışladı.

Darbe akabinde de hukukla irtibatı yoktu o askeri cuntanın. Kendilerini ölünceye kadar yaptıkları eylemlerden sorumsuz kılacak kanunları çıkarıyorlar ama beri taraftan yine kendi ifadeleriyle “bir sağdan bir soldan” gencecik insanları idam ediyorlardı. Bunu gerekçelendirirken de insanların idamlık suçu olup olmadığını hiç önemsemediklerini itiraf edercesine, utanmadan “Dengeyi sağlamak için mecburduk.” diyorlardı. Polis karakollarının nezarethanelerinde, hapishanelerin gizli labirentlerinde yapı-

lan işkencelerin haddi hesabı yoktu. Tıpkı 27 Mayıs Yassıda mahkemelerinde olduğu gibi “Seni buraya tıkan irade böyle istiyor.” diyerek hüküm veriyordu askeri cuntanın köpeği haline gelmiş olan askeri ve sivil yargı.

İşte bu ortamda böyle muamelelere maruz kalacağı endişesiyle “öz yurdunda garip öz yurdunda parya” olmama adına, birçok insan yurt dışına kaçıyordu, imkânların elverdiği ve yol bulabildiği ölçüde. Demokratik Avrupa ülkeleri ve özellikle İskandinav ülkeleri, askeri darbe yaşamış Türkiye’den gelen birçok kişiye siyasi gerekçelere dayandığı için sığınma hakkı tanıyor, prosedürüne uygun bir şekilde vatandaşlığa kadar giden kapıları açıyordu. Yurt dışına gidemeyen kişiler de yurt içinde “Şartlar bugün-yarın düzelir.” diye güvenlik güçlerine yakalanmamaya çalışıyorlardı. İşte Hocaefendi de bunlardan biriydi.

Şimdi bu gerekçelerle kaçan bir insana sanki normal şartlarda yaşıyor-muş, hukuk sistemi hakkaniyet ve adalet esasları üzerine kurulmuş gibi ve hepsinden önemlisi sanki suçluymuş gibi “kaçak” demek doğru değil. Değil ama “Galat-ı meşhur lügatı fasihten evlâdır.” kaidesi burada da kendini gösteriyor ve yukarıda okuduğunuz tahlilleri yapan bu satırların yazarının ağızından veya kaleminden “kaçak” kelimesinin çıkmasına engel olamıyor.

Bir gün yine o döneme ait bir soru sordum Hocaefendi’ye bir sohbet esnasında. Soru tam olarak aklımda değil ama sorarken “kaçak olduğunuz dönemde” dediğimi çok iyi hatırlıyorum. Bana sorduğum soruyu unutturup bu detayı unutturmayan, İsmail Büyükçelebi’nin tavrı. Ben daha soruyu tamamlar tamamlamaz devreye girip “Ferrârûn değil kerrârûn demek istiyor Hocam!” dedi. İsmail Hoca’nın ne demek istediğini, nereye gönderme yaptığını anlamasına anladım da niyetim o olmadığı için ne müspet ne de menfi bir tavır gösterdim. Hem Hocaefendi hem ferrârûn-kerrârûn kelimelerinin anlamlarını ya da bu kelimelerin geçtiği hadiseyi bilenler, tebessüm etti. Bu çıkış “kaçak” kelimesini kanun kaçağı anlamında ele alır ve yukarıda yapmaya çalıştığım ortam tasviri ile birlikte değerlendirirseniz haklı bir çıkıştır. Fakat galat-ı meşhur ve konuşanın düşüncesi ve niyeti babından ele alırsanız çok bir anlam ifade etmiyor.

Ferrârûn-kerrârûn hadisesine gelince: Hz. Halid Mute savaşında düşmana yeniden hamle yapmak için geriye çekilmiş, savaş sonrasında birileri onun için düşman önünden kaçan kişi anlamına gelen ferrâr

kelimesini kullanıyor. Hatta onunla birlikte hareket eden insanları da içine alacak şekilde kelimenin çoğul kipiyle “ferrârûn” diyorlar. Efendimiz de bunu duyunca “Hayır, onlar düşmanın önünden kaçmadılar, tekrar saldırmak için geri çekildiler.” anlamında “bel hüm kerrârûn” diyor.

Her neyse, bir kelime bizi nerelere götürdü.

BİR SERT TAVIR ALIŞ DAHA

Aşağıda anlatacağım, öylesine bir sert tavrı oldu ki Hocaefendi'nin bize karşı, anlayamadık nedendir diye. Mesele aydınlanıncaya kadar pek çok akıl yürüttük. O gün yaşanan ve benim başrolü oynadığım insani bir hadiseden dolayı diye beni suçlayanlar oldu. Tabii ki çocukken sokak kavgalarında yaptığımız gibi “Senin yüzünden!” deme manasında değil ama anlaşılıyordu bakışlardan. Makarayı geriye doğru sarıp daha önce yaşanan bazı hadiseleri gündeme getirenler oldu. Ama “ne benim sebebiyet verdiğim kızgınlık ne de daha öncekiler böylesi bir tavır alışa gerekçe olamaz.” diye düşündük. Hatta hepsini üst üste koysak bile hukuk literatüründeki kavramla orantısız bir ceza olurdu bu. Mazi sıygası kullandım, “olurdu” dedim çünkü olay o günün akşamında tatlıya bağlandı.

Önce ülfet ve ünsiyetten söz etmek istiyorum. Ders, sohbet ve günlük hayatın içindeki muhatap oluşlarımız, Hocaefendi ile her gün on saatlik bir beraberliği yanında getiriyordu. Bu da zaman ilerledikçe aradaki mesafeyi kaldırdı ki gayet tabii bir durumdur. İnsan fitratı son tahlilde. Ama medrese ve tekye eğitiminden geçmiş Hocaefendi, sanırım bizden vakar ve ciddiyetimizi, mevcut konumumuz, temsil ettiğimiz veya edeceğimiz makam ve yine yakın, orta ve uzak gelecekte eda edeceğimiz misyon açısından korumamız gerektiğine inanıyordu. Gevşeklik istemiyordu. Demiştin ya öğretim değil aynı zamanda eğitimdi bu. Ta’limin yanında terbiye idi.

1986 mezunları geldiğinde, söz konusu gevşekliğin, ülfet ve ünsiyetin ikinci grupta değil bizde daha çok arttığını çok defa müşahede etmiş ve tecrübelerime binaen müdahalelerde bulunduğum da olmuştur. Ders sonrası kitapları Hocaefendi'nin odasına götürdükten sonra biraz oyalandır sonra aşağıya telaşlı bir şekilde iner, arkadaşlara, sanki Hocaefendi bana bir şeyler demiş havası vererek uyarılarımı yapardım. Bazen, hepimizin yataklarının yanında bizim puf dediğimiz, arkalıksız, alçak, yumuşak, oturaklar vardı, onların üzerine çıkar, hutbe verir tarzda konuşurdum. Maksat arkadaşların kalplerini kırmadan mevcut aksaklığı gidermekti.

Bir gün sabah namazından sonra Risale dersi yapıyoruz. Her zamanki

gibi halka olduk FEM'in kilimli salonunda. O sıralar ben çok çalışıyorum. Derslerin haricinde kitap okuyorum, daha önce anlattığım gibi, aldığım notları günlük olarak temize çekiyorum, misafir akını olduğunda -ki hiç eksik olmazdı- gönüllü olarak mutfağa yardım ediyorum ve işin en ilginç yanı bu kadar yoğunluğa rağmen -imkân olsa da- gündüz uykusu uyuyamıyorum. Çünkü uyuyamıyorum. Alışık değilim. Günde üç dört saat, taş çatlasın beş saatlik uyku ile idare ediyorum. Beş saat uyuduğum günler de sayılıdır. Hatta Muhyiddin Hocanın benim için: “Yahu bu Ahmet Hoca üç dört saat uyku ile nasıl idare ediyor?” dediğini, anlatmaya başladığım hadiseden sonra öğrendim. “Benim nazarım değdi.” demişti Muhyiddin Hocam bu hadiseden sonra bana.

Risale dersini, Hocaefendi okuduktan sonra, halkada yer alan herkesin birer-ikişer paragraf okuması şeklinde yapıyoruz o günlerde. O günlerde diyorum çünkü birçok metot değiştirdik işleyiş adına. Neyse konudan uzaklaşmayalım. Ben okudum, yanımdaki iki üç kişi de okudu; o arada ne oldu, nasıl oldu bilmiyorum, ben uykusuzluktan sağ tarafıma doğru devrildim. Kitap düştü, elimi yere dayadığımı hatırlıyorum yoksa kitap gibi ben de düşecektim. Bu manzarayı gören Hocaefendi elinde tuttuğu kitabı çok sert bir şekilde kapattı ve kalktı odasına gitti. Birkaç dakika geçmedi, salon kapısını açtı, beni çağırdı. Gittim odasına. Bizde olan kendi kitaplarını istedi ve “Herkes geldiği, mezun olduğu vilayete gitsin.” dedi. Bir şey denilecek, konuşulacak hali yoktu. Ateş topuydu âdeta. O topu değil tutmak etrafında dursanız kıvılcımları sizi yakardı. Ben odadan çıktıktan sonra Cundullah'tan boş koli getirmesini istemiş. Aşağıdan birçok koli geldi. Mustafa Özcan ve Cundullah'ı hatırlıyorum; hüzünlü bir şekilde, Hocaefendi'nin odasındaki kitapları kolilere yerleştirip asansör kapısının önüne getirip koyuyorlar. “Bir daha burada kalmayacak ve buraya gelmeyeceğim!” diyormuş. Temelli taşınmak için odasını boşaltıyormuş.

Bu arada Nurettin Veren girdi odasına. Koridorun kapısı açık. Konuşulanları duyuyoruz. Selman Hoca burada duyduklarını şöyle yazdı bana. “Nurettin Efendi! Ben sizi düşünüyorum. Ben herkesi düşünüyorum ama beni düşünen yok. Her şeyimi düşünmelisiniz. Ama düşünmüyorsunuz hatta gerekirse benim evliliğimi bile düşünmeli gelip bana ‘Seni evlendirmeyi düşündük hocam!’ diye teklif etmelisiniz. Ben de sizi o zaman ta'dil edeyim. ‘Hayır, teşekkür ederim. Siz düşünmüşsünüz beni fakat ben sizin gibi düşünmüyorum.’ diyeyim.” Bu satırların ardından hissiyatını da

şöyle anlatıyor Selman Hoca: “Ben bunları duyunca biraz şaşırılmış ve bir kere daha Hocaefendi’nin ne kadar yalnız olduğunu ve gerçekten onun her şeyini düşünmek gerektiğini anlamıştım.”

Bu arada Cevdet Ağabey ne yapıyor dersiniz? Hocaefendi “Eşyalarını toplasın ve arabayı hazırlasın, yola çıkacağız.” demiş. O da giyim-kuşam ve benzeri eşyalarını hazırladı, takım elbisesini giydi ama odada yatıyor o haliyle. İlginçtir, ortalığın toz duman olduğu yerde tabir caizse bizimle dalga geçiyor. Biz talebeler bir aşağı bir yukarı inip çıkarken, “Ne olacak, bir şey yapabilir miyiz?” derken ve özellikle ben, üzüntüden solgun bir haldeyken onun o tavırlarını hiç anlayamıyorum. “Cundullah’a söyleyin, kolilerin ağzını sıkı bağlamasın, birazdan açacak.” diyor. Bunu da duyunca, “Dalga geçiyor.” dedim.

Sebepler planında bu kararın verilmesinde ben gözüktüğüm için, oldukça bitkin ve perişandım. “Ne yapabilirim, ne yapılırsa Hocaefendi bu kararından vazgeçer?” diye -ihtimal- orada bulunan herkesten daha fazla düşünüyordum. Aklıma Hacı Kemal Ağabey’i çağırmak geldi. Çünkü Hocaefendi, onu kırmaz, diye düşündüm. Hemen telefon açtık, karşı tarafta evindeymiş. “Gelirim.” dedi ama köprü trafiği var. Mustafa Özcan konuşmuştu Hacı Ağabey ile. Bu defa “Ali Kervancı’yı çağırırsak.” dedim. “Onu da sever, hürmet eder.” dedim. Hemen aradı, “Tamam geliyorum.” demiş Ali Ağabey. Sağ olsun on-on beş dakika sonra geldi. Evi Çamlıca’da, FEM’e çok yakın. Gelir gelmez, zaten açık olan koridor kapısından Hocaefendi’nin odasına gitti. Kapının önünde durdu ve kitaplarını toplayan Hocaefendi’yi görünce ağlamaya başladı. Biz de uzaktan “Acaba ne olacak?” diye bakıyoruz. Çok yufka yürekli bir insandır Hacı Ağabey. Başkalarını güldüren manzara onu ağlatabilir. Hayatın binbir çilesini çekmiş, Allah’ın lütfu ve kendi gayretleri ile maddi imkânlar açısından bir seviyeye ulaşmış olsa da geldiği yeri hiç unutmamış bir insan.

Hacı Ali Ağabeyin o ağlamaları esnasında kullandığı bir cümle benim çok dikkatimi çekti. “Bir daha olmayacak!” diyordu. Bu bana -yukarıda söylemeyi unuttum- Cevdet Ağabey’in “Bu tepki Risale dersi esnasında sadece senin uyumandan dolayı değildir. Vardır başka bir sebebi, takma kafana!” demesini daha anlamlı kılıyordu. Gerçekten başka bir neden mi vardı? Öyle ya, alabildiğine insanî bir uyuklamaya karşı, böyle külli bir karar nasıl verilebilir? Hele Hocaefendi gibi bir insan nasıl verir? Ben buna anlam veremiyordum zaten, Ali Ağabeyin “Bir daha olmayacak!” cümlesi, bu anlamsızlığı anlamlı kılmaya başladı. İyi de neydi olan ve bir

daha olmayacak olan?

Bunu anlamamız uzun sürmedi. Hacı Ağabeyin bu cümlesi Hocaefendi'nin açılmasına vesile oldu. Aynen şunları söyledi. Aynen diyorum çünkü hemen not aldım bu cümleleri: “İyi ama Hacı Ağabey, ruznamenin ilk maddesi hep para, hep para. Söyleyin Allah aşkına, benim paradan başka işim yok mu? Ben mi bulacağım parayı? Acil deniliyor ve alt tarafı 3 milyon lira. Üç beş kişi toplanıp veremez mi bu parayı, kaç haftadır gündeme geliyor. Ben onca işim arasında her şeyi bırakıp mütevellinize katılıyorum ve her defasında para ile alakalı mevzular konuşuluyor. Sanki benim hazinelerim var. Olsa da versem!” Hacı Ağabey: “Tamam Hocam. Haklısınız. Bir daha olmayacak!” dedi bu sözlere mukabil olarak yaşlı gözlerle.

“Sonra? Sonra?” diyeceksiniz. Kitapları kolilere koyma işi durduğu gibi asansörün önündeki kolilenmiş kitaplar da odasına geri götürüldü. Kimin teklifi, kimin düşüncesi bilmiyorum ama bu işlemler esnasında Hocaefendi saç başı dağınık ve deve tüyü rengi pardösüsü ile odasından çıktı. Hacı Ağabey ve yanında birkaç kişi ile gittiler, gece yarısı döndüler. Öğrendiğimize göre Eyüp Sultan ve Yavuz Sultan Selim türbesine gitmişler. Gün boyu oralarda vakit geçirmişler.

Hâsılı, Hocaefendi'nin ister benim uyumam ister mütevellide sürekli gündeme gelen para meselesi sebebiyle almış olduğu bu tavrı, rasyonel bir akılla izah etmekte zorlanabilir insan. Doğrudur, zorlanır ama Hocaefendi de olsa insan ve insanın vermiş olduğu kararlarda hissiyat da etkilidir. Hatta uzmanlarının izahlarına göre hissiyat aklilikten, mantıklıktan önce gelir. Öyle diyorlar, insan önce hissiyatı ile karar verir sonra onu akıl, mantık mizanlarına vurur. Dolayısıyla bir anlık öfkenin veya birikmiş bir öfkenin neticesi bile olsa bu tavır, benim için kabullenilebilir bir şeydir; çünkü son tahlilde insandır. Hocaefendi ve emsali insanları insanlaştırmak zaten bu açıdan çok önemlidir. Aksi halde sevenleri onun her bir hareketinde hikmet arar, meşrulaştırmaya çalışırsa kült hareketleri doğar. Lider istemese de öyle olmasa da çevresinin bu bakışı ilerleyen zamanlarda izahı imkânsız yanlışlara yol açar. Hatta liderin fitratı müsaitse onu da yoldan çıkarır. Başında çok iyi olan bir karakterin, sonunda çok kötü olduğu filmlerde olduğu gibi olur ki gerçek hayatta bunları da görmek mümkündür. Belki de o filmlerdeki senaryolar gerçek hayattan alınmıştır. Onun için bir insan lider olarak, büyük olarak, hoca olarak, uzman olarak vs. ne kadar sevilirse sevilsin onu putlaştırmamalı, bilakis

hatasını ve yanlışını görmeli. Bu açıdan “Bana eşyanın hakikatini göster Allah’ım!” duası çok önemlidir. “Hakkı hak, batılı batıl olarak göster” duası da.

Sonucu merak edebilirsiniz; Hocaefendi tavrını hiç sürdürmedi ve hayata ertesi gün kaldığımız yerden devam ettik.

HELİKOPTER BİZİ TAKİP EDİYOR

Hocaefendi hocalık makamının ağırlığını üzerinde taşımayan bir insan olsaydı zamanın Nasreddin Hocası olabilirdi. Nasreddin Hoca teşbihini, fıkra, latife denildiği an akla o geldiği için kullandım. Eğer bu bağlamda zirve Nasreddin Hoca değil de bir başkası ise onu kullanmak daha uygun olur teşbihi yaparken.

Neşe ve hüznün insan hayatının tabii iki gerçeğidir. Tıpkı doğum ve ölüm gibi. İkisi bir bütündür. Biri diğerinden ayrılamaz. Zaten ayrıldıkları an her birinin kıymet ve değeri anlaşılabilir. Nurun değerinin anlaşılması için zulmete ihtiyaç olması misali. Mukayese imkânı olmaz çünkü. Peygamber Efendimiz'e verilen vasıflardan biri "Hüznün Peygamberidir" mesela. Hocaefendi bu tabiri çok sever. Çok kullanmıştır yazı ve sohbetlerinde. İsmail Lütfi Çakan'ın bir makalesinde okuduğunu veya bir sohbetinde duyduğunu söylemişti, sonra çok benimsedi bu tabiri. Gerçekten de öyledir. Bakın Allah Resülü'nün hayatına. Babası, doğmadan vefat etmiş, annesini altı yaşında iken kaybetmiş, dedesinin yanında, ardından amcasının evinde çocukluğunu ve gençliğini geçirmiş. Maddi sıkıntılar içinde büyümüş. Çocuklarının annesi Hz. Hatice'yi kendi elleriyle toprağa vermiş. Hz. Fâtıma hariç diğer çocuklarının hepsinin vefatlarını görmüş. Katlanılır gibi değil. Sadece şu beş cümle içinde saydığım yaşanmışlıklara baktığınız zaman bir insanı çökertecek hadiseler bunlar. Fakat o âlemlere rahmet Nebiler Serveri, bütün bunlara rağmen, neşe ve hüznün dengesini bir Peygambere, bir rehberine, bir insana yakışacak şekilde götürmüştür.

Hocaefendi Peygamber Efendimizin örnekliğine dayanarak aynı dengeyi kurmaya çalışmıştır hayatında. Benim talebelik yıllarımda gördüğüm Hocaefendi, yakın dairedeki insani ilişkilerde bu dengeyi hep korudu. Öyle nükteler, öyle latifeler yapardı ki bazen kahkahalarla gülmek için kendimizi zor tutardık. Sonra da "Çok güldük." deyip sadaka topladığımız olmuştur. Bazen öyle hikmetli fıkralar anlatırdı ki şaşırır kalırdık, "Nereden biliyor bunları?" derdik. Arşivi çok zengindir Hocaefendi'nin. Özellikle Erzurum fıkraları. Bazen fikrayı da aşkın, gerçek hayattan alınmış hikâyeler. Babasından naklettiği fıkralar. Taklit kabili-

yeti de çok ileri seviyededir. Merhum Erzurumlu Naim Hoca'yı taklitleri unutulmaz.

Kardeşlerini tanıdım ilerleyen yıllarda. Aile içinde kardeşlerini de öyle gördüm. Bütün vakur ve mehip duruşuna rağmen Merhum Salih Gülen Ağabey de öyleydi mesela. Mesih Gülen Ağabey'in öyle olduğunu bilmeyen yoktur. Merhum Sıbgatullah Ağabeyi de öyle tanıdım. Evet, nükte ve latife kabiliyeti, insanların zekâsına işaret eder. Zeki olmayan kişiler bu konuda biraz zorlanır. Hocaefendi'nin zekâvetine ise kimse bir şey diyemez. Bizden birkaç dönem sonra talebe halkasında yerini alan Yılmaz Yiğit'in, Hocaefendi'nin anlattığı fıkralar ve yaptığı nüktelerle alakalı bir çalışması olduğunu biliyorum. En son kendisi ile konuştuğumda, 60-70 sayfa kadar yazdıktan sonra bıraktığını söyledi. Keşke o çalışmasını tamamlasa. Ben onun gülmek ve güldürmekten öte, Hocaefendi'nin insani boyutta başka bir özelliğini ön plana çıkartacak bir çalışma olacağı kanaatini taşıyor ve büyük bir anlam ifade edeceğini düşünüyorum.

Bir gün FEM'in arka balkonunda oturmuş çay içiyoruz. Bir helikopter peydah oldu. FEM'in ve yakın çevresinin üzerinde genişçe bir daire çiziyor. Sonra daireyi küçülttü, yüksekliğini de indirebildiği kadar indirdi. Gürültüden kulaklarımızı tıkıyoruz parmaklarımızla, o kadar yakında uçuyor. Hani uzatsan elin degecek kadar. Sonra gitti. Anlam vermeye çalışıyoruz bu olaya ama belki de hiçbir anlamı yoktur.

Gözlerimiz Hocaefendi'nin üzerinde. "Bakalım bir şey diyecek mi, bir yorumda bulunacak mı?" diye. Bunu sezmiş olmalı ki çok zekice bir oyun oynadı bizimle. Alabildiğine ciddi bir tavır ve ses tonu ile dedi ki: "Üstad Hazretlerini de Barla dağlarında helikopterle takip ediyorlarmış. Bizi de takip ediyorlar. Fotoğrafımızı çektiler." Sözü burada bıraksa, ben içimizden buna inananlarımızın çıkacağından eminim. Gerçekten binanın fotoğrafını çekecek kadar yakından uçtu. Ama o günün fotoğraf teknolojisiyle, orada oturan bizlerin fotoğrafı çekilebilir miydi, çekilse simalarımız net bir şekilde görülür müydü bilmiyorum. Herkes birbirine baktı. İnanmakla inanmamak arasında gel-gitler yaşanıyordu anladığım kadarıyla. Hocaefendi'nin istediği de belki buydu; "Zekice bir oyun oynadı." derken bunu kastediyorum zaten. Birkaç dakika bekledikten sonra öyle bir güldü ki Hocaefendi, herkes kendini saldı ve gülmeye durdu.

İşin şaka, latife, nükte kısmı bir yana, olamaz mı böyle bir şey? Fotoğraf teknolojisi buna imkân tanıyorsa neden olmasın? 1986'dan bahsediyoruz. 6 yıl arandıktan sonra takipsizlik kararı verilen bir insandan ve

onun öncülüğünü yaptığı, Türkiye çapında yüzlerce yurt ve onlarca okulun olduğu bir zamandan söz ediyoruz. Devletin tehdit unsuru olarak gördüğü bir yapı son tahlilde. Tabii ki o helikopter, Altunizade binasını ve o an balkonda oturan Hocaefendi ve çevresinin fotoğrafını çekmek için uçuyor olabilirdi.

Latifeden söz açılmışken iki latifesini anlatayım. Yıl 1986, İstanbul'dayız. Gelen giden o kadar çok ki! Misafirlerle çay içiyoruz balkonda. Misafirlerden birisi, vatan-ı aslî, vatan-ı ikâme ve vatan-ı süknâ diye fıkihta kendine yer bulan mevzuyu açtı ve kendi durumunu anlatarak, seyahate gideceği yerde namazlarını seferi kılip kılamayacağını sordu. Neşesi yerindeydi Hocaefendi'nin. Soruyu dinlerken yüzünde tebessümler belirdi. Soru biter bitmez: "Mesela benim durumum!" dedi ve ekledi "Dünyayı vatan-ı aslî tutmadım. Geldiğimden beri ikâmete niyet ettim. Herhangi bir yeri benim için vatan-ı asli yapacak bir şart da yok." Fıkıh literatürüne vâkıf olan herkes bunun bir latife olduğunu ama latife olarak söylenen sözün derin manalar ihtiva ettiğini de anlar. İyi ama burada açık olan bir husus var: "Vatan-ı süknâda namazları nasıl kılacaksınız? Mukim gibi 4 rekât mı yoksa seferi olarak iki rekât mı? Hocaefendi bu boşluğu da doldurdu. "Her yerde mukim gibi kılıyor, Şafii mezhebini taklit ediyorum."

Bir latife de Amerika hayatından anlatayım. Bir ara insanlar, tıpkı bayramlarda olduğu gibi, elini öpsünler, hayır duasını alsınlar diye çocuklarını Hocaefendi'nin yanına getirir oldu. Çocuklar ikindi sohbetlerinden sonra sıra sıra dizilir, Hocaefendi de onlarla bazen şakalaşır bazen onlara hayır duada bulunur ama her zaman çikolata verirdi. Tabii o çevrede mukim olup ikindi sohbetlerine katılan kişilerin çocuklarının simaları Hocaefendi'nin zamanla aşına olduğu simalar haline geldi. Bir gün, hemen her sohbet sonrası gelen bir kişinin çocuğunu görünce ona "Yine mi sen?" dedi gülerek. Çocuk o sözün ne anlama geldiğini bilecek ve cevap verecek bir yaşta değil. Çikolatasını aldı ve arkasını döndü gitti. O giderken Hocaefendi dedi ki: "Bizim daimî müşterilerden!"

Nasreddin hoca, nükte, latife, helikopter derken söz nerelere geldi. Biz şimdi hac yolculuğuna geçelim.

HAC YOLCULUĞU

Mekke ve Medine, Kâbe ve Mescid-i Nebi. İki şehir ve o iki şehir içinde iki bina. Mekke ve Kâbe denildiğinde akla gelen Hz. Âdem'den Hz. İbrahim'e, Hz. İsmail'den Hz. Muhammed'e (sallallahu aleyhi ve sellem) kadar binbir hadisenin içinde yaşandığı bir zemin. Bu çizgide ansiklopedik dahi olsa tarih bilgisine sahipseniz oraya gittiğinizde tarihî dokunun korunmasına bağlı olarak, o hadiseleri gözünüzün önünde canlandırmanız mümkün. Hz. Âdem'i Kâbe'de tavaf ederken, Hz. İbrahim'i Kâbe'yi inşa ederken, Hz. İsmail'i kundakta bebek iken zezem suyunun ilk fıskırdığı yerde ayaklarını yere vururken, Hz. Muhammed'i Haceru'l-Es'ad'ı yerine koyarken ya da secde halinde başına deve işkembesi koyulmuş halde iken.

Hz. Peygamber ve İslam tarihi özelinde aynı şeyler Medine için de geçerli. Mekke ve Medine, Kâbe, Mescid-i Nebi, Uhud, Hendek, Bedir, Hudeybiye sizi sizden alıp başka bir ufka taşıma, sizi bugünden alıp dünde yaşatma potansiyeline sahip. Söz konusu potansiyel, bir Müslüman için oldukça önemli. Bu inançla o kutsal mabedlere gidenler bana hak verecektir. Kaldı ki sadece mekân ziyaretinden bahsetmiyoruz. İşin en önemli boyutu ibadet. Hac, umre ve nafil tavaf var Mekke'de. Bunlar dünyanın bir başka yerinde yapamayacağımız ibadetler. Bu satırların yazarı olarak ben de yaşadım o duyguları ve yazdım. Haccı Yaşamak ve Hac Günlüğü kitaplarım, hatıralarla ve bu kabil yorumlarla dopdolu.

Hocaefendi 1986 yılına gelinceye kadar iki defa hacca gitmiş. İlki 1968, ikincisi 1974 yılında. 1974-1986 arasında on iki yıl var. Bu on iki yıl içinde çok defa yeniden gitmek istemiş Mekke ve Medine'ye. Umre ve hac farketmez, hangi vesile ile olursa olsun bir arınma musluğu olarak nitelediği o mukaddes beldelerde gönlünden gele gele ibadet etmeyi düşünmüş. Düşünmüş ama nasip olmamış. Zaten bunun altı yılını kaçak yaşamış. Geriye kalan altı yıl ise 1974-1980 arası. Türkiye sokaklarının bir manada anarşiye teslim olduğu bu yıllarda Hocaefendi vaaz ve sohbetleri ile ülkemizin sulh ve sükunetine hizmetle meşgul. Anadolu'nun dört bir yanında gençliğin anarşiye düşmemesi için ev ve yurt hizmetlerinin başında.

Alabildiğine sıkıntılı ve çalkantılı geçen bu 12 yılın sonunda, kendisi için maddi dinlenmenin ötesinde manevi olarak yenilenme manasını da taşıyacak olan bir hac ziyareti planlamış. Çok dar dairede sadece birkaç kişiye açmış düşüncesini. Bırakın itirazı teşvikle karşılaşmış ve resmi işlemler başlamış. Bu arada söylemeyi unuttum, İzmir Bozyaka'ya taşındık İstanbul FEM'den. Bu olaylar olduğunda artık İzmir'deyiz. Bir iki kişi pasaport, uçak, Mekke-Medine'de kalacak yer vs. işlemlerini yürütüyor-muş. Yolculuk zamanının yaklaşmasına bağlı olarak, bir hareketlilik gözlemliyoruz Beşinci Kat'ta ama ne olduğunu bilmiyoruz. Kimseye de sormuyoruz. Sorsak söylerler mi onu da bilmiyorum. Bugün veya yarın anlaşılır diye bekliyoruz. Nitekim haberi duyduk. Hocaefendi, Barbaros ve M.D. Beylerle hacca gidecekmiş; yanında başka kimseyi istemediği gibi arkasından gelinmesini de arzu etmiyormuş. Kendisine müteveccih nazarlardan uzak, tıpkı 1968 yılında olduğu gibi sıradan bir kişi olarak hac yapmayı hedefliyormuş.

Dikkatinizi çektiyse burada Cevdet Ağabey'in adı geçmiyor. Halbuki yakınlık açısından baktığınızda onun da olması lazım; hatta ilk sırada onun adının geçmesi gerekir. Ama hukuk fakültesi bitirme imtihanları dolayısıyla çok arzu etmesine rağmen o bu yolculukta yok.

Geriye döneyim. Hac için İzmir'den ayrılmadan önce, bizden derinlemesine çalışmamızı istedi ve yirmi otuz sayfadan az olmayan makaleler halinde kaleme alınacak konular dağıttı. Resim ve Heykel konusunu bana, musikiyi Cuma Hoca'ya, sigara ve zararlı alışkanlıkları Selman Hoca'ya, tesettürü M.K.G'ye, helal kesim ve yiyeceklerde katkı maddeleri meselesini Reşid Hoca'ya verdi. Buradaki amaç açık, en az bir ay sürecektir o boşlukta bizi meşgul etmek. Bu talebe psikolojisi ile söylediğim bir cümle. Bunu kabul ediyorum. Fakat Hoca perspektifinden baktığımda belki daha farklı şeyler düşünmüş olabilir. Mesela bir konu üzerinde derinlemesine araştırma yapmamızı, yoğunlaşmamızı, kalemimizi daha işlek hale getirmemizi hedeflemiş olabilir. Ne de olsa grubun yarısı İlahiyat mezunu, bazılarımız bitirme tezi yazmış. Dolayısıyla sıfır değiliz bu konuda. Belki bir aylık boşluk fırsatı çıkmışken bu kabiliyetlerimizi de görmek istemiş olabilir. İleride detaylı olarak anlatacağım, bu çalışmalarımız daha sonra kitap olarak yayımlandı.

Artık hac hazırlıkları gizlenemez hale gelmişti. Hocaefendi annesinin kaldığı, kardeşi Mesih Ağabeyin evine gitti. İhtimal, hayır duasını aldı, helallik istedi. Kestanepazarı yıllarından beri kendisine arkadaşlık eden

Ağabeylerin her biri teker teker geldi, onlarla vedalaştı ve bir sabah Bozyaka'dan ayrıldı. Ayrılırken hiç unutamadığım bir manzara vardı. Hepimiz ellerimizde valizler aşağıya indik. Arabaya yerleştirdik. Cevdet Ağabey de var ama suçlu bir insanın halet-i ruhiyesi içinde kenarda duruyor. Böylesi bir yolculukta Hocaefendi ile beraber olmayı içimizde en çok isteyen ve ondan daha önemlisi, belki de en çok hak edenlerden biri o. Hissiyatını çok belli eden, dışarıya vuran bir insan değildir kendisi. Hissiyatını belli edecek noktaya geldiğinde de zaaf emaresi olarak gördüğünden midir bilmem, şamataya, gırgıra vurarak o halini gizlerdi. Bu defa da öyle oldu. Ağlamaklı gözlerle yukarı çıktığımızda alabildiğine sun'i diyebileceğim bir neşe ile kahvaltı sofrasına oturmuştuk hep birlikte. Gülüyor, güldürüyordu bizleri.

Hac hatıraları adına çok şeyler dinledim Hocaefendi'den, kendisine eşlik edenlerden ve Dr. Kâyid Ağabey'den. Hatta Dr. Ağabey'in anlattıklarının bir kısmını not aldım, bir kısmını da video kaydı yaptım. Fakat hadisenin şahitleri ortada iken bu konuyla alakalı bir şey yazmak istemiyorum. Onu onlar anlatsın. Hatta 1968,1974 ve 1986 hacları bir bütün halinde ele alınıp güzel bir hatırat kitabı bile çıkabilir. İnşallah bir ehl-i himmet çıkar, tarihe önemli bir kayıt olarak bu hatıratı düşer. Ben başlangıç cümlelerini yazayım; 1968 Diyanet görevlisi olarak gitmiş, birçok röportajında bunu detaylı olarak anlatıyor. 1974'de başkası adına vekâleten yapmış, 1986'da ise kendi imkânları ile gitmiş. 1974 haccı için bana dedi ki: "Gençtim o zamanlar. Günde 5 defa umre yapıyordum. Yetiştirebildiğim kadarıyla, tanıdığım kişiler için niyetlendim. Birçokları adına tavaf yaptım. Listedeki herkes için isim zikrederek dualar ettim. Harem-i Şerif'te geceledim hemen her gece."

Ağabeylerin her biri teker teker geldi, onlarla vedalaştı ve bir sabah Boz-yaka'dan ayrıldı. Ayrılırken hiç unutmadığım bir manzara vardı. Hepimiz ellerimizde valizler aşağıya indik. Arabaya yerleştirdik. Cevdet Ağabey de var ama suçlu bir insanın halet-i ruhiyesi içinde kenarda duruyor. Böylesi bir yolculukta Hocaefendi ile beraber olmayı içimizde en çok isteyen ve ondan daha önemlisi, belki de en çok hak edenlerden biri o. Hissiyatını çok belli eden, dışarıya vuran bir insan değildir kendisi. Hissiyatını belli edecek noktaya geldiğinde de zaaf emaresi olarak gördüğünden midir bilmem, şamataya, gırgıra vurarak o halini gizlerdi. Bu defa da öyle oldu. Ağlamaklı gözlerle yukarı çıktığımızda alabildiğine sun'i diyebileceğim bir neşe ile kahvaltı sofrasına oturmuştuk hep birlikte. Gülüyor, güldürüyordu bizleri.

Hac hatıraları adına çok şeyler dinledim Hocaefendi'den, kendisine eşlik edenlerden ve Dr. Kâyid Ağabey'den. Hatta Dr. Ağabey'in anlattıklarının bir kısmını not aldım, bir kısmını da video kaydı yaptım. Fakat hadisenin şahitleri ortada iken bu konuyla alakalı bir şey yazmak istemiyorum. Onu onlar anlatsın. Hatta 1968,1974 ve 1986 hacları bir bütün halinde ele alınıp güzel bir hatırat kitabı bile çıkabilir. İnşallah bir ehli-himmet çıkar, tarihe önemli bir kayıt olarak bu hatıratı düşer. Ben başlangıç cümlelerini yazayım; 1968 Diyanet görevlisi olarak gitmiş, birçok röportajında bunu detaylı olarak anlatıyor. 1974'de başkası adına vekâleten yapmış, 1986'da ise kendi imkânları ile gitmiş. 1974 haccı için bana dedi ki: "Gençtim o zamanlar. Günde 5 defa umre yapıyordum. Yetiştirebildiğim kadarıyla, tanıdığım kişiler için niyetlendim. Birçokları adına tavaf yaptım. Listedeki herkes için isim zikrederek dualar ettim. Harem-i Şerif'te geceledim hemen her gece."

HAC DÖNÜŞÜ VE 1986 DİYARBAKIR HADİSESİ

Hac dönüşünü anlatacağım ama hacca gitmeden önce, Diyarbakır'da o yılların meşhur “irtica” retoriği adı altında cemaate yönelik bir operasyon yapılıyor. Hürriyet gazetesi bunu manşete çekti günlerce. Ben size bir fikir edinmeniz için 17 Temmuz günü başlayıp aylarca devam eden süreçte, Hürriyet ve Milliyet gazetelerinin manşet ve iç sayfalarında uzunca verdikleri haberlerin başlıklarından bazılarını hatırlatayım. “Kara tehlike: İrtica.”, “İki itiraf: Birleşik İslam Cumhuriyeti kurmak istiyorlar.” “Şimdi de Fethullahçılar.”, Fethullahçı İmam sorguya çekildi.” “Fethullahçıların liderlerinden Mehmet Hoca tutuklandı.”, “Atatürk’ün nutkunu ya yırt ya at dediler.”, “12 Eylül’e savaş açmış; işte Fetullah.”, “Şeriatçı Hoca didik didik aranıyor; Fetullah operasyonu.”, “Videolu Cumhuriyet Düşmanları.”

Evet, o günleri bilenler bilir, bir Türkiye klasiğidir bu. Türkiye Cumhuriyeti devleti, makbul vatandaş kategorisine girmeyen herkesi düşmanlaştırır. Kendisini, düşmanlaştırdığı vatandaşı üzerinden tanımlar. Yeri geldiğinde de ezer geçer. Zira sosyal fay hatları üzerine kurmuştur varlığını. Düşmansız yaşayamaz. Her kesimi ve o her kesim içindeki herkesi sıraya koyar. Suçu varmış yokmuş önemli değildir onun için. Masumiyet karinesi, suçun ve cezanın şahsiliği gibi kurallar uygulanmak için değildir devletimiz için. Gün gelir Kürt sorunu der, beş yaşındaki masum çocuğa varıncaya kadar herkesin üzerine tanklarını sürer, gün gelir irtica der, Fethullahçı der, Nurcu der, cemaatçi der, Paralel devlet der, terör örgütü der ve kundaktaki bebeğe kadar hapisanelere atar.

İhtimal ki devlet, belki iç politikada belki de dış politikada sıkışmıştı ve içeride safları sıklaştırmak için böyle bir operasyona ihtiyacı vardı. Zamanlaması da ilginçtir bu operasyonun; zira tam da Hocaefendi'nin hac için yurt dışına çıktığı günlere denk gelmiştir. Muhatap, Merhum Mehmet Özyurt Hoca ve Diyarbakır'da birkaç kişi. Suçlama nedir ve Hocaefendi de bu suçlamalardan nasibini alacak mı, henüz belli değil. Mehmet Hoca o arada İstanbul'a bir iş için gitmiş. Gerek Diyarbakır'daki eşi ve yakınlarından gerekse basın yayından hadiseleri öğrendiğindeyse Diyarbakır'a dönüyor ve avukatı ile karakola gidiyor. Gidiş o gidiş. Salmı-

yorlar onu ve toplam altı ay kadar tutuklu yargılama dönemi başlıyor.

Size altı ay sonra yapılan mahkemenin verdiği kararı buraya aktarayım, siz de suçlamaların mahiyeti hakkında nihai bir bilgi edinin, ardından hatıрата geri döneyim. Devlet Güvenlik Mahkemesinin verdiği karar şöyle: “Gereği düşünüldü: Sanıkların laikliğe aykırı olarak devletin sosyal veya ekonomik veya siyasî veya hukukî temel düzenini kısmen de olsa dinî esas ve inançlara uydurmak amacıyla tesis edilen cemiyetin faaliyetlerini tanzim, sevk ve idare etmek ve böyle bir cemiyete girmek suçunu işledikleri iddiası ile sanık Mehmet Özyurt’un TCK’nın 163/1, 173/son, 31, 33, 36, 40; sanıklar A. Kuş, Y. Kaçmaz, M. S. Ayhan ve Mahmut Yavuz’un TCK’nın 163/2, 173/son, 31, 33. maddeleri gereğince cezalandırılmaları için mahkememizde kamu davası açılmış olup, yapılan açık yargılama sırasında sanıklara isnat edilen suçun delili olarak gösterilen teyp kasetleri, video kaseti ile kitaplarda bilirkişi raporuna göre ve dosyadaki kasetlere ilişkin raporlara göre; kasetler ve kitaplarda suç unsurunun bulunmadığının anlaşıldığı ve sanıkların sonraki rucû’ ettikleri ve başkaca da yan delillerle desteklenmeyen emniyetteki ikrarı havî beyanlarının dışında mahkûmiyetlerini gerektirir başka kesin ve kuvvetli delil elde edilmediğinden, sanıkların müsned suçtan beraatları cihetine gidilmiştir. ...talebe uygun olarak ve Yargıtay yolu açık olmak üzere oy birliğiyle karar verilmiştir. (Diyarbakır Devlet Güvenlik Mahkemesi. Karar no:1987/153).”

Evet karar böyle ama bu altı ay sonra verilen bir karar. Hocaefendi hac vazifesini ifa ediyor fakat olay da sıcaklığını koruyor; her gün yeni gelişmeler oluyor. Bu gelişmelerden en önemlisi Hocaefendi’nin de dosyaya ilave edilmesi ve ifadesinin alınması için kendisine celb gönderilmesi. Türkiye’de olsa kolay. Gidecek ifade verecek ama yurt dışında! Kara, hava, deniz hangi yolla girerse girsin ülkeye girdiği zaman ifadesini verecek sınırda. İyi ama açılan davanın tüm sanıkları tutuklu ve yargılanmak üzere hapisanede. Hocaefendi gelse ve sınırda ifade verse büyük ihtimalle dosyadaki diğer isimler gibi tutuklanacak. Yüzde yüze yakın bir ihtimal bu. Hac vecibesi de bugün yarın bitecek, zaten dönüş bileti de var, Hocaefendi’nin bir karar vermesi lazım.

Tutuklanma ihtimalini de nazara alarak ülkeye dönmek mi, kalabildiği kadar o mukaddes beldelerde kalmak mı, davanın siyasi bir dava olmasını delil gösterip güvenlik gerekçesi ile başka bir ülkeye sığınmak mı? Belki başka opsiyonlar da vardır ama benim şu an aklıma gelenler bun-

lar. Zor bir durum. Tam bir yol ayrımı Hocaefendi için. Tam altı yıllık kaçaklıktan kurtulmuş olmanın rahatlığını yaşayacağım derken tekrar yeni bir cenderenin içine girme ihtimali ufukta.

Hac vecibesi bitiyor, “Her gelecek yakındır” deyimi ile ifade edilen hakikat bir kez daha hükmünü icra ediyor ve dönüş zamanı geliyor. Hocaefendi Cidde’ye geçiyor. Ertesi günü uçağı var. Bir rüya görüyor ve bu rüya, belki de günlerdir üzerinde düşündüğü, ülkeye uçakla dönmeme kararını pekiştirmede etkili oluyor. Bunu ilerleyen sayfalarda, ülkeye nasıl kaçak olarak girdiğini kendisinin anlattığı yerde ele alacağım. Kronolojik sıra bozulmasın diye böyle yapıyorum.

O arada Medine’de bulunan Mustafa Başarı Beyi çağırıyor yanına ve valizlerini ona teslim ediyor. Küçük bir valize sığacak zaruri eşyalarını yanına alıp yola çıkıyor. Nereye mi? Suriye’ye. Karayolu ile çıktığı bu yolculukta yanında üç kişi var: Muhammed Sungur, Ali Kervancı Ağabey, M.D. Neden Suriye? Hocaefendi’nin zihninde netleşen bir plan var; biraz Suriye’de bekleyecek, Diyarbakır davasının alacağı seyre göre ya açıktan Türkiye’ye geçecek ya da kaçak yolları kullanarak ama her halükârda ülkesine geri dönecek. Ülkeye döndükten sonra bize yaptığı sohbetlerde neden böyle karar verdiğini Bediüzzaman’ın “İmanı kurtarmak ve Kur’an’a hizmet için Mekke’de olsam da buraya gelmek lâzımdı. Çünkü en ziyade burada ihtiyaç var. Binler ruhum olsa, binler hastalıklara müptela olsam ve zahmetler çeksem, yine bu milletin imanına ve saadetine hizmet için burada kalmaya Kur’an’dan aldığım dersle karar verdim.” ifadeleriyle şekillenen yaklaşımının çok etkili olduğunu söylerdi. Fakat burada bir sorunun cevabı yok; neden kaçak yolla? Çünkü bu arada Hocaefendi için gıyabi tutuklama kararı verilmiş. Dolayısıyla yurda girdiği an tutuklanacak ve mahkeme safahatı başlayacak. Karakolda ifade verme, nöbetçi mahkemenin karşısına çıkma elimine edilmiş olacak kaçak girişle. Sonra? Sonrası Allah kerim. “Diyarbakır davası sonuçlanır ve o sonuçlanıncaya kadar, altı yıl kaçak yaşamış bir insan olarak yine yaşarım.” diye düşünmüş olabilir.

Türkiye’ye kaçak yollarla girecek ama bu konuda ona kim ve nasıl yardımcı olacak? Aşağıda söyleyeceğim ismi ilk defa kim gündeme taşıdı, olaylar nasıl gelişti bilmiyorum ama bildiğim şey yardımcı olacak bir ismin bulunduğu ve makul bir gerekçesinin olduğu. O isim merhum Hayati Yavuz. Hayati Ağabey İzmir Kemeraltı’nda saat satıyor. Kestanepazarı yıllarından beri Hocaefendi ile beraber. İlklerden birisi. Zaten beş

altı gün öncesine kadar beraberler. Nasıl mı? Birlikte haccettiği insanlar arasında o da var. Dönüş zamanı gelince uçakla İzmir'e dönmüş ama bir kulağı Suud'da Hayati Ağabeyin. Merak içinde Hocaefendi ile alakalı haberleri bekliyor. Samimi, candan, dürüst, güvenilir bir insan.

O dönemde elektronik eşyaların büyük çoğunluğu Suriye üzerinden kaçak olarak getiriliyor Türkiye'ye. Hayati Ağabey de elektronik eşyalar satıyor Kemeraltı'ndaki dükkânında. Bütün meslektaşları gibi sattığı malların bir kısmı kaçak. Mesele kendisine intikal ettirilince, "Saatleri satın aldığım kişiler vasıtasıyla halledebilirim." düşüncesiyle Kilis'e hareket ediyor ve kaçakçılara ulaşıyor. Birisi ile anlaşılıyorlar. Hayati Ağabey, "Sınırın öte yakasına geçeceğim ve birlikte geleceğim Hocaefendi ile." diyor. Kaçakçılar "Hayır" dese de diretiyor ve bir gün içinde yine aracılar vasıtasıyla Suriye'ye vize alıp Halep'e varıyor. Kaçakçıların oradaki ayağı olan kişilerle buluşup gün bekliyorlar. Nihayet uygun gün ve zamanlamada, mayınla kaplı tarlalar arasından saatlerce yürüyerek Türkiye topraklarına ayak basılıyor. Hollywood'un macera filmi senaryolarını aratmayacak hadiselerle dolu bu yolculuk.²

Hocaefendi ülke sınırları içine girdiğinde, "Artık ölsem de gam yemem" düşüncesi ile dopdolu bir vaziyette, vatan toprağını öpüyor, sınırın bu yakasında kendisini bekleyen Hacı Kemal Ağabey ve onunla beraber olan Hüseyin Döğme, İsmail Büyükçelebi, Naci Tosun, Nevzat Ayvacı diğer kişilerle buluşma anını kolluyor. Onlar da Hüseyin Döğme Ağabeyin evinde tam on üç günden beri bekliyorlarmış. Bugün gelecek, yarın gelecek diye gözleri yollarda kalmış. Çünkü İsmail Büyükçelebi'nin ifadesine göre, kaçakçılar geçişi o kadar kolay anlatmışlar ki "20 dakika yürüyecekler ve gelecekler." diyorlarmış. Nihayet bir gün çıkageliyor Hocaefendi. Seviniyorlar ama çok meşakkatli bir yolculuk sonucu geldiğini bilmedikleri için karşılama çok sıradan oluyor. Hocaefendi de beklentisini bulamıyor. O zannediormuş ki kendisini gördüklerinde hepsi boynuna sarılacak, sımsıcak bir karşılama olacak. Bunu ilerleyen sayfalarda kendi dilinden aktaracağım.

Uzun sözün kısası Hocaefendi Türkiye'ye giriyor; giriyor girmesine de altı aylık serbest hayatı, altı yıllık kaçak hayatına geri dönmekle son buluyor. İzmir'de olduğundan, Diyarbakır DGM'den İzmir DGM'ye gönderilen dosyası için Devlet Güvenlik Mahkemesine gidip ifade vermesi lazım.

Bu arada şunu söyleyeyim; Diyarbakır davasını aslında, Burdur operas-

yonu neticesinde istediği sonucu alamayan devletin içindeki bazı kliklerin intikam almak için ortaya attıkları söylenir. “Gereği düşünöldü” diye başlayan beraat kararı metni ve o kararın gerekçeleri bu argümanı destekler mahiyette. Fakat işin gerçek yüzünü sanırım bu dünya hayatında bilmemiz imkânsız. Ta ki o işin içinde olan birileri ortaya çıkıp gerçekleri kamuoyuna bütün çıplaklığı ile anlatıncaya kadar.

² Irmak TV'nin "Geçmişten İzler" adlı bir programında anlatmıştı merhum Hayati Ağabey bu yolculuğu. Oradan izlemenizi tavsiye ederim. Linki <https://www.youtube.com/watch?v=8sX-kVP9lVo>

HAC SONRASI İZMİR'E DÖNÜŞÜ

Bizler günlük hayatımıza devam ediyoruz. Bugün, yarın işler yoluna girer düşüncesiyle beklenti içindeyiz. Tabii kaygılı bir beklenti bu. Hem Hocaefendi hem Hizmetin geneli hem de bizlerin şahsi hayatı adına. Nihayet bir gün haber geldi bize, Hocaefendi Türkiye'ye adım atmış ve Ankara'da imiş. Sevindik hem de çok. Bugün, yarın gelir diye ümitle bekliyoruz. Yeniden kaçak hayatının başlaması ya umurumuzda değil ya da biz olayın ciddiyetinin farkında değiliz.

Ankara'dan İzmir'e nasıl geldi bilmiyorum ama Gaziantep-Ankara arasını Nevzat Ayvacı Ağabey'in arabası ile kat etmiş. Yolculukta Hacı Kemal Ağabey de eşlik etmiş kendisine. O günlerde milletvekilliği ara seçimleri yapılacağı için ülkede ciddi bir seçim atmosferi varmış. Hasan Celal Güzel de ANAP'tan Gaziantep adayı olmuş. Kilis dışına, Hasan Celal Güzel'in seçim afişlerinin asılı olduğu bir esnaf ağabeyin arabası ile çıkmışlar. Amaç polis ve jandarma çevirmesine takılmamak. Şehir dışında 5-10 km gidince Nevzat Ağabeyin arabasına geçilmiş ve Ankara'ya gelinmiş.

Bir gün akşamdan sonra Hocaefendi gelmiş. Ben ise çocukluk arkadaşım Z.K'nin müdürlük yaptığı Bornova'daki yurda gitmiştim. Cuma ve Selman hocalarla gittiğimiz olurdu ama çok defa Y.A. ile giderdik. O da liseden arkadaşım ve benim hizmetle tanışmamda en etkili olan şahıs. Hatta diyebilirim ilk kişi. Muhabbet ediyoruz üçümüz. Çay kahve içiyoruz müdür odasında. Bazen çıkıp dolaşıyoruz; Konak sahil, Alsancak, İzmir fuarı. Ah gençlik!

Bozyaka'ya geldiğimde bir fevkaladeliğin olduğu girişten kendini belli ediyordu. "Geldi." dediler bana. Artık kankayız kapıcılar, öğretmenler, belletmenler, aşçılarla. Yukarıya hızlıca çıktım. Farz bitmiş, Hocaefendi odasına çekilmiş, arkadaşlar sünnetleri kılıyordu. Halim Amcanın odasına namazımı ferdi olarak kılmaya durdum.

Hocaefendi yatsı sonrası çıkmadı. Ben de içeriye gidip görme teşebbüsünde bulunmadım. Büyük bir ihtimal odasının karşısındaki salona çıkmış, beş-on dakika, orada olanlarla oturmuştur. Hocaefendi'yi görmek için ertesi sabahı bekledim. Sabah namazını arkasında eda ettik. Tesbi-

hat, Risale dersi derken kahvaltıya sıra geldi. İki sofralık insan var. Hazırladık kahvaltıyı. Odasının karşısındaki küçük salona kurulmasını istemiş sofraların. Kurduk. Bekliyoruz hep birlikte. Her zaman olduğu gibi Hocaefendi sofrasının daimî üyeleri diyebileceğim Ağabeylerden bazıları da var. Biz zaten toplam 10 kişiyiz, tam bir sofralık. Hocaefendi geldi, kendi sofrasına bizim oturmamızı istedi.

Benim ilk görüşüm Hocaefendi'yi. Hactan gelmiş, âdettir bizim orada, hactan gelenlerin eli öpülür hatta her iki elinin içi öpülür. Nedenini yıllar sonra öğrenmiştim bunun; hacının avuçları Kâbe başta, mukaddes topraklara değmiştir diyeymiş. Ben sofraya oturur oturmaz avuçlarını değil ama elini öpmek için eğildim. Kabul etmedi. Nedense ben inat ettim ve pozisyonumu hiç değiştirmedim. "Lütfen" dediğimi hatırlıyorum. Uzattı bana elini ki bu benim Hocaefendi'nin elini ilk öpüşümdür. Bunun haricinde iki defa daha öptüğümü hatırlıyorum. Birisi 1987'de askerden ilk ev iznine çıkışında Altunizade FEM'de, ikincisi ise 2007'de hacca gidiyorum diye yanına uğradığımda Amerika'da.

Her neyse; artık kahvaltı safhasındayız. Hep birlikte oturduk. Diğerleri hemen yanı başımızda olan sofraya oturdular. Sevindik o sofraya davet edildiğimize ama tam bir anlam veremedik. En azından bu satırların yazarı olarak ben veremedim. 10 kişiyiz. Genciz. O sofrada bulunan kahvaltılıkların hepsini bir çırpıda bitirebilecek iştaha ve sağlığa sahibiz. Bunu bilmiyor mu Hocaefendi? Tabii ki biliyor ve sürekli ısrar ediyor bize yememiz için. Peynir tabağı bitiyor, yenisini getirtiyor. Zeytin bitiyor, hakeza. Petek bal bitti, bir tabak daha istedi. O ana kadar görmediğim bir ısrardı bu. Hepimiz şaşırдық ama yan sofradaki kişiler daha çok şaşırıldı bu tavra. Nihayet bir cümle söyledi Hocaefendi. O cümle aslında birçok şeye cevaptı: "Yiyin, ben yokken size iyi bakmamışlardır burada!"

Doğru muydu? "Yanlış değildi." diyeyim. "Kısmen doğrudu." diyeyim. Bazı şahısların düzenlerini bozduğumuz için mi, şahsi karakter özelliklerinden dolayı mı, beklentilerini karşılayamadığımız için mi bilmiyorum ama tavırları vardı bize karşı. Bunlar hiç şüphesiz kul hakkı kapsamı içinde mütalaa edilecek şeyler. Hem dünya hem de ukbaya bakan veçhesi var. "Dünya, ukba ne kadar hakkım varsa helal olsun!" diyebilecek bir gönül genişliğine ve enginliğine sahip olmak isterdim fakat o an itibarıyla orada değilim. Diğer arkadaşlarımı ise bilemem. "Bunu diyorsan sana veya size çok çekirtmişler." diyebilirsiniz. Ne diyeyim, bu satırları kaleme alırken geriye doğru yaşadım. O günlere geri gittim. Hissiyatım

belki de rasyonel düşünceme galip geldi. Yoksa o günden bugüne sözünü ettiğim o kişilerle seyrek ve sık dokulu ilişkilerimiz oldu. Mesafeli ilişkilerimiz hâlâ devam ediyor. Hacca giderken mesela helalleştiklerimiz de var aralarında. Ama af ve helalleşmede akıl ve kalp birlikteliği olmayınca böyle gel-gitler her zaman olur. Son tahlilde ben de insanım. Demek ki o helalleşmelerde hissiyat ön planda imiş demekten başka bir şey diyemiyorum şu an.

Ben o günlere geri döneyim.

KENDİ AĞZINDAN ÜLKEYE KAÇAK GİRİŞİ

Başında 30 Eylül 1986 tarihini yazmışım. Üç sayfa süren bir not. Cümleler arasında kopukluk yok. İhtimal Hocaefendi bunu anlatırken ben teyp kasetine kayıt etmiş sonra temize çekmişim. Olduğu gibi buraya yazmak istiyorum. Çünkü Hocaefendi'nin kendi ağzından yazılı veya sözlü bir biçimde hac dönüşünü anlattığı bir kaset veya kitap bilmiyorum. Parça parça var ama aşağıda okuyacağınız bütünlük içinde ben hatırlamıyorum. Dolayısıyla tarihi bir vesika değeri taşıyan bu anlatımı aynen aktarıyorum.

“Ayın 28’inde Cidde’den uçakla Türkiye’ye dönecektik. Mekke’den ayrılaacağımız gün Veda Tavafı yaptık. Cidde’ye geçmeden önce bir ara uyumuş kalmış, dalmışım. O arada bir rüya gördüm. Tam kestiremiyorum ama araba, otobüs veya uçak gibi bir şeyin içindeyiz ve o aracı ben kullanıyorum. İçinde de hep bizim arkadaşlar var. Yollar gayet güzel, gidiyoruz. Dağlık bir yerde bozuk ve çakıllık bir viraja geliyoruz. Sanki bu yolları ve virajı daha önceden geçmişim gibi, biraz daha ilerlesek düz bir yola çıkacağız diye biliyorum. Fakat tam aksine gittikçe yollar daha bozuluyor. Biraz yükselsek daha rahat gideriz diyorum ve yükseliyorum. Arkadaşlar da benimle birlikte yükseliyor. Sonra aniden tepemizde kartallar gibi pençeli kuşlar peydah oluyor, sanki bize saldıracaklar. Onları görünce, yere mi ineyim yoksa devam mı edeyim diye hafif tereddüt geçiriyorum. İşte tam o an öyle bir saldırıyorlar ki bize, ben de ‘İtikadını bozdun tereddütte kaldın, devam et!’ diyorum kendime ve yola devam ediyorum. Sonra ‘Allah’ diyerek uyandım ve dedim ki: ‘Fethullah bu yol sana kapandı.’

Cidde’ye geldik, arkadaşlar uçağa bindi gitti, biz orada kaldık. Türkiye’ye geçiş imkânları araştırılıyor. 3 gün kaldık Cidde’de. Nihayet birisi “Ben onları Suriye’den geçiririm.” demiş. Bunun üzerine Suriye vizesi aldık, uçakla önce Amman, ardından üç saat rötarla Şam’a geçtik. Şam’da hiç eğlenmeden bir taksi ile Halep’e hareket ettik. 4-5 saatlik o yolculukta yolumuz Hama’nın kenarından geçti. İçeri girip meşhur Hama katliamının gerçekleştiği yerlere bakmaya cesaret edemedik. “Zaten durumumuz tehlikeli, bir de orada dolaşmam iyice şüpheleri üzerime

çeker.” diye düşündüm.

Halep’e vardık. Yolda hiçbir polis çevirmesine, kimlik sorgulamasına denk gelmedik. Orada bir otele yerleştik. Meğer ki o otel genelde insan kaçakçılarının kaldığı otelmiş. O kadar pis ki anlatamam size. Ama ne yapacaksın? İlk gün otelin patronu geldi, bize gece boyunca izzet ü ikramda bulundu, neredeyse uyutmadı bizi diyebilirim. Fakat sonraki 10 gün içinde bir defa bile uğramadı yanımıza. Bu arada haber aldık ki bizi Suriye’den Türkiye’ye geçirmeye söz veren şahıs vazgeçmiş. Benimle birlikte bulunan arkadaşlar her gün dışarı çıkıyor, yeni bir kişi ve yeni bir yol araştırıyorlar. Ben ise otelden hiç çıkmıyorum. Canım çok sıkılıyor. M.D’ye günde 3-4 cüz dinletiyorum ezberimden. Ayrıca oteldeki durumumuz dikkat çekiyor. Telefon edelim diyorsun, yazdırıyorsun edeceğin telefonu ve bir buçuk, iki saat bekliyorsun.

Bir gün Hayati Bey geldi Halep’e. Birisini ayarlamışlar, kendisi de bana refakat edecekmış geçiş esnasında. Nihayet “Her şey ayarlandı, yola çıkıyoruz.” dediler. Ben zannediyordum ki her iki tarafın sınır boyundaki görevlilerle anlaşıldı, biz direkt Türkiye’ye kaçak giriş yapacağız. Göz yumacaklar bizim geçişimize ve resmi bir işlem yapmayacaklar. Mesela pasaportumuza; Suriye’den çıkış, Türkiye’ye giriş damgası vurmuyacaklar. Otelden çıktık. Delil dedikleri iki kişi bizimle beraber. Üç yere uğradık yolda. İkişisi şehir gibi yerdi ve biri de sınırda bir köy. Tam dört saat yürüdük. Ben, dediğim gibi komutanların göz yumması ile geçeceğiz zannediyordum, böyle olacağını bilseydim belki hiç çıkmazdım yola. Sınıra yakın o köyde bir evde kaldık. Mutfak, yatak odası, oturma odası, her şey bir odanın içinde. Bir müddet geçti, bizim delillerden birisi, biz o evde kalırken bir yere gitmişti. Dört kişi yola çıktık, sırtımızda çantalar. Zikzak yapa yapa yürüyoruz. Hayber kalesi gibi. Bir oraya bir buraya zikzak yapa yapa gidiyoruz. Öndekiler ayaklarını nereye basıyorsa biz de oraya basıyoruz. Meğer ki mayınlı tarlalardan geçiyormuşuz. Çok uzun bir yürüyüşten sonra tel örgülere geldik. Bu yürüyüşte mayınlara basmamak için ve yerde iz yapmaması için ayakkabılarımızı çıkarttık. Çoraplar var ayağımızda ama dikenlerin batmasına engel olmuyor. Hiç mübalağa etmiyorum belki 1000 tane diken batmıştır ayaklarıma. Bir yere kadar geldik, ben dedim ‘Artık daha fazla yürüyemeyeceğim. Durup biraz dinlenelim.’

Rehber dedi ki: ‘Askerlerin nöbet değişimini beklemek zorundayız. Diğer arkadaşım bunu keşfe gitti. Burada bekleyeceğiz. Yer yer lambalar

dönüyor ve her tarafı ışılatıyor. O arada biz yüzü koyun yere yatıyoruz hiç kıpırdamadan. Fakat beklediğimiz yer öylesine soğuk ki donacağım zannettim. Zaten atletlerimiz sırlıklam. Bu arada ayaklarımdaki dikenleri de temizliyorum. Hayati Bey yeni bir atlet verdi çantasından onu giydim. O arada yatsı namazımı kıldım. ‘Ne olur ne olmaz bizi vururlarsa borçlu gitmeyeyim.’ dedim. Sonra o rehber geldi ama gelişi ile gidişi çok uzun sürdü. Belki iki saat sonra geldi ve ‘Kalkın gidiyoruz.’ dedi. Meğer rehber, köpeklerin uyumasını beklemiş. Zira biz, köpeklerin bizi göremeyeceği ve iki ayrı noktada nöbet tutan askerlerin tam ortasından geçecektikmişiz. Sebebi de geçtiğimiz o noktanın, askerler bizi görse ve her iki taraftan ateş etse de ateş menziline dışarda olması imiş.

Fakat o yürüme de çok uzun sürdü. Köpekler iki defa havladı. Havlama sesini duyar duymaz hareketsiz heykel gibi durduk. Terden atletim yine sırlıklam oldu. Bir ara öyle sıcak ve ılık bir rüzgâr esti ki inanın iki dakikada sırlıklam olan o atletim ve üzerindeki elbisem kurudu. Benim inancıma göre iltifat-ı İlahi idi bu. Bunu kimseye söylemeyeyim diye düşünürken Hayati Bey: ‘‘Hocam! Sıcak bir rüzgâr esiyor!’’ dedi. Hiçbir şey demedim. Ben bunun sekine olduğuna inanıyorum. Hayatımda iki defa sekineye mazhar oldum. Birisi burada diğerini de Altunizade’de gece fecre doğru, terasta yaşamıştım. Sonunda durduk. Baktım ki bizim delil denilen rehberler ayakkabılarını giyiyorlar. Meğer tel örgüyü geçmiş, Türkiye sınırları içine girmişiz. Rehber geldi benim yanıma ve arkada kalan tel örgüyü gösterdi. Bu arada saat gece yarısı 1; Tam 9’da çıkmıştık o köydeki evden. Demek ki 4 saat sürmüş buraya kadar olan yolculuk.

‘‘Madem bizim topraklardayız burada dinlenelim.’’ dedim. Uzakta bir çınar ağacı gördüm, dedim ki Hayati Bey’e ‘‘Şu çınar altında üç gün aç susuz beklesem gam yemem.’’ Yarım saat sonra kalktık, 2 km kadar yürüdük ve bir köye geldik. Geldiğimiz yer, rehberlerden birisinin babasının eviymiş. Köy öyle bir yerde ki ortasından sınır geçiyor. Suriye-Türkiye sınırı belirlenirken köyün yarısı Suriye’de yarısı Türkiye’de kalmış. Eve geldik gelmesine ama babası bundan çok rahatsız oldu. ‘‘Ne zaman gideceksiniz?’’ diye bize bakıyor. Kendi aralarında konuşuyorlar. Korkuyormuş adam Jandarmanın gelip baskın yapacağından. Götürüp 10-15 gün dövüyorlarmış, eziyet ediyorlarmış insanlara. Haklı. Planımız, biraz orada kaldıktan sonra, bulunacak bir araba ile Kilis’e gitmekmiş ama adamın mütereddit hali beni rahatsız etti. ‘‘Hakkımız yok!’’ dedim Hayati

Bey'e. Sabah namazı vaktine çok az vardı, namazı kılıp çıktık o evden. Tam bu esnada delil 'Para meselesini konuşalım.' dedi. Ben de 'Para meselesini hiç problem etme. Arkadaşlar bir kuruş bile eksiltmeden hakkını verirler.' dedim. Nitekim Kilis'tekine 1,5 milyon, Suriye'dekilere de 1,5 milyon verdiklerini söylediler. Hatta Ali Kervancı Bey 100 bin daha ilave etmiş. Sonradan duydum, daha önceden 'Sizi geçiririz.' deyip sonra vazgeçen kişiler 4 milyon isteyince "Siz sağ salim geçirin Hocamı. Ben size 40 milyon vereyim." demiş.

Ana yola kadar yürüdük Hayati Bey ile. Bir minibüs geldi. El kaldırdık, adam durdu ama minibüsün içi koyun dolu. Kilis'e gideceğiz dedik. İster-seniz binin dedi adam. Bindik, koyunlarla birlikte gidiyoruz. İleride bir askeri bölük var. Herkesi durdurup kimlik soruyorlar. Bizim arabaya gelince asker, baktı koyunlar var, geçin dedi ve nihayet sağ salim Kilis'e adım attık. Hüseyin Döğme Beyin evi var orada. Sarmaş dolaş olduk onlarla. Uzun bir yolculuk bitmişti. Ben o yolculuk esnasında hep Efendimizin Medine'ye hicretini düşündüm. Bediüzzaman'ı düşündüm. Çile ve ıstırapla hayatı geçen büyük mezhep imamlarını düşündüm. 'Herkes çapına göre bu türlü imtihanlarla imtihan olacak ve bu yoldan geçecek.' dedim.

Ayrıca çok rahat bir hac yapmıştık. Arkadaşlar belki bunu çok anlamayabilir ama bu bana çok dokunmuştu. Mesela Arafat'ta o büyük çadırın sadece bana ayrılan bölümünde 50 kişi kalabilirdi. Mekke'de, Mina'da klimalı evlerde kaldık. Medine'de hakeza. İşte bu meşakkatli geçişi, rahat haccın karşılığıdır diye düşündüm. O zaman teselli oldum."

Evet Hocaefendi'nin bir fasılda kendi ağzıyla anlattıkları bu kadar. Macera dolu bir geçiş. Film senaryosu olabilecek bir zenginliğe sahip.

İZMİR DEVLET GÜVENLİK MAHKEMESİNE DOĞRU

Mehmet Özyurt ve davada ismi geçen diğer kişiler Diyarbakır'da hapis-hanede. Mahkeme safahatı başladı. Hocaefendi çok yakından ilgileniyor süreçle. İzmir'de bir avukat ile beraber bu işleri takip eden Rıfat Bey bilgi vermek için geliyor. "Hemen her gün geliyor." desem mübalağa etmiş olmam. Öyle ki sabah ders okuduğumuz esnada gelse, o kapıdan girer girmez dersi kesiyor, içeri odaya gidiyor ikisi, konuşuyorlar ve derse ondan sonra devam ediyoruz. Bazen aldığı haberlerden dolayı olsa gerek morali o kadar bozuluyor ki ders sonlanıyor. Akşamları geldiğinde de netice hemen hemen aynı. Zaten bozuk olan morali biraz daha bozuluyor. Uyumak için aldığı diazem, 5 mg'dan 10 mg'a çıkıyor. Sohbetler, toplantılar iptal oluyor. Gerek İzmir esnafından gelenlere gerek idari kadroda bulunan ağabeylere tabir caizse ateş püskürüyor. "Bir şey yapmıyorsunuz?" diye kızıyor.

Dosyanın içi bomboş. Zaten bunu beraat kararında gördük. Buna rağmen tutuklu yargılanıyor Mehmet Hoca ve arkadaşları. Dosyaya sonradan Hocaefendi'nin ismi de ekleniyor ve hakkında gıyabi tutuklama kararı veriliyor.

Hocaefendi'nin ağabeylere kızgınlığının bir sebebi ve belki de en önemlisi Mehmet Hoca ve arkadaşlarının ailesi ile ilgilenme noktasında beklediği tavrı görmemesi olabilir. Özellikle onun mesai arkadaşları diyebileceğimiz yaşıtı olan kimselerde. İsim vermem doğru olmaz ama bu hususta birisine çok ağır konuştuğunu kendi kulaklarımla duydum. "Ben sizin yerinizde olsaydım, şu an aranmıyor olsam ve hakkımda tutuklama kararı olmasaydı, gider battaniyemi Diyarbakır'da Mehmet Hoca'nın evinin kapısının önüne serer, orada yaşardım. Onların her bir ihtiyacı için sabahtan akşama emirber nefer gibi hareket ederdim. Ya siz ne yapıyorsunuz? Burada benimle beraber oturuyorsunuz. Ne faydası olacak sizin benimle beraber olmanızın. Gitsenize Diyarbakır'a."

Notlarım arasından seçtiğim cümleler bunlar. Maksadı ve meramı ifadeye yeterli. Bununla beraber Hocaefendi'nin böylesi bir atmosferde duruşu ve vefası adına örnek olması için, isterseniz olduğu gibi aktarayım sizlere: "Bir yerde herhangi bir kardeşimizin başına bir şeyler gelirse

cesedin diğer uzuvları ona doğru koşması gerekir. Böyle bir durumda, yani bir kardeşi eza, cefa ve sıkıntı içinde, diğeri boğazından geçen lokmayı nasıl yutuyor, buna benim aklım ermiyor. Mesela, Mehmet Hoca'nın çoluk çocuğu ne yapıyor şu an? Hiç aklınıza geldi mi bu? Şimdi onun evi, sizin götüreceğiniz şeylerle dolmalı. Siz bunları yaparken memuriyetten atılma gibi şeyleri bile bahane yapmamalı, o yardımı onlara götürmeli, o desteği vermelisiniz. Sizin şu an Diyarbakır'da olmanız lazımdı. İşin sonuna kadar oradan ayrılmamanız lazımdı. Eğer ben aranmasaydım şimdi, atardım Diyarbakır'a battaniyemi, sonuna kadar orada beklerdim, uğraşırdım, çalışır çabalardım. Kaldı ki Mehmet Hoca orada tazyik altında mı, işkence görüyor mu, bunu bile bilmiyoruz. Diyelim ki ifadesinde o, işkence ve tazyik altında konuştu. Konuşsun ne olacak? Yaptığımız ne yanlışımız var ki? Senin dava arkadaşın o. Oraya hizmet için gitmiş, daha ne? Şimdi sahip çıkmazsan ne zaman sahip çıkacaksın? Bunları demeyecektim ama dayanamadım ve söyledim. Bir insan davasına, inandığı kadar sahip çıkar. Benim durumumda da aynı şey ile karşılaştım. Bediüzzaman'ın Rusya'dan kaçtığı gibi kaçak yollarla geldim buraya. Mekke ve Medine özlem ve iştihakı içinde geldim. Soruyorum size, kaç tanenizin yemekten iştahı kaçtı? Kaç taneniz gece kalkıp dua etti? Sınırdan geçtik, orada dört köy var. Zaten günlerdir yollardayız. Saçımız başımız halimiz perişan. Hapishane kaçkını gibiyiz. Ama o köylerin hiçbirinde hiç kimse yoktu. Tamam, nereden geçeceğimiz ve hangi köye geleceğimiz belli değil ama bu dört köyden birine geleceğiz, bu belli. İnsan dört köyde dört ayrı araba ile bekleyemez miydi? Birçok arkadaş bana 'Biz seni anamıza babamıza tercih ettik!' demişlerdi. Hani nerede? Yalan mıydı o sözler? 1971'te hapishanede kalırken de öyleydi. Bir arkadaşına haber gönderdim bana Cevşen getirsin diye. O arkadaş o vesile ile geldi ziyarete. Ziyarete gelen bile olmadı. Demokrasi var, sağcı idare var. Herkes gelmeli, valiyi, parti başkanlarını, komutanları sıkıştırmalı değil miydi? Ben defaatle arz ettim..... Ahmet ile hayatta dört saatlik görüşmemiz vardır. Ve ben onu hapishaneden çıkışta dört saat bekledim. Ona verecek bir şeyim yoktu. Ve aziz tuttuğum tek cübbem vardı, onu verdim. İzmir'e geldim, herkes kendi havasında, hoş geldin bile diyen yok."³

Evet, hissiyatı ve tedirginliği bu seviyede. Hepimiz tedirgindik. Her an, kaldığımız Bozyaka'ya baskın olabilirdi. Girişler çıkışlar yeniden tahdit edilmişti. Çok az sayıda insan gelip gidiyordu, o da binbir türlü tedbirle. İki ay kadar sürdü bu stresli hayatımız. Nihayet Diyarbakır dosyası 23

Ekim 1986'da takipsizlik kararı ile kapatıldı. Mehmet Özyurt Hoca da serbest bırakıldı. Tam burada takipsizlik kararından üç gün önce, 20 Ekim 1986 günü, önemli gördüğüm için aldığım bir notu aktarayım: O gün sağanak sağanak yağmur yağmaya başladı. Hocaefendi dedi ki: "Sağanak sağanak yağın yağmurları rahmet takip eder. Diyarbakır davası bizim için için inşallah rahmettir."

Diyarbakır dosyası Mehmet Hocam ve arkadaşları için kapandı ama Hocaefendi için kapanmadı. İzmir DGM'de dosyası açık duruyor. Gidip ifade vermesi gerekirdi normal şartlarda. Ana dava dosyası takipsizlik ile sonuçlandığından Hocaefendi için de aynı karar çıkacaktı ihtimal. Bu açıdan sevindirici bir gelişme fakat burada bir problem var. O da Hocaefendi Türkiye'de ama resmi olarak yurt dışında. Pasaportunda çıkış damgası var ama ülkeye giriş damgası yok.

"İçi içini yiyor!" derler bizim Tavşanlı'da. Sorular aklını, zihnini, kalbini, vicdanını kemiriyor. Farenin peyniri kemirdiği gibi teşbihini yapsam uygun olur mu bilmiyorum ama aynen öyle kemiriyor ve işin içinden çıkamıyor.

Biraz acûl fitratı vardır Hocaefendi'nin. Hiçbir işin askıda kalmasını istemez. Zaman gerektiren meselelerde elbette "zamana karşı sabır" der bekler ama zaman gerektirmeyen, sıkı bir takiple daha erken çözülebilecek işlerde aynı sabrı göstermez. İyi bir takipçidir. Bunca yıllık hayatımda Hocaefendi kadar gündemini sıkı takip eden bir insan görmedim. Bu arada Hocaefendi'nin artık daha fazla uzatmaması lazım. Diyarbakır dosyası takipsizlikle sonuçlandığı için üzerinden fazla zaman geçmeden hemen ifade vermesi onun lehine. Çünkü dosyada Hocaefendi için de yapılan suçlamaların bir mesnedi yok. Hatırlayabildiğim kadarıyla yaptığı bir sohbetten bazı çıkarımlarda bulunmuşlar. Laik, hukuk devletin temelleri vs. O dönemin meşhur klişe söylemi. Özal'ın 1991 yılında kaldırdığı meşhur 163. maddenin içine koymuşlar o konuşmayı. Hocaefendi yıllarca başının üzerinde Demokles'in kılıcı gibi duran ve pek çok masum dindar insana büyük mazlumiyetler yaşatan bu maddeyi ezbere bilir ve yeri geldiğinde okurdu bize. Şöyle der o madde: "Laikliğe aykırı olarak, devletin sosyal veya ekonomik veya siyasî veya hukukî temel düzenini kısmen de olsa, dinî esas ve inançlara uydurmak amacıyla cemiyet tesis, teşkil, tanzim veya sevk ve idare eden kimse...böyle cemiyetlere girenler veya girmek için başkalarına yol gösterenlere... dinî veya dinî hissiyatı veya dince mukaddes tanınan şeyleri alet ederek, her ne suretle olursa

olsun propaganda yapan veya telkinde bulunan kimse....”

Hocaefendi'nin erkek kardeşi Sıbgatullah Ağabey geldi bu arada ziyarete. İhtimal hac sonrası bir özlemin, bir hasretin giderilmesi için gelmişti Merhum Sıbgat Ağabey. Ya da Hocaefendi'nin gerginliğini giderir, rahatlamasına neden olur diye birileri çağırılmış olabilir. Tıpkı bizim merhum Hacı Ali Kervancı'yı, Hacı Kemal Ağabey'i İstanbul'da çağırdığımız gibi. Çünkü Hocaefendi ile Sıbgat Ağabey arasında gözle görülür ölçüde farklı bir sevgi bağı vardı. Fakat netice değişmemişti. Hocaefendi gerginliğini koruyor bazen aradaki sürgülü kapıyı da kilitliyor sadece Barbaros Bey veya Cevdet Ağabey ile namazlarını kılıyor, kütüphane ve salon tarafına hiç geçmiyordu. Bu arada duyduk ki Hocaefendi “DGM'ye ifade vermeye gideceğim.” diyormuş. Şaşırdık, üzüldük ama talebeler olarak bizim yapabileceğimiz bir şey yok.

Bugünkü gibi hatırlıyorum Hocaefendi'nin “Ben ifade vermeye gideceğim.” demesi ve tutuklanıp hapisaneye konurum düşüncesiyle valiz hazırlaması meselesini. Eğer hafızam beni yanıltmıyorsa Barbaros Beyin teklifi ile Merhum Köse Mahmut Ağabey telaşla Yusuf Bekmezci Ağabeyi çağırdı. Yusuf Ağabey'in Hocaefendi nezdinde farklı bir yeri vardır. Arkadaş gibidirler. Arkadaştan daha ötedirler. Kimsenin cesaret edip söylemediği şeyleri, peynir ekmek yeme kolaylığı içinde anlatır. Ciddidir. Turgutlu ile alakalı bazı haberleri kendisine intikal ettirirken, “15 dakika sözümü hiç kesmeden beni dinleyeceksen anlatırım.” demişti bir gün. Çünkü Hocaefendi'nin de bizzat tanıdığı kişiler hakkında bazı ithamlar söz konusu idi. Bu şartı, “Gıybet” der, “Onlara karşı bakışım değişmesin.” der, konuşmanın ortasında kalkar gider diye ileri sürmüştü Yusuf Ağabey. Nereden biliyorsun diyebilirsiniz? Kendisine sordum, o da öyle söyledi bana. Onun için eğer İzmir'de Hocaefendi'yi DGM'ye gitme kararından vazgeçirecek birisi varsa akla gelen ilk isimdi Yusuf Ağabey. Akşam oldu, şimdilerde hepsi de merhum olan Naci Şençekicer, Mehmet Uslu ile birlikte geldi Yusuf Ağabey.

Tam o esnada bir baktık Hocaefendi dışarı çıkıyor. Meğer ki hazırlıklarını tamamlamış, o sıralar İzmir'de yaşayan Mesih Ağabey'in evine, annesini ziyarete gidiyormuş. Tahmin etmek zor değil; hapse girme ihtimalini elbette söylemez ama ne olacağı belli olmayan bu süreçte, onun bir kez daha yüzünü görmek ve hayır duasını almak istemiş. Yaklaşık iki saat sonra geldi. Geldi ama olaylar çok farklı bir seyir izledi o gece.

³ Buraya bir not düşmek istiyorum; önceki sayfalarda İsmail Büyükçelebi'nin ağzından aktardım. Çünkü sordum ben bunu açıkça. O da hem bizatihi muhatap olmuş hem de çeşitli meclislerde Hocaefendi'nin bunu seslendirdiğini duymuş. Bana dedi ki: "Biz Kilis'te Hocaefendi'yi, bir grup arkadaşla on üç gün bekledik. Hacı Kemal Ağabey ve Hüseyin Döğme her gün dışarı çıkıyor, birileri ile görüşüp akşam eve dönüyorlardı. Bize verilen bilgi, yirmi dakikalık bir yürüyüş ile Hocaefendi'nin çok rahat biçimde sınırdan geçeceği istikametindeydi. Bir gün Hocaefendi'yi karşımızda, hiç beklemediğimiz bir anda görünce, belki de bu bilginin rahatlığı ile sadece 'Hoş geldin!' dedik. Sen de bilirsin, Hocaefendi'nin mehâbeti, o ana kadar olan ilişkilerimizde mesafesi malum. Ama bilseydik böyle çok zorlu bir yolculuk yapmışlar, tavrımız daha değişik olurdu."

Diğer taraftan birlikte buldukları Nevzat Ağabeyin kanaati öyle değil. O diyor ki: "Biz Hocaefendi ve Hayati Ağabeyin onlara sınırı geçmede rehberlik eden Ahmet ile birlikte ne zaman geçeceklerini ve muhtemelen Kilis'te olabilecekleri saati biliyorduk. Fakat etraf MİT ajanlarıyla doluydu ve onlar bizim Kilis'te olduğumuzu biliyorlardı. Biz de çok dikkat çekmemeye çalışıyorduk. Telefonlarımız da dinleniyordu. Heyecanla bekliyorduk. 13 gündür her gün o heyecanı yaşıyorduk. Sınır köylerinde araba ile bekleme zemini yoktu orada o günlerde. Evdeki karşılamaya gelince, oradaki herkes, değil 13 gün sene-lerce bekleyebilirdi. Nitekim Hocaefendi geldiğinde hepimiz saadetten uçacak gibiydik. Fakat bu hissiyatımızı Hocaefendi'ye tam duyuramamış olabiliriz. Bana göre Hocaefendi'nin bu haklı sitemi oraya gelmeyen veya sonrasında arayıp sormayanlardan dolayı olabilir. Bu konuda kesinlikle haklı."

İZMİR DEVLET GÜVENLİK MAHKEMESİNE GİDİŞ

Herkes tedirgin. Hocaefendi gidecek mi? Yusuf Ağabeyin ricası bir mana ifade etti mi, edecek mi? Gittiğinde tutuklanma ihtimali yüzde kaç, tutuksuz yargılanma ihtimali yüzde kaç? Avukat olacak mı yanında? Kendi isteğinle ifade vermeye geldin ama sen 3 aydan beri Türkiye’desin, neden daha önce değil de şimdi? O kadar çok soru var ki kafalarımızda her birimizin ve hepsi de cevapsız?

Biz günlük hayatımıza başladık. Sabah namazı, tesbihat, Risale dersi ve kahvaltı. Hocaefendi yok bunların hiçbirinde. Birden bir hareketlenme oldu. Hocaefendi önde, Sıbgatullah Ağabey arkasında, Cevdet Ağabey, Barbaros Bey, Mustafa Başarı Bey sıra halinde çıkıyorlar. Gittiler. Ben balkondan aşağıya baktım. Matbaanın sarı bir Murat 124’ü vardı. Ona bindiler. Sıbgat Ağabey direksiyonda. Hapishaneye gitme ihtimaline binaen hazırlanan bavulu da bagaja koydular ve gittiler. Orada bulunan ve henüz kahvaltı halinde bulunan herkes ayaklandı, aşağıya iniyor. Biz de katıldık kervana. Herkes rastgele bir arabaya biniyor. Paşa Ağabeyin arabasına bindik biz Cuma Hocam ile ikimiz. Eski Halkalı garajının yanında bulunan İzmir Devlet Güvenlik Mahkemesi’nin önüne geldik. Saat sabahın 7.30’u. Resmi daireler açık değil. Kapının önünde bir kanepeler var. Oraya oturdu Hocaefendi ve birkaç kişi de yanına. Ayakta bekliyoruz. Oldukça kalabalığız. Niye oradayız? Bu soruyu şimdi soruyorum kendime ve verebildiğim tek cevap: uydum kalabalığa. Vefa diyeceğimi zannettiniz belki de? Evet, böyle düşünenler vardır o gelenler arasında. Belki ben de öyle düşünmüş ondan dolayı gitmişimdir. Emin değilim. Ama vefa bu atmosferde böyle mi davranmayı gerektirir? Ne faydası olacak bizim oraya gitmemizin? Bir faydası olacağına kâni değilim o günkü şartlarda. Belki zararı bile olabilir. Ama o an bunları düşünecek durumda değil hiç kimse.

Saat 9’a kadar bekledik. DGM memurları giriş kapısı yanında bizi görünce şaşırıyor. Bakışları ile “Ne işleri var bunların?” diyorlar. Ben onları şaşırtan şeyin kalabalık olduğu kanaatinde değilim. Kanaatim, bekleyen hemen herkesin halk tabiriyle eli-yüzü düzgün, iyi giyimli insanlar olması. Nihayet saat 9 oldu ve kapı halka açıldı. Hocaefendi,

Barbaros Bey ve Mustafa Başarı Bey birlikte içeri girdi. Biz dışarıda bekliyoruz. Merak, endişe ve gerginlik içinde herkes. Dillerde hiç eksik olmayan dualar katlanmış durumda. Kimsenin ağzını bıçak açmıyor. Bir esnaf ağabeyin -ki Yusuf Bekmezci olabilir- simit getirip bizlere dağıttığını hatırlıyorum. Fakat birden DGM önünde ellerinde fotoğraf makinaları, sırtlarında çantaları olan insanlar belirlemeye başladı. Gazeteciler bunlar. Sonradan öğrendik, DGM içinde gazetecilerle ortak çalışan ve meşhur kişiler geldiğinde kendilerine haber veren muhabirleri varmış. Kapıcı da olabilirmiş bu, hizmetli veya kâtip de. Onlardan birisi Hocaefendi'yi tanımış ve çalıştığı gazeteciye haber vermiş. Sonra bunu başka gazeteler duymuş ve muhabir göndermişler hızla.

Gayet tabii ve doğal bir durum bu. Haber değeri var çünkü. Hatta ön sayfaya sürmanşet olacak derecede. Altı yıl kaçmış, Burdur'da yakalandıktan sonra yaklaşık altı yedi ay serbest kalmış; ardından haftalarca Hürriyet ve Milliyet başta olmak üzere birçok gazetenin manşetine büyük boy fotoğraflar eşliğinde “Kara tehlike: İrtica, Birleşik İslam Cumhuriyeti” “12 Eylül'e savaş açmış; işte Fetullah” “Şeriatçı Hoca didik didik araniyor” “Fetullah operasyonu” ve benzeri manşetlerle taşınmış bir insan, İzmir DGM'de ortaya çıkmış.

Öğleye doğruydum, çıktı Hocaefendi DGM binasından. Gazeteci ordusu arkasında. Röportaj yapmak ya da bir soru sorup cevabını almak çok büyük gazetecilik başarısı ama buna imkân yok. O zaman geriye kalan şey bir kare bile olsa fotoğrafını çekmek. Onun için uğraşıyorlar. Cevdet Ağabey ve Hocaefendi'yi çevreleyen insanlarla gazeteciler arasında bir itiş-kakış oldu. Ben kendi gözlerimle gördüm. Arka kapıya yöneldi Hocaefendi ve Sıbgat Ağabeyin kullandığı arabaya binip hızla uzaklaştılar.

Bu defa herkes geldiği arabalara binip peşlerinden gitmeye başladı. Biz biraz geç kalmışız park ettiğimiz yere gelmeye. O telaşeli ortam içinde Paşa Ağabey de beklememiş bizi. Hacı Muammer Türkyılmaz Ağabeyin arabasını gördük, işaret etti bize, atlayın diye. Atladık. Hocaefendi'nin bindiği arabayı yakalamamız lazım. Gördük önden arabayı. Onu yakalamak için ortalığı birbirine kattık. Ne kırmızı lamba ne de başka bir şey dinlemiyor Hacı Ağabey. Hatta Mezarlıkbaşı'na geldiğimizde neredeyse birine çarpacaktık. Hatay Üçyol'a gelmek üzere iken onları yakaladık. Yan yana geldik. Barbaros Bey eliyle bize “Gelmeyin!” diye işaret ediyor. Hocaefendi de gördü bizi. Gülerek eliyle “Gelmeyin!” dedi. Merhum Ömer Türkmen Hoca çok güzel taklidini yapardı o sahnenin.

Biz bu safhadan sonra takip etmedik. Kuyumcu Bekir Pınarlı Ağabey'in Balçova'daki evine gittik. B.A, Hocam ile samimiyeti olan bir insandı. Akşama kadar orada kaldık, muhabbet ettik, yedik, içtik. Bu arada bir kulağımız Hocaefendi'de. Rahmi Dayıoğlu'nun evine gittiğini öğrendik.

Pekâlâ ne olmuştu DGM sorgulamasında? Savcı Mustafa Bey isimli birisiymiş. Odasına girmiş Hocaefendi ve "Ben Fethullah Gülen. İfade vermeye geldim, beni arıyormuşsunuz." demiş. Savcı çok ama çok şaşırılmış. "Kendiniz mi geldiniz yoksa polisler mi yakalayıp sizi getirdi?" sorusunu sormuş ilk önce. Hac için yurt dışında olduğu bilinen, bütün sınır kapılarına ve yurt sathındaki emniyet teşkilatına bulunması için emir verilen, hakkında gıyabi tutuklama kararı olan birisinin kendi ayağı ile ifadeye gelmesinin savcıyı şaşırtması normal ama bu aynı zamanda bir güven ve emniyet de hâsıl etmiş. "Oturun." demiş ve Fethullah Gülen dosyasını çıkartıp bakmaya başlamış. Hocaefendi'nin yorumu: "İhtimal savcı dosyayı daha önceden okumamış. Birkaç paragraf okuyor sonra soru soruyordu çünkü." "Ülkeye nasıl girdiniz?" diye sormuş, Hocaefendi de girdiği yolu söylemiş. Pasaportunu görmek istemiş. "Yanımda değil." cevabını vermiş Hocaefendi. Neticede adresini alıp, bir hafta içinde pasaportunu bizzat savcılığa getirip gösterme şartıyla serbest bırakmış.

Gördüğüm şu, buruk bir sevinç var. Dosya Diyarbakır'da kapatıldığı gibi kapatılmadı. Gergin bir hafta daha bizi bekliyor. Bakalım ne olacak?

İZMİR DGM'YE İKİNCİ GİDİŞ

Nihayet beklenen gün gelip çattı. Bu arada İzmir DGM'ye ikinci bir defa gelineceğini bilen gazeteciler orada bekliyormuş. Her gün en az üç dört gazeteci ellerinde fotoğraf makinası nöbet tutuyorlarmış. Savcı da ilk gidişimizdeki kalabalığı görünce sormuş “Kim bu aşağıda bekleyenler?” diye. Bunu da bildiğimiz için “Bu seferki gidişte birkaç kişi gitsin.” denildi. Ben de gidenler arasındaydım. Nevzat Ağabey ve bir kısım arkadaşlar DGM kapısının önünde, Barbaros Bey ve yanındakiler de yolun karşısında. Arabanın kaputunu açmış, bozulmuş süsü vermiş ve gözleri DGM'in ön kapısında sabit bekliyorlar. Hocaefendi, Sıbgat ve Cevdet Ağabey ile içeri girdi.

Giriş ve çıkışları arasında uzun bir süre geçmedi hatırladığım kadarıyla. Pasaportu ibraz etmişler. Savcı da çok fazla soru sormamış ve takipsizlik kararı vererek dosyayı kapatmış. Ben bu kadar kısa sürede çıkacaklarını beklemediğim için dolaşıyorum. DGM'nin otogara bakan arka tarafında volta atıyorum bir iki arkadaşım. Birden ne göreyim, Hocaefendi, Sıbgat ve Cevdet Ağabeyin arasında, gazeteciler onların arkasında âdeta bize doğru hızla hatta koşar adımlarla geliyorlar. İzmir'in o halini bilenler bilir, DGM'nin o kapısı hemen otogara açılan yola çıkar. Ben koştum, Cevdet Ağabey bir taksi çevir dedi. Çevirdim bir taksi. Hocam, Cevdet, Sıbgat ve Nevzat Ağabey atladılar taksiye gittiler. Nevzat Ağabey o arada bana arabasının anahtarını verdi. Yanımdaki arkadaşarımla beraber park yerinden o araba ile yola çıktık. Nereye gideceğim? Gürbüz Ağabeyin Karabağlar'daki evine. Cevdet Ağabey söylemişti bana oraya gidileceğini.

Paşa Ağabeyin evindeyiz. Gecenin ilerleyen saatlerine kadar orada kaldık. Gelen gidenin haddi hesabı yok. Takipsizlik kararını ve Paşa Ağabeyin evinde olduğunu duyan herkes grup grup geliyor. Önce kahvaltı yaptık orada. Ardından istirahate çekildi Hocaefendi. Tahmin edeceğimiz üzere gece sabaha kadar uyumamış olsa gerek. Sevinçliydi ama bitkindi. İstirahate hepimizden çok onun ihtiyacı vardı. Empatik bir ilişki kurmaya çalışıyorum şimdi bu satırları yazarken. Daha önce de söyledim, 6 yıl kaçak hayat, altı yedi ay serbest hayat, sonra üç dört ay bıçak sırtında, hapse girmek ile serbest olmak arasında geçen bir başka hayat ve şimdi

görünüşte serbest ama görünmeyen yanıyla ne olacağı meçhul bir gelecek. Buna rağmen kısmî bir ferahlama olmuştur Hocaefendi'de diyorum. Zaten bu ferahlamayı görüyor ve hissediyorduk.

Akşam yemeğindeyiz. Allah'a hamd ve şükür için Hacı Kemal Ağabey iki tane kuzu kesti o gün. Akşam yemeğine yetiştirildi kuzulardan yapılan yemekler. Oldukça büyük ve geniş olan salonu aşip koridorlara kadar taşan bir kalabalık var Paşa Ağabeyin evinde. Yemek ve çay sonrası herkes oturmuş, Hocaefendi'den bir şeyler duyarım beklentisi içinde. Çok kısa bir şekilde yeniden anlattı Hocaefendi DGM'deki ifade süreci ve sonrasını. Bizim sabahtan beri belki üçüncü dinleyişimizdi ama yeni gelenler için ilkti. Bir ara suskunluk oldu. Devreye girip bir soru sordum. Soru sıradan bir soru ama yaşadığımız olayların muhtevası ile uyumlu. Cevabının da öyle olacağı muhakkak. Ama bu soruyu benim için anlamlı kılan başka bir şey daha var. Onu sonra anlatayım, önce soruyu aktarayım: "Böyle musibet anlarında çok dua ediyoruz. Ardından fereç ve ferah geldiğinde gevşiyor ve duayı terk ediyoruz. Bu Kur'an'da denizin ortasında fırtınaya tutulduğu zaman Allah'a yalvarıp yakaran, fırtınadan kurtulduktan sonra da duayı terk eden gemi ashabının durumuna benzemiyor mu?"

Dile getirdiğim bu husus Kur'an'da Yunus sûresi 22-23. ayetlerinde yer alıyor. Mealleri şöyle: "*Karada ve denizde yol alıp ilerlemenizi sağlayan O'dur. Gemide bulunduğunuzda, güzel bir rüzgârla gemiler onları kaydırıp götürdüğü ve bu yüzden sevinç içinde oldukları sırada onları bir fırtına yakalar, üzerlerine her taraftan dev dalgalar gelmeye başlar, kuşatıldıklarını zannederler, (işte bu durumda) "Eğer bizi bu felâketten kurtarırsan vallahi sana şükredenlerden olacağız" diye -din ve ibadeti yalnız O'na özgü kılarak- Allah'a dua ederler. (Allah) onları kurtardığında bir de görürsün ki buldukları yerde hak hukuk tanımazlar! Ey insanlar! Taşkınlığınız ancak sizin zararınızdır. Dünya hayatının geçici menfaati... Sonra gelişiniz bizedir, geldiğinizde size yaptıklarınızın ne olduğunu bildireceğiz."*

İrticali olarak bazı değerlendirmelerde bulundu Hocaefendi. Söz konusu ayetin tefsiri sadedinde güzel değerlendirmelerdi bunlar. Literatürdeki tabirle konuşacak olursam güzel bir tefsirdi. İmam Maturidi'nin yaklaşımıyla güzel bir te'vil örneği idi. İkincisi bu ayet yaşadıklarımıza uygun olarak cemaate mesaj verme adına güzel bir kaynak teşkil ediyordu. Hocaefendi gibi bir insanın bunu değerlendirmemesi zaten düşünülemezdi. O da bunu fırsat bilip değerlendirdi ve mesajını verdi. Kaldı ki

benim gayem de oydu zaten.

Pekâlâ “Soruyu, soran için anlamlı kılan asıl unsur neydi?” diyecek olursanız; yıl 1988 başı. Askerlik görevimi bitirir bitirmez Hocaefendi’nin yanına gittim. İstanbul Kâğıthane’de Levâzım askeri olarak yapmıştım askerliğimi. Hocaefendi de Altunizade FEM’de kalıyor o günlerde. Beni gördü. “Geçmiş olsun.” dedi. Oturuyoruz çay ortamında. Birden bana döndü ve Paşa Ağabeyin evinde iki yıl önce sorduğum bu soruyu hatırlattıktan sonra: “Senin o sorunu o günden bugüne hiç unutmadım. Günde bazen birkaç defa hatırıma geliyor.”

Hayatım boyunca bizzat gördüğüm, Allahu Teala ile irtibatın etekemiğe bürünmüş hali olan insanlar arasında hiç şüphesiz ilk sırada yer alan bir insanın bunu demesi, aslında benim nezdimde ihraz ettiği konumu pekiştiren bir yaklaşım. Zaten başka türlü olsaydı ne o seviyenin insanı olabilir ne de benim nezdimde o konumunu koruyabilirdi.

“Sonra ne oldu?” diyebilirsiniz. Hatırlarsanız Burdur’da serbest bırakılması devletin içinde yer alan muhalif kesimlerin çekişmelerine ve tartışmalarına vesile oldu, Diyarbakır dosyasına isminin ilavesini de buna bağlayanlar var demiştim. Eğer bu doğruysa Diyarbakır dosyası da tıpkı Burdur gibi takipsizlikle kapatıldı ama o çekişmeler ihtimal devam ettiği için Hocaefendi ve cemaatin üzerine gelmeler hiç hız kesmedi. Nokta dergisi 28 Aralık 1986’da “Orduya Sızan Fethullahçılar” başlıklı bir dosya yayımladı. Askeri talebelere yönelik 1986 Temmuz’unda yapılan ilk operasyondan sonra bir operasyon daha yapıldı hemen hemen aynı günlerde. Hasılı, benim “Şimdi görünüşte serbest ama görünmeyen yanıyla ne olacağı belli olmayan bir gelecek” dediğim gelecek, rengini göstermeye başlamıştı.

TEMRE VE MANEVİYAT

Halk arasındaki adıyla “Temre” bir tür deri hastalığı. İnternet arama motorlarına yazdığınız zaman karşınıza çıkan ilk bilgi şu: “Cilt üzerinde görüntü olarak kırmızı ve küçük kabarık lekeler neden olur ve cilde yayılır. Hastalıklı bölgeye dokunulduğu zaman pürüzlü ve pütürlü bir his uyandırır. Oldukça sık görülen bu hastalık, cilt yüzeyinin tahriş olmasından kaynaklanır. Tahriş olmanın dışında otobüste, sokakta, okulda yani hijyenik olmayan, topluma açık ortamlara temas ettiğimiz yerlerden vücudumuza geçen bakterilerden de kaynaklanabilir.” Karıştırılmaması için söyleyeyim, temre sedef hastalığı değil. Sedef yine aynı kaynakların verdiği bilgiye göre “cilt hücrelerinin normalden birkaç kat daha hızlı çoğalmasına neden olan bir cilt bozukluğudur. Bir diğer adı da psoriasis olan sedef hastalığı sırasında ciltte beyaz pullarla kaplı engebeli kırmızı lekeler görülmeye başlanır.”

Yaşamış olduğumuz bu gergin günlerin etkisi var mı bilmiyorum ama sol tarafıma yakın boğazımın üzerinde kocaman bir temre çıktı. Temre olduğuna eminim çünkü temrenin ne olduğunu gayet iyi biliyorum. Yüzlerce defa görmüşüm çocukluğumdan beri başkalarının üzerinde. Rahmetli ninem, temresi olan kişilerin ilk durağıydı Tavşanlı’da. Kadın-erkek, çoluk-çocuk, köylü-şehirli fark etmez, çok meşhurdu o yörede ve yüzlerce insanı tedavi etmişti. Doktor muydu? Hayır. 1920 doğumlu. Ne Osmanlı ne Cumhuriyet vatandaşı olan ara nesil vardır ya, işte onlardan biriydi. Anne babası Cumhuriyet yönetiminin okullarına göndermemişler. Okuma-yazma bilmezdi. Osmanlıca okuma yazmayı bilir miydi? Hayır, onu da bilmezdi. Hani Anadolu’da “ocak” denen bir gelenek vardır. Bazı hastalıklara birileri literatürde kullanılan tabirle “el alır” ve o “ocağın” bir ferdi olarak hastalara bakar. Ninem böyle birisinden el almış ve temrelere okuyor. Kardeşi teyzem de siğillere okurdu. Ninemin okuması şöyle; hemen yanı başımızda bulunan ve mahallenin ortak kullanıp çamaşırlarını yıkadığı çamaşırlıktan odun külü getirtir bize. Parmağını diliyle ıslar, odun külüne batırır, ardından elindeki o külü temrenin üzerine yayar ve dua okur. Aralarında en az 3-4 gün olacak şekilde üç ayrı zamanda üç defa yapar bunu ve Allah’ın izniyle geçer temre. Geriye ter-

temiz bir cilt kalır.

Ben Ankara İlahiyat'a gidene kadar hiç sormadım nineme "Ne okuyorsun?" diye. Belki göz alışkanlığı, belki saf inanmışlığın göstergesi gerçekten sormadım. İlahiyat yıllarında iken kafama takıldı bu mesele ve sordum bir memlekete gidişimde. Güldü rahmetli. O gülüşü hâlâ gözümün önünde. Şunu okuyormuş ninem külle dolu parmağını temrenin üzerine sürerken. Sıkı durun, belki inanmayacaksınız ama gerçek bu ve hâlâ hayatta olan nice şahitleri var. "Tarlası temre, tohumu kül, vardım baktım ne temre kalmış ne kül."

Bir bilgi daha verip kendi konuma geçeyim; Eskişehir'den, cilt doktoru olduğunu söyledikleri birisi gelmiş ve kendi temresine okutmuştu nine-me. Cilt doktoru, bu hastalığın uzmanı. Bu temreye okuma meselesinin zihnime kazınan bir hatıra olmasında, bu doktorun çok büyük rolü vardır. Eskişehir Tavşanlı arası 135 km.

Gelelim bana. Kaşıyorum ara sıra o temremin olduğu yeri. Temre ise genişlemeye devam ediyor. Hocaefendi'nin dikkatini çekti bu. Beni yanına çağırdı, baktı ve "Temre bu." dedi. "Yarın sabah namazından sonra hatırlat, ben buna üç gün üst üste okuyayım." Ertesi günü balkonda namaz, tesbihat, Risale dersinden sonra beni çağırdı. Bu arada odasından kırmızı renkli kurşun kalem getirmelerini istedi. Kalemin ucunu diliyle ıslattı ve dairenin etrafına Arapça bir şeyler yazdı. Kalem yazmaz olunca bir daha ıslatıyordu. Dilinde ise hiç eksik etmediği dualar vardı ama bu defa şifa duaları okuduğundan eminim. Dilinin ucu o kırmızı kalemde dolay kıpkırmızı olmuştu. Üç gün üst üste yaptı bunu ve Allah'ın izniyle geçti.

Arapça olarak ne yazdığını tabii ki merak ettim ve temre geçtikten sonra sordum. Dedi ki: "Em ebramû emren feinnâ mübrimûn." Literal manası: *"Onlar bir şeye kesin karar verdilerse biz de vermişizdir."* Zühruf sûresinin 79 ayeti bu. İnanmayan, bununla kalmayıp Müslümanlara eziyet eden kâfir ya da müşriklerle alâkalı ayetler silsilesi içinde bir ayet bu. Meal seviyesinde bile olsa mutlaka Kur'an'a bakmalısınız bunun için. Ben 78-83 arasının mealini vereyim size bir fikir vermesi için: *"Şüphesiz size gerçeği bildirmiştik fakat çoğunuz o gerçeği kabul etmek istemediniz. Onlar bir şeye kesin karar verdilerse biz de vermişizdir. Yoksa onlar, gizlediklerini ve fısıldaştıklarını bizim işitmediğimizi mi sanıyorlar! Hayır! Doğrusu şudur ki onların yanındaki elçi meleklerimiz her şeyi kaydediyorlar. De ki: 'Rahman'ın çocuğu olsa ona ibadet edenlerin başında ben olurum. Göklerin*

ve yerin Rabbini, arşın Rabbini onların yakıştırdığı niteliklerden tenzih ederim.’ Geleceği kendilerine söylenen günlerine ulaşınca kadar bırak onları dünyaya dalıp eğlensinler!’

Bu hatıramı anlattığım bölümün başlığına temre ve maneviyat koydum. Maddi düzlemde, sebepler planında bunun bir izahı yok çünkü. Ya da var ben bilmiyorum. Hocaefendi’nin ayet yazması, kalbi ve ruhi hayatı, Allah ile olan derinden irtibatı ve bütün bunları da yedeğine alarak içten yaptığı dua ile temrenin geçmesinin bir izahı olabilir; her ne kadar ayetin manası ve o mananın temre ile gözle görülür bir irtibatı olmasa bile. Kaldı ki akli ikna isteyen bir insan için bu büyük bir sorun. Pekâlâ nine-min odun külü, Ramazan davulcularının manilerini andıran ifadelerine ne diyecek, nasıl bir izah getireceksiniz?

Hasılı, her şey gidip “kün feyekün”e gidiyor. O “Ol!” der, o da oluverir. Sebeplerin tesir-i hakikisi yoktur. Onlara tesir veren Allah’ın “Ol!” emridir. Bediüzzaman’ın o enfes beyanında olduğu gibi «Her şeyi maddede arayanların akılları gözlerindedir. Göz ise maneviyatta kördür.» Dolayısıyla her şeyi madde ve sebepler ile izah etmeye çabalamanın da bir manası yoktur. Önemlidir, Allah icraatını bu kâinatta kendisinin koymuş olduğu kevnî kurallara göre yapar ama bu kurallar kendisini bağlamaz. Çok nadir de olsa, hikmeti de ram olursa istediğinde o kevnî kanunları da aşacak şekilde icraatını yerine getirir. Harikulade denir buna. Âdetleri, kuralları, kanunları yırtıp atan demek bunun manası. Yeter ki bu “gerçek ötesi” hakikate inanalım.

İRÂDE, TESLİMİYET VE TEVEKKÜL DENGESİ

1986 yılı notlarım arasında Hocaefendi'nin bize şunu salık verdiğini gördüm: “Cebriye ile Mu'tezile arasında bir yerde durun.” Başka bir notumda da Mustafa Sabri Efendi'den bahsediyor. Onun Mısır'da iken Arapça olarak kaleme aldığı “Mevkifu'l-'akl ve'l-'ilm ve'l-'âlem” adlı eserinde Mu'tezile ve Cebriye arasındaki görüş farklılıklarını anlattıktan sonra kendisinin “Ben cebr-i mütavassıtım.” dediğini aktarmış. Herkese açık sohbetlerinde ise şunu dediğini Hocaefendi'yi yakından takip eden herkes bilir: “Her mübtedî Mu'tezilî, her müntehî Cebrî'dir.”

Nedir bu Mu'tezile, Cebriye? Kalamî görüşleri itibarıyla iki ayrı kutupta yer alan mezhepler bunlar. Kabaca ifade edecek olursam Mu'tezile, “İnsan kendi fiilinin yaratıcısıdır.”, Cebriye ise “İnsanın kendi fiilinde hiçbir iradesi, tercihi, katkısı yoktur. O rüzgâr önünde uçan bir yaprak gibidir. Ezelde kendi hakkında ne takdir edilmişse onu yapmaya mecburdur.” görüşlerine sahip. Gördüğünüz gibi siyah ve beyaz. İmam Maturidi bu iki görüşün tam ortasında duruyor: “İnsan irade eder, Allah da yaratır.” Mustafa Sabri Efendi “cebr-i mütavassıt” derken bunu mu kastediyor yoksa insanın fiilinin yaratıcısı olma konusunda Cebriyeye daha yakın mı durduğunu ifade ediyor bilmiyorum.

Kader, insan fiili, irade, istitaat, ahirette sorumluluk vb. birçok konuyu içine alan ve onlara temel teşkil eden bu konunun anlatacağım hatıra ile direkt irtibatı var. Girişi kalamî bir mevzu ile bu kadar uzatmamın sebebi de o. Hocaefendi sebeplere riayet noktasında o kadar hassastır ki onun bu tavrını hatta telaşını gören kişiler, “Hocaefendi'nin -haşa- hiç mi Allah'a, kadere imanı yok” diye düşünebilir. Fakat aynı Hocaefendi o sebepleri yerine getirdikten sonra öyle mütevekkil bir hal alır ki tıpkı Cebriye'nin görüşünü tarif ederken söylediğim gibi rüzgârın önünde uçan bir yaprak misali kendisini O'na teslim etmiştir. Bu noktada tevhid inancını gösteren canlı bir numunedir. Bu halini gören de “Bu durumdan kurtulmak için hiç mi çaba sarf etmeyecek?” sorusunu sorar. Şu sözler Hocaefendi'ye ait: “Yapan, eden, kılan, tutan O (cc). Meşiet ve irade O'na ait. Biz sadece bir vesile. Bizi vesile kılan, hayırlı işlerde kullanan Allah'a hamdolsun.” Devamı da var: “Madem yapan, eden, kılan, tutan O (cc);

öyleyse siz bir hiçsiniz. Sıfırlayın kendinizi.”

Bu yaklaşımın hastalıklara ve ilaçlara bakan tabii yansıması şudur Hocaefendi'nin hayatında. Hastalığa yakalanmamak için elinden gelen gayreti gösterir. Yakalandıysa doktorların tavsiyelerine gücü yettiğince uyar. İlaç kullanımından diyetine ve sporuna varıncaya kadar ne denirse yapmaya çalışır. İlaçlar dâhil bütün tedavi yollarının ancak ve ancak Allah'ın izniyle kendinde tesir edeceğine, Allah Şafii ismiyle tecelli etmeyecek olursa o ilaçların hiçbir faydası olmayacağına inanır. Literatürde kullanılan tabirle söyleyeyim: “Kâf-nun” fabrikasında dokunacak kumaşın çıkmasına bakar. Kâf-nun fabrikası “Kün ve feyekün” yani “O bir şeye ol der o da hemen oluverir.” manasını taşıyan bir deyim. İşte “Ol!” emri olmadan, hiçbir ilacın tesirine inanmaz Hocaefendi.

Başka bir şey daha; evvelce yazdım, Hocaefendi'nin sağlık durumu, ilaç kontrolleri doktorlar heyeti tarafından ele alınıncaya kadar çok sağlıklı bir şekilde idare edilmiyordu. Onu anlattığım satırlarda da ifade ettiğim gibi “Ziyaretine gelen doktorların tavsiyelerine kulak kesilirdi. Çoğu zaman onların tavsiyelerini dikkate alır ve ‘Alın’ dediği ilacı hemen eczanelerden aldırıp kullandığı olurdu. Ben de böyle kaç defa eczaneye ilaç almaya gitmişimdir.” Sadece bu mu? Hayır. Bu konularda birisi bir şey dediyse mesela halk arasında kocakarı ilacı denen türden ilaç tavsiyesinde bulduysa hemen uygulardı. Zaaf mı? Çaresizlik mi? Karşısındakini kırmamak mı? Şifanın illa modern tıbbın verilerine bağlı olmadığına inanmak mı? Belki hepsi, belki de hiçbiri ama sonuç bu. Birisi “Hocam benim de şekerim vardı. Meyan kökü kaynattım. Kırk gün sabahları aç karnına içtim. Siz de için, şekeriniz birden düşecek.” dese, uygulardı Hocaefendi onu.

Şimdi benim bir tavsiyemi anlatacağım. Dersteyiz. Şimdiye kadar hiç görmediğimiz ölçüde sıklıkla, dersi kesip odasına gidip geliyor Hocaefendi. Anlam veremiyoruz. Bir ders müddetince altı veya yedi kez gitti geldi. Bir sıkıntısı olduğu belli. Nihayet söyledi; “Affedersiniz ishalim. Doktorların verdiği ilaçları da kullandım ama bir çare olmadı.” dedi. Bu arada ders bitti. Bizim oralarda bir bardak beyaz asitli gazozun içine büyük aspirini koyup eritirler bu durumlarda. Hatta gazozda aspirin erimez, önce bir kaşık suyun içinde eritirler onu, sonra gazozla doldurulmuş bardağa koyarlar. Birkaç saat ara ile iki defa yapsanız, ishal genelde geçer.

Ders biter bitmez o günlerde bir ziyaret için orada bulunan Hocaefendi'nin yeğeni Abdülkadir Korucuk'tan, Bozyaka'da yokuşun hemen başın-

daki eczanelerden aspirin ve bakkaldan da beyaz gazoz alıp gelmesini rica ettim. Getirdi. Hocaefendi tarafına geçip elimde gazoz ve aspirin beklemeye başladım. Odasından çıkacak ve bizimle karşılaşacak. Çok beklemedik, çıktı. Anlattım bizim oralarda ishale karşı böyle bir tedavi metodu uyguladıklarını. Kabul etti. Hemen orada kendisinin gözü önünde aspirini eritip gazozun içine katarak verdik. İçti. Bir-iki saat sonra bir daha içmesini söyledik. İkindiye doğru bizi gördüğünde teşekkür etti bize. İşe yaradığını ve ishalinin geçtiğini söyledi. Tıpta bunun yeri var mı bilmiyorum. Var veya yok, çok da önemli değil. Zira aspirini de gazozu da içiyoruz genelde. Birini ağrılarımız diğerini zevk için. Bu ikisinin karışımı da böyle bir derde deva oluyorsa ne âlâ.

1986 RAMAZAN VE SON TERAVİH NAMAZI KILDIRIŞI

Şimdi sizi 1986 yılının Ramazan'ına götüreyim. Kitap düzenlemesi içinde bunu, Burdur sonrası ve hac öncesine almam lazımdı ama nedense aldığım notlar arasında bunu kaçırmışım. Ben de “Vardır bir hikmeti!” deyip şimdi kaleme alıyor ve kitap düzenlemesi içinde kronolojik yerine koymuyorum.

Takvimlerden baktım 1986 Ramazan'ın ilk günü 10 Mayıs 1986. İzmir Bozyaka'dayız. Baharın yaza dönmeye başladığı günler. Hava ne çok sıcak ne de soğuk. Namazları arka terasta kılıyoruz genelde. Estetiğe riayet edilerek yapılmış çok güzel bir düzenlemesi var. Terasın üç bir yanına konulmuş büyüklü küçüklü saksılardaki çiçekler ve ağaçlar tam anlamıyla bir cennet bahçesini andırıyor. Başkalarını bilmem ama ben huzur buluyorum o ortamda. Tabir caizse ruhum dinleniyor.

Ramazan programımız nasıl olacak? Bu büyük bir soru zihnimizde. Hocaefendi oruç tutacak mı? Zira nafile oruç tutmuyor şeker rahatsızlığından dolayı. Ders okuyacak mıyız? Nihayet açıklandı, oruç tutacak, teravih namazlarını hatimle Hocaefendi kıldırarak, ders okumada da fıkıh ve hadis Ramazan boyunca okunmayıp teravih namazlarından sonra sadece tefsir okunacak. Buradaki amaç Kur'an ayı olan Ramazan'da, Kur'an ile meşgul olunması. “Hadis ve fıkıh okunsa Kur'an ile meşgul olunmuyor mu?” sorusu aklınıza gelebilir. Tabii ki Kur'an ile meşgul olunuyor, kastedilen o değil. Zira ilerleyen Ramazanlarda da sadece hadis okuduğumuz yıllar oldu. Pekâlâ kastedilen ne? Başka tefsirleri tanımak.

Evet, Hocaefendi'nin amacı buymuş. Ne yaptık? İbn Kesir tefsirini bir kenara koyup Âlûsî, Zemahşerî, Fahrüddîn-i Râzî ve isimlerini şu an hatırlayamadığım üç dört ayrı tefsir kitabından onar sayfalık fotokopiler çekildi ve bize dağıtıldı. Hangi sûre, hangi ayetler bunları Hocaefendi belirledi ve fotokopiyi o çektirip dağıttı bize. Gerçekten de Ramazan boyunca teravihlerden sonra sahura kadar olan vakitte okuyorduk bu fotokopilerden. Gündüzleri de elbette çalışıyorduk ama çok zorlanıyorduk. Sâbûnî'nin ihtisarı ile okuduğumuz İbn Kesir tefsiri çok kolay geldi diğer tefsirlerin yanında. Özellikle Zemahşerî'nin kısaca Keşşâf olarak bilinen tefsirinde çok zorlandığımı hatırlıyorum. Bir fikir vermesi için

tefsirinin tam adını vereyim, o isimde bile zorlanmamanın mümkün olmadığını görür ve ihtimal bana hak verirsiniz: el-Keşşâf an hakâiki gavâmizi't-tenzîl ve uyûni'l-evâkıl fi vucûhi't-te'vil.

Ramazan başladı. Yer sofralarında kahvaltı ile sahur yapıyoruz. Benim için ilk tecrübe. Çünkü çocukluğumdan itibaren hep akşamdan artan yemeklerle ya da yemek artmadıysa sahurda çabuk hazırlanabilen yemeklerle sahur yapmaya alışmışım. “Kahvaltı ile de oruç mu tutulur?” diyecek kadar yemeğe düşkünlüğüm yok ama yine de ilk defa karşılaştığım için çok şaşırđım. Mayıs ayındayız. Hocaefendi her zaman olduğu gibi kendi sofrasında ne varsa diğer sofralarda da aynısının olmasına dikkat ediyor. Bizatihi gözlüyor hatta teftiş ediyor bile denebilir. Sofrada bulunmayı anında tespit edip “Musa nerede?” diyor söz gelimi? Eğer sofralardan birisi diğer sofralara nispetle daha kalabalık ise “O sofraya bir tabak daha peynir koyun, zeytin koyun.” diyor. Kendi sofrasında herkes doyduktan sonra arta kalan kahvaltılıklar varsa diğer sofralara gönderiyor. “Ağzını bağlamak” derler bizim orada. Sahurda yenilen-içilen son şey için “Şununla ağzını bağladı.” derler söz gelimi. Hocaefendi ılık bir bardak süt ile ağzını bağlıyor. Bazen 3-4 bardak süt getirtir, diğer sofralarda bulunan ve mide rahatsızlığı olan kişilere veririrdi. Ben bunlardan biriydim. Çünkü gastrit rahatsızlığım vardı ve ılık süt mideme iyi geliyordu.

Hocaefendi şeker rahatsızlığından dolayı çok ama çok zor oruç tutuyordu. Açlık olmasa bile susuzluk kendisini çok zorluyordu. İkinci sonrası susuzluk dayanılmaz bir hal alıyordu sanırım. Sıcak çöllerde aç ve susuz saatlerce yolculuk yapan bir insanın dilinin damağına yapışması misali dili damağına yapışıyordu. Ağzının içinde zerre miktar tükürük neredeyse yoktu. Üç-beş kelime ile bile olsa konuştuğı zaman bunu görebiliyorduk. Zaten ikinci sonrası hemen hemen hiç konuşmuyordu. Çekyata oturuyor, kollarını birleştirip midesinin üzerine koyuyor ve aşağıya doğru eğilip uzunca bir müddet öyle kalıyordu. Doktorlar katiyen oruç tutmamasını salıkılıyor ama dinlemiyordu. Gerekçesi meşhurdur: “Oruç tutmamamın maneviyatıma vereceğı hasar, maddi bedenime vereceğı hasardan daha çok olur.” Kaldı ki bu sözü şimdiye kadar hemen her Ramazan'da duymuşumdur kendisinden. Hocaefendi o yıldan bu yıla yani 35 yıldır hemen hemen hep aynı vaziyette orucunu tutuyor. O zaman yaşı 48 idi, şimdi 83. Değışen bir şey yok. Aynı şekilde oruçlarını tutmaya devam ediyor.

İlk teravihimiz. Bozyaka'da kılacağız. Burdur sonrası ile hac yolculuğu arasında, Hocaefendi'nin serbest olduğu dönemdeyiz. 6 yılın hasreti, geçen bu süre içinde ülkenin dört bir yanından gelen giden ziyaretçilerle kısmen de olsa giderilmiş durumda. Ama Ramazan, Ramazan'ın ulvi havası, Bozyaka'nın İzmir insanına en çok yarım saatlik mesafede olması hasebiyle ulaşım kolaylığı ve camide teravih kılma yerine Hocaefendi'nin arkasında teravih kılmayı tercih edişleri ve belki benim bilmediğim başka nedenlerle teravihler çok kalabalık oluyor. Hava müsait, çatı katı müsait, istek zirvelerde, daha ne olsun? İlk teravih namazını Hocaefendi kıldırdı. 20 rekât ve hatimle. Hatimle demek malum her rekâtta bir sayfa okunması demek. Böylece 30 günde 30 cüz bitiyor.

Hocaefendi hafız. Çok küçük yaşlarda hafız olmuş. İlerleyen yıllarda hıfzında zaman zaman körelmeler yaşamış. Bu tabir kendisine ait. Fakat ihtilal sonrası kaçak olduğu o yıllarda hıfzını yeniden pekiştirmiş. Kendi başına çalışmış sonra da yanında kim varsa ona hıfzını ezberden dinletmiş.

Cevdet Ağabey de hafız. Hıfzı da oldukça kuvvetli. Sünnet veya nafile namazlarında hıfzından okur bir sayfa iki sayfa. Her gün en az bir cüz vardır Kur'an'dan hayatında. Belki daha fazla. Cevdet Ağabey "fatih" olarak yani imam yanıldığında ona hatırlatan kişi olarak Hocaefendi'nin arkasında ilk safta yerini alıyor. Bizler de talebeler olarak onun sağında ve solunda. Her dört rekât arasında kısa bir müddet istirahat edilir malum. Tervîha denir ona. Bu tervîhalarda Anadolu müslümanlığında âdet olduğu üzere salât u selâmlar ve ilahiler okunur. Hem bedenen dinlenilmiş olur hem de ruhen insan kendini yeniler. Biz işte bu vazifeyi eda etmeye çalışıyoruz. Büyük bir coşku ile yüksek sesle salât u selâmlar okuyoruz.

Bir ay boyunca bu coşkuyu ve bu ruhu koruyabildik mi? Cevabım, hayır. Bunu fark etti bir defasında Hocaefendi. Odasına çağırdı bizleri. Hayalindeki bizi anlattı. Allah'a karşı ibadet ü taatte sahip olmamızı beklediği aşktan, şevkten, heyecandan söz etti. Allah deyince kalbi duracak insan beklentisini dile getirdi. Abdülkadir Geylani'leri, İmamı Rabbani'leri aratmayacak gönül insanından, kalp insanından bahsetti. Haksız sayılmazdı. Ramazan'ın ilk günlerinde ön saflarda yer alan bizlerde biraz tekâsül hasıl olmuştu. Arka saflara doğru kaymalar, koro halinde seslendirdiğimiz salât u selâm ve ilahilerde bir pörsüme vardı. Bu sohbetten sonra, bir daha olmadı bahsettiğim olumsuzluklar Ramazan boyunca. İlk

günkü aşk ve şevki hiç kaybetmemeye özen gösterdik Rabbime hamdolsun.

Güzel bir Ramazan ayıydı. İftarıyla, sahuruyla, sahura kadar tefsir okumaları ile ve hepsinden önemlisi hatimle Hocaefendi'nin arkasında teravih kılmayla. Ama bu Hocaefendi'nin cemaate kıldıracağı son teravihti. O yıldan bugüne bir daha teravih kıldırmadı. Birkaç defa Cevdet Ağabey'in kıldıracağı teravih namazlarında cemaatten bir fert oldu ama imamete hiç ama hiç geçmedi.

Neden?

Cevabını net olarak bilmiyorum. Bildiğim daha doğrusu tahmin ettiğim üç şey var. Birincisi İstanbul'da başlayıp İzmir'de bitirdiğimiz o Ramazan'da, İstanbul'da iken Merhum Hafız Ahmet Ağabey fatihlik yapıyordu. Ama fikhi ölçüler içinde fatih, imamın yanıldığı yerde hemen devreye girmez. Birkaç defa geriden alıp düzeltmesini bekler, düzeltmediği takdirde devreye girer. İlk yanılmada devreye girerse bazı fikhi içtihatlarda buna "ta'lim-teallum" denir ve namazı bozar. İşte hıfzı alabildiğine kuvvetli olan merhum Hafız Ağabey buna dikkat etmiyordu.

İkincisi Cuma Hocamın hatırında kaldığı şekliyle bana yazdığı Hocaefendi'nin şu sözleri: "Teravihlerde ben size namaz kıldırıyorum psikolojisine giriyorum, siz de benim arkamda namaz kılıyor havasına giriyorsunuz. Bu beni rahatsız ediyor, kulluğun ruhuna aykırı görüyorum, bundan sonra ben odamda kendim tek başıma kılacağım."

Üçüncüsü ise hafız Cevdet Ağabeyin aşağıda anlatacağım şu davranışı. Bu satırları yazmadan önce olayın kahramanı Cevdet Ağabey'den tekrar dinledim ve detay öğrendim. Bildiğim şey şu; malum Kur'ân'da birbirine benzer çok yer var. Bazen bir yerde "cennâtin tecrî min tahtihâ" diyor, bir diğerinde "cennâtin tecrî tahtehâ" İki kelime arasında "min" harfi yok ve bu durum okurken hafızın yanılmasının sebebi olabiliyor. Bu türlü müteşabih yerlerde takılma, hafızlar için gayet doğal. Hocaefendi de günde ortalama bu tarz yerlerde üç veya dört yanlış yapıyor ve hemen Cevdet Ağabey fatihlik yaparak doğru okumasını sağlıyor.

Bir gün teravih bitti, biz tesbihat yaparken Cevdet Ağabey kalktı Hocaefendi'nin odasına girdi. Bir iki dakika geçti geçmedi, Hocaefendi de kalktı. Genelde Hocaefendi tesbihat sonuna kadar bekler, sonra atletini değiştirir ve ders için dışarı çıkardı. Ama o gün beklemedi. İhtimal çok terlediği için iç çamaşırını hemen değiştirmek istedi. Ben de Hocaefendi'nin arkasından kalktım. Neden bilmiyorum ama lavabo ihtiyacı için ola-

bilir. Hocaefendi'nin odasının kapısı açık. Mecburen o odanın önünden geçiyorsunuz. Geçerken kafamı gayriihtiyari odaya doğru çevirdim. Cevdet Ağabey'in bir elinde kalem, diğer elinde Kur'an, Hocaefendi ile konuşuyorlar. Konuşmalarına anlam versem de Kur'an ve kaleme anlam vermem mümkün değil.

Ders yaklaşık yarım saat sonra başladı. Hocaefendi oldukça gergin. Neden olduğunu kimse bilmiyor. Edeb, âdâb, büyüklerle ilişki vb. çerçevede adrese teslim mesaj yüklü cümleler söylüyor ama kimse anlamıyor ne olduğunu. Ben tahmin ettim; bu Hocaefendi ile Cevdet Ağabey arasında geçen bir mesele. İlk fırsatta sordum Cevdet Ağabey'e, "Ne konuşuyordunuz?" diye. Dedi ki: "Yarın okunacak cüzde üç tane müteşabih ayet var, onların altını çiziyordum. Yarın gündüz çalışırken onlara dikkat etsin." diye. Te'vid için yeni konuştuğumda öğrendiğim detay ise şu; hafızlık esnasında Cevdet Ağabey'in hocası böyle yaparmış. Hafızların ezberleyeceği sayfada müteşabih ayet varsa, kalemle onun altını çizer ve dikkat edin dermiş. Cevdet Ağabey de onu yapmış. Ama o mesaj yüklü cümlelerden anladığım kadarıyla Hocaefendi onun bu tavrından çok memnun olmamış.

Şimdi Hocaefendi'nin 1986 sonrası bir daha teravih namazı kıldırılmama kararında bu olayın etkisi var mıdır bilmem fakat son teravih namazını kıldırıldığı Ramazan'da böyle bir hadise yaşandı.

Güzel günlerdi. Çocukluğumun Ramazanları elbette hariç, bütün ömrümde maneviyatımın en yüksek olduğu Ramazan bu 1986 Ramazan'ınıdır. Şimdi hesapladım, Amerika'ya daimî olarak taşındığım yıla kadar Türkiye'de geçirdiğim 33 Ramazan'ın en unutulmazı, en iz bırakanı idi benim hayatımda 1986 Ramazan'ı.

Allah nasip etti, 3 defa da Mekke ve Medine'de geçirdim Ramazan'ı çeşitli gruplarla. İlkinde eşim de yanımdaydı. Kâbe ve Mescid-i Nebi'nin harîminde geçirdiğim Ramazanları da istisna ederim. Onlar da çok ama çok farklıydı. Zira zaman, mekân ve insanların birçoğu Arapça deyimle ifade edecek olursam "bizatihi müzekkir" idi. Neyi hatırlatıyordu? Benim kutsal olarak kabullendiğim hemen her şeyi. Düşünebiliyor musunuz, 30 gün boyunca günlük 24 saatiniz Efendimizin ayaklarını bastığı zeminde geçiyor. Kokusu burnunuzun dibinde.

RESİM-MÜZİK-SİGARA-TESETTÜR

Hac sonrası yaşanan mahkeme sürecinin takipsizlikle sonuçlanmasından bir müddet sonra Yamanlar'a taşındık. Bazı hatıralar var, mekânla bütünleşmiş, bazıları da zamanla. Yamanların dersane binasının üstündeki terasta her gün öğle yemeğinden sonra parça parça okuduğumuz için çok net hatırlıyorum aşağıda anlatacağım hatırayı.

Artık eskisi gibi gündelik hayatımıza ve rutin programımıza döndük. Bütün hızıyla tefsir, fıkıh, hadis okumaya devam ediyoruz. Ediyoruz ama bir şey netleşti; biz bir yıllığına gelmiştik buraya. Bir yıl içinde bu kitapları bitirecek, Hocaefendi ne verebilirse verecek, biz de ne alabilirsek alacak ve hayata atılacaktık. Bursa'dan gelen dört arkadaş okullarını bitirmek için Bursa'ya gidecek, mezun olan bizler ise ya MEB'te öğretmen ya da Diyanet'te vaiz ve müftü olacaktık. Akademik hayata atılmanın adı yok o dönemlerde. Var ama yok. Ne demek bu? Bazı kişiler bizim akademik hayata atılabileceğimizi düşünüyormuş gıyabımızda ve bu düşüncelerini Hocaefendi ile de paylaşmışlar. 17/25 hadiselerinden sonra -belki öncesi de var- çok farklı bir yere savrulan Kemalettin Özdemir bunlardan biri. Kendisinin hadiste doktorası var. Fakültelere öğretim üyesi olarak girmeye çalıştığını biliyoruz. Bu satırları yazarken biyografisine baktım, Sakarya İlahiyat Fakültesinde başlamış akademik kariyerine ve giriş yılı 1995. O sıralar Ankara Yenimahalle Müftülüğünde memur olarak çalışıyor.

Geriye döneyim, bir yıl bitmek üzere ve halk tabiriyle evdeki hesap çarşıya uymadı. Hac öncesi gibi sıkı bir programla bugüne kadar gelseydik ve hac sonrası yaşanan kesinti yaşanmasaydı belki bitirirdik ama nasip olmadı. Bu arada bir yıl sonra tıpkı bizler gibi Türkiye'nin çeşitli İlahiyat fakültelerinden seçme talebeler gelecek. Ama biz ne yapacağız. Planlamaya göre Bursa'dan gelen ve fakülte eğitimlerine bir yıl ara veren dört arkadaş geriye dönüp okullarını bitirecekler. Ya mezun olan bizler yani altı kişi ne yapacak? Biz kaldık farz edelim, ne zamana kadar? Gerçekçi bir tarih verilebilir mi? "Gidenler gitsin, siz kalın." diyebilirsiniz. Amenna kalalım ama önümüzü göremiyoruz. Bu arada belki bu satırları okurken bazılarının aklına gelecek bir şey var; evlilik. Ailelerimiz bastırıyor. Özel-

likle benim ailem. Tek evin tek oğlu. Benimle yaşıt teyzemin oğlu evlenmiş, çocuğu bile var, benden üç dört yaş küçük dayımın oğlu evlenmek üzere. Anadolu'da önemlidir bu tür detaylar malum. Bizim oranın tabiriyle “Aaaamedi nezman everceniz?” diyen diyene. “İnsan içine çıkameyom be ooolum” derdi rahmetli annem bana. “Yetvesin gaaali okuduğun, everem seni” der ve bir sürü adayla karşıma çıkardı.

Bu süreçte en önemli hususlardan biri: Hocaefendi ne düşünüyor? Bir yıllık programın yetişmemesinden kendini sorumlu görüyor. Bunu zaman zaman da dile getiriyor. Beri taraftan da planlandığı üzere kitapları bitirerek, bizim tahsil hayatımızı tamamlamak istiyor. Ara sıra vurkaçlar yapıyor. “Bunları bitirelim size icazet vereceğim.” diyor. İcazet malum İslam ilim geleneğinde yeri olan bir uygulama. Özellikle hadis alanında hocanın talebesine rivayet hakkını devretmesi anlamında kullanılmış ilk defa. Benim böyle bir hadis icazetim var mesela. Kesintisiz ravi zinciri içinde benden Efendimiz'e kadar uzanan bir icazet bu. İlk defa burada dile getiriyorum bu icazetimi. Ürdün'de 1997 yılında Arapça Hocam Süheyb ibn Sinan camiinin imamı Şeyh Mustafa vermişti bana icazeti. İmzalı olarak evimde duruyor o. Hayatımda sahip olduğum en değerli, en kıymetli evrak-ı mahsusadan biridir o icazet.

Ayrıca Hocaefendi çok rasyonel bir insan. Ailelerimizin bizim evliliğimiz ve bir iş bulup hayata atılmamız noktasındaki beklentilerini elbette tahmin ediyordur. Yukarıda dediğim gibi ara sıra da hissiyatımızı yokluyor. Hissiyatımızı öğrenmek istiyor anladığım kadarıyla. Bizim buraya talebe olarak gelmemize vesile olan ağabeyler de “Ne yapacağız?” diye sormaya başladılar bize. Biz de soruyoruz onlara. En az ayda bir yaptıkları toplantı vesilesiyle geldiklerinde bizimle konuşuyorlar. Nihayet karar verdik: Biz altı kişi, kitaplar bitene kadar kalacağız. Bursa ekibi okullar açıldığında geri dönecek ve okullarını tamamlayacak. Bu arada yeni gelen grupla da beraber olacağız. Bunun nasıl olacağı konusunda bir fikrimiz yok ama Hocaefendi sık sık medreselerdeki üst ve alt devre, ustaçırak ilişkisi denebilecek uygulamalara vurgu yapıyor. Buradan anlaşılıyor ki kafasında bir planı vardı ya da gelişen şartlara binaen yeni bir plan yaptı; yaptı ama detaylarını henüz bilmiyoruz.

Bu mesele karara bağlanıp herkes rahatladıktan sonra Hocaefendi hac öncesi bize vazife olarak verdiği kitapları gündeme getirdi. “Her gün öğle yemeğinden sonra parça parça okuyalım.” dedi. Ben, çalışma dosyasını kendisine vereceğim, kendisi dosyayı okuyacak ve elinde kalem

gerekli gördüğü yerleri tashih edecek zannediyordum. Fakat o başka bir metodu tercih etti. Yıllar sonra doktora tez hocamın da bu metodu takip ettiğini gördüm. Tezi öğrencisi ile satır satır okuyormuş tez danışmanı Hocam. Benimle de öyle yaptı. Satır satır okuduk tezi birlikte. Bir çıktısı da onun önünde vardı. Gerekli gördüğü her yerde müdahale ederdi. Gramer hatalarından cümle düşüklüklerine, dipnotlara, katılıp-katılmadığı düşünce ve yorumlara varıncaya kadar. Neden? Çünkü tezimi savunurken jüri önüne tez danışmanı olarak çıkacak ve orada öğrencinin yeterliliği veya yetersizliliği hocanın hanesine yazılacak. Dolayısıyla jüri önüne sadece teziyle birlikte öğrenci çıkmıyor, hoca da çıkıyor ve imtihan oluyor tabir caizse.

Dersler arasında fırsat bulduğumuz her an çalışmalarımız üzerinde yoğunlaşıyoruz arkadaşlarla beraber. Nihayet bir gün “Başlayalım.” dedi Hocaefendi. Ben resim-heykel, Cuma Hocam da musiki üzerine çalışmıştı. Başladık okumaya. Sonra diğer çalışmalarını yapan arkadaşlar okuyacak. Zamanının müsaitliği ölçüsünde günde beş ila on sayfa arasında okuyoruz. Gerekli gördüğü her yerde devreye girip sorular soruyor. “Bu iktibas kimden?” diyor mesela. “Ulaştığınız sonuç açısından deliliniz zayıf.” diyor. “Bu yorumunuza katılmıyorum.” diyor ve gerekçelerini söylüyor. Benim bölümdeki helal ve haram sıralamasına müdahale ettiğini hatırlıyorum. Biz de gerekli düzeltmeleri yapıyoruz.

Ben şimdi o kitabı kaleme alsam daha farklı yazarım ve ulaştığım sonuç da daha farklı olur. Neden mi? Hayat, tabii akışı içinde benim orada ulaşmış olduğum sonucu zaten devre dışı bıraktı. Ayrıca aynı konu üzerinde 1986’dan beri yapmış olduğum okumalar da orada ulaşmış olduğum sonucu değiştirmemi zaruri kılıyor. Yalnız bu çalışmanın bize hem çalışma disiplini hem de bir makale veya kitapçık çalışması yapmada takip edilecek metodoloji adına çok büyük katkıları oldu. Gerçi Ankara İlahiyat’tan bitirme tezi yazarak mezun olmuşum ve yukarıda dediğim her iki konuda azıcık da olsa bir tecrübemiz vardı ama bu çalışma o tecrübeyi pekiştirdi. Fakat bundan daha önemlisi bu çalışmanın kitap olarak yayınlanması bize bir cesaret verdi. Evet, ben böyle düşünüyorum ve diğer arkadaşlarımda da böyle düşündüğüne eminim. En azından Reşit Haylamaz ve Selman Kuzu başta olmak üzere o çalışmalarda imzası olan kişilerin ilerleyen yıllarda verdiği eserler bunu gösteriyor. Tekrar edeyim ben bu eserlerin ortaya çıkmasında işte o küçücük kitapçıkların yayınlanmasının öz güven adına bizlere çok büyük katkı sağladığına inanıyorum.

O yıllarımı düşünüyorum. Çiçeği burnunda İlahiyat mezunu ve memleketime gitmişim. Kitapçı raflarında bir kitap var ve sizin isminiz yazılı üzerinde. Sizi tanıyanlar imza istiyor sizden. “Önemli mi bunlar?” Altmış yaşına gelmiş bir insan olarak bugün bu soruyu soruyorsanız, muhataplarım için olabilir ama benim için önemli değil fakat 1986 yılındaki bana soruyorsanız önemliydi. Yeni çalışmalar için bana aşk u şevk veriyordu. Okumalarımı daha çeşitli ve daha derin yapmam gerektiği konusunda teşvikçi oluyordu. Halka temas edecek, onlara dokunacak konuları aramaya beni sevk ediyordu.

BEN ŞAKİRDİM!

Yamanlarda yatakhane katının üstündeki beşinci kattayız. Fatih'te kalırken anlattığım hatıralardan birinde bahsetmiştim. Ders sonrası kitaplarını bir arkadaş odasına götürür, ardından Hocaefendi bazen o arkadaş geldikten sonra bazen hemen peşi sıra kalkardı. Bazen de daha uzun süre kalırdı. Hemen kalkmasında lavabo ihtiyacının etkili olduğu muhakkak. Çünkü bizler dersler arasında bu ihtiyacımızı giderebiliyoruz ama genelde Hocaefendi ders sonuna kadar otururdu.

Yine bir gün uykusuz geçirdiği bir gecenin sabahında olduğumuzu anlamıştık. Gergindi. Uyuyamadığı her halinden belliydi. Göz kapaklarının altındaki torbalar aşağıya doğru sarkmış belki de çok gözyaşı dökmüştü o gece. Belki altından kalkamadığı ve bir türlü çözüm bulamadığı idari bir mesele vardı. Veya birisine çok ama çok canı sıkılmıştı. Bu son tahmin doğruysa, kendisine çok yakın birisinden hiç ama hiç beklemediği bir davranışla karşılaşmıştı veya böylesi bir davranış kendisine şikâyet veya sorun olarak gelmişti.

Böyle gergin ortamları hiç sevmem. Hayattan kâim almak, gülmek, birbirimizle hoşça geçinmek varken neden gerginliklere sebebiyet verecek davranışlara girelim ki? Üç günlük dünya. Evrensel insani ilkelerimiz, değerlerimiz, dinî inancımız, emirler, yasaklar, ahlaki kurallar ortada iken neden? İnsan davranışları özelinde anlam vermekte zorlandığım şeyler bunlar benim. Ama ne yazık ki bazıları gerginlikten âdeta zevk alıyor. Onunla nefes alıp-veriyor. O olmasa sanki ölecek mübarek ve sürekli sorun çıkartıyor. Sorun olmasa da üretiyor. Klişe deyimle “Her türlü çözüme problem üretiyor.” Psikoloji ve psikiyatri biliminin ilgi alanına daha fazla girmeyelim ve devam edelim.

Hocaefendi'yi uykusuz bırakan, kendisini üzen şeyin ne olduğunu bilmiyorum ama bunlardan biri olduğu muhakkak. Zira bir yıla yaklaşan aynı çatı altında 24 saatlik beraberliğimizin bize kazandırdığı tecrübe, bu sonuca ulaştırıyor bizi. O gün hiç ama hiç olmayan bir şey oldu. O güne kadar hiç rastlamadım Hocaefendi'de böyle bir hale. Zaten yukarıdaki yorumları bana yaptıran da biraz bu. Uykusuzluktan kafası kitabın üzerine düştü, düşer düşmez de hemen kendini topladı. Hemen o an değil,

birkaç dakika sonra bir ara başlığa geldiğimizde Hocaefendi'ye "Biraz istirahat etseniz sonra devam ederiz." dedim. "Hayır" dedi, devam etti. İkinci derse geçtiğimizde de aynı şey tekrarladı. Yeninden kafası düştü. Bu defa halkadan başka bir arkadaş "Yarın telafi ederiz, istirahat etseniz." dedi. Ona da "Hayır" dedi ve biz o gün dersi normalde ne kadar okuyorsak okuduk ve tamamladık. Biter bitmez ayağa kalktım, kitaplarını alıp odaya âdeta koştum. Ne göreyim, yatağı serili değil. Yatağı derken yere sıfır bir kanepesi vardı Hocaefendi'nin. Üzerinde çobanların kepeneklerinde kullanılan kalın keçe seriliydi. Onun üzerine çarşaf serer ve bir yastık ve bir battaniye ile yatardı.

Yatağı serili olmadığına göre iki ihtimal var burada. Bir; bu gece hiç yatmamış ve uyumamış. İki; sabah namaza gelirken çarşafını, yastığını, battaniyesini kaldırıp yerine koymuş. Bana göre birinci ihtimal daha güçlü. Fakat şimdi bu ihtimaller üzerinde düşünmenin bir anlamı yok. Hemen kitapları raflardaki yerine koydum ve çarşafı, yastığı, battaniyeyi çıkardım. Elimde çarşaf, onu açarken "Ne yapıyorsun?" diye tok bir sesle arkamdan seslendi. "Yatağınızı seriyordum Hocam" dedim. Hızla cübbesini çıkarıp bir kenara attı ve yerden yastığı alıp o keçe serili yer kanepesinin üzerine attı, ardından battaniyeyi alıp hemen yattı. Ben elimde çarşaf ortada kalakaldım.

Elinde battaniye ile üzerini örtmüş yatarken bana iki kelimedenden ibaret bir cümle söyledi. Yüzünde müthiş bir tebessüm. Aradan yıllar geçmiş olmasına rağmen o tebessüm beni hâlâ tebessüm ettiriyor. O iki kelimelik cümle şuydu: "Ben şakirdim!"

İnsani düzlemde karşılıklı ilişkiler adına ben bu yaklaşımın önemli olduğunu düşünüyorum. Hoca-talebe ilişkisi içinde hem Doğu hem de medrese kültürünün karışımı diyebileceğimiz bir yerde duran, mesafeyi, vakar ve ciddiyetini hemen her zaman korumaya çalışan Hocaefendi'nin bu ve benzeri çıkışları, nükteleri, latifeleri kendisini bilmem ama muhatabını rahatlatan bir unsur. Yeri geldiği için şimdi aklıma gelen ama daha sonraki yıllara ait iki hatıramdan bahsedeyim.

İstanbul ve İzmir'de Pazar vaazları yaptığı 90'lı yıllardayız. İzmir'den İstanbul'a gidiyoruz. Hocaefendi "Sen de gel bizimle eğer müsaitsen." dedi. Kara yolunu tercih ediyor Hocaefendi. O yıllarda Manisa'nın Ahmetli ilçesinde vaizim. Salı ve Cuma günleri vaazım var. Hafta sonları da Turgutlu, Manisa İmam Hatip talebeleri, İzmir'de de İlahiyat talebelerine dışarıdan Arapça, hadis, fıkıh, tefsir dersleri veriyorum. Böyle bir

teklifi kaçırmamak için programımı ayarladım ve İstanbul'a gittim. Daha önceden de aynı yolda kara yolculuğu yapmıştım Hocaefendi ile. Hem gidiş hem de dönüş yolunda uğradığımız sabit yerlerimiz vardı. Susurluk bunların başında gelir. Genelde kamyon şoförlerinin uğrak yeri olan bir benzinlikte dururduk mesela. Enfes ama gerçekten çok enfes kaşarlı tost ve köpüklü ayranı olurdu orasının. "Salaş yer" denir ya Türkçe'de, işte öyle salaş bir yerdi. Biraz ötesinde şehirler arası otobüslerin durduğu dinlenme tesisleri de vardı. Orayı tercih etmezdi.

O yolculukta sabah çıkmıştık İzmir'den. Öğle vakti sıralarında Susurluk'a ulaştık. Ben yine o benzinlikte durur, tost ve ayran içeriz diye düşünüyordum. İlginçtir oraya gelmeye yakın Hocaefendi "Devam et!" dedi Cevdet Ağabey'e, "Bugün başka bir yerde mola verelim." İlerledik. Karacabey'e gelmeden Uluabat diye bir yer. İstanbul-İzmir karayolunun tam sol tarafında nehrin hemen kıyısına kurulmuş baraka şeklinde bir lokanta. Orası da salaş bir yer. Orada da genelde kamyoncular mola veriyor. "Taze Alabalık" diye levha asılı. "Burası" dedi eliyle işaret ederek. Park etti Cevdet Ağabey. Arabadan indik, nehir kenarındaki masalara doğru yürürken döndü ikimize dedi ki: "Mangalda alabalık yiyelim bugün." ve bu cümleyi söylerken takındığı ciddi tavrı birden bırakıp gülerken şunu söyledi: "Bendensiniz!"

Malum bu söz "Hesabı ben ödeyeceğim." manasına gelen bir deyimdir. İkimiz de güldük. Kaldı ki şimdiye kadar yaptığımız yolculukların hiçbirinde bize hesap ödetmiş bir insan değildi. Biliyorduk "ondan" olduğumuzu, hesabı onun ödeyeceğini ama gel gör ki "Bendensiniz" demesi de tatlı bir hatıra olarak zihnimize kazındı.

Aynı çizgide başka bir hatıra da şu. Bu defa Amerika'dayız. Tarihini tam net hatırlayamamakla beraber galiba 2009 veya 2010 Ramazan Bayramı olabilir. Ana binada eşim ve çocuklarımla beraber bayramlaşmak, bayramını kutlamak için yanına girdik, oturduk. Her zaman olduğu gibi çocuklarla ilgilenecek, onlara yine hatırı sayılır yani en az 100 dolar harçlık verecek, memleketten, eskilerden, eşimin anne baba ve kardeşlerinin durumlarından muhabbet açılacak. Hepimiz bayramını kutladıktan sonra eşim "Nasılsınız Hocam?" dedi. Küçükten büyüğe hele bayram kutlamasının yapıldığı bir atmosferde mutlaka sorulması gereken bir soru. Klasik ve rutin bir soru diyebilirsiniz. Doğrudur. Ama cevabı da öyledir. Hiç düşünülmeden verilen klasik ve rutin bir cevabı vardır bu sorunun. "İyiyim, sağ olasın, hamdolsun. Allah'a şükür, siz nasılsınız?" Böyledir

genelde değil mi?

Durdu Hocaefendi, eşimin yüzüne bakıyor ve hiçbir şey demiyor. Belki 10-15 saniye süren bu bakış insana “Hâl hatır soruyor, acaba duymadı mı, niye bekliyor?” dedirtiyor insana. İşte o bekleme anından sonra şunları söyledi: “İyiyim desem yalan olur. Kötüyüm desem şikâyet olur.” Alabildiğine ciddi bir tavır ve ses tonuyla söyledi bunu. “Yalan aklınıza gelebilir. ‘İyiyim.’ veya ‘Kötüyüm.’ dediğinizde o söz, sizin söz konusu olan fiziki, bedeni sağlığınız ise onunla mutabakat içinde olmalı yoksa yalan olur. Kastedilen ruh sağlığı, moral değerler ise orada da aynı şey geçerli.”

Sonra tıpkı Uluabat alabalık lokantasında olduğu gibi yüzündeki ciddi tavrı değiştirip tebessüm etmeye başladı. Belli ki bunun devamı olan bir şey söyleyecek ve o söyleyeceği şey bizleri de tebessüm ettirecek. Söylediği şey şu oldu: “Kötü değilim diyen yırtar.” İşte bu “yırtar” kelimesi bana yukarıdaki yorumu yaptırdı. Malum “yırtar” kelimesi sorumluluktan kurtulur anlamında kullanılan bir deyimdir aynı zamanda.

Halk içinde halktan biri olarak bir hayat yaşamamanın getirdiği kazanımlardır bunlar ve hoca-cemaat ilişkisi içinde oldukça önemli bir yere sahiptir.

AKSİYON İNSANI

“Aksiyon insanı” Hocaefendi’nin çok sık kullandığı bir kavram. Belki de bu, hayali veya ideal bir insanı tavsif eden tanımlamasıdır. Herhangi bir arama motoruna “Aksiyon insanı ve Fethullah Gülen” yazın, çıkan sonuç karşısında siz de çok şaşırırsınız. Yüksel Çayiroğlu, Hocaefendi hakkında yazdığı son kitabına bu ismi vermişti: “Bir düşünce ve aksiyon insanı olarak Fethullah Gülen.”

Aksiyon bir idealin hayata taşınması için fikri ve fiili katkıda bulunmak demek. Hocaefendi, insanlığa hizmet ideali çizgisinde ortaya konan ete kemiğe bürünmüş projelerde hem fikrî hem de fiilî çok büyük emekleri olan bir insandır. Şöyle düşünüyorum da maziye doğru, kendisinin cemaat içindeki kabulünü de nazara alarak eğer deseydi ki; “Ben sadece düşünce üretirim. Projeler teklif edebilirim. Uygulamalardaki aksaklıklar hakkında da çözüm adına kanaatlerimi belirtirim ama fiili olarak sahada çalışmam.” Herkes bu karara saygı duyar ve ondan fiilî bir çaba ve gayret bekleyişi içine girmezdi. Ama o öyle yapmadı.

Dile getirdiği her düşünce, makul bulunan her projede işin içinde olmaya özen gösterdi. Yeri geldi, eline kazmayı aldı, temel kazdı. Yeri geldi, kamplarda ahçılık yaptı, bulaşık yıkadı. Yeri geldi, sabahlara kadar yurtlarda öğrencilerin başında nöbet tuttu. Yeri geldi bütün yurt sathını gezdi, hizmet kurumlarına uğradı, kadınıyla-erkeğiyle arkadaşlara moral verdi. Yeri geldi, bir talebesinin evliliğine aracılık etti, nikâhını kıydı, düğününe katıldı. Yeri geldi, evli çiftlerin anlaşmazlıklarında hakemlik yaptı.

Haziran 2021 Çağlayan dergisinde Harun Tokak, Aydın Bolak’ı anlatan bir yazı kaleme aldı. “Biz de yedirmeyiz kardeşim!” başlığını taşıyan o yazıda, tarihe tanıklık diyebileceğimiz bir hatırayı dile getiriyor. O hatıra tam da benim burada anlatmaya çalıştığım noktaya vurgu yapıyor. Oradan okuyalım: “Aralarında Rahmi Koç’un da bulunduğu oval bir masada 40 kadar iş adamına Hocaefendi’yi takdimi, hâlâ hafızamda: Aranızda Cumhuriyet’le yaşıt olanlardan bir tanesiyim. Cumhuriyet’le doğdum ve bugüne kadar geldim. Cumhuriyet’in başlangıcında Türkiye’de, henüz İslam dini üzerinde söz sahibi ulema vardı. Birkaçını hemen zikredebili-

rim; Hasan Basri Çantay, Hamdi Yazır, Babanzade Ahmet Naim, Fatin Hoca gibi pek çok ulema ile tanıştım. Hepsinde yüksek bir ilim, müstesna bir ahlak vardı. Tefsir yazdılar, hadis tercüme ettiler...Fakat bir aksiyon insanı olamadılar. Ne çevrelerinde yeni kişiler yetişti ne de büyük topluluklara ruh ve iman aşilayarak onları büyük gayelerin insanı olarak yetiştirdiler. Şimdi hepsi Allah'ın rahmetine göçtüler.

Yetmişimde ilk defa bir ilim ve ufukla tanıştım ben. O ufuk bize bambaşka bir şey söylüyor hem de güçlü bir sesle, güçlü bir mantıkla...O zat işte buradadır. O, etrafında büyük bir sevgi halesi oluşturan Fethullah Gülen Hocaefendi'dir. Sizlerden ricam şudur; hepiniz bu sevgi halesinin etrafında toplanınız, hepiniz bu sevgi aleyhine söylenen bütün dedikoduları cevaplandırınız; o zaman çocuklarınız mesut ve müreffeh bir Türkiye'nin çocukları olacaktır. Hocaefendi mefkûresizlikten bunalan Türk gençliğine mefkûre vermiştir. Bir güzelliği anlamak ve bir güzelliği idrak etmek, güzelliği bilmekle mümkündür. Bizler, hepiniz, hepimiz, güzelliği ve sevgiyi bilecek çağdayız. Sevgilerinizi yaydığınız zaman, bütün mekânlar kudretli olur. Kimsenin yıkması, devirmesi, topla tüfekle mağlup etmesi mümkün değildir.”

El-hak öyledir ve merhum Aydın Bolak'ın ifadelerinde yer alan sözler mübalağayı değil bir gerçeği ifade ediyor. Ağacı gösteren meyvesidir derler. Hizmetin insanlığa hizmet hedefi konusunda ortaya koyduğu düşünceler, projeler bunun göstergesidir. Yetişmiş, eğitimli, çağının idraki içinde bugünü ve geleceği yaşayan insan kaynağı, o insan kaynağını “Yeryüzü benim vatanımdır.” deyimini hatırlatan bir ruhla mobilize edebilmesi benim yukarıda meyve dediğim, Aydın Bolak'ın ufuk dediği şeydir.

Bir hatıramı daha aktarayım bu aksiyon insanına örnek olacak. 1985 ve 1986 yılını anlatıyorum kitabın başından bu yana. Ne kadar çalkantılı bir hayatı olduğunu gördünüz. Takipler, yakalanmalar, mahkemeler, hac dönüşü çileli bir şekilde ülkeye girişler, misafirler, sohbetler, dersler. Bir insanın takat sınırlarını aşan şeyler bana göre. Sanırım sizin için de öyledir. Ama o buna rağmen hatta her şeye rağmen bütün sıkıntılara ve zorluklara göğüs gererek Hizmet adı verilen insanlığa hizmet, ülke insanına hizmet, Müslümanlığa hizmet için hayatına devam ediyor.

Bir akşam beni çağırdı. Buradan Balıkesir, Balıkesir-Tavşanlı, Tavşanlı-Kütahya ve Kütahya-Eskişehir arası ne kadar sürer dedi. Bir seyahat ve seyahatin güzergâhı idi bu. Bildiğim kadarıyla söyledim. “Hazır ol, kim-

seye de söyleme yarın sabah yola çıkacağız.” dedi. Ertesi sabah çıktık yola. Arabayı M.D. kullanıyor. Birlikte olduğumuz kişiler Saim Yuva Ağabey, Barbaros Kocakurt ve ben. Toplam beş kişiyiz. Önce Balıkesir’e, o yıllarda ANAP’tan belediye başkanlığı yapan Ahmet Edip Uğur’un yağ fabrikasına uğradık. Arı yağları üreticisiydi ve o yıllarda Türkiye’de çok meşhurdu o yağlar. Ardından Kestanepazarı yıllarının ilk talebelerinden olan Mehmet Binici’nin çarşıdaki iş yerine uğradık. Binici, çok zeki hatta mevcut talebeler arasında en zekisi imiş. İki fakülte mezunu, Yüksek İslam ve eczacılık. Hafız-ı kelam aynı zamanda.

Ardından Tavşanlı’ya geçtik. Bizim evde akşam yemeği yedik. Rahmetli annem ne var ne yoksa her zaman olduğu gibi dökmüştü misafirlerinin önüne. Yemek sonrası sohbet oldu bizim evde. O kadar kalabalık oldu ki merhum at arabacı Cavit Ağabey vardı, bizim evin önünden geçerken “Ne bu kalabalık?” demiş. “Fethullah Hoca geldi, sohbet ediyor yukarıda.” cevabını alınca o da gelmiş sohbeti dinlemişti. Hiç unutamam Cavit Ağabeyin o günkü sevincini. Tam bir Anadolu insanı. Daha sonraki yıllarda Tavşanlı’da karşılaştığım zamanlar “Yahu senin Hocan, ne güzel konuşuyor?” demişti bana. Hem de kaç defa.

O gün Tavşanlı’da istirahat ettik. Misafirler bizim evde, Hocaefendi ise Atatürk Lisesinin karşısında Tavşanlı Tur otobüslerinin yazıhanesinin üstündeki dershanede. Çok ısrar ettim bizde kalması için. “Kız kardeşimin evi alt kat, annemler, kız kardeşlerim orada kalacak. Bu daire tamamen bize ait” dememe rağmen. “Beni anlayışla karşılayacağını umuyorum Ahmet Hoca” dedi. “Ben yıllardan beri kardeşlerimin evinde bile kalmadım.” Daha fazla ısrar edemedim bu cümleleri duyduktan sonra.

Ertesi sabah Kütahya’ya hareket ettik. Yurtta kahvaltı yaptık. Ardından Eskişehir’e geçtik. Naci Tosun Ağabey oradaydı o yıllarda. Orada da yurda gittik. Eskişehir’de hizmete destek veren insanlarla birlikte olduk. Sonra da yola çıkıp İzmir’e döndük. Balıkesir, Tavşanlı, Kütahya ve Eskişehir gezisi Hocaefendi’nin iki gününü aldı ama görüştüğü kişilere çok büyük moral veren bir gezi olmanın yanı sıra yeni insanların hizmetle tanışmasına ve mesafe almasına vesile oluyordu. Mesela dükkân komşumuz bizim evdeki sohbeta gelmişti. Hocaefendi’nin sohbeti, sohbetteki üslubu, ele aldığı konulardaki derin bilgisi ve yorumları bir tarafa, dar dairede insanlarla olan münasebeti onu çok etkilemişti.

Küçük ve önemli bir not daha; bu gezi birkaç gün sonra Hürriyet gaze-

tesinde haber oldu.

SIZINTI BAŞYAZILARI

Cemal Türk Hocam hatırlattı bana. “Bu kitap taslağına bir bakar mısınız?” diye kendilerine gönderdiğim arkadaşlarımdan birisiydi tahmin edeceğiniz gibi. Ben atlamışım nasılsa. O hatırlattıktan sonra da kendi kendime hayıflandım, “Nasıl atladım bunu?” diye. Neden mi? Çünkü gündelik hayatımızın bir parçasıydı bu. Bazen kaosu haline geldiği de olurdu. Bahsini ettiğim şey, Sızıntı başyazıları.

Sızıntı dergisi 1979 senesi şubat ayında çıktı ilk defa. Yıl 1985. Demek altı yıllık bir maziye sahip. Hocaefendi dar veya geniş dairede muhataplarına mesajlarını 80 ihtilali öncesinde vaaz kürsülerinde, cuma akşamları yapılan soru-cevaplı sohbetlerde, hayatın tabii akışı içinde haftalık derslerde, yurdun dört bir yanından belli aralıklarla yanına gelen ziyaretçilerle birlikte geçirdiği zamanlarda veriyordu. İhtilal sonrası bu imkân ortadan kalkınca geride sadece Sızıntı kalmıştı. Herkes de biliyordu ki başyazıyı Hocaefendi kaleme alıyor. Dolayısıyla başyazılar Hocaefendi'nin, başta cemaat mensupları olmak üzere topluma ve tabii ki tarihe hitap edebildiği tek zemindi. Düşüncelerini burada dile getiriyor, mesajlarını buradan veriyordu. 1980 Ekim ile 1986 Burdur sonrası takipsizlik kararı ile normal hayata döndüğü altı yıl içinde kaleme aldığı yazılar, üzerinde ciddi akademik çalışmalar yapılabilecek bir sahadır bana göre. Toplumsal arka plan şartları, Hocaefendi'nin kaçak hayatı, Türkiye'nin verili gündemi, cemaatin bu mesajları nasıl anladığı, yorumladığı ve uyguladığı ana başlıklar olabilir. Zira bunların her biri o başyazılarda dile getirilen düşüncelerin ve verilen mesajların muhtemel gerekçeleri adına bir fikir verecektir insanımıza.

Pekâlâ ne demek gündelik hayatımızın bir parçası ya da kaosu? Merhum Halil Şimşek Hocayı hatırladım şimdi. Ankara İlahiyat yıllarından sınıf arkadaşım. Fakülteye çok yakın bir yerde Köşe Camiinin resmi imamı. Eğer Cuma namazı sonrası hemen dersimiz yoksa namazı genelde orada kılarız, aksi halde fakülte camiinde. Halil Hoca, işini oldukça ciddiye alan, kıymetli bir insandır. Cuma vaaz ve hutbelerine tam bir hafta boyunca hazırlanır. Cuma namazı sonrası çay-kahve içerken ya da onun evinde yemek yerken bize bir sonraki haftanın konusu ile alakalı sorular

sorduğunu hiç unutamam. “Şu ayetin, bu hadisin önümüzdeki hafta anlatacağım şu konuyla irtibatı olduğunu düşünüyorum. Siz ne dersiniz? Siz olsanız hangi ayet ve hadisleri serlevha yaparsınız?” Biz de derdik merhuma, “Ya hocam! Daha Cuma’dan şimdi çıktık, daha bir hafta var. Ne bu acele?” Hayır dinlemezdi Halil Hoca bizi ve hafta içinde de çeşitli vesilelerle karşılaştığımız ortamlarda kafasına takılan bir şey varsa mutlaka sorardı. Sözü şuraya getireceğim, Cuma vaazı ve hutbesi hazırlamak hem de kesintisiz bir şekilde Halil Hoca’nın gündelik hayatının bir parçasıydı.

Aynı şeyi Hocaefendi ve Sızıntı yazıları için söyleyebilirim. Mesela bu ay yayınlanacak yazıyı tebyiz için bize verdiğinde ya da dergiye gönderdiğinde “Biraz nefes alayım, yeni yazı için önümde bir aylık bir zaman var.” demez, hemen yeni yazının notlarını almaya başlardı. Zaman zaman bu notları sohbetlerine konu ederdi. Hatta Cemal Hoca gibi müdakkik arkadaşlar, gazete habercilik dilinde kullandığımız tabirle “fikri takip” yapar ve bu sohbetlerden hareketle “Önümüzdeki ay yazı konusu şu.” ya da “Yazıda şunları şunları söyleyecek” bile derdi ve genelde de isabet kaydedirdi. Cemal Hoca kadar olmasa da benim de yazı konusu veya muhtevası ile alakalı böyle tahminlerim olmuş ve hepsi de doğru çıkmıştı. İşte bu yüzden diyorum ki Sızıntı başyazıları hem Hocaefendi hem de bizler için gündelik hayatın bir parçasıydı.

Sıra geldi kaos tabirine. Kaos tabiri tam yerli yerine oturmuyor ama vihle-i ûlâda aklıma gelen bu olduğu için kullandım. Gündelik hayatın parçası tespitimi açmak için merhum Halil Şimşek Hocam ile giriş yaptım. Kaos için de başka bir arkadaşım Enes Ergene’den misal vererek giriş yapayım. Enes Hoca ile Zaman Gazetesi’nde bir müddet beraber çalıştık. Aynı odayı paylaştık yıllarca. Uzunca bir müddet “Fıkıh Dünyası” adlı köşeyi münavebeli olarak yazdık. Bir hafta o, bir hafta ben. Bazen devam yazıları gerekirdi, bu defa iki hafta o, iki hafta ben yazardım. Enes Hoca çok okuyan aydın ve bana göre entelektüel vasıflarının içini dolduracak bir donanıma sahiptir. Kişilik özelliklerini saymaya zaten gerek yok. Kalem de çok ama çok iyidir fakat Enes Hoca çok zor yazar. Defalarca yazdığını siler, baştan bir daha yazar. “Alt tarafı dört beş paragraflık, 3400 vuruşluk bir köşe yazısı” diyebilirsiniz. Zaten problem de burada. Bu kadar kısa bir yazıda meramını ifade edebilmek hüner. Yazarlar bilir, vuruş sınırlaması yoksa yazı yazmak çok daha kolaydır. Zor olan aynı muhtevayı çok özlü bir şekilde ifade edebilmektir. Bir de fıkıh yazı-

yorsanız, dünyevi sonuçları olan ve uhrevi mesuliyeti mucip olacak şekilde “Caizdir.” ya da “Değildir.” diyorsanız, yazmak takdir edeceğiniz gibi çok daha zor bir hale gelir. Sözü uzatmayayım, ertesi gün yayımlanacak yazıyı sayfaya en geç veren köşe yazarı Enes Hoca olurdu. Kâğıt çıktısını alıp bana ‘Bir okur musun?’ diye verdiği zaman “Çocuk doğdu.” derdim. Mübalağa yapmıyorum, gerçekten doğum yapan kadın gibi zorlanıyordu.

Hocaefendi de öyle. Sehl-i mümteni dediğimiz, zor şeyleri gerçekten çok kolay ifade edebilen ve onun düşünce dünyasını takip eden okuyucunun rahatlıkla anlayabileceği bir üslubu vardır Hocaefendi’nin. Ama düşündüklerini işte bu üslup ile kâğıda dökmek o kadar kolay olmuyordu onun için. Enes Hoca’nın yazı yazma serüvenine şahit olduğum kadar vâkıf değilim. Çünkü Hocaefendi odasında tek başına yazıyor. Ama bakardık ara sıra masasının üzerinde duran müsvedde kâğıtlara. Kâğıtları ortada görmeyince oradan temize geçirdiği defterine bakardık. Bazen bir hafta boyunca bir paragraf bile yazmadığı olurdu. Çöp kutusunda yazıp silip attığı kâğıtları görürdük bazen. İşte derginin mizanpaj ve matbaaya verilme zamanı yaklaştığında Hocaefendi çok gergin olurdu. Normal zamanlarda göze batmayan, problem teşkil etmeyen şeyler problem olarak karşımıza çıkardı bu gergin atmosfer ve hissiyattan dolayı. Ama biz kesinlikle biliyorduk ki bunun sebebi zamanında yetişmesi gereken başyazıydı. Bir de eğer İzmir’de isek her akşam gelmeyen Merhum Şerafettin Kocaman Ağabey akşamları gelmeye başlayınca, gerginlik had safhaya çıkardı. Bir şey demezdi ağzı var dili yok o güzel adam. Sadece otururdu kıyıda köşede. Bu kadar sık gelişinin sebebi şiddet-i zuhurundan gizliydi.

Evet şimdi fark ettim. Ben de katılmıyorum kaos tabirinin burada kullanılmasına. “Geçici gerginlik” diyelim. Hâsılı, Sızıntı başyazıları bizim gündelik hayatımızın ayrılmaz bir parçasıydı vesselam.

HAZAN VURMUŞ RUHLAR VEYA ÖTELER İŞTİYAKI

Başlıkta okuduğunuz iki cümle aslında aynı muhtevaya işaret ediyor. Her ikisi de aynı şiirin başlığı. Notlarım 12 Aralık 1986 tarihini gösteriyor. Bu şiiri kaleme almış Hocaefendi ve Sızıntı Dergisi'nin 1987 yılı Ocak sayısında yayımlanmış. Bu şiirlerin kitaplaştırılması aşamasında hem başlığı hem de içinde bazı mısra ve kelimeleri değiştirmişti Hocaefendi. Ben aşağıda her ikisini de aktaracağım. Meraklı olan kişiler, aralarındaki farkı görsünler, bir değerlendirme yapacaklarsa ona göre yapsınlar diye.

1986 hakikaten çok sıkıntılı bir yıldır Hocaefendi için. Başına gelmeyen kalmamış desem seza. Bilmiyorum, kendisine sorulsa “Yaşadığınız en sıkıntılı yıl ya da yıllar hangisiydi?” diye, büyük ihtimal 1986, o yıllar arasında yerini alacaktır. Ben bunu şu an elinizde tuttuğunuz hatırat kitabını yazarken fark ettim. Hocaefendi'nin hayatına az-çok vâkif olan, hele 1985 ve sonrasını yakından bilen ve ilk elden şahit olan birisi olarak söylüyorum bunu.

O dönemin en sıkıntılı olaylarının başında, “İrticacı ve/ya Fethullahçı” oldukları gerekçesiyle tertemiz ülke vatandaşlarının asker ve polis yetiştiren okullardan, üniversite ve devlet kurumlarından uzaklaştırılması gelmekteydi. O günlere gidip uzun uzadıya açıklama yapacak değilim. Bilgiye ulaşma, günümüz dünyasında çok kolay. İsteyen, arzu eden arama motorlarına yazacakları anahtar kelimelerle, yazılı ve görsel birçok malzemeye ulaşabilir.

Bahsini ettiğim çerçevede yaşanan her hadise, medyaya düşen her haber ve yorum, ilgililerin getirmiş olduğu her bilgi Hocaefendi'nin moralini, bizim hayatımızı ve gündelik programımızı ister istemez etkiliyordu. Öyle haberler geliyordu ki bazen sanki Beşinci Kat'ın ortasına bir bomba düşmüş gibi oluyordu. Bazen bu bomba hemen patlıyor, bazen ise saatli bomba misali patlayacağı anı kolluyordu. Tahmin edeceğiniz gibi bu süreçte en çok etkilenen hiç şüphesiz Hocaefendi oluyordu. Ne geceleri uyunabiliyor ne sohbet programları oluyor ne misafirler kabul ediliyor ve ne de Sızıntı'ya başyazı yazılıyordu.

Sızıntı başyazısını burada zikretmem önemlidir. O yıllara gittiğinizde

başyazı, Hocaefendi'nin cemaatine ve tarihe her ay hitap ettiği bir metindir. 1979 Şubat ayında yayın hayatına atıldı Sızıntı. 1980 Eylül'ünde ise Hocaefendi kaçak duruma düştü. Eskiden Cuma vaazları ile cemaatine hitap eden Hocaefendi'nin kaçak olarak hayatını devam ettirdiği altı yıllık sürede sesini duyurabileceği, mesajını verebileceği tek vasıta Sızıntı idi. O yıllardan kalma bir alışkanlık da diyebilirsiniz ya da okuma, düşünce üretme ve yazmayı sürekli kılmanın bir göstergesi olarak yorumlayabilirsiniz ama son tahlilde Hocaefendi iki eli kanda olsa başyazıyı yazardı. Onun için uykusuz gecelere ilave ettim Sızıntı başyazısı yazmamasını, onun üzüntüsünü gösteren bir ölçü olarak.

Böylesi anlarda insanın aradığı başka bir şey vardır, çevresinin de kendisinin üzüntüsüne katılması. Derdini paylaşması. Aynı hissiyatı yaşaması. Hocaefendi de bundan müstağni değil. Hele aynı dava uğrunda bir araya gelmiş kişilerin başka bir yerdeki arkadaşlarının başına gelen musibetten dolayı üzüntü duymasını, o üzüntüsünün gündelik hayatına yansıtacak davranış değişikliklerine gitmesini beklemek gayet tabiidir, fitridir, insanidir ve bu beklenti yadırganamaz. Arzu edenler Efendimizin “Müminler, birbirlerini sevmeye, birbirlerine merhamet ve şefkat göstermede, tıpkı bir organı rahatsızlandığında diğer organları da uykusuzluk ve yüksek ateşle bu acıyı paylaşan bir bedene benzer.” hadisini hatırlayabilir ve yukarıda dile getirdiğim düşüncelere bu zaviyeden bakabilir.

Pekâlâ bulabildi mi Hocaefendi böyle duyarlı insanlar çevresinde? İsteddiği ölçüde bulamadı. Nereden mi biliyorum, o günlerde kaleme aldığım notlarımın arasına yazmışım. Oldukça da uzun bir şekilde. “Ateş düştüğü yeri değil önce beni yakar” felsefesiyle yaşanan hadiselerle bakan Hocaefendi çevresindeki kişilerde bu ruh haletini tam manasıyla göremeyince çok üzülmüyordu. Hayatının neredeyse her saniyesini bu duygu ve düşüncelerle geçiren birisi etrafında dertsiz gönüller, ıstıraplı sineler görünce âdeta çılgına dönüyordu. İşte bu dertsiz ve vefasız ıstıraplar otağında bir ferd-i garib bu düşüncelerin kendisini bütünüyle kuşattığı bir ikindi sonrası hissiyatını şu dizelerle ifade ediverdi ve başlığına da “Hazan Vurmuş Ruhlar” dedi.

Usul-i tefsir ve usul-i hadiste aynı şeyi ifade eden iki kavram vardır; sebab-i nüzûl ve sebab-i vürûd. Ayetin nazil olma sebebine sebab-i nüzûl, hadisin söylenme gerekçesine de sebab-i vürûd denilir. Bunları da içine alan başka bir kavram daha vardır; o da vasatu'l-hüküm. Hükümün vasatı. Sosyolojide buna “dış bağlam” diyorlar. Yani o ayetin, o hadisin ortaya

çıkmasında etkileyici rolü olan sosyal arka plan. Bu kavramları ödünç alarak ifade edecek olursam şimdiye kadar okuduklarınızı biraz sonra okuyacağınız şiirin vasatı olarak değerlendirebilirsiniz. Bunu bilince şiirin her bir mısraı, her bir kıt'ası hatta her bir kelimesi daha farklı bir anlam kazanacaktır zihninizde. Evet şimdi "Hazan Vurmuş Ruhlar" diyebiliriz.

*"Esip sarınca ruhları dört bir yandan hazan,
Yalnızlık ayrı bir dert, ülfet ayrı bir çile.
Göçmeye hazırlık var ve sinelerde hafakan;
Vedalaşma zamanı bundan böyle hepsiyle (her şeyle)..."*

*Dünya denen bu ise, tam ifritten bir azap,
Gönüllerde burkuntu, dimağlarda bir sancı.
Artık yaşamak bir dert, onu duymaksa ızdırap,
Bilmem nasıl geçecek hiç dinmeyen bu acı..?*

*Yetiş ey O'na iman, yetiş ki pek bunaldım!
Kılıcım kesmez oldu, terkeşimde tek ok var;
Aşılmaz bu tepeler Sen olmadan, inandım..
Ve inanç kuşağında yâr oldu bana ağyâr...*

*En tatlı hülyâlarla koşayım yollarında,
Soluklarını duyarak ta ense kökümde⁴
Noktalansın bu hayat ölümün kollarında,
Değil mi ki Sen varsın arkamda ve önümde...*

*Yaşayıp doydum artık, doyulmayan dünyadan,
İsterse hemen bitsin şu bitmeyen sonbahar;
Fırlasın bu son okum, fırlayıp çıksın yaydan,
Değer her şeye, o bakışları şehlâ şikâr...*

Bu benim tebyiz etmek için şiiri verdiği defterime yazdığı ilk versiyonu. Sızıntı'da bir mısraı hariç bu versiyon yayımlanmış. Yıllar sonra Sızıntı'nın orta sayfasında yayınlanan şiirler Kırık Mızrap adlı kitapta toplandı. O zaman bütün şiirleri baştan sona gözden geçirmişti. İhtimal o zaman veya daha sonraki baskılarında gerek şiirin başlığında gerekse bazı kelime ve mısralarında değişiklikler yapmış Hocaefendi. Şiirin Kırık Mızrap'taki versiyonu ise şöyle:

ÖTELER İŞTİYAKI

*"Esip sarınca ruhları dört bir yandan hazan,
Yalnızlık ayrı bir dert, ülfet ayrı bir çile.*

*Göçmeye hazırlık var, bilenlerde hafakan;
Vedalaşma zamanı bundan böyle hepsiyle...*

*Dünya denen bu ise, tam ifritten bir azap,
Gönüllerde burkuntu, dimağlarda bir sancı.
Gayri hayat bir dert, onu duymaksa ızdırap,
Bilmem nasıl geçecek hiç dinmeyen bu acı..?*

*Yetiş ey Ebedî Dost, yetiş ki pek bunaldım!
Kılıcım kesmez oldu, terkeşimde tek ok var;
Aşılmaz bu tepeler Sen olmadan, inandım..
Ve inanç kuşağında yâr oldu bana ağyâr...*

*En tatlı hülyâlarla koşayım hep yolunda,
Anladım Sen'den gayri her şey aldatan serab!
Noktalansın bu hayat ölümün kollarında,
Değil mi ki Sen'i buldum; buldum Sen'i ey Râb!*

*Yaşayıp doydum artık, doyulmayan dünyadan,
İsterse hemen bitsin şu bitmeyen sonbahar;
Fırlasın bu son okum, fırlayıp çıksın yaydan,
Kanıma bedel olsun bakışı şehlâ şikâr..."*

Ciddi bir değişiklik yok. Hangisini okur, hangisini esas alırsanız alın sanırım vermiş olduğum arka plan bilgisi, şiiri daha anlamlı kılıyor. Sizce de öyle değil mi?

⁴ Bize verdiği defterde bu mısra böyleydi ama 1987 Ocak Sızıntı dergisinde şöyle bir düzeltme ile yayınlanmış: “Senden gayri her şey kuru bir sevda gözümde.”

HİZBU'L-HASÎN VE HİZBU'L-MASÛN

1988-1992 yılları arasında Manisa'nın Ahmetli ilçesinde vaizlik yaptım. Bu zaman aralığında Turgutlu'dan bir grup esnaf ağabey ile birlikte Barla seyahatimiz oldu. Yalvaç'a da uğramış orada Bediüzzaman ile görüşen Topal Hafız Amca yani Ali Osman Karahan'ı da ziyaret etmiştik. Üstad'a ait birçok hatıra dinlemiştik kendisinden. Barla'ya gidiş sebebimiz Üstad'ın yaşadığı yerleri görmek. Çam dağına çıkmayacaktık ama müze olarak tutulan kaldığı eve, o evin önündeki çınar ağacına bakacaktık.

Gittik. Eve girmek üzereyiz. Üstad'ın Barla'da kaldığı yıllarda küçük bir çocuk olan, şimdilerde ise yaşını başını almış ihtiyar bir kadın yaklaştı yanımıza. Evin önündeki o çınar ağacının etrafındayız. Üstadın o ağacın üzerinde kendisinin oturabileceği bir yer yaptığı ve geceleri çıkıp dua ettiğini biliyoruz. O günlerden aklında kalanları anlatan kadının bir cümlesini hiç unutamam. Başını sağa sola sallayarak dedi ki bize: "Ah Hocaefendi, ah Hocaefendi. Sabahlara kadar işte burada oturur, arı gibi vızıldardı." İşte burada derken parmağı ile o ağacın üzerine yapılan küçücük oturma yerini gösteriyordu. Arı gibi vızıldardı demeye gelince, onun neye tekabül ettiğini çıkartmışsınızdır umarım. Dua ederdi, zikirde bulunurdu demek. Hiç şaşkıncı değil bizim için. Günlük evrâd u ezkârında ne kadar hassas bir insan olduğunu Risalelerden biliyoruz. Necmettin Şahiner'in Son şahitler kitabından da okuduk, bu eksende nice şahitliklerini dile getiren insanların ifadelerini.

Şu ana kadar kitapta münasebet geldiğinde Hocaefendi'nin Rabbisi ile olan irtibatı ve o irtibatın ciddiyeti konusunda bazı şeyler anlattım. Buna yeri geldiği için bir şey daha ilave etmek istiyorum; zaten Barla seyahati ve o kadının sözlerini de bu vesile ile hatırladım. Kadının "Ah Hocaefendi" diye bahsettiği Bediüzzaman. Ben de aynı şeyi söylüyorum ama benim kastettiğim kişi Bediüzzaman değil Fethullah Gülen; "Ah Hocaefendi, ah Hocaefendi. Sabahlara kadar arı gibi vızıldardı." Gerçekten de öyleydi. Bir vesile ile odasının önündeki koridordan geçerken o kadar çok ıstırapla yoğrulmuş sesiyle dua ettiğini duymuşumdur ki. Hatta bir günahımı, suçumu bu vesile ile itiraf edeyim. Bozyaka'da kalırken bir gece teheccüdü kılmış sabah namazını bekliyordum. Hocaefendi oldukça

gecikti. Acaba uyuyup kaldı mı diye odasının olduğu tarafa geçecek ve Cevdet Ağabey, Barbaros Bey, Cundullah, Hakan artık kime rastlarsam soracağım. Sürgülü kapıyı açtım, koridora adım atar atmaz öyle yanık sesle bir yalvarış, yakarış sesi geliyor ki kapısının önüne oturup dilimde o dualara eşlik eden âmin sesleri ile dinlemeye koyuldum. Ve dayanamayıp o an cebimde bulunan küçük teyp kasetini çıkartıp kayda aldım.

Tam burada Enes Ergene'nin bir tespitini aktarayım sizlere. Der ki Enes Hocam: "Hayat tek düze yaşanmaz. Manevi hayatı olmazsa Hocaefendi yaşayamaz." Hayatın tek düze yaşanmadığı muhakkak. Çeşitlilik ve renklilik ister. Bizim gibi sıradan insanlar hayatın tabii akışı içinde bu çeşitliliği ve renkliliği yakalıyor. İstemese de onun içinde. Günlük sekiz saat iş hayatı rutin olsa da eve gittiğinde eşi, çoluk-çocuğu, misafiri, tatili vb. unsurlar hayatına renk katıyor, tek düzeliği ortadan kaldırıyor; ya Hocaefendi? Sadece Amerika hayatını düşünecek olursanız 1999-2021 arası hayatı dört duvar arasında geçiyor. Sağlık sorunları hariç yıllarca kaldığı kampın dışına çıkmamış, hatta kaldığı yerleşkede yer alan küçük yapay gölün yanına inmemiş bir insan. Yanına gelen-giden çok fazla ama her birinin Hocaefendi'den beklentisi var. Ya bir derdini açacak ya sorusuna cevap arayacak ya çocuğuna isim alacak ya hizmetle alakalı bir problemini anlatacak. Bu zaviyeden bakınca bunlar da hayatı tek düze kılan unsurlar.

Enes Hoca işte bunu çok iyi yakalamış, bizim eş, çoluk, çocuk, tatil vs. ile yaşadığımız çeşitliliği ve renkliliği Hocaefendi Rabbi ile irtibatta yaşıyor. Hocaefendi hakkında bir kitap kaleme alan Jon Pahl'ün 2010 yılında Chicago'da verdiği bir tebliği hatırladım şimdi. O tebliğinde Hocaefendi'nin gündelik hayatını iç içe daireler şekline ele alıp "sacred" yani "kutsal" kavramı ekseninde değerlendirmişti. Soru-cevap bölümüne geldiğimizde üniversite öğrencisi bir kız "Size tek bir cümleyle tek bir soru soracağım." dedi Jon Pahl'a. Sorduğu soru şuydu: "Where is the joy?" Manası "Neşe nerede?" Evet neşe nerede bu hayat içinde? Bizim neşe dediğimiz, neşe duyduğumuz her şey Hocaefendi'nin hayatında belki de Allah ile irtibatla. Ya da başkalarını yaşatma için yaşamada. Kim bilir? Nitekim bir başka seferinde "Hayatımda bir tek gün kendim için yaşamadım." demişti.

Enes Hoca iki cümle daha ilave etti bu yorumuna. Onu da aktarayım. Dedi ki: "Hocaefendi oturmuş, tesbih dizer gibi evrâd dizmiş görmüyor musunuz? Biz beş dakika dua edince tamam diyoruz. Dua edecek bir şey bulamıyor, kelimeleri, cümleleri tüketiyoruz. Biz rasyonel bir hayat yaşı-

yoruz.”

Doğru söylüyor bana göre Enes Hoca. Onun tesbih dizer gibi dizdiği ve eline kalemi alıp yazdığı dualara bakın. Kırık Dilekçe’ye, Tevhidnâme’ye. Enînu’l-Kalb diye yayımlanan başka bir dua mecmuası daha var kendisinin yazdığı. Burada Kırık Dilekçe’de yer alan seçme duaların yanı sıra ilk defa matbaa mürekkebi ile buluşan başka duaları da var. Okuduğu evrâd ve ezkâr kitaplarını da hesaba katmak lazım. Gümüşhanevi Hazretlerinin derlediği 3 ciltlik Mecmûatu’l-Ahzâb, kendisinin derlediği Efendimiz’den mervi duaların adı olan Mecmûatu’l-Ed’iyyeti’l-Me’sûre ve Cevşen.

Sözü uzattım. Aslında ben “Hazan Vurmuş Ruhlar” şiirinin yazıldığı o atmosferde, akşam namazlarından sonra cemaatle birlikte yaptığımız bir duadan bahsedecektim. Akşam namazı tesbihatı bittikten sonra Hocaefendi yeni bir dua okumaya başladı bir gün. Sesli olarak kendisi okuyor, cemaat olarak bizler de âmin diyorduk. Günler geçti, talebeler olarak bizim sırasıyla o duayı okumamızı istedi. Rahmetli Ömer Hoca okurdu, ben okurdum, Cuma Hoca okurdu. Sıraya koyduk mu hatırlamıyorum şimdi ama hep biz okurduk. Bazen Hocaefendi de katılır âmin derdi cemaatle birlikte. Çoğu zaman farzdan sonra odasına gider, duasını odasında kendisi yapardı.

Nedir okuduğumuz dua? Mecmûatü’l-Ahzâb kitabında yerini alan İmam Gazzali Hazretlerine ait olduğunu bildiğimiz Hizbu’l-Hasîn ve Hizbu’l-Masûn başlığını taşıyan iki dua. Bu satırları kaleme alırken o dualara tekrar baktım. Yaşadığımız hadiselerle bu duaların seçilmiş olması arasındaki irtibatı keşfetmeye çalıştım. Bunun için duaların muhteviyatını inceledim. Her ikisinde de tevhid vurgusu ön plana çıkıyor. Ardından Allah’ın izni olmadıkça hiçbir düşmanın zarar veremeyeceği dile getiriliyor ve bu vurgu ayetlerle te’yid ediliyor. Âdeta “Allah’ım! Sen ilahi kitabında böyle diyorsun. Biz de işte bu sözünün tecelli edeceği bir konumda bulunuyoruz. Ne olur?” dercesine bir yalvarış ve yakarış söz konusu olan.

Bu değerlendirme mücerreden müşahhaşa çıksın diye sadece iki paragrafın Mustafa Yılmaz’ın kaleminden tercümesini aktarayım: “Allahım! Tastamam kelimeler, muazzam isimler, nurani harfler, münzel kitaplar, açık-beyyin ayetler hakkı için; Hazire-i Arş-i Aziminden gelen heybet ve celalin, kudret ve azametinin, şerefli huzur, pak şeriat, beş vakit namaz, esrar ve rahmetin seçkin kullarıyla irtibatı, isimlere ve harflere tevdi buyurduğun hususiyetler ve esrar hürmetine; ya Rabbi, peygam-

berlerin Sana ne ile dua etmişlerse onun hürmetine ve hamele-i arş ve mukarrebûn meleklerinin Seni tesbih u temcid ettikleri şey hürmetine; beni ister cinlerden, insanlardan olsun, isterse bildiğim ve bilmediğim diğer mahlukattan ve her türlü düşmandan korumanı ve siyanet altına almanı diliyorum. Beni her kötülükten koru. Heybet nurunun denizine daldır. Ruhu'l-Kudüs'le destekle ve aşılmaz, üstün, sağlam hazinelerinin nurlarının medet verici sırrına dahil ederek her türlü şer ve zarardan muhafaza buyur.

Allahım! Benim velim, yardımcım, kefilim, vekilim ve her türlü ihtiyacıma yetecek yetenim Sen ol. Rahmet, fazl, ihsan ve lütfunla beni koru. Bütün mahlukatını bana, benim din ü davama musahhar kıl; kalplerini o istikamete çevir. Beni onlara sevdik. Beni onlar nezdinde aziz, kerim ve mehib eyle. Eyle ki tavsiyelere kulak versinler. Bana bir kötülük ve eziyet dokundurmaya da kalkışmasınlar. Güçlü bir muhabbet, ülfet ve sevgi ile bana, benim yoluma bağlansınlar. Beni şerefli huzuruna yakın, pak şeriatına tutundur ve envarının fezeyanı ile fazlından kalbime atacağın hikmet ve ilimlerle donat.”

Bitireyim. Enes Hoca'nın “Tesbih dizer gibi evrâd dizmiş.” cümlesine bir kez daha atıfta bulunarak Dua Ufku kitabına bakmanızı tavsiye ederim. Derleme bir kitaptır o. Dua ile alakalı Hocaefendi'nin değerlendirmeleri ve konumuza bakan veçhesiyle de ister başyazı isterse başka vesilelerle kaleme aldığı dualar vardır. O yazıların sadece başlıklarını vereyim size. “Dua Ufku, Ya Rab, Bir Yakarış, Benim Rabb'im, Dua Zamanı, Ben Geldim, Arz-ı Hal, Her şey Senden, Sen Fail-i Muhtarsın, Her Yerde Cemalin, Seyyah Üzerine, Füsunlu Işık, Aç Kapını, Dua, Münacat Yerine, Münacat, Bir Işık Sun, Gönlümüzü Âbâd Et.” Bu arada bayram veya kandil gecesi vaazlarında ettikleri duaları da buraya kaydetmek lazım. Özellikle 1975 Ramazan Bayramı vaazında ettiği dua, benim için listenin en başında gelir.

Hâsılı, Enes Hocamın özlü bir sözüyle bitireyim. İstanbul'da bir gece Şirinevler semtinde, Doğu Anadolu'da yer alan medreseler misali dinî eğitim veren bir yere misafir olarak götürmüştü beni. Orada bir konuşma yaptı. O konuşmasında söylediği bir cümle hem aklımdan hiç çıkmaz hem de bu konuya mühür olacak keyfiyette. “Allah Kur'an'ın'da ‘Ve hüve meakum eyne mâ küntüm’ buyuruyor. ‘Nerede olursanız olun, Allah sizinle beraberdir.’ Doğru. Pekâlâ biz kiminle beraberiz? Bu soruyu hiç kendimize sorduk mu? Allah bizimle beraber de biz kiminle beraberiz?”

RABBİĞFİR VERHAM VE ENTE HAYRURRÂHİMÎN

Küçüklüğümde beri dikkatimi çeker, insanların diline pelesenk olmuş kelimeler, cümleler, deyimler vardır. Onu söylemesini gerektirecek bir vesile olmasa da çoğu zaman farkında olmadan insanın dilinden dökülür onlar. Şuursuzca mı? Başlangıç itibarıyla tabii ki hayır. Şuurluca seçilmiş bir kelime, cümle veya deyim o. Söylenildiği pozisyonla üçüncü şahısların da anlayabileceği bir irtibat söz konusu ise tabii ki şuurluca. Ama hiçbir irtibat yokken ağızdan dökülüyorsa bana göre şuursuzca demeyelim ama farkında olmadan.

Bu satırların yazarının da vardır öyle bir kelimesi. Söyleyeyim; “Ya Rab!” Çok sık dilimden dökülür benim bu ifade. İsterseniz “nida” diyelim. Namaz sonrası ellerini açıp Allah’a dua dua yalvarılan bir atmosferde bunu demek anlaşılabilir. Fakat dua vakitleri haricinde de dilimden dökülüyor bu nida cümlesi.

Şimdilerde buna bir yenisi ilave edildi; özellikle 15 Temmuz sonrası yaşanan ciğersuz hadiseler karşısında. Gerek konvensiyonel gerekse sosyal medyadan cemaat mensuplarına yönelik haberleri okuduğumda ya da telefon irtibatım devam eden kişilerle konuşmalarım sonrası aldığım üzücü hadiseler karşısında söylüyorum bunu farkında olmadan. Nedir biliyor musunuz? “Eh bakam, eyi bakam!” Rahmetli dedem söylerdi bu cümleyi çok sık. Tavşanlı’da dar ya da geniş aile atmosferinde cereyan eden hadiseler anlatıldığı ortamlarda. Onun dünyasında “Eh bakam, eyi bakam!” demek, “Allah görür gözetir, vardır O’nun bir bildiği, sonu iyi olur inşaallah!” manasına gelirdi.

İnancın, inançla yoğrulmuş kültürün, yaşanmış gerçekliklerin, insani tecrübenin sonucu olan bu türlü ifadeler Anadolu’nun hemen her yerinde vardır. Adına ister irfan deyin isterseniz başka bir şey ama son tahlilde toplumsal karşılığı olan şeylerdir bunlar. Atasözleri gibi, özlü deyimler gibi hemen hepsinin arkasında mutlaka ama mutlaka engin insani tecrübeler söz konusudur.

Bilindiğini ve anlaşıldığını umut ederek gelelim Hocaefendi ve başlık-taki ifadeye. Hocaefendi’de de var bu tür beyanlar. Üç tanesini anlatacağım. Biri ayet, diğeri İbrahim Hakki’dan bir beyit, üçüncüsü ise Alvarlı

Muhammed Efe'den çok ama çok anlamlı, kısacık bir dua.

Benim “Ya Rab!” nidamda olduğu gibi, âdeta bununla nefes alıyor diye yorumladığım ilk cümlesi “Rabbiğfir verham ve ente hayrurrâhimîn.” Müminûn sûresinde yer alan bir ayet bu. Ayet numarası 118. Manası: “*Rabbim mağfiret buyur, merhamet eyle. Sen merhamet edenlerin en hayırlısısın!*” O kadar çok sık söylerdi ki Hocaefendi bunu, Hocaefendi’yi ilk defa gören ve onunla bir ev ortamında velev ki kısa süreli bile olsa bir araya gelen bir insanın dikkatini çekmemesi imkânsızdı.

Evet, bana göre nefes alıyordu Hocaefendi bu ayet ile. “Dua etmiyor mu?” diyebilirsiniz. Ayetin manası açık, tabii ki dua kastı da vardı ama bildiğimiz formel anlamda bir dua etmiyordu bu cümleyi söylerken. Hatta iddia olarak da kabul edebilirsiniz ama manasını düşünmüyordu bunu dediğinde. Diline pelesenk olmuştu ve derin bir nefes alıyordu bununla. Yakın dairede olanlar bilir, bazen bunu derken nefesini tutar, tutamayacağı noktaya gelince -derin bir oh çekerek veren insanlar misali- tuttuğu nefesini verirken söylerdi bunu. Benim nefes alıyordu şeklindeki değerlendirmemde bunun da rolü olabilir.

Bir diğer cümlesi, ilki kadar sık olmasa da: “Şeb-i yeldâyı müneccimle muvakkit ne bilir. Müptelâ-i gama sor kim geceler kaç kaç saat.” beyti idi. Bunu genelde uykusuz geçen gecelerin sonrasında yaptığı sabah muhabbetlerinde söylerdi. İhtimal özel ya da genel çözüm bekleyen meselelere çözüm arayışları içinde geçen gecelerdi bu uykusuz geceler. Meselenin çapı, kapsamı, büyüklüğü, karmaşıklığı ve beri tarafta hassasiyeti. İkisi birleşince olurdu bu uykusuzluk. Bir de buna çevresinin duyarlılığını ya da kendisinin beklentisi ölçüsünde gösterilmeyen duyarlılığı eklerseniz karşınıza çıkan yalnız bir insanın soluğudur, serzenişidir, site midir işte o cümle. Manasını vereyim: “En uzun geceyi gökyüzüyle, yıldızlarla uğraşan ne bilsin. Sen aşk derdine müptela olmuş, maşukuna kavuşamayan âşığa sor ki geceler kim bilir kaç saat...”

Alvar İmamına ait “çok anlamlı kısacık bir dua cümlesi” dediğim sözüne gelince: “Allah bizi insan eyleye!” 21 yıllık Amerika’daki beraberliğimiz içinde binlerce defa duymuşumdur bunu Hocaefendi’den. Tıpkı ‘Rabbiğfir’de olduğu gibi uzun süre tuttuğu nefesini verirken ağızından dökülen bir cümleydi bu. Uzun süreli oturumlarda, konudan konuya geçerken, arada bir suskunluk fasılası olduğunda, kendisine anlatılan hadiselerde insani hasletlerle bağdaşmayacak davranışları duyduğunda söylediği bir cümle olmuştu bu; “Allahı bizi insan eyleye!”

Herkesin bildiği gibi insan olmak ve insan doğmak birbirinden farklı iki Şey. Hepimiz insan evladı olarak ve insan Şeklinde doğduk. Potansiyel olarak insani hasletler hepimizde dođuŐtan var. Ama bir de o insani hasletleri iŐletme, geliŐtirme ve yaşama var. İnsan olma bu demek işte ve bu eğitim ister, oğretim ister. Başka bir tabirle kendiliğinden gelişen bir Şey değil bu. Bu yüzden insan suretinde ama hayvanları aratmayacak canavarlıklar yapan kişiler var dünyada. Ne dinî oğretiler ne insanlığın kazanımı olan değerler ne kùltürel oğerler ne de başka bir Şey, eğer insan insan olmadıysa bir fayda sağlamıyor. Thomas Hobbes'a "Homo homini lupus" yani "İnsan, insanın kurdudur." dedirten de bu olsa gerektir. Onun için Hocaefendi'nin kendisi ile nefes aldığı Alvar İmamı'na ait o cümle çok önemlidir.

Hâsılı; Hocaefendi'nin hayatından küçük bir kesit sundum sizlere; ama süreklilik arz eden önemli bir kesitti bu. Evet, Allah bizi insan eyleye ve Rabbim bizleri bađıŐlaya, merhamet ede, mağfiredet buyura.

HALİM BABA VE HOCAEFENDİ

Bozyaka açıldıktan sonra Hocaefendi oraya taşınıyor. Yıl 1976. 1980 ihtilaline kadar kesintisiz olarak orada. Aşağıda anlatacağım hadise bu yıllar arasında cereyan ediyor. Hem de defalarca. Hocaefendi Bornova Merkez Vaizi. Merkez camisinde Cuma vaazları ediyor. Malum o yıllarda Türkiye, ihtilale kadar sürekli yükselen bir ivme ile can pazarının kurulu olduğu bir ülke. Sağ-sol çatışması şemsiyesi altında Akıncı, Ülkücü, Devrimci diye birbirlerinden ayrılan, birbirlerinden koparılan ve kopartılan ülke gençliği her gün kavga ediyor. Bıçaklar çekiliyor, molotofkokteylleri patlıyor, bombalar atılıyor, silahlar ateşleniyor ve her gün beş-on ülke genci toprağa veriliyor. Öldüren neden öldürdüğünü bilmiyor, öldürülen de neden öldürüldüğünü.

“Bu kadar olmaz!” diyebilirsiniz ama o günlerin canlı bir şahidi olarak rahatlıkla diyebilirim ki oluyordu. İdeolojik ayrılıklar ideolojik körlüklere dönüşmüştü. Herkes vatan sevdalısı, ülkenin gerçek sahibi, devletin hâmisi, kültürün kurucu unsuruydu. Dolayısıyla onlar olmazsa vatan, ülke, devlet, kültür yok olacaktı sanki. Buna bir de dini ilave etmeliyiz. Sağ kesimler için din ama onların anladığı ve yorumladığı anlamda bir din. Sol kesimler için din olmasa da olur hatta olmasa daha iyi olur. Pekâlâ bu manzarada ortak payda? Ortak payda çok ama ortak payda üzerinde anlaşma yok. Böyle olunca ayrılıklar birbirilerini yok etme sebebi.

İşte bu atmosferde Hocaefendi Bornova’ya gidiyor. Burada her Cuma öncesi vaaz ve hutbe verecek, yatsı öncesi de soru-cevap sohbeti yapacak. Program böyle. Haritadan baktım şimdi, 17 km’lik bir yol. Otomobil ile yarım saat. Halim Amca, Hocaefendi’yi götürecek arabaya biniyor her hafta. Çıkış zamanı üç aşağı beş yukarı belli Hocaefendi’nin. İşte o vakitten biraz önce hazırlanmış bir halde Halim Amca aşağıya iniyor ve kendilerini Bornova’ya götürecek arabanın önüne oturuyor. Halbuki bilenler bilir, Hocaefendi kısa veya uzun mesafe fark etmez yaptığı seyahatlerde arabanın hep ön koltuğuna biner. Halim Amcanın bunu bilmemesi düşünülemez. Buna rağmen böyle yapıyorsa bir amacı olmalı. Nitekim o amacını bir gün Hocaefendi’nin sorusu üzerine şöyle açıklar. “Yolda

anarşistler sana silahlı saldırı yapacaklarsa, seni ben şansınlar ve kurşun bana isabet etsin, senin yerine ben öleyim. Ben yaşasam ne olacak ama senin yaşaman lazım.”

Hocaefendi'ye saldırı yapacak olan kişilerin bu kadar amatörce düşüneceğini sanmam. Evet, uzun boyu, beyaz saç ve sakalı ile tam bir klasik Hoca tipi vardı Halim Amcada. Dolayısıyla anarşistler bu özellikleriyle kendisini Hocaefendi şansınlar diye düşünmüş olabilir ama böylesi bir saldırı yapacak kişiler her halükârda daha önceden bu konu üzerinde uzun boylu çalışmışlardır. Bu ayrı bir mesele. Burada önemli olan Halim Amcanın fedakârlığı, vefası, sadakati, ince, derin ve kapsamlı düşüncesi. Mekânı cennet olsun.

Şimdi dikkatimi çekti, ben başlığa “Halim Baba” diye yazdım ama metin içinde gayriihtiyari hep Halim Amca demişim. Çünkü ben kendisine öyle hitap ederdim. Sadece ben mi? Hayır hepimiz öyle derdik. Yakınlığın, samimiyetin bir göstergesi belki bilemiyorum. Her neyse, ben size kısaca işte bu Halim Amcadan söz edeyim.

Halim Amca Manisa'nın Kula kasabasından. İzmir'de imrâr-ı hayat ediyormuş 60'lı yıllarda. Patlıcanlı yokuşunun üzerinde bir evi varmış. Evinin altında da bir fırın. Kestanepazarı Derneği'nde gönüllü olarak çalışan bir insanmış. Geçim kaynağı, fırından aldığı kira ve altında küçük üç tekerlekli arabası ile Kestanepazarı sokaklarında “Ne alırsan bir lira” konseptine uygun sattığı eşyalar. Eşi yıllar önce vefat etmiş. Çocukları ile arası yokmuş o yıllarda. Yalnız yaşıyormuş. Hocaefendi'yle, Kestanepazarı'na tayini münasebetiyle tanışmışlar. Bu tanışıklık ilerleyen yıllarda cemaat-hoca ilişkisinin dışına çıkmış, arkadaşlığa dönüşmüş. 1971'de Akyazılı Vakfı kurulduğunda Patlıcanlı yokuşundaki evini kayd-ı hayat şartıyla vakfa bağışlamış. Bozyaka yurdunun inşaatı başladığında da inşaatta gönüllü olarak çalışmaya durmuş. Kalıp tahtalarından çivileri çıkartıp düzeltmiş mesela. Bozyaka'nın inşaatı bitince Halim Amcaya bahçıvan kadrosunda bir iş, Beşinci Kat'ta da bir oda vermişler. 1985 Ekiminde oraya geldiğimizde bu durum devam ediyordu. Bozyaka okul olmuştu ama Halim Amca hâlâ resmi bahçıvandı ve yıllar önce kendisine tahsis edilen odada kalıyordu.

Bana, “Halim Amcanın en temel iki önemli özelliği nedir?” deseniz şunları söylerim. Bir; namaz ve oruç hassasiyeti. Bunu daha geniş bir perspektiften ele alıp bir kul olarak ibadetler düzleminde Allah ile olan irtibatı da diyebiliriz. Kış yaz Pazartesi Perşembe oruçlarını tutar ve kati-

yen taviz vermezdi. Teheccüdü kaçırdığına hiç şahit olmadım. Kuşluk, evvâbîn onun için farz gibiydi. Gün içinde o kadar çok nafile namaz kılardı ki! Namaz kılmadığı zamanlarda da Risaleler başta olmak üzere sürekli kitap veya ne bulduysa onu okurdu. Zaman Gazetesi'ni gün içinde bilmiyorum ama birkaç defa baştan sona okurdu.

Halim Amcanın bu namaz hassasiyeti farz namazlarında zirve yapardı. Bizim orada “Müezzin Allahü Ekber deyince” derler, evet müezzin Allahü Ekber deyince Halim Amca cübbesi sarığı ile hemen namazının sünnetini kılar, farz için mescide gelirdi. Mesela öğle namazı diyelim, ezan biter bitmez Halim Amca salonda belirir. Biz ise hâlâ ders okuyoruz. Belki yarım saat sonra bitecek ders. Ardından hepimiz namaz hazırlığı yapacağız. Bu demektir ki en az bir saat sonra öğle namazını kılacağız. Ama Halim Amca hazır ve gözlerini Hocaefendi'nin gözlerine dikmiş bakıyor. Lisan-ı haliyle “Haydi artık bitir şu dersi, namaz kılalım, bak ezan okundu.” diyor. Çok sık tekrar ederdi bu durum. Hocaefendi, “Halim Amca bana emrivaki yapıyorsun bak!” derdi biraz sertçe. Köse Mahmut gibi olmasa da söylene söylene odasına geri döner ve kapısını kapatırdı. Bir saat sonra kamet getirilirken odasının kapısını tıklatırdık biz. Bazen kızdığı olurdu. Odasına kapanır, eskiden ilk safta yerini alan Halim Amca en son safta namaza durur ve farz biter bitmez odasına girer, kapısını kapatırdı. Kimseye de açmazdı.

“Hocaefendi'ye de mi?” diye aklınıza gelebilir. Evet, bir defasında Hocaefendi'ye de açmadı ama öncesi var. Hocaefendi bir gün Mustafa Başarı'yı çağırıp demiş ki: “Halim Amca benim arkamda namaza durmayacak, durursa namazı bozarım.” Bu durum kendisine anlatıldıktan sonra Halim Amca sadece abdest almak için odasından çıkıyor, yemeklerini ise biz odasına bir tepsi içinde götürüyoruz. İki veya üç gün sürdü bu durum. Sonrasında Hocaefendi dersi bitirip odasına giderken Halim Amcanın kilitli olan odasının kapısına hızlı hızlı vurdu. “Benim olduğum yerde kapılar kilitlenemez.” diye de bağırdı. Halim Amca kapıyı açtı, ikili içerde ne konuştu bilmiyorum ama her şey bitti. Gittim sordum, “Nedir bu?” diye. Bana sadece şunu söyledi; “Kalbimden geçen bazı şeylerden dolayı beni itap etti.” Hepsi bu kadar. Ne kadar uğraştım daha sonra detay almak için kendisinden. Hiç açmadı. Ben de daha fazla üzerine gitmedim.

İki; odasının içi lüzumlu lüzumsuz her türlü eşya ile doluydu. Hani TV'lerde görüyoruz, çöp evler. Tam onlar kadar olmasa da ona yakındı. Çev-

rede ne bulursa getirir odasına koyardı. Ne ararsak onun odasında bulabilirdik. O konuda cimri de değildi. Eğer odasında varsa hemen verirdi. Zaten o eşyaları saklama nedeni de bu. Kıtlık görmüş bir insan. Yokun ne demek olduğunu bilen birisi.

Belki inanmayacaksınız ama yatağının altı tam bir depoydu. Ben orada çocukluğumun yapraklı takvimlerini buldum. Bir gün odasında takvim yaprağı okuyor. Bir baktım Saatli Maarif Takvimi. 1968 yılına ait. Benim 7 yaşında olduğum o yılda bizim evde de aynı takvimden vardı. Her gün bir yaprak okuyor. Nasıl mı? Yıl ve günler farklı ama ay ve tarih uyum içinde. 19 Şubat 1968 Pazartesi ama bunu 19 Şubat 1986 Çarşamba günü okuyor Halim Amca. Okuduktan sonra bir lastikle tutturup sayfayı çeviriyor. Ertesi gün bir yaprak daha. Koparıp atmak yok.

Ara sıra odasını temizlemek isterdik. Kabul etmezdi. Hocaefendi araya girer, odanı temizlesinler der yine de hayır derdi. Çünkü kendine göre bir düzeni vardı. Koyduğunu olduğu yerde bulmak isterdi. Onların yerlerini karıştıracığımız, düzenini bozacağımızdan endişe ederdi. Bir de çöpe atılmasından. Çünkü daha önceki temizlemelerde Barbaros Bey haklı olarak gerçekten yıllanmış, antika eser olsa neyse, çer-çöp bile kabul edilmeyecek eşyaları atmış. Çok kızmış ona. Bir defa da biz orada iken yaptı Barbaros Bey bunu. Onun için araları hiç iyi değildi.

Bir korkusundan bahsetmek isterim merhumun. Bozyaka'da vefat etmek isterdi. Onun için hiç ayrılmazdı oradan. Malum İstanbul FEM, Fatih, İzmir Bozyaka ve Yamanlar arasında mekik dokuyorduk o zamanlar. Her kurumda üç beş ay kalıyorduk. Kış-yaz dengesini de gözetiyordu Hocaefendi. Mesela İstanbul'a taşınacağımız zaman Hocaefendi, Halim Amcaya "Sen de gel." derdi Halim Amca kabul etmezdi. Bırakın üç beş aylık bir ayrılığı, iki günlük geziyi bile kabullenmezdi.

Hocaefendi bir gün onun Türkiye gezisine çıkmasını istedi. Bir plan da tasarlamış zihninde. Diyelim ki Manisa'ya gidecek, orada gezdirilecek, ağırlanacak, ardından Balıkesir'e geçecek. Oradan Bursa'ya, Kütahya'ya. Eskişehir'e vs. Bir önceki vilayet bir sonrakine teslim edecek Halim Amca'yı. Bunu bir toplantı esnasında duyurdu. İhtimal Halim Amca için bir ihtiyaç olarak gördü. Yıllardır ayrılmadığı Bozyaka'dan dışarıya çıkmasının, insanlarla temasa geçmesinin, çevreyi görmesinin onun psikolojisi adına iyi olacağını düşündü. Ve ilginç bir şey yaptı. Osmanlı padişahlarının fermanına uygun bir üslup ve dille A4 dosya kâğıdına Halim Baba'ya hürmet gösterilmesini, iyi bir şekilde sahip çıkılmasını

beyan eden şeyler yazdı. Ferman diyorduk biz ona. Halim Amca onu gittiği her yerde göstermiş. Ömrünün sonuna kadar da sakladı. Bununla kalmadı “Vefat ettiğimde kefenimin içine koyun.” diye de vasiyet etti.

Cenazesinde ben de vardım. Recep Uzunallı kabre koydu merhumu. Kefenini açıp işte o fermanı koymak istedi. Her kafadan bir ses çıkmaya başladı. Caizdir, caiz değildir tartışmalarıydı bunlar. Recep Hoca bana baktı ve sordu; ben de “Koy.” dedim ve vasiyeti yerine gelmiş oldu.

Bu faslı kapatırken “Korktuğu başına geldi mi Halim Amca’nın?” diye bir soru sorabilirsiniz bana. Evet, geldi. Halim Amca Bozyaka Beşinci Kat’ta yapılacak bir inşaat dolayısıyla, geçici olarak Pamukçu Yurduna taşındı. İnşaat bittikten sonra da dönemin yetkililerinin tasarrufları icabı geri dönemedi Bozyaka’ya ve orada iken ruhunu Rahmân’a teslim eyledi. Allah mekânını cennet, makamını âlî eylesin.

ESMA BİNTİ MERSED VE DÜNYA KUPASI FUTBOL MAÇLARI

Esmâ binti Mersed Hz. Peygamber döneminde Medine’de yaşamış bir kadın. FIFA tarafından düzenlenen dünya kupası futbol maçlarının başlangıç tarihi 1930. Kaleme aldığım hatıraların tarih aralığı 1985 ve 1986. 1930 ile 1986 arasında 56 yıl, 1986 ile Esmâ binti Mersed’in yaşadığı tarih arasında ise yaklaşık 1400 yıl var. Pekâlâ Esmâ binti Mersed ile dünya kupası maçlarının arasındaki ilgi ve ilişki nedir? Sanırım başlığı okur okumaz aklınıza takılan soru bu olsa gerek.

İzah edeyim; daha önceden bahsettiğim gibi M.K.G. Hocaefendi’nin hacca gittiği dönemde tesettür üzerinde çalışıyordu. Tesettür ayetinin nüzul sebeplerinden biri Esmâ binti Mersed ile alakalı bir rivayettir. Bu konunun detayına girmeyeceğim, isteyenler tefsir kitaplarına bakabilir. Tam hatırlamıyorum, yaptığı çalışmayı okurken ya da o rivayetle alakalı düşüncelerini finalize etmek için sorduğu bir soruda M.K.G, ismi yanlış telaffuz etti. Hatırımda kaldığı kadarıyla Esmâ binti Mersed diyeceğine Esmâ binti Mürsed dedi. Malum Arapça okuma kitapları Kur’an gibi harekeli değildir. Dolayısıyla özellikle bu tür isimlerde böylesi yanlışlıkların yapılması talebeler için tabiidir.

Hocaefendi bu yanlış fark etti ve Mersed diye düzeltti. Yalnız M.K.G. ya bu düzeltmeyi duymadı ya da anlamadı ve aynı yanlış tekrar ederek okumasına devam etti. İki, üç, dört derken her defasında yaptığı düzeltmenin anlaşılmadığını gören Hocaefendi birden kızdı ve “Rehberim!” dedi. Tabii bu kelime tabir caizse bomba gibi düştü ders halkasının ortasına. M.K.G. sustu, herkes başını öne eğdi ve beklemeye koyuldu. Neden? Çünkü Hocaefendi’nin literatüründe “Rehberim!” sözcüğünün, nidasının, hitabının ifade ettiği mana iyi değildir. O bir hoşnutsuzluğun, kızgınlığın, öfkenin, göstergesidir. O fasıl o gün öyle kapandı. Cuma Hoca M.K.G’ya dışarıda bunun izahını yaptı diye hatırlıyorum.

Fakat bu mesele beni hem çok derin düşüncelere sevk etti hem de nasıl ifade edilir bilmiyorum ama içimi çok acıttı. Derin düşünceler ve içimin acımasının nedeni şu; Hocaefendi dindar bir ailenin içinde büyümüş. Babası cami imamı. Annesi köyün fahri Kur’an Kursu hocası. Yakın-uzak

ESMA BİNTİ MERSED VE DÜNYA KUPASI FUTBOL MAÇLARI

Esmâ binti Mersed Hz. Peygamber döneminde Medine’de yaşamış bir kadın. FIFA tarafından düzenlenen dünya kupası futbol maçlarının başlangıç tarihi 1930. Kaleme aldığım hatıraların tarih aralığı 1985 ve 1986. 1930 ile 1986 arasında 56 yıl, 1986 ile Esmâ binti Mersed’in yaşadığı tarih arasında ise yaklaşık 1400 yıl var. Pekâlâ Esmâ binti Mersed ile dünya kupası maçlarının arasındaki ilgi ve ilişki nedir? Sanırım başlığı okur okumaz aklınıza takılan soru bu olsa gerek.

İzah edeyim; daha önceden bahsettiğim gibi M.K.G. Hocaefendi’nin hacca gittiği dönemde tesettür üzerinde çalışıyordu. Tesettür ayetinin nüzul sebeplerinden biri Esmâ binti Mersed ile alakalı bir rivayettir. Bu konunun detayına girmeyeceğim, isteyenler tefsir kitaplarına bakabilir. Tam hatırlamıyorum, yaptığı çalışmayı okurken ya da o rivayetle alakalı düşüncelerini finalize etmek için sorduğu bir soruda M.K.G, ismi yanlış telaffuz etti. Hatırımda kaldığı kadarıyla Esmâ binti Mersed diyeceğine Esmâ binti Mürsed dedi. Malum Arapça okuma kitapları Kur’an gibi harekeli değildir. Dolayısıyla özellikle bu tür isimlerde böylesi yanlışlıkların yapılması talebeler için tabiidir.

Hocaefendi bu yanlışlığı fark etti ve Mersed diye düzeltti. Yalnız M.K.G. ya bu düzeltmeyi duymadı ya da anlamadı ve aynı yanlışlığı tekrar ederek okumasına devam etti. İki, üç, dört derken her defasında yaptığı düzeltmenin anlaşılmadığını gören Hocaefendi birden kızdı ve “Rehberim!” dedi. Tabii bu kelime tabir caizse bomba gibi düştü ders halkasının ortasına. M.K.G. sustu, herkes başını öne eğdi ve beklemeye koyuldu. Neden? Çünkü Hocaefendi’nin literatüründe “Rehberim!” sözcüğünün, nidasının, hitabının ifade ettiği mana iyi değildir. O bir hoşnutsuzluğun, kızgınlığın, öfkenin, göstergesidir. O fasıl o gün öyle kapandı. Cuma Hoca M.K.G’ya dışarıda bunun izahını yaptı diye hatırlıyorum.

Fakat bu mesele beni hem çok derin düşüncelere sevk etti hem de nasıl ifade edilir bilmiyorum ama içimi çok acıttı. Derin düşünceler ve içimin acımasının nedeni şu; Hocaefendi dindar bir ailenin içinde büyümüş. Babası cami imamı. Annesi köyün fahri Kur’an Kursu hocası. Yakın-uzak

akrabaları aynı şekilde dindar. O günkü sosyal çevresi deseniz hakeza. Kurşunlu medreseleri, Solakzade Sadık Efendi, Osman Bektaş Hoca, Alvar İmamı sayın sayabildiğiniz kadar. Düşünün babası Ramiz Hoca, oğlunun Kur'an ezberlemesine teşvik olsun diye onunla ezber yapmak için oturuyor ve bir oturuşta sekiz sayfa ezberliyor. Hıfzını ilk defa o dinliyor ve daha neler.

Ya ben? Ülkenin batısında yer alan, Erzurum kadar olmasa da muhafazakâr küçük bir ilçede hayata gözlerini açmış ve yine Hocaefendi'nin ailesi, yakın-uzak çevresi kadar olmasa da namazında niyazında olan insanların hâkim olduğu bir zeminde neşet etmişim. Böyle olmasına rağmen namazı sahih kılacak kadar namaz sûrelerini ezbere bilen, yüzünden heceleyerek Kur'an okuyabilecek kadar Kur'an'a vukûfiyeti olan birisiyim. Hocaefendi ile aramızda aşılması imkânsız dağlar var. Ben böyleyim de o yanlışı yapan arkadaşım farklı mı? Elbette değil. O da aynı. Ya halkadaki diğer arkadaşlar? Onlar da aynı. İşte bunları düşündüm derinden derine ve "Hocaefendi'nin Esmâ binti Mersed'i bilmesi, bizimse bilmememiz kadar tabii bir şey olamaz." dedim. Kaldı ki Hocaefendi çocukluğundan, bize ders okutacak seviyeye gelinceye kadar söz konusu ayeti, kim bilir kaç defa ve kaç kitaptan okudu, kaç gruba anlattı, kaç defa kürsülerde dile getirdi.

İşte bundan sonrasını delilik olarak nitelendirin veya "Ne gerek vardı?" deyin ama ben yaptım. Ya aynı gün ya da ertesi günü öğle yemeği sonrası çay içerken bunları anlattım Hocaefendi'ye. "Siz böyle bir zeminde neşet ettiniz biz ise dedim. Siz yıllardan beri bu kitapları okuyor, okutuyor, yorumluyor ve anlatıyorsunuz, biz ise..." dedim. Ve ardından dünya kupasına geçtim. Dedim ki: "Hocam siz hafızlık adına Kur'an ezberlerken ben 1962, 1966, 1970 yıllarında hangi takım dünya kupasını kazandı, ilk 11'leri kimlerdi, onları ezberledim." dedim. Çok ama çok şaşkın bakışlarla bana baktığını hatırlıyorum Hocaefendi'nin. Halbuki ben doğru söylüyordum. Babam Karayılan İzzet lakabı ile anılan amatör milli olmuş bir futbolcuydu. Dolayısıyla futbola düşkünlüğü dillere destandı ve bu düşkünlüğünden dolayı olsa gerek dünya kupası zamanına denk gelen tarihlerdeki Son Havadis gazetesinin spor sayfalarını kesmiş, çatıda tavan arasında bir kolinin içinde tutuyordu. Ben de bu zeminin bir çocuğu olarak futbola olan düşkünlüğüm dolayısıyla o gazeteleri ara-sıra kolilerinden çıkartıp okuyordum ve inanın bana 1962 -ki ben bir yaşında çocuğum o yıllarda- yılı dünya kupası şampiyonu Brezilya'nın Gilmar'lı,

Vava'lı, Didi'li, Pele'li, Zito'lu kadrosunu ezbere sayardım. Evet, bunların hepsini söyledim Hocaefendi'ye. Son Havadis gazetelerini, dünya kupasını kazanan takımların oyuncularının isimlerini ezbere bilişimi hepsini bir çırpıda anlattım.

Demek istediğim ve vermeye çalıştığım mesaj açıktı, “Siz Mersed'i Mürsed olarak okudu diye kızdınız ama sizin bilgi birikiminiz ile bizimki, sizin çocukluğunuza uzanan sahip olduğunuz sosyo-kültürel ve dinî arka planınız ile bizimki aynı değil.”

Hocaefendi'nin bunu anlamaması düşünülemezdi zaten. Anladı. Daha doğrusu ben anladığımı anladım. Saygı sınırlarını aşmayacak çerçevede söylediğim cümlelerimin bitmesini bekledi ve biter bitmez “Haklısınız.” dedi. Sözü çok usta bir şekilde doğu-batı mukayesesine taşıdı. Türkiye'nin Doğu ve Güneydoğu bölgeleri ile Ege ve Akdeniz bölgeleri arasındaki dinî duyarlılık, rejim değişikliğinin bu yörelerdeki farklı tezahürleri ve ailelere yansımaları üzerinde durdu. Erzurum-Edirne hayatı üzerinden örnekler verdi ve günlük programın akışı içinde muhabbet bitti, ikinci namazına geçtik.

Pekâlâ sorabilirsiniz, “Ne oldu?” Her şeyden önce ben rahatlardım. Bir gerçeği mukayese yaparak anlatma imkânı bulmuştum Hocaefendi'ye.

BOLLUKTA VE DARLIKTA İNFAK VE...

Şu ana kadar okuduğunuz satırlarda Hocaefendi'nin zaman zaman gerek talebeler olarak bize gerek idari görevlerde bulunan kişilere gerekse bu hizmete gönüllü destek veren esnaf ve tüccar grubuna yönelik gösterdiği tepkilerden bahsettim. Bazıları bunları bir mürşidin, bir hocanın, bir liderin yol göstericiliği ve rehberliği kapsamında değerlendirebileceği gibi bazıları da histerik nöbetler olarak görebilir. Nitekim 15 Temmuz sonrası Hocaefendi aleyhinde havuz medyasında çıkan ve onların değirmenine su taşıyan sözde gazeteci ya da uzman kesilen kişilerin TV'lerde yaptığı propaganda konuşmalarında ve gazetelerdeki köşe yazılarında okuduk bunları. Aşağıda okuyacağınız hatırayı kaleme alırken histerik nöbetler tabirini hatırlama ve hatırlatmamın sebebi, bu sözde iddialara cevap teşkil etmesi içindir.

Histeri kişinin iç çatışmalarından doğan ruhsal bir hastalık olarak tanımlanır kitaplarda. Bu hastalığa düşer olmuş kişilerde kişilik bozukluğu vardır ve bunlar "aşırı duygusallık, aşırı ilgi görme, dikkati üzerine çekme, olayları büyütme, dramatize etme, abartılmış duygusal tepkiler verme gibi özellikler gösterirler." Uzmanlar bütün bu tepkilerin altında yatan ana nedenin değersizlik hissi olduğunu söyler. 36 yıllık beraberliğimiz içinde birçok tepkisine şahit olmuş bir insan olarak rahatlıkla söyleyebilirim ki Hocaefendi'nin tepkilerini bu kategori içinde görmek çok büyük haksızlık, insafsızlık ve zulüm olur.

İsterseniz bir taraftan hatırayı okurken diğer taraftan zihninizde bu düşüncelerimin sağlamasını yapın. Aylık toplantı vardı. O zamanlar hizmetin velev ki bir kurumla bile olsa varlığını sürdürdüğü illerden gelen temsilciler ile yapılırdı toplantılar. En az 50-60 kişinin katıldığı o toplantılar hafta sonları iki gün boyunca sürer, her gün en az 3-4 oturum yapılır ve en küçük detaylara kadar hizmete ait hemen her şey konuşulur, karara bağlanırdı. İngilizce'deki tabirle ifade edecek olursam Hocaefendi'nin micromanagement yaptığı dönemlerdi o dönemler.

Biz talebeler olarak nöbet usulü lojistik hizmetlerde bulunuyoruz o günlerde. Çay-kahve taşıyoruz toplantı salonuna, mutfakta yemek yapımına ve bulaşıklara yardım ediyoruz. Bir ara kahvaltı bulaşıklarını temiz-

lemiş mutfak önünde otururken toplantı salonundan insanların ardı ardına çıktığına şahit olduk. Bir fevkaledelik olduğu kesin. Çünkü daha toplantıya ara vermelerine çok uzun bir zaman var. Sorduk birilerine, “Hocaefendi kızdı, toplantıyı terk etti.” dedi ve başka bir şey söylemedi. Hemen salona baktım, bir kısım ağabeyler dar bir halka oluşturmuş kendi aralarında hararetli bir şekilde konuşuyorlar. Suat Yıldırım, İsmail Büyükçelebi, Merhum M. Ali Şengül, Naci Tosun, Mustafa Özcan hatırladığım simalar arasında.

Bizim hadiselerin akışını izlemekten başka yapabileceğimiz bir şey yok. Problemin ne olduğunu bu satırları yazarken dahi bilmiyorum. Sormadım çünkü. Hocaefendi’nin, böyle belki de aşırı denebilecek bir tepki vermesini hak edecek bir şey olmuştur diye düşündüm. O gün de bugün de farklı düşünmüyorum. Biliyorum ki Hocaefendi böylesi tepkileri belli bir amaca bağlı olarak iradi olarak ortaya koyar ve amaç hâsıl olduğunda da geri adım atar, o tavrını ilanihaye sürdürmez. Elif Şafak’ın Aşk romanından bir yer hatırladım şimdi. Şemsi Tebrizi’nin kurallarından bahseder roman içinde Elif Şafak. Tebrizi’nin on üçüncü kuralı şöyledir orada: “Şu dünyada semadaki yıldızlardan daha fazla sayıda sahte hacı, hoca, şeyh, şih var. Hakiki mürşid seni kendi içine bakmaya ve nefsini aşıp kendindeki güzellikleri bir bir keşfetmeye yönlendirir. Tutup da ona hayran olmaya değil.”

Biraz zaman geçti. O dairede ne yapacağız diye konuşan insanlardan üç-dört kişi Hocaefendi’nin odasının önüne gidip kapıyı çaldılar ve içeri girip konuştular. Ne konuştular? Mevzunun ne olduğunu bilmiyorum ki ne konuştuklarını bileyim. Size garip gelebilir bu yazdıklarım ama gerçekten böyle bir fitrata sahibim. Beni birinci dereceden ilgilendirmeyen hadiselere karşı mesafemi korumayı tercih ettim hayatım boyunca. Aileden almış olduğum terbiye ve telkinlerin de bu konuda rolü olduğuna eminim. Hele Hocaefendi’nin yanında bu hassasiyetimi daha da ileriye götürdüm diyebilirim. Efendimizin “Töhmüt mevkilerinden kaçın.” hadisi benim ayrıca rehberim oldu. Kapalı kapılar ardında konuşulan hiçbir şeyi merak etmedim. Bizden sonra gelen talebe gruplarından arkadaşlar, “Abi, siz ilk talebelersiniz. Neye dikkat edelim burada kalırken, bize tavsiyeniz var mı?” dediklerinde, ilk tavsiye olarak hep bu hadisi hatırlatmış ve oraya geliş gayelerine odaklanmalarını söylemişimdir.

Hadisenin ne olduğunu, ağabeylerin Hocaefendi ile odasında ne konuş-

tuklarını bilmiyorum ama gelişmeleri takip etmeyecek kadar da meraksız değilim. Sonuç; konuşmuşlar ve çözmüşler problemi. Çözmüşler ama Hocaefendi, salonda hazır bekleyen toplantı üyelerinin yanına çıkmadı. Onlar da toplantılarına kendi aralarında devam ettiler. Öğle vakti geldi, her zamanki gibi Hocaefendi'nin arkasında namazımızı kıldık, tesbihat, yemek derken çaya sıra geldi. Fakat ortada büyük bir gerginlik var. Hocaefendi her zamanki gibi değil. Gülmüyor, konuşmuyor, kimseye bakmıyor. Var ile yok arasında bir yerde duruyor. Ağabeyler ise sürekli ona doğru bakıyor, bir şeyler demesini, sohbet etmesini, sorular sormasını en azından "Haydi toplantıya geçelim, gündemlerimizi konuşalım." demesini bekliyor. Ortada var olan bu gergin bekleyiş içindeki sessiz ortam bir cümle ile bozulacak gibi duruyor ama o cümleyi ilk defa kim sarf edecek? Bana göre Hocaefendi de dâhil herkes onu bekliyor.

Nihayet saniyelerin saat gibi geçtiği o sessizlik havası, Nevzat Ayvacı Ağabeyin bir sorusu ile bozuldu. Hiç unutmuyorum o anı. Üç sebebi var. Birincisi, zaten başlı başına tasvirini yapmaya çalıştığım bu ortam. İkincisi, sorduğu soruda izahını istediği ayetin bir parçasını, Arapça aslıyla seslendirmesi. Üçüncüsüyse; bir yıl önce olabilir yine Nevzat Ağabeyin bu ayeti memleketim Tavşanlı'da Ali Rıza Tanrıseven Ağabey ile birlikte geldikleri bir himmet toplantısında dile getirmiş olması.

"Hocam!" diye söze başladı Nevzat Ağabey. Bu ses ve söz salonda duyulur duyulmaz herkes kafasını Nevzat Ağabey'e doğru döndürdü. Acaba ne diyecekti? Dediği şey gergin atmosferi daha mı gerecekti yoksa gevşetecek miydi? Acaba böylesi bir gerginliği sonlandırmak için Hocaefendi'nin her halükârda hürmet ve saygı ile karşıladığı Suat Yıldırım Hocanın bir şeyler demesi daha uygun değil miydi? Ya da bazı zamanlar yapıldığı gibi M.D'nin çocukları misali, Hocaefendi'nin de yakından aşına olduğu küçük çocukların dışarıdan getirilmesi daha iyi olmaz mıydı? Her neyse olan oldu ve ilk adım atıldı. Hocaefendi bütün nezaketiyle Nevzat Ağabey'e döndü ve "Buyur Nevzat Bey" dedi; dedi ama sesindeki ton nezaketini bastırıyordu. Nevzat Ağabey: "Hocam! Kur'an'da bir yerde infak anlatılırken serrâ darrâ geçiyor. Ne demek serrâ darrâ?"

Yukarıda dedim, Hocaefendi de dâhil herkes bu sessizliğin son bulmasını, havanın ve hayatın normale dönmesini bekliyordu diye. Tahminimde yanılmamıştım. Hiç bekletmedi Hocaefendi. Hafız-ı kelam zaten. Hemen ayeti okuyarak söze başladı, ardından bu ayetin sibakı olduğunu, onu anlamak için en az iki ayet öncesine gitmek gerektiğini söyledi. Âl-i

İmrân sûresi 132 ve 133. ayetler onlar. Şöyle diyor o ayetlerde Allahu Teala: *“Allah’a ve elçisine itaat edin ki rahmet ve merhametine nail olasınız. Ey Müminler! Rabbinizin af ve mağfiretine mazhar olmak ve cennete girmek için birbirinizle yarışın. O cennet ki gökler ve yer kadar geniştir ve Allah’a itaatsizlikten sakınanları ağırlamayı beklemektedir.”*

Manası alabildiğine açık ve net olan bu ayetlerin mealini verdikten sonra Nevzat Ağabey’in serrâ ve darrâ dediği ayete sıra gelmişti ki burada bir önceki ayette bahsedilen cennete girecek kişilerin vasıfları nazara veriliyor. Diyor ki o vasıfların ilkinde: *“Varlıkta ve yoklukta mallarını Allah yolunda harcarlar.”* Serrâ ve darrâ varlık ve yokluk demek. Çok üzerinde durdu hem saadet asrından hem de günümüzden örnekler verdi Hocaefendi. Bu varlık ve yokluğun mahiyetini anlattı, sınırlarını çizdi kendi anladığı istikamette.

Sonra ikinci vasfa geldi sıra. *“Ve’l kâzımîne’l-gayz.”* Bunu okudu ve birden durdu. O ana kadar cami kürsüsünde imiş gibi coşan ve iki-üç saat önce yaşananlar sanki hiç yaşanmamış gibi bu soru ile kendini bulan Hocaefendi öyle bir ciddileşti ki yüz mimiklerine yansıdı o ciddileşme; ardından Nevzat Ağabey’e döndü ve alabildiğine sert bir ses tonuyla: *“Sen bu ayetin devamını biliyordun değil mi?”* diye sordu. Kendisi beni bağışlasın bu yapacağım teşbihten ama öylesine çocuklaştı ki Nevzat Ağabey sanki bir yaramazlık yapmış, mesela evdeki vazoyu kırmış da annesinin hışmından korkan bir çocuk gibi oldu ve yeminle *“Vallahi bilmiyorum Hocam!”* diyebildi. Demek bilmiyordu, çünkü Tavşanlı’da ayetin devamını okumamıştı zaten.

Soru sormuş ve cevabını da almıştı; ama Hocaefendi ne yapacaktı? Zira *“ve’l kâzımîne’l-gayz”*, öfkelerini yutanlar, kontrol altına alanlar, ona hâkim olanlar demektir ve bunun iki üç saattir yaşanan olaylarla direkt alakası vardı. Üstü kapalı bir mesaj olabilirdi bu. Nevzat Ağabey bu ayeti sorarak *“Öfkeni kontrol altına alabilirdin.”* demek istiyor olabilirdi ki üçüncü vasıf olarak ayetin devamında, *“insanların hata ve kusurlarını affederler”* kaydı da vardı. Bu ikisi birlikte düşünülecek olursa gerçekten şuurluca seçilmiş bir ayet olabilirdi. Ama soru sahibi *“Bilmiyorum.”* diyordu ve kendisi de zaten ayakkabıcılık yapan bir esnaftı. Bilmemesi gayet doğaldı. *“Bilmiyorum”* cevabını aldıktan sonra beş-on saniye durdu Hocaefendi ve inandığını gösteren bir adımla *“öfkelerini yutanlar”* vasfını izaha geçti.

Cevap bitti. Sohbet bitti. Gerginlik de bitti. Toplantıya geçtiler hiçbir

şey olmamış gibi. Toplantı sonrası Hocaefendi salonu terk eder etmez birçok insanın Nevzat Ağabeyin etrafında toplandığını, samimiyet derecelerine ve arkadaşlıklarının seviyelerine göre kiminin teşekkür ettiğini kiminin “Direkten döndün.” sözleri ile takıldıklarını duydum ve gördüm. İnsanın yanaklarına gamzeler koyduran güzel bir manzaraydı seyrettiğim. İtiraf edeyim, zevk aldım o manzarayı seyretmekten. Gözlerim o manzarayı seyrederken, tebessümle oluşan gamzeler yüzümde kaybolmuştu ihtimal. Çünkü artık kahkahalarla gülmeye başlamıştım.

İKİNCİ GRUP GELDİ

Bizim için çalkantılarla dolu istikrarsız 1986 yılı bitti bitecek. Hiçbir şey programlandığı gibi gitmedi. Hocaefendi'nin Burdur'da yakalanması, hac sonrası ülkeye girişte yaşadığı sıkıntılar ve her ikisinde devam eden ifade verme ve mahkeme süreçleri sözünü ettiğim istikrarsızlığın iki ana nedeni. Başlangıçta çok iyi giden eğitim hayatımız, bunlar araya girince kısa ve uzun süreli aralıklarla bozuldu ve daha önce söylediğim gibi bizim başlarken bir yıl olarak planlanan program ikinci yıla sarktı; sarktı ama her yıl bir grup İlahiyat mezunu talebe getirilmesi planından taviz verilmedi ve ikinci grup talebeler geldi. Cemal Türk'ün ifadesine göre takvim yaprakları 3 Aralık 1986 imiş geldikleri gün.

Toplam dokuz kişiydi. İsimlerini vereyim; Cemal Türk, Adem Kalaç, Hüseyin Yağmur, Cahit Ok, NK, DY, AG, FV, AHY. Bunlardan NK yaklaşık bir ya da iki aylık bir süreden sonra bazı haklı mazeretleri nedeniyle aramızdan ayrıldı. Aralarında Ankara kökenli birisi yok. Hiçbirisini tanımıyorum. Hepsi de İlahiyat mezunu. Nasıl seçildiler sorusunun cevabı bende yok. Ders programı nasıl olacak bunun hakkında da bir fikre sahip değiliz. Bozyaka'dayız. Yatakhane katından yanlış hatırlamıyorsam bir oda daha verildi. Bizden ayrılan arkadaşlardan boşalan yataklar ve o oda yetti hepimize.

Biz altı kişiyiz. Onlar dokuz. Biz tefsir, fıkıh, hadis kitaplarını yarılacak, onlar yeni başlayacak. Biz Arapça metinlere aşinayız, onları bilmiyoruz. Biz Hocaefendi'yi hoca-talebe münasebeti içinde az-çok tanıdık, nelere dikkat etmemiz gerektiğinin bilinci içindeyiz, onlar bu konuda hiçbir bilgi ve tecrübeye sahip değiller. Biz ve onlar deyip daha birçok mukayese yapabilirim ama tek cümle ile özetleyecek olursam biz eski onlar yeni vesselam.

Hocaefendi hangi kitaplarının ders kitabı olarak takip edileceği mevzuunu bir yıl önce bizimle olduğu gibi onlarla da konuştu. Tefsir ve fıkıh kitapları aynı. Yani onlar da İbn Kesir'in Muhtasar'ını ve Merginânî'nin Hidâye'sini seçtiler. Hadiste ise Buhârî yerine Ebû Dâvûd. İyi ama nasıl olacak? Bizim grup altı kişi, Tefsirden okuduğumuz İbn Kesir'i bitirmiştik biz, fıkıh kitabımız Hidâye'nin ise ortalarında, onlar ise başında. Biz

onlara dâhil olup baştan mı başlayacağız, yoksa onlar bize dâhil olup ortadan mı başlayacak, yoksa biz kaldığımız yerden devam edeceğiz onlara ayrı zaman mı ayıracak Hocaefendi? Her halükârda ders programı nasıl olacak, henüz bir şey bilmiyoruz.?

Hocaefendi gibi bir insanın bunları daha önceden düşünmemiş olması düşünülemez. Onun için bekliyoruz bize bir şeyler söylemesini. Nitekim her iki grubun tamam olduğu bir zaman açıkladı bundan sonra nasıl yapacağımızı. Hiç unutmadığım ve o günden bugüne çeşitli vesilelerle de kullandığım bir tabir söyledi. Öyle zannediyorum ki bu tabir kendisinin ürettiği ve bizim talebeler olarak ders esnasında kendisi ile olan ilişkimizi anlatan en enfes tabirlerden biridir. Hani “cuk diye oturdu” denir ya halk arasında, aynen öyle bizi ve bu durumu anlatan tabir.

“Söyle artık, lafı çok uzattın.” dediğinizi duyar gibiyim. Evet, haklısınız uzattım ve söylüyorum: Hocaefendi bize dönüp şunu söyledi; “Siz kendi derslerinizi kaldığınız yerden okurken benim muhatabımsınız, onlar muhatap altı müstemi.” Sonra ikinci gruba başını çevirip “Siz kendi okuduğunuz kitaplarda benim muhatabımsınız, abileriniz muhatap üstü müstemi.” Muhatap neyse de muhatap altı müstemi, muhatap üstü müstemi tabirleri orijinal gerçekten. Bu arada müstemi, dinleyici demek Arapçada. Aslında burada kastedilen şey çok açık, her grup kendi dersinde aktif, diğerinde dinleyici olsun. Bu satırları kaleme alırken Cemal Hocam ile bunu konuştum. O benim bilmediğim bir detayı anlattı bu bağlamda. Meğer ki Hocaefendi onlarla odasında gerçekleştirdiği konuşmasında kullanmış bu tabirleri ilk defa.

O konuşmanın başlangıcında da ilmin önemi ve hedeflerinden bahsetmiş oldukça uzun bir süre. Kitap seçimi adına ise “Abilerinizle konuşun.” demiş. Sadece hadisten Ebû Dâvûd olabileceğine işaret etmiş. “Buhârî’de alışverişler bahsindeyiz, Ebû Dâvûd ise ahkâm hadislerinin ağırlıklı olduğu bir kitaptır.” demiş.

Hocaefendi başka bir düzenleme daha yaptı bizim aramızda. İlk gruptan beni ve Cuma Hoca’yı diğer grubun derslerini çalışma veya kendileri çalıştıktan sonra son bir kez daha üzerinden geçme konusunda görevlendirdi. Osmanlı medreselerindeki usta-çırak ilişkisi ile irtibatlandırdı bunu anlatırken de. Bir üst grup bir alt grubun derslerini çalıştırmış, hocaya dersi takrir etmeden önce medreselerde. Biz de dokuz kişilik o grubu ikiye bölerek verilen vazifeyi yapmaya çalıştık.

Cuma Hocayı bilmiyorum ama ilk başlarda kendi derslerimizi çalışmak

için yeterli vakit bulamadığımızdan dolayı bunu bir yük olarak gördüm. Vakit kaybıydı benim için. Çünkü tefsir bir tarafa, özellikle fıkıh ve hadis derslerinde muamelat ve ukubat bahislerindeydik ve bunlar ilk defa karşılaştığım meselelerdi. O açıdan zorlanıyordum şahsen. Ama ilerleyen zamanlarda bu alt grupla birlikte onların okuduğu kitapları çalışmanın bana çok büyük şeyler kazandırdığını gördüm. Her şeyden önce daha bir yıl önce okuduğumuz İbn Kesir ve Hidâye'yi, bilgiler zihnimize taze iken ve Hocaefendi'den aldığımız notlar ya defterimizde ya da kitabımızın kenarında yazılı iken hatırlamak ve anlatmak o bilgilerin ve yorumların zihnimize kazınmasına vesile oluyordu. İkincisi birbirimizi daha yakından tanıyorduk ve aramızdaki arkadaşlık ilişkileri artıyordu o ders çalışma atmosferlerinde. Üçüncüsü ise özellikle İbni Kesir'de Hocaefendi'nin geçen sene bizimle aynı ayetleri okurken yapmadığı yorumları yapması, zaman zaman bizim "Geçen sene de böyle demiştiniz." diyerek bazı şeyleri hatırlatmamız derslere ayrı bir zenginlik katıyordu.

Öncelik bizimdi. Önemli bir ayrıntı bu. Şöyle ki; günde 5-6 saat süren ders okumalarımız mecburen ikiye bölünecekti. Bu da demektir ki Hocaefendi'nin bize ayıracağı zaman en az yarı yarıya düşecekti. Ama öyle olmadı. Ders saatlerinin üçte ikisi bizim üçte biri onların. Hatta hafta içinde onlar fıkıh ve hadis, hafta sonlarında da sadece tefsir okuyorlardı. Bunu bilerek yaptığını düşünüyorum Hocaefendi'nin. Çünkü biz eğitim hayatımızı bir yıl daha uzatmıştık burada. Bunun için o kitapların bitmesi gerekiyordu. Şart mıydı? Belki değildi ama Hocaefendi öyle bir hedef belirlemişti.

Sözün özü, hâsılı tahsilin merkezde olduğu, geleneği öğrenmenin esas kabul edildiği ilim yolculuğumuz, bize katılan yeni grupla birlikte devam ediyordu.

TEFEVVUK HİSSİ VE FARKLI BİR BAKIŞ AÇISI

Baştan söyleyeyim, isim vermeyeceğim aşağıda anlatacağım hatıradama Hocaefendi'nin, bizim için çok sıradan ve "Ne var bunda?" diyerek karşılayacağımız bir meseledeki farklı perspektifini göstereceğim.

Buraya adım attığımızdan bu yana zaman zaman çeşitli vesileleri kullanarak Hocaefendi bize hediyeler verirdi. Bu zaman gelir bir cüzdan, zaman gelir bir gömlek-pantolon ve zaman gelir bir saat olurdu. Hocaefendi'nin bu özelliğini bilen esnaf, tüccar, sanayici iş adamları, sattıkları veya ürettikleri mallardan getirip hediye edilmek üzere bırakırlardı. Zamanla bu öyle bir hal aldı ki Altunizade FEM'de kalırken gelen bu eşyaları koymak için bir oda ayrılmıştı.

Hiç unutmuyorum, ilk geldiğimiz günlerde Hocaefendi her birimize birer kazak hediye etmişti. Bir dersin bitiminde Barbaros Bey'i çağırarak ona bir şey söyledi, o da elinde büyük bir torba ile geldi ve halının üzerine boşalttı. Kışlık kazaklardı bunlar. Uzaktan her çeşit rengin olduğunu görüyorduk. "Herkes bir tane bu kazaklardan alsın, benim size hediyem." demişti. Kazakların yanına vardığımızda markası çok dikkatimi çekmişti; Eker. Biliyordum bu markayı. Talebeliğim esnasında onu alabilecek ihtimal maddi imkâna sahip değildim ya da zihniyet, giyim zevki veya alışkanlığı, almadım, alamadım. Orta sınıfın üstünde yer alan kişilerin alışveriş yaptığı mağazalarda satılırdı bu kazaklar. Vitrinlerinde yere serilmiş ya da cansız mankenlerin üzerinde çok görmüşümdür bu markayı.

İkinci grubun yeni geldiği günlerdi. Bir gün Hocaefendi, artık her iki grubun da çavuşu olarak beni çağırdı Bozyaka'da kendi tarafına. Odasının karşındaki küçük salona girdik beraber. Yerde ağzı açık, içinde birçok gömleğin olduğu büyükçe bir poşet duruyordu, "Bunu arkadaşlara dağıt." dedi. Yüklendim poşeti ve geçtim bizim tarafa. Herkes birer ikişer aldı. İsmi vermeyeceğim dediğim o arkadaş da aldı.

Tahmin edeceğiniz üzere hepimiz İlahiyat mezunu kişiler olarak Anadolu'nun çeşitli vilayet, kasaba ve köylerinde doğmuş, genelde muhafazakâr ailelere mensup ve birkaç kişi hariç herkes İmam Hatip'e, oradan da İlahiyat'a gitmiş kişileriz. Bildiğiniz üzere İmam hatip ve İlahiyat tale-

belerinin bir profili vardır Türkiye’de. Bunlardan birini söyledim, Anadolu’nun muhafazakâr ailelerine mensup olma. Bu ailelerin genel özelliği çocuklarının hem bir meslek sahibi olması hem de dinini diyanetini bilen insanlar olarak yetişmelerinin sağlanmasıdır. Kendilerinin ve yazları gidilen Kur’an kurslarında camilerin tam anlamıyla veremediği din eğitiminin İmam Hatip’te verileceğini düşünürler.

İkinci ortak özelliğe gelince; ailelerin ekonomik durumlarıdır. Orta veya onun altında denebilecek bir sınıfa mensupturlar genelde. Benim ailem öyleydi mesela. Dedem ve ninemin de dâhil olduğu geniş aile olarak yaşadık biz. Babam maaşlı devlet memuru, dedem de sıcak demircilik yapan bir zanaatkârdı. Biri sabit diğeri değişken iki ayrı yerden evimize giren kazanç ile hiç kimseye muhtaç olmadan ancak geçinirdik. Ders halkasında yerini alan arkadaşlarımız da benden farklı değildi. Birisi hariç. Aslında o da bizim gibi bir aileye mensuptu ama o, işleri o zamanlar çok çok iyi giden ve gönlü enginler kadar geniş, yakın bir akrabasının maddi desteğini alıyordu. Alıyordu da har vurup harman mı savuruyordu? Elbette hayır. Zaten yap desenez de yapacak bir fitrata, öyle bir hayat felsefesine, öyle bir yaşam tarzına sahip değil. Pekâlâ ne yapıyordu? Her ay düzenli olarak kendisine sağlanan o maddi destekle sürekli kitap alıyordu.

İşte bu arkadaşımız aldığı gömleklerle Hocaefendi’nin yanına gitmiş ve safiyane bir niyetle “Hocam! Benim maddi durumum çok iyi. Gömleğe ihtiyacım yok. Olsa da alacak param var. Bunu diğer arkadaşlar alsın.” demiş. “İyi yapmış”, “Hocaefendi’nin hediyesini reddetmeseydi.”, “Hocaefendi’ye haber etmeden bir başkasına hediye etseydi.” Gördüğünüz gibi ben aklıma gelen üç yorumu söyledim bu davranışa yönelik, siz buna başkalarını da ilave edebilirsiniz. Pekâlâ Hocaefendi’nin perspektifi neydi?

Bu ve benzeri durumlarda muhatabını incitmemeye özen gösterir Hocaefendi. Bir çay veya kahve sohbeti esnasında sözü, bir şekilde vermek istediği mesajı verecek şekilde ilgili konuya getirir ve muhatabının da hazır olduğu o atmosferde “Kızım sana söylüyorum, gelinim sen anla” özdeyişine uygun konuşmalar yapar. Kırmadan, dökmeden, konudan habersiz kişilerin anlamayacağı bir üslup içinde. Yine öyle yaptı. “Sizlere burs takdir etti ağabeyleriniz!” dedi. “Aslında üniversite mezunları kişiler olarak dışarıda olsanız, bu bursların dört beş katı maaş alacaksınız. Ama adı üzerinde burs. Bazılarınızın ailevî imkânları iyi olabilir, bu bursu

veya sizlere ara sıra verilen hediyeleri almayayım diyebilirsiniz.”

Sanırım anladınız. Hocaefendi'nin sözü getirmek istediği yer, hediye gömlek meselesi ama bunu burs üzerinden gündeme getiriyor ve hediye de araya sığıştırıyor. Devam edeyim aldığım notlardan: “Almayabilirsiniz o bursları ve hediyeleri. İstiğna gösterebilirsiniz ama almanız bir açıdan daha iyi.” İşte şimdi Hocaefendi'nin bakış açısını yakalayacaksınız burada. “Almanız daha iyi çünkü bu almamanın altında nefsin ve enaniyetin bir hissesi vardır. Bak, başka arkadaşlarım aldı, ben almadım.” diye sizi içten içe gurura sevk edebilir bu davranışınız. Buna meydan vermemelisiniz. Alın, isterseniz başkasına hediye edin ama herkese verilirken siz almamazlık etmeyin.”

Bu hatıraya başlık atarken tefevvuk hissi dedim. Üstünlük hissi demek. Çıkıldığı zaman inilmesi zorlardan zor olan bir hissiyat tepesidir aslında bu. İlim, makam, yakışıklılık, güzellik, zenginlik ve benzeri sahip olunan hemen her şey bu tepeye çıkmaya insanı zorlayabilir. Onun için baştan engeller koymak ve insanlardan bir insan olduğumuzu unutmamak lazım. Bir rehber, bir mürşid olarak Hocaefendi'nin yaptığı da bundan ibaretti.

DERDİNİ PAYLAŞMA VE RAHATLAMA

“Dertli söylegen olur.” derler. Dertli derdini söylediğinde depresyonda olan kişilerin rahatlaması gibi rahatlar. Fakat burada büyük bir problem var; o da dertlinin derdinin paylaşacağı bir dostunun olması, arkadaşının bulunması. Ya yoksa? Dertli ne yapacak? İçine mi kapanacak? Kapandığı zaman derdine dert katmış olmaz mı?

Bunca yıllık beraberliğimiz içinde Hocaefendi’yi gözlemlerimde her ikisini de gördüm. Gün geldi Hacı Kemal, Yusuf Bekmezci, Suat Yıldırım, Ali Kervancı, Erdoğan Tüzün vb. kişilerle derdini paylaşıp rahatladığını da gördüm, içine kapanıp günlerce hayattan koştüğünü da. Şimdi size belki de okuduğunuz zaman “Haddini aşmışsın.”, “Deli cesareti.”, “Saygısızlık yapmışsın.” türünden sözlerle karşılayacağınız bir davranışımı paylaşacağım. Belki farklı düşünenleriniz de olabilir. Kim bilir: “İyi yapmışsın.” da diyebilirsiniz.

Yine ders ve yine bir arkadaşın bir yeri anlamadan geçmesi üzerine kopan bir fırtına. Hidâye yani fıkıh dersindeyiz. Zor bir metin. Fıkıh muktesebatı olan herkes kabul eder bunu. Hatta “Hidâye metnini anlayan, Hanefilerin bütün fıkıh kitaplarını anlar.” denir. Neden? Fıkıh muktesebatı olan kişilere yazılmış hissini alırsınız metni okuduğunuzda çünkü. Çok hazfler vardır. Konular arasında âdeta mekik dokur. İctihad-i kıyasî ile bir hüküm verecek diyelim, hükme mesned teşkil edecek aslı bildiğimizi düşünür Merginânî. Ya da vechu’ş-şebeh dediğimiz ortak illeti anladığımızı farz eder ve hemen hükme geçer. Oradan buraya nasıl ulaştık dersiniz ilk etapta. Düşünmeniz lazım. Bilmece çözer gibi ibarelerin etrafında dolaşmanız gerekir. Her neyse.

Okuyan arkadaşın ismini vermeyeyim; bir cümleyi hızlıca okudu ve geçti. Devam etti okumaya ve yeni okuduğu yerin izahını yapmaya başladı ama hızlıca geçtiği ibare üzerinde hiç durmadı ne manasını verdi ne de izahını yaptı. Hocaefendi hemen durdurup o ibareyi okuyarak “Anladınız mı burayı?” dedi; sorunun muhatabı o ibareyi okuyan arkadaştı. “Anlamadım.” dedi arkadaşımız. Gerçekten de anlamamıştı. “Neden sormuyorsunuz da geçiyorsunuz o zaman? Bu dersleri okumamızın manası ne?” dedi ve kitaplarını alıp odasına geçti.

Nedendir bilmem, hemen “İnisiyatif almalıyım.” dedim içimden. Hocaefendi’nin arkasından gittim. Kapısını tıklattım ve odasına girdim. Cübbesini çıkarmış, kitaplarını yerleştiriyordu. “Buyur! Bir şey mi var?” dedi bana. O sıralar Dua Mecmuası’nın üçüncü baskısı yapılacaktı. Ben “Tekrar bir daha gözden geçirelim.” dediği için onunla meşguldüm. Esmâ-i Hüsna’yı koyacaktık mecmuanın içine. “Hangi rivayeti esas alacağız?” dedim. Oldukça sert bir ses tonuyla “Tirmizî’dekini al. Bak Tirmizî orada. Ara bul.” diye cevap verdi.

İşte bu benim beklediğim andı. Çünkü amacım Esmâ-i Hüsna’da hangi rivayeti esas alacağım değil aksine Hocaefendi ile vakit geçirip konuşabilmektir. Ne konuşacaktım. Daha birkaç dakika önce cereyan eden hadiseyi mi? Elbette hayır. Bulacaktım bir şeyler. İlk aklıma gelen Esmâ-i Hüsna olmuştu. Belki o bana bir şeyler söylerdi. İşte odasındaki Tirmizî’yi işaret ederek “Ara bul.” demesi benim zaman geçirme fırsatını yakaladığım andı. Yoksa gidip kütüphanedeki Tirmizî’den de bakabilirdim. Tirmizî’nin bir cildini elime aldım fihristine bakıyorum; bakıyorum ama o kadar ağırdan aldım ki bakma işini. Hani TV’lerde gördüğümüz “slow motion” denilen bir tarz var ya, aynen öyle hareket ediyorum. Oturdu oradaki sandalyesine. Beni gözlemliyor, Tirmizî’den ilgili yeri bulup çıkmamı bekliyor. Belki yatacak, belki tuvalete gidecek, belki başka bir şey yapacak bilmiyorum ama ben kayıtsız ve ağır bir şekilde sayfaları çevirmeye devam ediyorum.

Birden “Neden arkadaşlar, anlamıyor ve çalışmıyor?” çıkışı ile başladı konuşmaya. Aslında bu bir soru cümlesiydi ama cevap beklemiyordu. Devam etti namüsaait şartlar altında geçen talebelik yıllarını anlatmaya. Kurşunlu medreselerindeki yaşam şartlarını. Erzurum’un soğukunda tuvalette banyo yapmak zorunda kalışlarını. Medresenin karşısında üç tekerlekli arabası ile “ne alırsan bir lira” türünden eşyalar satan bir amcadan ödünç para almak zorunda kaldığını. Daha neler neler saydı. Bunun manası ve verdiği mesaj açıktı. Siz bizim yaşama şartlarımızla mukayese edildiğinde beş yıldızlı otelde kalıyorsunuz gibi ama yine de ders çalışmıyorsunuz demek istiyordu. Zaten dayanamadı benzer bir cümle ile sonlandırdı konuşmasını: “İşte bu şartlar altında biz derslerimizi hiç ihmal etmezdik, hocanın karşısına hazırlanmadan çıkmazdık.” Bu konuşması bitip derin bir nefes aldığı anda baktım beş dakika öncesi halinden eser yoktu. Rahatlamıştı ve bundan daha önemlisi haklıydı. Müsaade isteyip ayrıldım.

Öbür tarafta arkadaşlar beni bekliyor. “Bu kadar uzun süre kaldığına göre mutlaka bir şeyler demiştir Hocaefendi.” diye merak içindeler. Ben de bana söylediklerini intikal ettirdim. Herkes başını öne eğmişti. Çünkü onlar da biliyordu bu konuda Hocaefendi’nin haklı olduğunu ve bu serzenişi hak ettiklerini. Gel gelelim insanız ve ülfet! İnsan ve ülfet kelimelerinden sonra daha fazla bir şey söylemeye gerek yok sanırım.

NİHAT ÖZDEMİR VE HALİL İBRAHİM B.

Hocaefendi'nin şu değerlendirmesi oldukça meşhurdur: “Benciller derler ki: ‘Ateş düştüğü yeri yakar.’ Bu söz, hodbîn ve egoist ruhların sözüdür. ‘Ateş çevresini de yakar.’ ifadesi ise bir parça diğergâm ruhların sözü. ‘Ateş nereye düşerse düşsün önce beni yakar.’ sözüne gelince bu kâmil ruhların, kâmil vicdanlarının sesidir.”

Bu satırların yazarı şu an 60 yaşında. Yaşı kemale ermiş, ömr-ü tabii içinde sona doğru hızla yol alan ve bu yaşına kadar da yüzlerce, binlerce insanla tanışmış, konuşmuş, arkadaşlık-dostluk yapmış bir insan. Bana “Var mı bu vasıfları taşıyan bir tanıdığınız?” deseniz, ben hiç tereddüt etmeden Hocaefendi’yi gösteririm. Belki bundan daha dikkat çekici başka bir tesbitimi şöyle aktarabilirim: “Başkasını da gösteremem. Aklıma gelen tek örnek bu.” derim. Yanlış anlaşılmasın, yok demiyorum. 8 milyarlık dünya nüfusu içinde elbette vardır kâmil insanlık mertebesine çıkmış insanlar. Ben bilmiyorum ve tanımıyorum dedim. İsterseniz bir adım daha ileriye gideyim; dünyanın dört bir yanında hemen her an birilerinin içine, evine, ocağına, köyüne, toprağına ateş düştüğü için Hocaefendi'nin hemen her anı böyle. Chicago’da bir üniversite öğrencisinin Jon Pahl’a yönelttiği “Neşe nerede?” sorusunu yazmıştım daha önceden. Gerçekten benim gibi sıradan insanların bakış açısına, hayat tarzına, dünya görüşüne göre bir beşer için yaşanması zor hatta imkânsız bir hayat yaşıyor Hocaefendi bu bağlamda. Sanki süreklilik arz eden bir kabz hali.

Zaten Hocaefendi yukarıdaki sözlerinin devamında bunu da anlatıyor. Diyor ki: “İşte, ihsasları bu derece derin, dünyanın herhangi bir yerinde bir hadise olduğu zaman kendine göre mana çıkaracak bir ruh çok defa kabzın demir pençesine düşer, ızdırap çeker. Dışta cereyan eden hadiseler onda fırtınalara sebep olur. Hatta onun fizikî yapısına tesir eder.” Şahsen ben şimdiye kadar Hocaefendi’yi hep böyle gördüm. Tıbbın psikosomatik rahatsızlıklar dediği kategoriye girer mi bilmem ama yaşanan hadiseler Hocaefendi'nin empati duvarına çarpıyor, ruhunda ve vicdanında derin acılar duymasına sebep oluyor, onlar da bedeninde birçok rahatsızlık şeklinde tezahür ediyor. Buraya kadar yazdığım nice hatırat

bunun izlerini ve eserlerini görmüş olmanız lazım.

Yeri gelmişken bir şey daha ilave edeyim: sadece kabz değil çoğu zaman bast halinde de aynı şeyleri yaşıyor Hocaefendi. Şöyle ifade eder bunu: “Bazı hassas insanlar mazhar olduğu bast karşısında bile ‘Ben ne yaptım ki böyle bir mükâfat verildi.’ derler; bast bile onlar için bayağı bir sıkıntı kaynağı olur. Böyleleri, değişik hadiseler karşısında da derin bir duyarlılığa sahiptirler.” Neyse sözü çok uzattım. Şimdi bunun örneği sayılabilecek hatıraya geçeyim.

Bozyaka'dayız. Okulun girişine sivil bir memur gelmiş ve Nihat Bey ile Abdullah Bey'i sormuş. “Yarın karakola kadar gelip ifade vermeleri gerekiyor.” demiş, bir tebellüğ belgesi bırakmış ve gitmiş. Her ikisini de çok sever Hocaefendi. Nihat Abi yıllardır Bozyaka'da. İngilizce'deki “handyman” tabiri sanki ona bakarak söylenmiş bir insandır o. Elinden her şey gelir. Abdullah Bey de hakeza. Okulun rükünlerinden biri. Ne olabilir diye sorulup soruşturuldu. 1986 yılı hadiselerinde verilen ifadelerde isimleri geçiyormuş. Askeri savcılığa gidecek, ifade vereceklermiş. İfadelerini alıp salacaklar haberi geldi. Gittiler ertesi sabah. Abdullah Bey'i bırakmışlar ama Nihat Abiyi tutuklamışlar. Bu hadiseden bir ay sonra da aynı dosyada ismi geçen ve hakkında dava açılan H. İbrahim B'yi tutukladılar.

Hocaefendi önce Nihat Ağabey ardından H. İbrahim Bey'in tutuklanmasından dolayı âdeta yıkıldı. Ocağına, odasına, kucağına değil yüreğine ateş düştü âdeta. Allahu Teala şahit, ben şahidim, arkadaşlarım da şahit, günlerce gözyaşı döktü. Onların isimleri geçtiğinde ağlamaya durdu ve gözyaşlarını hiç saklamadı. Dualarda günlerce isimlerini cehren zikrettik onların. Sonra duyduğumuza göre savcılık tutuklama gerekçesi olan dosyadan ceza almayacaklarını anlayınca iddianameyi değiştirmiş ve meşhur 163.madde kapsamında dava başlatmış. İkisini, askeri cezaevinden Buca cezaevine aktarmışlar. Neticede 2,5 yıl yattılar. Durumun netleşmesi ve hayatın, her şeyi içine alıp öğüten ezici çarkları devreye girince ilk günlerdeki inkâr, red ve şüphe aşamalarını geçti artık kabul ve onaya dönüştü. Beklemekten başka çare yoktu. Nitekim bekledik.

Fakat o 2,5 yıl içinde Nihat Ağabey ve H. İbrahim Bey'i hatırlatacak her bir hadisede Hocaefendi hüznünlendi, ağladı. Çünkü ateş önce onu sonra başkalarını yakmıştı. Yakın çevresinin ve özellikle Nihat Ağabey'in mesai arkadaşı olan kişilerin gösterdiği duyarsızlığa karşı da çok ama çok üzüldü. Hatta bir defasında onlardan birisine tıpkı Diyarbakır hadisesinde

Naci Tosun Ağabey'e konuştuğu gibi konuştu. Şu sözler aldığım notlardan: "Söyle Allah aşkına! Nihat senin arkadaşındı. Kaç gün duanda yâd ettin onu? Kaç defa yemekten iştahın kaçtı ve sofrayı terk ettin? Kaç defa gece uykularını bırakıp Rabbe yalvardın onun için? Ben kasem ederim, onlar içeri girdiğinden bu yana her namazımın arkasında yaptığım duada onları zikrediyorum. Ya sen?"

Fazla söze hâcet yok. Hiçbirimiz empatik ilişkiler düzeyinde Hocaefendi'nin bulunduğu seviyede değiliz. Dün de değildik ve ihtimal ilerlemiş yaşımıza, bilgimize, hayat tecrübemize rağmen bugün de değiliz. Şöyle bitireyim; öyle dağa böyle kar. Biraz değiştirdim bu muhtevayı yani ata sözünü. Doğrusu şu: "Allah dağına göre kar verir."

KERAMET VE İNTAKI Bİ'L-HAK

Defalarca duymuşumdur kendisinden “Bir mümin için en büyük keramet istikamet üzere bir hayat yaşamasıdır.” Bununla beraber “Şeyh uçmaz müridi uçurur.” deyimine haklılık kazandıracak bir inanışımız da vardır bizim. Hocaefendi ve emsali insanlara keramet atfetmek, onların aslında sıradan denebilecek davranışlarında bile keramet aramak, sonra onları büyütme, büyütme ve büyütme.

Bu, kerametın hakikati olmadığına inanmak demek değildir. Aksine kerameti tıpkı kavramsal tanımlarında geçtiği üzere “Sâlih, takvâ sahibi, velî insanlardan zuhur eden olağanüstü hâl” olarak kabulleniyor ve velinin eliyle, diliyle gerçekleşse de burada hakiki failin Allah olduğuna inanıyorum. “Olağanüstü hâl” demek, kâinattaki kevnî kanunlarla açıklanamayan şeydir ve bu, aslında Allah'ın kendi koymuş olduğu kurallara bağlı kalma zorunluluğunun olmadığını gösterir. Fakat Allahu Teala sayıları alabildiğine az olan istisnalar dışında hep o kevnî kurallar içinde icraatını yapar. Zaten aksi bir durum dünyayı, imtihanı, ahireti, sorgu ve suali anlamsız kılar.

Onun içindir ki mahiyet itibarıyla birbirine çok benzeyen ve Peygamberler eliyle gerçekleşen mucizeler de velilerde zuhur eden kerametler de Allah'ın lütfu, ihsanı, ikramı olarak kabul edilir ve edilmelidir. Eğer birisi bu lütfu kendine has kılar, “Ben yaptım, ben ettim.” türünden bir havaya girerse bunun adı keramet değil istidraçtır. İstidraç görünüşte keramete benzer olağanüstü bir hâldir ama bu öyle düşünen insanı Hak katında da, uzun vadede halk katında da yüceltmez. Bu sebeple kendilerinden bu türlü olağanüstü şeyler zuhur eden gerçek veliler onun istidraç, mekr ve ibtila olabileceği endişesi ile tir tir titremişlerdir.

Keramet özelinde sözü bu kadar uzatmamın sebebi “Şeyh uçmaz müridi uçurur.” dememeniz için. Hayır uçurmuyorum. Hani Burdur polis karakolundaki sorgulamada Hocaefendi'nin “Neden teslim olmadın?” diye soran polise verdiği cevapta olduğu gibi görüyorum bunları. İsterse-niz tekrar hatırlatayım. Orada Hocaefendi “Bir kere, arandığıma hiç inanmadım. Kaç kişiye de sordurdum. İkincisi, benim bulunduğum yere birkaç defa baskın yaptı polisler. Bu baskınların hepsi de benim oradan

ayrılmamın hemen akabinde gerçekleşti. Böyle olunca ben ‘Allah benim yakalanmamı istemiyor.’ diye bir mana çıkarttım ve hayatıma devam ettim.” diye cevap vermiş ve bunun üzerine polislerden biri alaycı bir tavırla: “Ooooo peygamberlik!” deyince şöyle söylemişti: “İnsan hayvandan daha aşağı bir mahluk mudur ki böyle düşünüyorsunuz. Arıya bile ilham eden Allah, kâinatın en şerefli varlığı olarak yarattığı insana ilhamda bulunamaz mı? Hadiselerin diliyle ona yol gösteremez mi?”

Evet Allah, mükerrem olarak yarattığı insana hadiselerin diliyle yol gösterebileceği gibi ağzından çıkacak kelimelerle de ikram-ı İlahisini gösterebilir. Onun içindir ki kendisine keramet isnadına her zaman karşı çıkan Hocaefendi ile bizzat yaşadığım ve tamamen lütf-u ilahi olarak değerlendirdiğim bazı şeyleri de paylaşmakta mahzur görmüyorum.

Daha önce de dile getirdim, bizim yaşadığımız 1985-1988 yıllarında Beşinci Kat’ta nafîle namazlar sanki farz namazlar mesabesindeydi. Kuşluk, duhâ, evvâbîn ve özellikle teheccüd, gündelik hayatımızın olmazsa olmazı olarak yerini alıyordu. Tahminleri aşan bir teşvik vardı bu konuda Hocaefendi’den. Önceki sayfalarda da değinmiştim; ben muhafazakâr bir aile ve sosyal çevrede büyüdüm. Teheccüd namazını duymuşluğum, Ömer Nasuhi Bilmen’in ilmihalinden okumuşluğum var ama ne bizim evde ne de yakın çevremde teheccüd namazı kılındığını hatırlıyorum. Ne zaman ki 1976 yılında hizmeti tanıdım ve hizmetteki bazı arkadaşlarla yatılı programlara katılmaya başladım, teheccüd namazı kılındığına ilk defa o zaman şahit oldum. Ali Bulaç’ın ABD seyahati dönüşü kamp hayatı izlenimlerini anlattığı yazıda söylediği şu söz, onun gibi bir insanın kaleminden çıkması ve tarihe şahitlik etmesi açısından önemlidir: “Kimse bana okyanus aşırı bir memlekette sünnet namazlarını kıldıramazdı; ama burası başka.” Doğru söylüyor Ali Bulaç ve ben bunu “Nafîle ibadetler sanki farz mesabesindeydi.” diyerek ifade etmeye çalıştım.

Şimdi hatıraya geçeyim; fıkıh dersinde muamelattan bir bahis okuyoruz. Kıyas-ı içtihadî ile bir hüküm verilmiş ama biz vech-i şebeh dediğimiz iki mesele arasındaki ortak paydayı anlayamadık. Sorduk, onu izaha durdu ve ortak illeti anlamakta ilk etapta zorlanabileceğimiz başka misaller vermeye başladı. Bir de ortak illet tespitinde çok da isabet kaydetmeyen bir iki örnek daha verdi. Bunlardan bir tanesi kaza namazları ile vakit namazlarının sünneti idi. Sözü bir yere getirdi ve Cuma Hoca’ya dönüp: “Mesela Cuma Hoca, yatsı namazının sünneti yerine kaza namazı kılsa....” Sonra birden sözünü kesip “Ben neden seni misal verdim Cuma

Hoca?” dedi. Cuma Hoca hiç sözü kıvırmadan Allah’ın bildiğini kuldandan saklayacağım rahatlığı içinde: “Evet, ben öyle yapıyorum, sünnetler yerine kaza kılıyorum.” cevabını verdi.

Şimdi siz Hocaefendi’nin yerinde olsanız ne yaparsınız bu durumda. Kaza namazlarını bir şekilde telafi etme şuuruna sahip olduğu için talebenizi o şuurundan dolayı tebrik edebilirsiniz. Yaptığının sizin fıkhî içtihadınıza göre doğruluğunu ya da yanlışlığını söyleyebilir; “Böyle yapmaya devam et veya etme” diyebilirsiniz. İlahiyat mezunu olmuş, bir seneyi aşkın huzurunuzda fıkıh, tefsir, hadis tahsili yapan o kişiye neden bu görüşle amel ettiğini sorabilir ve delilleri merkeze koyan bir müzakereye girebilirsiniz. Benim şu an aklıma gelenler bunlar. Daha başka alternatifler de üretilebilir. Ama Hocaefendi bunların hiçbirisini yapmadı. Kendisi ve ders arkadaşları arasında kısmen mahcup olan ve yüzünü yere eğen Cuma Hoca’ya mütebessim bir çehre ve insanın içine ferahlık salan şefkat, merhamet yüklü yumuşak ve tatlı bir sesle: “Nasıl da yakaladım seni?” dedi.

Vaktin sünnetleri yerine kaza namazı kılma meselesinin fıkhî boyutu bir tarafa, ben bu hatıradan Hocaefendi’nin göstermiş olduğu tavrın psikolojik açıdan çok önemli olduğuna inanıyorum. Belki de önemli değildir. Bu hususta nihai sözü söyleyecek ve değerlendirmeyi yapacak olanlar sahanın uzmanlarıdır.

FİZİKİ TAKİP VE YAMANLAR'DAN İSTANBUL'A

İkinci grubun gelişi ve 1986 yılında yaşadığımız sıkıntıların bitmesi ile gündelik hayatımız rutin bir şekilde devam etmeye başladı. Hayatımız derken yanlış anlaşılmasın, Hocaefendi'nin hayatı. Neden? Çünkü burada her şey onun etrafında dönüyor. Merkezde o var, öyle olunca onun gündelik programının düzene girmesi hepimizin hayatının düzene girmesi demek. Orada meydana gelecek küçük bir sapma ister istemez herkesi etkiliyor ve rutin bozuluyor.

Yamanlar'da iki tane bina vardı o zamanlar. Biri yatakhane diğeri okul veya dersane binası. Hocaefendi'nin kaldığı oda ve ders okuduğumuz salon yatakhane'nin beşinci katı. Dershanenin de beşinci katı var ve orası ihtiyaç olduğunda kullanılıyor. Biz talebeler olarak yatakhane'nin dördüncü katında bize tahsis edilen odalarda kalıyoruz. Mevsim yaza denk geldiğinde terasta ders yapıyor, yemek yiyor, sohbet ediyoruz. O terastan binanın arka tarafına doğru baktığınızda imara açılmamış engebeli bir arazi var. Hocaefendi bir gün terasta otururken o engebeli arazinin bir yerine denk gelen tepede bir insan fark etmiş ve onu takibe almış. Şahıs üç dört gündür sürekli bizim binaya bakıyormuş. Görebileceği bir şey de yok. Görse görse 5 katlı binanın pencerelerini ve açık olan teras katını görür ama o kadar mesafeden çıplak gözüyle gördüğü karaltıların veya gölgelerin ancak insan olduğunu anlayabilir başka bir şey değil. Bu, budur diye teşhiste bulunamaz.

Sabah o terasta dersteyiz, Hocaefendi o şahsı yine orada görüyor. Cundullah'ı çağırıp eliyle o adamı işaret ederek, "Git çaktırmadan takip et bakalım, ne kadar duracak, nereye gidecek?" diyor. Günlerden pazar. Cundullah gidiyor, onun kendisini görmeyeceği bir yerde bekliyor saatlerce. Sonra adam kalkıp ve yürümeye başlıyor. Cundullah da arkasından onu takip ediyor. Adam Yamanlar'ın hemen arka tarafında bakkal ve kahvehanelerin bulunduğu yerde bir kahvehaneye giriyor, Cundullah da arkasından. TV'de naklen futbol maçı varmış. Cundullah da başka bir masaya oturarak izlemiş maçı. Maç sonrası yakınlarda bulunan bir eve girmiş. Cundullah geldi anlattı olanları.

Ben bunu Hocaefendi'nin dikkat ve temkinine veriyor, etrafını iyi göz-

leinlemesi olarak değerlendiriyorum. Zira siyasi ve hukuki zemin her an her şeyin olabileceği kadar karmaşık. İntikam duyguları ile hareket eden devlet içindeki bazı karar alıcıların, akla hayale gelmedik şeyler yapabileceği endişesi söz konusu. Daha önce de söylediğim gibi Hocaefendi'yi Burdur'da mahkûm edip hapse attıramayınca Diyarbakır hadisesinde gerçekleştirmeye çalıştılar bunu. Zaten "bir intikam operasyonu" diyorlardı ona bazıları. Onda da istediklerini elde edemeyince intikam düşüncelerinin daha da kızışmış olabileceğini, bunun için yeni planlar yaptıklarını ve onları hayata taşıma peşinde olduklarını tahmin etmek zor değil. Türkiye gibi ülkelerin kaderi bu. Nitekim... Bu üç noktadan sonrasını anlatmaya gerek var mı?

Devam edeyim, Cundullah'ın o adamı takip etmesinden sanırım iki veya üç gün sonraydı; Hocaefendi Basmane Şifa Hastanesi'ndeki bir dostunu veya annesini ziyaret için dışarı çıkıp gelmişti. Gelir gelmez beni çağırdı. İkinci vaktiydi ve "Arkadaşlara söyle, akşama kadar hazırlanın ve hemen İstanbul'a gidin. Rıdvan Hoca (Kızıltepe) ile konuşun, o size yardımcı olacak." dedi. Rıdvan Hoca o sıralar Yamanlar'da hem öğretmen hem de yatılı öğrencilerin sorumlusu.

Neden? Neden bu kadar kısa sürede hazırlanıp taşınıyoruz? Neden İstanbul? İstanbul'da Altunizade FEM mi yoksa Fatih Lisesi mi? Evet biliyorum, son dönemlerde havalar dumanlı. Net bir şey bilmesek de bir şeylerin olabileceği endişesi hâkim bizde de. Hemen "Evet, baş üstüne" demedim Hocaefendi'ye. Çünkü kafamda oluşan bu sorulara cevap bulmak istedim ilk önce. "Niçin?" dedim. Belki küstahça, belki ukalaca bulabilirsiniz ama bu soruyu sordum ve cevabını almak istedim. "Baskın yapacaklarmış bu gece buraya polisler." dedi. Doğrudur. Cumhuriyetin kuruluşundan bu yana bir türlü "biz" olamamış, mahallelere ayrılmışız; devletin belirlediği kriterlere uymayan, makbul vatandaş sayılmayan insanlara yönelik baskı ve zulüm zaten devletin olmazsa olmazı. Sadece baskı ve şiddet derecesi değişik.

Baskın olacağıının haber verilmesi ise dün de bugün de Türkiye ve Türkiye gibi ülkeler için sıradan bir şey. Devlet kademelerinde çalışan insanlar kendi mahallelerine yönelik bu türlü haberleri sızdırırlar. Dolayısıyla şaşırtıcı değil bu haberin bir şekilde Hocaefendi'ye ulaştırılması. Aynı türden bir baskın Türkiye'nin fay hatları dediğimiz başka dinî ve etnik gruplara yapılacak olsaydı onlara da ulaştırılırdı haber. Neyse ben geriye döneyim.

Pekâlâ “İstanbul’da nereye?” sorusunu sordum. “FEM” dedi. Size ilginç gelebilir ama ben Fatih’in daha iyi olacağını düşündüm. Çünkü orası biz talebeler açısından daha iyiydi. 4. kat diyebileceğimiz bizim kaldığımız kattaki odalar okuldan bağımsızdı. Yamanlar ve Bozyaka gibi okulun talebeleri ile aynı katta, farklı odalarda yaşamıyorduk. Dışarıdan girişi daha kolaydı. Kalabalık bir semtin içinde, cadde ve sokak aralarından gelebiliyorduk. Açık ve kapalı kampüs örneği üzerinden gidecek olursak okula giriş açık, girdikten sonra da kapalı kampüs gibiydi. FEM de öyleydi ama onun girişi talebelerle ortaktı. Gürültü çok yoğundu.

Ben bu düşüncelerle Fatih’e gitmemizin daha iyi olacağını söyledim Hocaefendi’ye. Sabırla dinledi benim gerekçelerimi. Biraz düşündü ve kararını değiştirmede, “FEM” dedi. Hocaefendi’nin FEM’i Fatih’e nispetle daha çok sevdiğini biliyorum. Ruhuna daha yakın hissediyor sanırım. O mekânla ayrı bir kalbi irtibatı var hiç şüphesiz. Bunun yanı sıra dışarıdan kendisini ziyarete gelenlerin ağırlığı, hizmet kurumlarının çokluğu itibarıyla Anadolu yakası daha öndeydi o zaman. Belki o sebeple de FEM demiş olabilir.

“Âmennâ” dedim ve hızlıca ayrıldım yanından. Zira vakit çok azdı. Arkadaşlara söyledim. Şok oldular ama yapacakları bir şey yok. Hemen herkes hazırlığını yapmaya başladı. Bu arada Rıdvan Hoca, Şerif Ağabey’in kullandığı servis arabasını ayarlamış, bizi İstanbul’a o götürecekti. O servis arabası bizi aldı ama bavullarımızın hepsi sığmadı. Biz arkadan göndeririz dediler ve herkes bavullarını zaruri olan-olmayan düzenlemesi yaparak yeniden elden geçirdi. Zaruri olanları aldık ve “vira bismillah” deyip yola çıktık. Hâsılı, eski talebeler olarak biz 6 kişi için yeniden, yeni grup olan 9 kişi için ise ilk İstanbul hayatı başladı. Gerçi o grubun birçoğu İstanbul kökenli olduğu için onlar adına yeni sayılmazdı ama Hocaefendi ile birlikte olma adına yeniydi.

Evet, imtihanlar bitmiyor. Daha doğrusu biri bitiyor diğeri başlıyor. Hiç dillerinden düşürmedikleri ne devletin varlık ve birliğine ne milletin kültür ve değerlerine muhalif hiçbir hareketimiz olmadığı halde bu takibat insanı üzüyor. Üzüyor ama ne yapabilirsin ki? “Coğrafya kaderdir.” denir ya, doğrudur yanlıştır bilmem, üzerinde derin tartışmalar yapılabilecek bir söz ama doğruluk payı olduğu muhakkak. Böyle bir ülkede doğmak bizim tercihimiz değildi. Doğduk ve gerek ailemizin gerekse reşid olduktan sonra bizim şahsi ve özgür tercihlerimiz bizi devlet-vatandaş ilişkisi içinde böyle bir konuma soktu. Şimdi hem o coğrafyada var olmanın

hem de o tercihlerimizin bedelini ödüyoruz.

İKİNCİ RAMAZAN, TERAVİH NAMAZI VE İDEAL TALEBEDEN BEKLENTİLER

Artık FEM'deyiz. Ramazan geldi. Geçen sene teravihleri hatimle Hocaefendi kıldırmişti Bozyaka'da. Bir hatıramı da paylaşmıştım hatırlarsanız. Artık bir daha teravih namazı kıldırılmayacak, kendisi ferdi olarak kılacaktı. Cevdet Ağabeyin bir gün Hocaefendi'nin Mushaf'ından ertesi günü okunacak cüz'deki müteşâbih ayetlerin altını kurşun kalemle çizmesinin, bu kararda etkisi olup-olmadığını bilmediğimi de ifade etmiştim. Bizim ümidimiz, kıldıracağı istikametinde. Bir yıl önce gerçek sebebini bilmediğimiz bu kararın geri alınacağı ümidini taşıyoruz hepimiz. Bizim teklif ve ısrarlarımıza hayır demesi ihtimaline binaen, İstanbul eşrafından Ali Rıza Tanrıseven, Ali Kervancı Ağabey gibi kişileri aracı yapmayı düşünüyoruz.

Bu satırları okuyan bazıları “Niçin bu kadar ısrarcı davranıyorsunuz? Karşınızda çocuk yok ki? Kıldırılmayacağım diyorsa kararına saygı duymalı değil misiniz?” diye düşünebilir. Böyle düşünenlere bir açıdan hak veririm. Doğru, karşımızda çocuk yok, verdiği bir karar var ve bizim buna saygı duymamız, önümüze bakmamız lazım. Bir diğer açıdan ise hak vermem. Çünkü Hocaefendi'yi yakından tanıyanlar bilir ki bu türlü meselelerde karar alırken, ticari tabirle ifade edecek olursam, arz-talep dengesini gözetir. Talebin olmadığı yerde yapılan arzın piyasanın ticari dengesini alt-üst etmesi misali; talep, arzu, istek, aşk ve şevk yoksa o işten verim alınamayacağı kanaatini taşır.

Bizim ısrar düşüncemizin altında yatan en önemli -belki de tek- neden ise Hocaefendi'nin arkasında kıldığımız namazlarda aldığımız haz ve lezzet. Birkaç cümle ile bahsedeyim ama önce şunu söylememe müsaade edin; yaşamayan bilmez ve ne kadar edebi ifadelerle anlatılırsa anlatılsın o hazzı duyurmaya yetmez. Düşünün, Arapça biliyorsunuz. Okunan Kur'an ayetlerinin manasını yüzde doksan ölçüsünde anlıyorsunuz. Hatta iki yıldır okuduğunuz tefsir derslerinden dolayı ayetlerin sebab-i nüzulu, tefsirlerde neler denildiği, Hocaefendi'nin bazı ayetlere getirdiği farklı yorumları hatırlıyorsunuz. Buna Hocaefendi'nin kendine has sesi ve makamı ile okumasını ilave edin. Ve nihayet bir gönül insanı olarak okuduğu ayetlerin manası ile bütünleşip onları okurken, hayalen Mekke ve

Medine’de dolaşmasından dolayı olsa gerek, belli yerlerde sesinin çatallaşması, nefesinin kesilmesi, gözyaşlarının yanaklarına doğru akınası ve bazen de hıçkırıklara boğulup ayetin gerisini getiremeyip rükûa gitmesini de unutmayın. İşte bizim ısrarımızın asıl nedeni bu.

Ama olmadı. “Cevdet kıldırısın, Hafız Ahmet Alçiçek Bey kıldırısın.” dedi ve kesti attı. Merhum Hafız Ahmet Ağabey iyi bir hafızdı. Kitapçılık yapardı İstanbul’da. Nitekim öyle de oldu. Israrlarımız fayda sağlamadı. Hatırlıyorum, bu konuda en çok ısrar edenlerin başında Dr. Kudret Bey gelir. O kadar ısrar etti ki kelimelerle ifade edemem onun tehalükünü. Hatta bir defasında odasının önündeki koridora gidip eğer Hocaefendi sesli kılarsa teravihi ve sesi de duyulursa, kapının arkasından ona cemaat olurum diye düşüncesini izhar etti bize ve denedi bunu.

Sözün özü, 1987 Ramazan’ında Hocaefendi teravihte imamlık yapmadı, odasında her gün iki cüz okuyarak kıldı. Nereden biliyoruz? Kendisi söyledi. Zira bizim teravhimiz bittikten sonra sahura kadar ders okumak için kitaplarımız elde hazır bekliyorduk ama Hocaefendi çok geç çıkıyordu odasından. Gecikmesinin sebebini de böyle anlattı.

Teravih sonrası sahura kadar ders okuyoruz okumasına ama Ramazan rehaveti nedeniyle gündüzleri derse randımanlı bir şekilde çalışamıyoruz. Hocaefendi’nin teravihlerde olmaması da bir gevşeklik meydana getirdi bazılarımızda. Gündüz ders çalışamama, sahura kadar ders okuma ve Hocaefendi’nin teravihte olmaması; işte bu üç unsur bir araya gelince bazılarımız şöyle yapmaya başladı. Tevavihi sekiz rekât kılıyor, hemen aşağıya inip Hocaefendi’nin çıkacağı ana kadar o günkü dersine çalışıyor. Bir iki kişi ile başlayan bu uygulama gün geçtikçe artmaya başladı. Teravihe gelen cemaatten bazı kişiler de katıldı bu kervana. Onlar da sekiz rekâttan sonra aşağı salona veya odalarına geçiyor, böylece cemaatin ihtimal üçte biri boşalıyordu.

Cevdet Ağabey, Ramazan’ın ortalarına doğru diye hatırlıyorum, Hocaefendi’ye gidiyor ve tamamen iyi niyetlerle “Siz olmayınca olmuyor. Cemaatin üçte biri teravihi sekiz rekât kılıp ayrılıyor. Gelseniz her zamanki gibi, siz kıldırmanız teravihi. Tevhid sağlanamıyor.” diyerek bir adım daha atıyor. Onun maksadı anlaşılacağı üzere şikâyet değil, aksine Hocaefendi’nin onca ısrara rağmen bir türlü kabullenmediği teravihi yeniden kıldırmasını sağlamak. Zaten onun için cümlemi, bir adım daha atıyor diye bitirdim.

Bunun üzerine Hocaefendi hemen beni çağırılmış. Gittim. Bana sekiz

rekât kılıp cemaati terk edenlerin olduğu bilgisinin kendisine geldiğini söyledi. Ben de “Evet, bazı arkadaşlar gündüzleri derslerini yetiştiremiyor, aşağıda derse hazırlanıyorlar.” dedim. Dedim ama Hocaefendi’nin tabir caizse beti benzi attı. Meğer ki cemaati terk edenlerin bizler yani talebeler değil dışarıdan sadece teravih namazına gelen insanlar olduğunu sanıyormuş. Bana da teravihi yirmi rekât olarak kılma, tevhidi bozmama hakkında tahşidat içerikli bir konuşma yapma görevi verecekmış. Fakat benim verdiğim bilgi olayın mahiyetini ve yönünü bütünüyle değiştirdi. Hocaefendi o haliyle bizden beklentilerini anlattı. Akıl insanı olma yanında ruh ve mana insanı olmamız beklentisini dile getirdi. Fakat uzun tutmadı, gidebilirsin dedi ama hayal kırıklığına uğradığı muhakkaktı.

Aşağıya indim. Arkadaşları topladım ve birkaç dakika önce Hocaefendi ile aramızda geçen muhavereyi anlattım. Bazı arkadaşlar olayın vahametinin farkında değildi. Bunu beni dinlerken takınmış oldukları tavırlarından anladım. Özellikle yeni gelen gruptandı bu arkadaşlar. Tabii onların, bir sene önce bizim yaşadığımız türden tecrübeleri yoktu, dolayısıyla bu tavırları da normaldi. On dakika geçti geçmedi “Hocaefendi seni çağırıyor.” diye yeniden haber geldi aşağıya. Çıktım. Odasında beni bekliyordu. “Ben bu şartlar altında ders okuyamam.” dedi. Gergin bir atmosfer. Bir şey söyleyecek ortam yoktu. Söylesem sözüm havada kalırdı.

“Ders okuyamam” sözünü nasıl anlayacaktım ben? “Biraz önce aldığım haber, yaşadığım hayal kırıklığı ve moral bozukluğu dolayısıyla bu akşam ders okuyamam mı yoksa bundan sonra sizinle ders okuyamam mı?” Kafamda bunu alıp verirken, “Arkadaşlar isterlerse geldikleri yere gidebilirler.” dedi. Hiç kimsenin bir yere gideceği olmadığı gibi Hocaefendi’nin de bu sistemi sonlandırma niyeti yok. İkisi de yüzde yüz ya da yüzde yüze yakın doğru bir tahmin. Kesin bilgi veya niyet okuması da diyebilirsiniz. Dolayısıyla bu sözler yaşanan hayal kırıklığının, beklentilerin gerçekleşmemesinin doğurmuş olduğu boşluktan kaynaklanan tepki sözleri. Böyle okudum Hocaefendi’nin bu çıkışını ve hiçbir şey demeden odadan çıktım.

Aşağıya indim. Arkadaşlar merak içinde “Bu defa ne dedi?” diye beni bekliyorlar. Anlattım dediklerini. Biraz önce beni lakayt biçimde dinleyen kişiler daha ciddi idiler bu defasında. Meselenin ciddiyetinin farkına varmışlardı. Belki de hata bendeydi. Ben Hocaefendi’nin duygu ve düşüncelerini, hayal kırıklığının derinliğini tam anlamıyla aktaramamıştım ama bu ikinci çağırış ve “Bu şartlarda ders okuyamam” demesi her şeyi anlatı-

yordu.

Artık teravihlerde hiç eksilme yok. Teravih sonrası ile sahur arası ders okuma hariç gündelik hayat olduğu gibi devam ediyor. Hocaefendi'nin bize karşı kırıklığı ve soğukluğu, anlaşılacak tarzda davranışlarına yansıyor. Bizim konuşma isteklerimize de "Evet" demiyor. Kulakları çınlasın, "M.D'yi gönderelim." dedik bir teravih sonrası. "Derse hazırmış arkadaşlar, bekliyorlar." desin diye. Ona verdiği cevap "Misafir olarak kalabilirler ama ben ders okuyamam bu şartlarda." olmuş. Aslında "Misafir olarak kalabilirler." demesi gerginliğin bitmesi, sorunun çözülmesi adına atılan bir adım. Bunu anlamamak mümkün değil. Ama son adımı ne zaman atacak? Ne zaman hayat bizim için normale dönecek? Bunu şimdiden kestirmek zor. Hepimizin isteği bir an önce olması.

Ertesi günü teravih sonrası hep birlikte salonda oturalım ve bekleyelim dedik. Yaptık da bunu. Bir müddet sonra geldi ve yarın sabah konuşalım dedi. Ertesi gün sabah namazından sonra yine salondayız. Tesbihat sonrası odasına girdi, biz de salondayız. Oldukça uzun zaman geçti çıkmadı, biz de aşağıya indik. Ben bir ara yukarı çıktım, beni gördü merdiven çıkışı koridorunda. Eminim ki bizi arıyor. Hiçbir şey demedi ve içeri girdi. Beklediğimiz görüşme öğle namazı sonrası gerçekleşti. Önce bizi salonda gördü. "Bir şey mi var?" dedi. "Görüşmek istiyoruz." dedim. "Görüşecek bir şeyimiz olduğunu zannetmiyorum." karşılığını verdi. Ben "Biz yine de görüşmek istiyoruz." deyince, "Odama gelin." dedi ve yürüdü. Biz de arkasından odaya girdik.

Girdik ama tam anlamıyla bir sessizlik çöktü odanın içine nedense. Kimsenin ağzını bıçak açmıyor. Birkaç dakikayı bulan ama saatlerce sürmüş gibi gelen o gergin sessizlik ortamını Hocaefendi şu sözleri ile bozdu: "Görüşme talebi sizden geldi. Buyrun, ne diyor, ne istiyorsunuz?" Bizden yine bir ses yok. İlginçtir, bu türlü durumlarda çekinmem konuşurum ama ben de anlam veremediğim bir şekilde tutuk bir tavır takındım orada. Emin değilim ama belki bu duruma düşmemize neden olan, teravihi sekiz rekât kılan arkadaşlar olduğu için, ilk adımı onların atmasını beklemiş olabilirim.

Kimseden ses seda çıkmayınca Hocaefendi konuşmaya başladı. Bize ve ikinci gruba, ilk günde yaptığı türden, böyle bir ders okuma teklifini kabul ederken hedef olarak belirlediği noktaları ve bizden beklentilerini anlattı. İlme vurgu yaptı. Önemine değindi. Ardından ibadet hayatına, mana ve gönül insanı olmaya, kalbin ve ruhun derece-i hayatına çıkma-

ya, evrâd u ezkâr delisi insanlar olmamıza işarete bulundu. İki kanatlı kuş misali, biri diğerisiz olmaz dedi. Eğer bu olmayacaksa, zaten işinin başından aştiğini ve daha yolun başında iken bu işi bitirmenin faydalı olacağına inandığını söyledi.

Sözlerini tamamlayınca Cemal Hoca sözü aldı, his ve heyecan dalgası içinde yüzen insan misali, bu beklentiler doğrultusunda çaba göstereceğimiz sözünü verdi. Ardından ben bir şeyler dedim aynı istikamette. Gözler kendisine çevrilmişti. Hafif bir tebessümle “Tamam” dedi başını sallayarak. “Teravihten sonra ders okuruz.” dedi ve ayağa kalktı. Bunun manası “Artık gidin.” demekti ki biz zaten alacağımızı almıştık. İndik aşağıya. Teravih sonrası kaldığımız yerden devam edeceğimiz derslerimizi çalışmaya başladık.

Hâsılı, teravih namazını sekiz rekât kılmakla başlayan bir perde daha kapandı geride, bizler için nice dersler bırakarak. İşin aslına bakarsanız yeni bir şey yoktu burada. Dediğim gibi baştan söylemişti Hocaefendi bize medresenin ilmi, tekyenin ruhu, kışlanın disiplini diye. Fakat insanın fitratı, eşyanın tabiatı, hayatın tabii akışı içinde kendi rengini gösteriyor. Bu renk siyah, beyaz, mavi, kırmızı diyebileceğimiz türden tek renk değil. Gök kuşağı misali renkler cümbüşü. Yeşili de var mavisi de moru da var kırmızısı da. Ülfet ve ünsiyet insanın mayasında var. Unutkanlık hakeza. Rahata meyiletme başka bir unsur. Dolayısıyla Hocaefendi'nin beklentisi de bizim için öngördüğü hedefler de arkadaşların bazılarının teravihi 8, bazılarının 20 rekât kılması da hepsi hayatın tabii akışı içinde karşılığı olan şeyler. Mühim olan düşe kalka da olsa bu hayatı son nefesimize kadar istikamet üzere götürmek. Keşke sürekli yukarıya doğru yükselen bir ivme ile bu hayatı götürebilsek ve çıkılacak merdiven basamaklarının hepsini çıkıp son nefesimizde “Allah'ım, yüce dostluğun!” diyebilsek Efendimiz gibi. Keşke! Bu ufku yakalayabilenlere ne mutlu.

Bitireyim diyorum ama bitmiyor. Bir şey daha aklıma geldi. Bizden sonraki gruplarda bu durum nasıl oldu? Onlar da ülfet ve ünsiyetin pençesi altına düştüler ve onun tarafından ezildiler mi? Cevabım tek kelime ile evet. Bir itham ya da iftira değil bu, aksine fitri bir olguyu beyan, melek değil insan olduğumuz gerçeğini haykırış. Şöyle diyeyim; Hocaefendi gibi ufuk insanlar bedenleri ile bugünde dursalar da idealleri itibarıyla sürekli yarında yaşarlar. Zordur böyle bir yaşam. Bugünde yarını, şimdide geleceği yaşamak. Neden zordur? Çünkü realiteler sizin eteğinizden, bacağınızdan, kolunuzdan tutar ve sizi sürekli bugüne çeker. Bir de

onlar için çıktığınız ve günlük yaşamınızdan nice nice fedakârlıklar yaptığınız talebeleriniz sizi anlamıyorsa, bununla kalmayıp bugünü yaşamakta ısrarcı davranıyorlarsa, gerçekten böyle bir hayata katlanmak çok zordur. Hocaefendi'nin yukarıda örneğini verdiğim türden öfkelenmelerinin sebebi de bence budur ve bu noktada kendisine hak vermemek hak-nâşinaslık olur.

Bizden sonraki talebe grupları dedim. Aslında kendilerinin konuşması ve yazması lazım. Hatıra geleneği bizde Batı dünyasında olduğu kadar çok gelişmiş değildir. En azından ben böyle düşünüyorum. Yaptığım mukayeseli okumalar bana bunu söyletiyor. İddialı değilim bu tespitimde. Belki yanılıyorumdur. Belki yazarlar. Ben de dâhil çokları için bilinmeyen hatıralar ve izlenimler tarihe mal edilmiş olur.

Detayları hatırımda kalmayan benzeri bir hadise yaşanmıştı. Onu sordum sonraki gruplarda yerini alan bir arkadaşına. O da bizim yaşadığımızı benzer şeyler anlattı. Zaten onun için yaptım yukarıdaki yorumları. Fakat bizim yaşadığımızla onların yaşadığı arasında önemli bir fark var. Onu paylaşacağım sizinle. Hocaefendi onlardan yazılı olarak söz almış. Karşılıklı mukavele yapar gibi. Şartları tek taraflı olarak kendisi belirlemiş, el yazısı ile bunları kaleme almış ve “Ardından bunları kabul edenler kalsın, kabul etmeyenler, yapamam diyenler, yolda kalırım endişesi yaşayanlar gitsin.” demiş.

Baştan bu yana defalarca söylediğim gibi bu hatıratı ben Hocaefendi'nin insani ilişkilerini ve âlim kimliğini merkeze koyuyorum. Bizden sonraki dönemlerde cereyan etmiş bile olsa aynı muhtevaya sahip olduğu için bu sözleşmeyi paylaşmakta şahsen bir mahzur görmedim. Hepsinden olmasa da buna muhatap olan bazı arkadaşlardan da izin aldım. Şöyle diyor Hocaefendi 1992 yılında yazdığı sözleşmede:

Bismillahirrahmanirrahim

Beşinci Katta Kalacaklara:

1. Ayrılıp gideceklerine müsaade edileceği veya vazife almaları uygun görüleceği zamana kadar “ilelebet” kaydıyla burada kalma..

2. Bu kata terettüp eden hizmetleri bir müstahdem gibi ve ibadet neşvesi içinde yerine getirme..

Bu cümleden olarak:

a. Her tarafın gelin odası gibi düzenli bulunması

b. Ve aramızda müteâref işlerin aksatılmadan yapılması

3. Sonsuza kadar ders okumak için ders okumada fani olma..
4. Buranın hem bir tekye hem bir medrese hem de bir kışla olduğu mülâhazasıyla:
 - a. Delice evrâd u ezkâra düşkünlük
 - b. Şuurlu bir ilim tutkusu
 - c. Cihanpesendane bir disiplin anlayışına her zaman sadık kalma
5. Perşembe ve Pazartesi günleri oruç tutma ve her gece laakal bir günlük kaza kılma..
6. Değişik zamanlarda aklımıza gelen soruları tespit edip, bulunduğumuz zaman kendimiz, bulunmadığımız zaman da bir başkası vasıtasıyla, sohbetlere esas olmak üzere sorma...

Bu katta kalacaklar için hem kalma şartı hem de bir vecibedir.”

Bu maddelerin üzerinde tek tek durup uzun boylu yorumlar yapılabilir. Hatta bazıları cımbızla bazı maddeleri çekip akla hayale gelmedik yorumlarda da bulunabilir. “Gassalin elinde meyyit, köle, şahsiyetini sıfırlamış insan isteniyor.” deyip meseleyi mankurt’a, kült’e kadar götürebilir. Bana göre bu eksende yapılacak çıkarımların hepsi yanlış. Şunu unutmamak lazım; bütünün bilinmesi ve anlaşılması için parçanın bilinmesi ve anlaşılmasına ihtiyaç vardır. Bu bizim Beşinci Kat hayatımızı ve Hocaefendi’nin talebeleri ile olan münasebetlerini anlatan bir kesit. Dolayısıyla yukarıda belirttiğim türden yapılacak çıkarımlar parçada boğulup kalanların, resmin bir karesinden hareketle sonuca gidenlerin yorumu olacaktır.

Bu babta son olarak şunu söylemek isterim; bu türlü hadiseler, söz almalar vermeler, sözleşmeye muhatap olmalar o gün itibarıyla benim ve -benimle aynı şekilde düşünen arkadaşları da hesaba katarak söyleyeyim- bizim canımızı acıtsa da bu acıtma kısa vadeli acımalardı. Zaman ilerledikçe şunu gördük ki aslında bunlar uzun vadede tamamen bizim faydamıza olacak, bizi mesleki kimliğimiz itibarıyla oynayacağımız rol adına hayata hazırlayacak ve hayata bağlayacak ana esaslarmış. Altmış yaşını idrak etmiş bir insan olarak şimdi bunları rahatlıkla ifade ediyor, görüyor ve yıllardır yaşıyorum. O gencecik yaşında İlahiyatı yeni bitirmiş bir delikanlı olarak o gün itibarıyla bunları ne benim ne de arkadaşlarımdan görmesi mümkündü. Bu açıdan her ne kadar o günlerde canımızı acıtsa da bizim Hocaefendi’ye teşekkür borcumuz var. Bizim o yaşlarda görmemizin imkânsız olduğu şeyleri bize gösterdiği ve hayata hazırladığı

için.

۹۱

عبدالحمید

بشوقاً و با علاقتاً

۱- آری بلیب کلمه لرین ساعده ایید بلی و یا وظیفه
آملاری اویسی کور له بلی زسانه قده - "اللابد قیده"
یوراده قالما.

۲- یوقانه ترتیب ایید نه لند قلمی برستخیم کی و بجدت
نوشه ایچده برین کتیم... یو عمل دسه اولرجه:

۱- هر طرفه کلمه اودا کی کی کونلای بولمکی
ب- و آسانده متعارف ایترنه آقا امامده یا ایله
۲- صورته قدر درس اوخوماصه ایچده درس اوخوماصه

فانی اولماق...

۳- یورانه هم برینکیم، هید برینکیم، همد برینکیم

اولدوغی ملاحظه کیله: ۱- دلیم اوردو اذکاره دو کونلای
ب- شعور لو بر علم و تقوی، ج- جهانه کندنه بر کلمه
آکلایشم هر زمانه صابده قالما...

۴- پریشنه و یازاری کونلای اوریج و شما و هر کیم، لا اقل
بر کونلای قضا قلم...

۵- دایینه نماندره عقلم کلمه سورولری بیت
اییدیم، بولدوغیم زسانه لندیمز بولنادیمغیم زسانه بر
باشقلمی واسطه کیله، کیمده لکن اولماصه اوزره صورما
یوقانه قالما طری ایچده هم قالما طری همد برینکیم...

MEHMET AĞA VE BEDELLİ ASKERLİK

Türkiye erkek vatandaşları için zorunlu askerliğin söz konusu olduğu ülkelerden biri. Dünyanın birçok ülkesi paralı askerlik sistemine geçmiş olmasına rağmen Türkiye hâlâ o sisteme geçemedi ve 2. Dünya savaşı sonrası şartları içinde hemen hemen bütün Avrupa ve Balkan ülkeleri tarafından uygulanan sistemini devam ettirme çabasında. Benim bedelli askerlik yaptığım 1987'de böyleydi. 2021 yılındayız, değişen bir şey yok. NATO'nun en büyük ikinci ordusu Türk Silahlı Kuvvetleri şu an ama ne kadar modernize bilemiyorum.

Hatırama geçmeden önce başlıktaki Mehmet Ağa'ya açıklık kazandırayım. Halkımız 18 ay askerlik yapanlara Mehmetçik, 18 aylık yedek subay olarak yapanlara Mehmet Bey, paralı askerlik yapanlara da Mehmet Ağa diyor.⁵

Aslında bedelli askerlik yurt dışında yaşayan Türk vatandaşları için daimî, yurt içinde yaşayanlar için ise geçici sürelerle çıkartılan kanunlarla hayata geçirilen bir uygulama. Yurt içindekiler için Cumhuriyet'in kuruluşundan bu yana 10 defa uygulanmış bedelli askerlik. 1987 yılı da bunlardan birisi. İlahiyat yani üniversite mezunu bir insan olarak askerlik vazifemi bugün ya da yarın mutlaka yapacağım. Önümde iki alternatif var; 3 aylık bir eğitimden sonra 18 aylık asteğmen rütbesiyle yedek subaylık veya bedelli askerlik. 18 ay yedek subaylık, dile kolay. İki yıla yaklaşan uzunca bir süre ve yapacağınız, dişe damağa dokunur bir katkı da söz konusu değil ne vatana ne de Silahlı Kuvvetlere. Bedelli iyi bir opsiyon bu şartlarda. Uygulama şöyle; bedelli askerlik yapanlar sayısı belli gruplar halinde bir yerde toplanıyor, temel askerlik eğitimlerini alıyor ve 3 ay süren bu eğitimden sonra terhis tezkerelerini alıp sivil hayatlarına geri dönüyorlar. Dolayısıyla yurt içinde yaşayan bir kişi olarak geçici süreliğine çıkartılan bu bedellik askerlikten yararlanmak benim için büyük bir fırsat. Şartlarım da uyuyor. Uymayan iki şey var; devam eden talebeliğim ve para.

1986 yılı boyunca en az iki defa kesintiye uğrayan süreci bir de bu sebeple kesmek istemiyor, çok hızlı bir şekilde sonlanmaya doğru giden talebeliğimizi bitirmek istiyorum. Başkalarına faydalı olmak adına aşk ve

şevkim had safhada. Anne-babamın evlenme konusunda yapmış olduğu ısrarların da bu arzumda rolünün olduğunu söyleyebilirim. Beri tarafta kaçırılacak fırsat da değil. Başka bir zaviyeden “Bedelli askerlik yapalım.” dedim diyelim, Hocaefendi izin verecek mi? Ve meselenin en önemli boyutu 2,5 milyon TL. Bu para devletin belirlediği bankaya yatırılacak, makbuzu Tavşanlı askerlik şubesine ibraz edilecek ve sülüsünü oradan alacak, belirlenen tarihte teslim olman gereken askeri birliğe gideceksin. Parayı temin haricinde diğerleri kolay da parayı nasıl halledeceğiz. Ailevî imkânlarım bunu karşılamaya müsait değil. O günkü şartlarda bizim ailenin bütçesi açısından bakıldığında büyük para.

Hocaefendi o dönemlerde elinde kumanda, akşam haberlerini izlerdi. Bu haberi izlemiş ve M.D. Bey’e sormuş, bizim arkadaşlardan şartları uyan kimler var diye. M.D. bana geldi, sordu. Benim de zaten bu vesile ile haberim oldu yeni çıkan bedelli askerlik kanunundan. Gazetelerden, yazılı olduğu kadarıyla şartları öğrendik. Hem bizim hem de ikinci gruptan birkaç arkadaşımızın şartı uyuyor. İsimleri belirledik ve verdik. Hocaefendi liste içinde beni seçmiş. “Bir gitsin gelsin, kanunun geçerlilik süresinin bitmesine daha var, ikinci bir fasılda da başkalarını göndeririz.” demiş. İkinci fasılda Adem Kalaç’ın gittiğini hatırlıyorum.

Beni çağırdı Hocaefendi odasına. Bu konuyu açtı. 18 ay askerliğin benim hayatıma çok bir şey katmayacağından bahsetti ve 3 aylık bedelli askerlik yapmamı istediğini söyledi. Ben bedelinin 2,5 milyon olduğunu biliyordum. Bu parayı karşılayacak gücümüz olmadığını söyleyerek nazikçe reddettim. “Ben vereceğim, sen ne diye parayı düşünüyor, onu gündeme getiriyorsun ki?” dedi oldukça sert bir ses tonuyla. Ben susmadım bu çıkışı karşısında. “Olsun” dedim. Hizmetin bundan daha önemli maddi ihtiyaçları olduğunu, o paranın oralara sarf edilmesi gerektiğini söyledim. Yüz mimiklerinden memnun mu oldu yoksa kızdı mı anlamam mümkün değildi. Benim verdiğim cevap takdirle karşılanabileceği gibi tam aksi Hocasının yapmayı düşündüğü bir tasarrufa çok keskin bir şekilde itiraz olarak da yorumlanabilirdi.

Alabildiğine anlayışlı ve yumuşak bir sesle, bazı tüccar ve iş adamlarının kendisinin tasarrufuna verdiği ve annelerinin ak sütü gibi helal ettikleri para olduğunu, bu bedeli oradan vereceğini, ayrıca 8 veya 18 aylık sürede verilecek 2,5 milyonla mukayese edilemeyecek ölçüde hizmetlere imza atacağımı söyledi. Aslında ikna edici argümanlardı bunlar. Aklım ikna oldu veya olur gibi olduysa da içime sinmedi, kalbim tatmin olmadı.

“Babamla konuşmam lazım.” dedim. “Tamam” dedi Hocaefendi. “Ben sana 2,5 milyon TL vereyim, git Tavşanlı’ya babanla konuş. O da evet derse işlemlerini orada iken yap ve gel. Zaten her halükârda Tavşanlı askerlik şubesine gitmen gerekiyormuş galiba.” dedi ve kalkıp bana bir zarf uzattı. Anlaşılan o ki beni odasına çağırmadan önce zaten bu parayı hazır etmiş.

Bir iki gün sonra Tavşanlı’ya gittim. Aklımda delice ve akıllıca sorular. Delice soruların ilki, neden ben? Şartları tutan başka arkadaşlar darılmaz mı? Aramızda bir kırgınlık oluşmasına sebep olur mu? Akıllıca sorular ise babam ne diyecek? Bu kadar büyük bedelin bedeli ne olacak? Büyük beklentileri olduğu anlaşılıyor Hocaefendi’nin, ben bu beklentileri karşılayabilecek miyim? Delice soruların cevabı bende yok. Babamın cevabını ise hemen öğreneceğim, diğerlerini zaman gösterecek.

Hiç unutmuyorum, sabah kahvaltısını evde yaptıktan sonra dükkâna gittim. Babam daha erken gitmişti dükkânı açmak için. Efkârların Hasan Ağanın kahvesinden çayları söyledik. Ayaktayız. Babam örsün, usta, ben de kalfa canibindeyim. Açtım mevzuyu. Tahmin ettiğim gibi “İmkânımız yok Ahmet Hocam o kadar!” dedi. Bu araya bir şey sıkıştırıyım; 1983 yılında Ankara İlahiyat 3. sınıf talebesi iken Tavşanlı Ulucamisinde bir Cuma vaazı vermişim. O vaazdan sonra bir istisna hariç, Alzheimer hastası oluncaya kadar babam bana hep “Ahmet Hocam!” diye hitap etti. Bir tek defa “Ahmet” ya da “Oğlum” dediğini hatırlamıyorum. İstisnaya gelince; 2010 yılında Amerika’ya yaptıkları ziyarette, dönüş biletlerini bir ay süre ile uzatmıştık. O süre de bitince “Bir ay daha uzatalım, bak çocuklar burada dede-nine, hala-amca, dayı-teyze figürlerinden habersiz büyüyorlar.” dediğim zaman, nedense birden sesini yükselterek bana “Bak Ahmet! Cennet Tavşanlı’nın ya altındadır ya üstündedir. Ben gidiyorum. Amerika sizin olsun.” demişti gülererek. Evet, istisna da bu.

“İmkânımız yok.” cümlesine anında cevap verdim; “Parayı verdi Hocaefendi.” dedim. Bu defa benim Hocaefendi’ye söylediğim cümlelere benzer şeyler söyledi. “Hizmette daha acil olan ihtiyaçlar için kullanılsın. Sen vatanî görevini yap. Bak zaten üniversite mezunusun. 18 ay asteğmenliği seçersen 3 ay eğitimden sonra maaşlı memur gibi kışladan evine, evinden-kışlaya gidip geleceksin. Hem bu arada evlenirsen 3 aylık eşinden ayrılık olur, onun haricinde beraber olursunuz.” Ben bu noktada Hocaefendi’nin dediklerini söyledim. Bu minvalde devam etti konuşmalarımız. “Akşam evde bir daha konuşalım. Annenin de fikrini alalım.”

dedi ve kapattık mevzuyu.

Rahmetli annem... ağzı var dili yoktu bu ve benzeri konularda. “Siz daha iyi bilirsiniz.” derdi genelde. Yine öyle bir şey söyledi ve bu fasıl “Olur” kararı ile kapandı. Ertesi gün işlemlere başladım, askerlik şubesi, doktor kontrolü, bankaya para yatırma, sülüsü alma hepsini kısa bir süreye sığdırmaya çalıştım. Sağ olsun rütbesini unuttuğum askerlik şubesi başkanı bir komutan, çok yardımcı oldu ve Eylül ayı sonunda İstanbul Kâğıthane’deki Levazım bölüğüne teslim olmak üzere sülüsümü aldım.

Bu çerçevede iki şey aktarmak istiyorum. İlki temel eğitimde, galiba üçüncü haftadan sonra yemin töreni oldu ve biz çarşı iznine çıkmaya başladık. Çarşı izinlerinde tahmin edeceğiniz gibi Altunizade FEM’e gidiyordum. İlk gidişimde üzerimde asker elbiseleri vardı ve Hocaefendi ile mutfak önündeki merdiven başında karşılaştık. Hocaefendi’nin bana doğru kollarını açarak adım atmasını ve benim de koşarak ona doğru gitmemi, ardından bana sıkıca sarılmasını hiç unutmamam.

Unutamadığım başka bir şey de izin dönüşü beni mutlaka orada arabası olan birisi ile Kâğıthane’ye göndermeden önce odasına çekip para vermek istemesidir. Benimse paraya ihtiyacım yok. Çünkü hem babam bayağı hatırı sayılır ölçüde harçlık veriyordu hem de askerde ciddi bir harcama yapmıyorduk. Kantin vardı ama ihtiyacımız olmuyordu. Olduğunda da ihtiyaçlarımız büyük paralar gerektirmeyen küçük şeyler olması nedeniyle sorun teşkil etmiyordu. Zaten kantin önündeki uzun kuyruklar ve vakit darlığı, kantinden bir şey almanın engelleyici faktörleri arasındaydı.

Bir defasında çok ısrar etti bana harçlık vermek için. Ben de ısrar ettim ve direndim almamak için. “Var” dedim başka bir şey demedim. “Yüz lira var mı toplam paran?” dedi. Ben de “Var hatta daha fazla var.” dedim. “Çıkar cebinden paralarını göreceğim.” dedi. Ben de çıkardım ve masasına bıraktım hepsini. Hakikaten vardı. Güldü, “Bunları da alacaksın.” dedi ve eliyle hazırlamış olduğu parayı cebime koydu benimkilerle beraber.

İkinci söyleyeceğim şey ise bundan daha önemli: hani “İş adamları ve tüccarlar tarafından tasarrufu bana bırakılmış paralardan veriyorum.” demişti ya bana, işte Hocaefendi o paraları Amerika’da iken geriye dönük olarak hepsini hizmete geri verdi. Nereden mi biliyorum? Kendisi söyledi. Hesaplamasını nasıl yaptı bilmiyorum ama 2010 veya 2011 ola-

bilir, bize bu paraları, te'lif gelirlerinden eline ulaşan paralardan geri verdiğini ifade etti. Bilenler bilir, Hocaefendi için para iyi bir köledir. Elinin kiri kadar değer vermez paraya. Allah uzun ömürler versin, ahirete irtihal ettiğinde kefen parasının bile olmaması temel hedefidir. “Benim arkadaşlarım cenazemi ortada bırakmazlar.” felsefesi ile hayata bakar. Kaldı ki bu kendi sözüdür aynı zamanda.

Evet, bedelli askerliğin de hikâyesi bu kadar. Askerden geldiğimde üçüncü grubun geldiğini gördüm. Bunlar Kemal Kara, Bahattin Ayyıldız, Hasan Ellek, Ahmet Ünal ve Mustafa Yeşil. Bunlar arasında sadece Kemal Kara Hocayı tanıyorum Ankara'dan. İlahiyatta bizden bir yıl sonra idi. Halka genişliyor. On kişi ile başlayan sonra altıya düşen, ikinci gelen 9 kişi ile 15 olan grubumuz toplam 5 kişiden müteşekkil üçüncü grupla 20 kişi oldu. Bu arada okulu bitiren Selman Kuzu da geldi. Toplam 21 kişiyiz şimdilik.

⁵ Şimdi bu süreler düştü. Uzun dönem askerlik süresi 6 ay olarak uygulanıyor.

ASKERLİK SONRASI İLK HATIRAM: BANYO

Benim adıma hatıra değeri taşıyor ve önemli bir noktaya da işaret ediyor kanaatinde olduğum için paylaşacağım bu hatırayı. Askerliği yeni bitirmişim ve sivil hayata yeniden adapte olacağım. Onun için 3 ay önce bıraktığım yerden hayata devam etmeye başladım. Çok az kaldı eğitim hayatımızın bitmesine. İbn Kesir bitti, artık tefsir okumuyor bizim grup. Fıkıh ve hadis kaldı. Eğer isnatta geçen ravilerin fişlere yazdığımız hayatlarını okumasak hadis de çoktan biterdi, buna rağmen az kaldı. Fıkıhta da hızlıca ilerliyoruz. Hatta Hocaefendi bizim dönemin programının bitmesi için bize derslerde daha çok zaman ayırıyor.

Bir Pazar sabahıydı. Çevreden gelen misafirler var. Hocaefendi onlarla kahvaltı sonrası toplantı yapacak. 4. katta oda sayısına göre yapılan banyo ve tuvalet yeterli gelmiyor; çünkü odalarda birer-ikişer değil dörder kişi kalıyoruz. Gelen giden misafirin ise had ve hesabı yok; sözünü ettiğim banyo ve tuvaletler ise ortak kullanıma açık. Sıra oluyor çoğu zaman. Ben de bu toplantıyı fırsat bilip, nasıl olsa toplantıya katılmayacağım diyerek kahvaltı zamanını da içine katan bir sürede banyo yapmaya karar verdim. Kahvaltıyı daha sonra mutfakta bir iki şey atıştırarak geçiştiririm diye düşündüm.

Ben banyoda iken yeni gelen arkadaşlarımızdan birisi, bağıra bağıra benim adımları zikrediyor. Bir gürültü var, birisi bağırarak bir şeyler diyor ama kim ve ne diyor anlamam mümkün değil. Su sesi bastırıyor, bana uğultu olarak gelen sesleri. Suyu kapattım. Arkadaşın beni aradığını işitince kapıya vurdum ve “Buradayım!” diye seslendim. “Çabuuuuuk!” dedi ve ardından “Hocaefendi seni çağırıyor.” Tamam dedim, o gitti. Ben banyomun geri kalan kısmını tamamlamaya durdum ama bir dakika geçti geçmedi tekrar kapıma vurarak “Haydiii, çabuuuuuk, seni bekliyor”! dedi o sesin sahibi.

Dışarıdan bakan bir insan o arkadaşın ses tonu ve telaşlı halinden dolayı şunu rahatlıkla söyleyebilir; binada yangın var ve binanın hemen acilen boşaltılması lazım, bu kişi de o işin sorumlusu. Halbuki böyle bir şey yok. Hocaefendi bana bir şey diyecek, beni sormuş, çağırın demiş, beni haberdar ediyor. Yeni gelen arkadaşın Hocaefendi algısı ve kabulü

bu sıradan hadiseyi çok farklı bir zemine taşıyor. Ben de bunun farkındayım. Kaldı ki her şeyi yarıda kessem durulanmam, kurulanmam ve elbiselerimi giymem zaten en azından on dakika alacak.

Yadırgamıyorum, iki yıl önce ben de aynı noktadaydım. Ama Hocaefendi ile birlikte yaşadığımız iki yıl içinde gördüğüm şey, onun insani ilişkilerde alabildiğine fitri olduğu gerçeği idi. Kendisi fitri olduğu gibi muhatabının da fitri olması Hocaefendi'yi rahatlatıyordu. Mübalağa içeren saygılı davranışlar onu rahatsız ediyordu ve ben bunun birebir şahidiyim. Onun için rahat davrandım, ikinci, üçüncü hatta dördüncü gelişleri oldu arkadaşın “Haydiii, çabuuk!” diye. Bilmiyorum ama ihtimal en az 15 dakika geçmiştir benim çağrılmamla yukarı çıkışım arasında.

Yukarı çıktım, Hocaefendi mutfak önünde sandalyeye oturmuş, beni bekliyor. Anlaşılan o ki bana bir şey diyecek ama diyeceği şey özel değil. Özel olsa odasında ya da kimsenin olmadığı odalardan birinde beni beklerdi. Kısmen geciktiğim için olsa gerek salonda otururken dışarı çıkmış. Neden? Çünkü Hocaefendi hem “zamanın çıldırtıcılığına karşı sabır” deyimini üretip literatürümüze kazandıracak kadar sabırlı ama bir o kadar acul bir fitrata sahiptir. Zıtların cem'i derler ya, aynen öyle. Bu ikisini ayıran şey ise meselenin mahiyeti. Zamana tahammülü olmayan ve hemen halledilebilecek bir şey ise orada Hocaefendi “çok sabırsız” diyebileceğiniz ölçüde hızlı, çabuk hareket edilmesini ister. Ama zamana vabeste ve aşılması imkânsız hadiselerde ise tam anlamıyla bir sabır insanıdır. “Neredeydin?” dedi yanına yaklaştığımda. Hiç tereddüt etmeden anında “Banyo yapıyordum.” dedim. İnsan hayatı için çok sıradan ve alabildiğine normal bu hadiseyi o da öyle karşıladı ve mevzuya geçti.

Aynı istikamette bir hatıra daha aktarıp değer mi değmez mi dediğim bu iki hatıra üzerinden değerlendirmemi yapayım. 1989 Ramazan Bayramının sanırım üçüncü günüydü. Bozyaka'ya geldim Almanya'dan. O sene DİB beni Ramazan'da din görevlisi olarak Almanya'ya göndermişti, 254 kişiden biri olarak. Bayramın ilk günü bayram tebriği için Hocaefendi'yi Almanya'dan aradığımda, ne zaman ve nereye geleceğimi sordu, ben de yarın ve Ankara cevabını verince “Ankara'dan İzmir'e gelsen, bir yere gideceğiz birlikte gitsek.” dedi. Benim için hem şeref hem de sürpriz. Almanya dönüşü Ankara'dan İzmir'e otobüsle geçtim. Gece yarısı Bozyaka'ya vardım ve hemen uyudum. Sabah namazında karşılaştık ilk defa. “Namaz sonrası yola çıkacağız.” dedi. Nereye gideceğimi bilmiyorum ama “Bayram ziyareti yapacağız birisine.” dedi sadece. Bu da demektir ki

yakınlarda bir yer ve en fazla bir günlük bir seyahat tahmininde bulundum. Yanılmadım da. Edremit'e gittik o gün. Rahmetli Hacı Arif Çağan Ağabey'e. Hacı Arif ve Hocaefendi sevgi, muhabbet, saygı vb. kavramlarının anlam çerçevesini aşacak ölçüde çok seviyeli ilişkileri olan iki insan.

Her neyse namazdan sonra arabaya bindik, Bozyaka binasından ayrıldık. Karabağlar otoyoluna girdik; girdik ama ben gözlüğümü binada unutmuşum. Arkadan telaşeli bir şekilde bir şeyler aradığımı fark etti, "Bir şey mi unuttun?" diye sordu. "Evet, gözlüğümü unuttum, bulamıyorum." deyince arabayı kullanan Cevdet Ağabey oflayıp puflayarak bir şey diyecek oldu, Hocaefendi hemen "Oğlummm" diyerek sözünü kesti ve "İnsanlık hali, geri dön." dedi. Evet insanlık haliydi bu. Unutmuşum. Hepsi bu kadar. Geri döndük, gözlüğümü alıp yola öyle devam ettik. O seyahatte Hacı Arif Ağabey'in dükkânında karpuz, peynir, ekmek, zeytin ve üzüm yemiştik. Tam bir esnaf öğle yemeği. Benim hiç de yabancı olmama rağmen, yer yer hatırladığım ve hatırladığım an gözlerimin nemlendiği manzara.

Evet; bu hatıratıda defalarca yazdım, ne kadar saygıyı, sevgiyi hak etse de sevdiğin ve saydığın insanı insanüstü payelerle putlaştırma, her şeyden önce o insana zulüm. Dengeyi kurmak zorundayız. En temel İslami öğretilerin başında gelen adalet, ifratla tefritin arasındaki istikameti sağlamakla mümkün olur. Hocaefendi gerek insani özellikleri gerek hocatalebe münasebetimiz itibarıyla gerçekten saygıyı ve sevgiyi hak eden bir insan ama bu ona insanüstü bir varlıkmış gibi davranmayı gerektirmez ve gerektirmemeli. Kendisine bu türlü bir davranış sergileyen bedeviye karşı "Ben Kureyş'ten kuru ekmek yiyen bir kadının oğluyum diyen Peygamber Efendimiz'in beyanı ve uyarısı, bizim için yeterlidir ve yeterli olmak zorundadır.

ANTALYA SEYAHATI VE LAMİNANT YAPIMI

Bozyaka'dayız. Hocaefendi'nin hafta sonu iki günlüğüne bir yere gideceği konuşulmaya başlandı kulaktan kulağa. Bizler için kısa süreli de olsa nefes alma zamanları bunlar. Kaçamak yapmak için iyi fırsatlar. İzmir'de olduğumuz için İzmir kökenli arkadaşların yani Rahmetli Ömür Türkmen'in, B. A'nın en iyi şekilde değerlendirdiği fırsatlar hem de. Haklarını yemeyelim, özellikle B. A Hocam bu türlü kaçamak zamanlarda Balçova esnafı ile yaptığı programlara bizi de davet ederdi. Mangal partisi eşliğinde ders. Daha doğrusu o yürekten, candan, içten ağabeylerin dersi bahane ederek biz talebelere izzet ü ikramı. Merkezde hangisi var dersiniz, ben mangal derim. Kuyumcu Bekir Ağabey mesela. Bu kişiler arasında müstesna bir yere sahip. Hakeza Ömer Hocam. Direksiyonun başına oturduğunda rakibimiz Türk Hava Yolları diyerek arabasını kullanmaya başlayan O.K. ve dökümcü Ercan Ağabey. Ne güzel günlerdi o günler. Hocaefendi'nin dediği gibi "Hey gidi günler!"

Cumartesi sabah namazının farzı kılınır kılınmaz ayağa kalktı ve odasına doğru yürürken beni çağırdı Hocaefendi. Arkasından gittim. "Benim bu odanın tabanına laminant döşenecek. Enes Bey ilgilenecek, çalışanlarla beraber olacak ama ben senin de olmanı istiyorum. Şu iki kitaplık dâhil bütün eşyalar dışarı çıkacak, iş bittikten sonra yerlerine konacak. Özellikle kitaplığın çıkarılmasını ve kitapların tekrar yerine yerleştirilmesini sen yap. Arkadaşlardan yardım da alabilirsin. Çok önemli kitaplarım var. Aldığınız gibi koyun. Kendime göre tasnif ettim ben onları. Hepsinin de yerlerini biliyorum. Hiçbirisinin kaybolmasını ve yerlerinin değişmesini istemem." "Tamam" dedim. Güvenin göstergesiydi bu. Bu açıdan da çok sevindim.

İlginçtir ben o güne kadar hasırla kaplı o odanın tabanının beton olduğunu fark etmemişim. Halbuki küçücük bir oda ve sağlık şartları açısından düşünüldüğünde tabanın mutlaka tahta ile kaplı olması gerekir. Masrafına gelince, halk tabiriyle söyleyeyim "Üç kuruşluk bir iş." Onlarca yüzlerce insan onun masrafını karşılar. Kaldı ki o odanın kirasını piyasa şartlarının çok çok üstünde olacak şekilde veren Hocaefendi zaten kimseye minnet etmez.

Hocaefendi ve yanında üç kişi gittiler. Daha sonra öğrendik ki Antalya tarafına doğru gitmişler. İhtimal yurt dışından insanların bedelli askerlik mekânı olan Burdur'a asker ziyareti için gitmiş olabilirler. Oraya kadar gitmişken vefalı dostların bulunduğu Antalya'ya da uğrar diye düşündük. Belki de bir yıl önceki, "evveli zahmet ahiri rahmet" olan Burdur, Isparta, Antalya seyahatinin bedelidir bu seyahat.

Kahvaltı sonrası Enes Bey usta ve işçilerle birlikte geldi. Neresinden baksanız bir günlük iş. Odayı boşalttık. Kitaplardan kitapları raflara ve raflardaki sırasına göre çıkartıp balkona koyduk. Ben işin bitimine kadar eşyaların başında bir bekçi gibi hiç ayrılmadan durmadım ama hep oralarda dolaştım. İkinci sonrası iş bittiğinde de İzmir kaçamağı yapmayan arkadaşlarla odayı yerleştirdik.

İsmi vermeyeceğim, gün ortasında bir arkadaş ben balkonda otururken yanıma geldi ve raflarda gördüğü bir kitabı benden istedi. "Çoktan beri arıyordum bu kitabı. Onlarca kitapta kendisinden iktibas yapıldığı için biliyorum ama aslını hiç görmemiştim bakabilir miyim?" dedi. Ben de "Tabii" dedim. Aldı, baktım bazı sayfalarını çevirdi ve bir yere geldiğinde tekrar yanıma gelip "Şu konunun anlatıldığı 10 sayfayı fotokopi çektirmem lazım. Aşağıda hemen çektirip gelsem." dedi bana. Ben de hiçbir mahzur görmedim, "Olur" dedim. Nitekim arkadaş çok kısa bir sürede çektirdi, kitabı geri getirdi ben de aldığım yere koydum.

Hocaefendi Pazar akşamı geldi, Pazartesi sabahı derslere başladık. Hiç unutmuyorum, tefsir dersinde iken o arkadaş o gün okuduğumuz yerin haricinde başka bir ayetle alakalı soru sordu. O ayet hem nüzul sebebi hem de sahabe ve tabiin dönemi itibarıyla yapılan yorumlarda birbirine zıt rivayet ve değerlendirmelerin olduğu bir ayetti. Hocaefendi o rivayetleri ve farklı değerlendirmeleri kısaca hatırlattıktan sonra kendi kanaatini izhar etti. Farklı bir yorumdu o. Hem filolojik açıdan hem de sosyal bağlamı nazara alması itibarıyla geniş perspektiften yapılan bir yorumdu. Soru sahibi Hocaefendi'nin sözleri biter bitmez "Zaten bunları şu yazar da söylüyor." demez mi! Hocaefendi çok şaşırıldı. "Fakülte yıllarınızda hocalarınız mı söyledi yoksa siz kendiniz o kitabı gördünüz mü?" sorusunu sordu. O da "Hayır sizin odanızda gördüm kitabı hatta ilgili yerleri Ahmet Hoca'dan izin alarak fotokopi çektirdim dün." deyince Hocaefendi bozuldu.

Bozulmasının sebebi o bilginin talebesi tarafından bilinmesi, hoca-talebe münasebeti açısından düşünülecek olduğunda çok da uygun

olmayan bir üslupla dile getirilmesinden dolayı değil, benim bana emanet edilen bir kitabı sahibine sormadan kısa süreliğine bile olsa bir başkasına vermem. Önce yutkunduk, bir şey demedi sonra beni hiç muhatap almayarak ortaya emanet ve emanette emin olma diye ifade edebileceğim başlığın altına dolduracak konuşmalarda bulundu. Sonra kitaplarına sözü getirdi ve “Benim odamdaki kitaplar sadece kitap değil, ben onların içine benim için önemli olduğuna inandığım notlarımı da koyuyorum çoğu zaman. Mesela dedi ve bana dönerek “Girişte soldaki kitaplığın alttan üçüncü rafında kapı canibinden sayarsan on ikinci kitabın seksen ikinci sayfasında bir notum var. Git o kitabı getir bana hemen dedi.” Gittim, hızlıca kitabı bulup getirdim ama içeri açmadım. Kitabı eline aldı ve 82. sayfayı açtı. Gerçekten bir A4 kâğıdı, diklemesine ikiye ayrılmış ve iki yanında Osmanlıca yazılmış notlar. “Daha birçok kitabımda var bunlar ve hepsinin yerini, sayfasını biliyorum. Sana ‘kitapların yerli yerine ve alındığı gibi konulması’ derken asıl ben bunları düşünüyordum. Şimdi fotokopi çekilen o kitapta bu notlardan biri olsaydı ve kaybolsaydı...” Lafın tamamı deliye söylenirdi, mesaj verilmiş ve alınmıştı. Benim için pahalı hem de çok pahalı bir tecrübe olmuştu ama olan olmuştu ve zamanı geriye döndürmek de mümkün değildi.

Ondan sonraki yıllarda ne zaman Bozyaka’ya gitsem, Bozyaka denilse, Bozyaka’da Hocaefendi’nin odası, kitapları konusu açılrsa hatta ne zaman bir laminant görsem zihin dünyam beni 1987 yıllarının sonuna doğru yaşadığım bu hadiseye götürür.

ENVAR NEŞRİYAT MEKTUBAT TASHİH VE TAHRİCİ

Yanlış hatırımda kalmadıysa Envar Neşriyat olacak, Risale-i Nur'ları basan bir yayınevi. Talebelik yıllarında Sözler Neşriyatın bastığı Risalelerin satıldığı Said Özdemir'e ait dükkânın tam karşısında satış mağazaları vardı. Oldukça büyük bir dükkândı. Bu yayınevi, yeni basımda yeniden dizgi ve tashih yapacaktı. Yaptıkları istişari toplantılarda Mu'cizat-ı Ahmediyye risalesinde geçen hadislerin asıllarının bulunması ve özellikle yer ve şahıs isimlerinin tashih edilmesi kararı almışlar. Çünkü kendilerine ulaşan bazı bilgilerde o şahıs ve yer isimleri latinize edilirken yanlış yazılmış. Mesela Gavres, Gûres gibi. Zira Arapça aslında eğer hareke yoksa her iki şekilde de okumak mümkün.

Bu doğru bir yaklaşım. Latinize edilirken gerçekten bu türlü yanlış okumalar olabilir. Ama buna bir şey daha ilave etmek lazım; Üstad Hazretleri de aynı yanlış yapmış olabilir. Söz gelimi yukarıdaki misal üzerinden hareket edecek olursak hadis rivayetini Arapça aslında okurken Gavres yerine Gûres diye okumuş ve öyle yazmıştır. Bu gayet doğal bir şey. Kendisinin "Ben bu rivayetlerdeki bütün şahıs ve yer isimlerini tek tek kontrol ettim, ilgili başka kitaplardan da araştırdım ve doğrusunu yazdım" türünden bir iddiası yoksa, böylesi yanlışlara nazar-ı müsamaha ile bakmalı. Üstad'ın da bir insan olduğu gerçeği unutulmamalı. Bu hatıratı defalarca dediğimiz gibi bir insanı sevmek hem de çok sevmek o insanı putlaştırmanın vesilesi olmamalı. Bundan en büyük zararı önce putlaştırdığınız insan görür.

Madem yeri geldi bir adım daha ileri giderek aynı konuda bir hususu hatırlatayım. "Said-i Nursi'nin Risale-i Nur Külliyyat'ında Geçen Hadislerin Tahrîci ve Değerlendirilmesi" başlığı altında Konya İlahiyat Fakültesinde bir Yüksek Lisans tezi yapıldı. Yapan Muhammet Ali Can adında bir kişi. Onun ulaştığı sonuçlara göre Risalelerde geçen toplam hadis sayısı 163. Mükerrer hadis 28. Buna göre tekrarsız Risalelerde geçen toplam hadis sayısı 135. Bu hadislerin sıhhat durumlarına baktığımızda ise karşımıza çıkan tablo şu; sahih hadis 48, hasen hadis 3, zayıf hadis 46, mevzu hadis 10, kaynaklarda bulamadığı sayısı ise 28.

Bu tabloya bakıp, Bediüzzaman'a sahih olmayan hatta zayıf ve mevzu

hadisleri kullandığı için töhmette bulunmak bana göre doğru bir yaklaşım olmaz. Her şeyden önce yukarıda ifade etmeye çalıştığımız gibi Üstad'ın böyle bir iddiası yok. İki; Üstad'ın hayatı meydanda. Tahsil hayatı çok kısa sürmüştü, ardından siyasi, askeri, sosyal ve kültürel çalkantıların olduğu dönemde gençliğini geçirmiş, savaşmış, esir düşmüş. Olgunluk dönemini yaşadığı devrelerde ise yeni kurulan rejim tarafından sürgünlere, esaretlere, hapisanelere, işkencelere, mahkemelere mahkûm edilmiş. Böyle çalkantılı bir hayat yaşayan insandan bugün fakültelerdeki hocalar misali, işten eve gidip gelen ve hayatının büyük kısmını ya okuldaki odasında ya kütüphanesinde ilmî çalışmalarla geçiren bir insandan beklenen ürünler gibi ürün beklemek doğru mu?

Kaldı ki bizden tashihi istenen 19. Mektubun nasıl yazıldığını kendisi şöyle anlatıyor: “....Nakil ve rivayet olmakla beraber, yüz sahifeden fazla olduğu halde, kitaplara müracaat edilmeden, ezber olarak, dağ, bağ köşelerinde, üç dört gün zarfında, her günde iki üç saat çalışmak şartıyla, mecmuu ön iki saatte telif edilmesi, harika bir vakıadır.” Bu ifadeler neyi gösterir? Bana göre fotografik hafızayı.

Ve üçüncüsü herkes gibi Üstad da zamanının çocuğu. Onun yaşamış olduğu dönemlerdeki ilim geleneği böyleydi. Güvendiği âlimlerin eserlerinde geçen hadisleri sohbetlerinde, yazılarında aynen anlatır ve yazarlardı. Bugün de öyle değil mi? Hangi vaiz, hangi, halka yönelik popüler eserler kaleme alan yazar, kullandığı hadisin sıhhati ile alakalı spesifik bir araştırma yapıyor? Aksine o hadisler halk arasında bilinen meşhur ve mütearef hadisler ise kimse sıhhatinden kuşku duymuyor, sorgulamıyor.

Hadislerin sıhhati üzerinde çalışma ayrı bir alandır. Nasıl M. Ali Can Risalelerde geçen hadisler üzerinde çalışma yapmış, aynı şekilde her bir hadis, üzerinde bu türlü çalışmalar yapmayı gerektirir. Eğer Üstad'ın imkânı, vakti ve fırsatı olsaydı büyük bir ihtimalle o çalışmayı kendisi yapar ve belki de bazı zayıf veya mevzu rivayetleri kullanmazdı. Ya da kendisinin de ifade ettiği gibi dinin temel değerlerine aykırı olmadığı için kullanmayı tercih ederdi. Bu zaviyeden ilim tarihimize baktığımızda birçok örnek görürüz. Mesela Zeynüddîn el-İrâkî'nin İmamı Gazzali'nin meşhur eseri İhyâ-i Ulûmi'd-Din'de geçen hadisler üzerinde yaptığı çalışma gibi. Ehlinin malumudur, İhyâ'da en çok tenkid edilen hususların başında, zayıf hadislerin varlığı gelir. İrâkî, bu çerçevede tam 3 tane eser kaleme almıştır. İlki “İhbâru'l-ahyâ bi ahbâri'l-İhyâ” adını taşıyan 4 ciltlik eser. Burada İhyâ'da geçen hadislerin her birinin tek tek tahriçlerini yap-

mıştır. İkincisi, hacim itibarıyla ilkinden daha küçük ama tamamlanmamış bir eserdir. Adı “el-Keşfu’l-mübîn ‘an tahrîci İhyâ-i ‘Ulûmi’d-dîn” Üçüncü eser ise “el-Mugnî’an hamli’l-esfâr fi’l-esfâr fî tahrîci mâ fi’l-İhyâ’i mine’l-ahbâr.” Bu eser hakkında DİA’de verilen kısa bilgiyi bilmekte yarar var: “İrâkî’nin İhyâ-u ‘Ulûmi’d-dîn’deki hadisler üzerine yazdığı eserlerin en küçüğü ve günümüze gelmiş olanıdır. Müellif burada tahrîcini yaptığı hadisin baş tarafından bir bölüm zikretmekte, onun hangi ravi tarafından rivayet edildiğini ve hangi hadis kitaplarında yer aldığını söylemekte, ardından hadisin sağlamlık derecesini belirtmektedir. İrâkî’nin, İhbârü’l-ahyâ’ adlı eserini telif ettiği zaman elde edemediği bazı hadislerin senedlerine dokuz yıllık bir çalışmadan sonra ulaşması ile bu bilgileri yeniden değerlendirdiğini söylemesi, eserin yüzyıllar boyunca büyük rağbet görmesini sağlamıştır.”

Sözü çok uzattım farkındayım ama aşağıdaki satırları okuyunca hak vereceksiniz. Bazıları Üstad’a talebelik de yapmış bir grup ağabey, Hocaefendi’nin yanına geldi. Hocaefendi her zamanki gibi saygı, hürmet ve edeple karşıladı onları. Kendi oturduğu yer minderini onlardan birine verdi, teşehüdde oturduğu gibi yerde oturdu ve lüzumlu olmadıkça fazladan denebilecek bir tek kelime konuşmadı. Çay faslından sonra özel görüştüler ve ayrıldılar. Onlar gider gitmez beni çağırdı Hocaefendi odasına ve “Mektubat’ı yeniden basacaklarmış. 19 Mektup’ta geçen hadislerin tahricini istiyorlar. Şahıs ve yer isimlerinde latinize edilirken bazı hataların olduğunu söylediler. Kendi aralarında yaptıkları istişarede bunu ancak bizim yapabileceğimizi konuşmuşlar. Sen bu hadislerin tahricini yapsan. Sened ve metin tenkidi yaparak hadislerin tek tek sıhhatlerini inceleme değil, sadece nerede geçtiklerini yazacaksın. Benim kütüphanemim yetmediği yerlerde İlahiyat’ın kütüphanesine de gidebilirsin.” dedi.

Zeynüddîn İrâkî’nin yaptığı gibi tek tek hadislerin sıhhatini inceleme olsa zor ama sadece geçtikleri kaynakları bulma benim yapamayacağım bir şey değil. Kabul ettim ve çalışmaya başladım. Ara sıra Hocaefendi soruyor ben de “Çalışıyorum.” diyorum ve gerçekten çalışıyorum. Birçok hadisi kendi kütüphanemizdeki kitaplardan buldum. İzmir’de olsaydık Bozyaka ve Yamanlar’da Hocaefendi’nin kütüphanesi daha genişti, belki daha çabuk bulabilirdim ama FEM’deki kütüphanesi o kadar zengin değildi o zamanlar. Bağlarbaşı’ndaki Marmara İlahiyat’a ve yine hemen yakınında yer alan İSAM denilen Diyanet Vakfının İslami Araştırmalar

Merkezine gidiyorum. Bir defasında da Süleymaniye kütüphanesine gittim, oradan bazı eserlere baktım tahriç için. Neticede arrâfların, kâhinlerin Peygamber Efendimizin doğumundan önce onun geleceğine yönelik verdikleri haberler kısmı hariç bitirdim.

Hiç unutmuyorum; bir gün söz konusu teklifi getiren ağabeyler habersiz bir şekilde gelmişler kahvaltı vaktinde. Hocaefendi'ye haber verilmiş, "Tabii buyursunlar." demiş. Çat kapı gelen misafire kim hayır diyebilir ki? Ben o sırada aşağıdaydım. Beni çağırdılar yukarıya, Hocaefendi çağırıyor diye. Gittim, herkes orada. Bana "Çalışmayı bitirdin mi?" diye sordu onların yanında. Ben de "Arrâfların ve kâhinlerin Efendimiz'in doğumu öncesi verdikleri haberler bölümü hariç, hazır" dedim. Hocaefendi onlara "Siz bir daha zahmet etmeyin, ben size iki-üç gün içinde ulaştırırım." dedi. Onlar da mutlu, memnun bir şekilde ayrıldılar. Meğer ki onlar bunun daha önce biteceğini düşünmüşler ve basım takvimini de ona göre ayarlamışlar. Bir aydır ses seda çıkmayınca çat kapı gelelim demişler.

Onlar gittikten sonra bana nezaket ve nezahetini hiç bozmadan ama kızdığını da belli eden bir ses tonuyla "Şimdiye kadar bitmeli değil miydi?" dedi ve ağabeylerin yanında mahcup olduğundan bahsetti. İlaveten başka şeyler de söyledi mi bilmiyorum ama ben çok üzüldüm bu çıkıştan. Çünkü bana bir tarih verilmemişti çalışmayı bitirme adına. Ben de gündelik derslerimi ve sorumluluklarımı aksatmayacak şekilde ona zaman ayırıyor ve evet aheste denebilecek bir havada çalışıyordum. Aşağıya indim ama yüzümden düşen bin parça. Hocaefendi ile bu şekilde belki de ilk muhatap oluşum. O gün bana sorsanız "Haksız bir şekilde fırça yedim." derdim ama olayın üzerinden bugün itibarıyla otuz altı yıl geçmiş, şimdi daha soğukkanlı düşünüp daha makul şeyler söyleyebilirim.

Her neyse, aşağıda yorganı kafama çekip yattım. Cuma Hocamın yanıma gelip ısrarlı soruları karşısında, olan biteni anlattım ve tekrar hayata küsmüş bir insan modunda yorganla başımı kapattım. Onun "Gel, kalk gidelim, Marmara İlahiyat veya İSAM'ın kütüphanesine tekrar bakalım. Bak Hocaefendi ikindiye kalmaz bir daha sorar bunu sana." dedi, dedi ama ben dinlemedim. Trip mi küslük mü depresyon mu adına ne dersiniz deyin Cuma Hocanın bütün tekliflerini geri çevirdim.

O sağ olsun Selman ile kafa kafaya verip benim bulamadığım ve dolayısıyla kaynağını gösteremediğim kısımları alarak Marmara İlahiyat kütüphanesine gitmişler. Birkaç saat sonra geldiler. Meğer ki Üstad Kadı İyaz'ın

Şifa-i Şerif adlı eserinden almış o bölümü; hatta 19. Mektupta yer alan diğer hadislerin büyük bir kısmını. Fotografik hafıza dediğim bu işte. O eser yanında olmadığı halde sanki ona bakarak yazar veya yazdırır gibi kaleme almış. Malum kendisinin doksan adet kitabı ezberlediği, bunları üç ayda bir ezbere tekrarladığı ve Kâmûs adlı sözlüğü de “sin” harfine kadar hıfzına aldığına dair beyanları vardır. Demek ki Şifa adlı eser bunlardan birisiymiş. Sevine sevine geldiler ve bana gösterdiler. Sihâh, sünen, zevâid bütün kitaplara bakmama rağmen Şifa hiç aklıma gelmemişti ve dolayısıyla bakmamıştım. Bu da gayet normal çünkü Şifa, hadis ilmi adına birinci dereceden bir kaynak kitap değil.

Pekâlâ yeter miydi bu? O rivayetlerin altına Kadı İyaz ve Şifa yazsak, ardından sayfa nosunu ekleysek? Bakış açısına göre değişir. Ama ağabeylerin istekleri açısından yeterliydi. Arkadaşlar bunu Hocaefendi’ye benim söylememi istediler. Ben küs modunda yaşadığım için önce hayır dedim ama ısrarları neticesi kabul ettim. Çok kısa bir zaman aralığı sonrasında, tekrar sordu bana Hocaefendi “Ne oldu o çalışma, bulabildin mi arrâfların, kâhinlerin haberini?” dedi. “Buldum” dedim ve çalışmayı kendisine teslim ettim. Memnuniyetini izhar eden bir tavır vardı yüzünde. O gün yemekte sofrasına oturdum. Belki gönlümü almak için kendi çatalı ile bir parça et ağzıma koydu. Neden gönlümü almak için diyorum? Çünkü ben memnuniyetsizliğini, hoşnutsuzluğunu ve moral bozukluğunu yüzüne ve davranışlarına hemen yansıtan bir karaktere sahibim. Hocaefendi gibi bir insanın bunu anlamaması mümkün değil.

Evet, hatırat dağarcığıımıza kaydedeceğimiz ve insani tecrübe adına büyük kazanımlar elde ettiğimiz bir fasıl daha kapandı. Uhrevi sevaba gelince; onu ötelere ötesine gittiğimizde göreceğiz. Umarız Allahu Teala, o niyetleri ve çalışmaları karşılıksız bırakmaz.

DERT VE DERTLENME

Hocaefendi'nin -yakın veya uzak hiç fark etmez- çözüm için kendisine bir şekilde ulaşan hemen her şahsi mevzuda devreye girdiği ve bu konuda elinden gelen her şeyi sonuna kadar yaptığı bilinen bir mevzudur. “Gece saat üçte size bir konu ulaştıysa, onu çözmek için beşte harekete geçmediyseniz sizde arkadaş sevgisi ve duyarlılık yoktur.” cümlesi Hocaefendi'ye aittir. Hatıralarımı yazdığım 1985-1988 arası talebelik yıllarımda, ben kendisini hep bu çerçevede gördüm. Yukarıdaki misal içinde söyleyecek olursam, gece üçte kendisine ulaşan mevzu için üçü bir gece harekete geçmiştir. Buna örnek olabilecek birkaç hatırayı daha önce yazmıştım. Diyarbakır hadiselerinde merhum Mehmet Özyurt Hocamın hapiste iken eşi ve çocukları için arkadaşlarına yaptığı serzenişi tekrar okuyabilirsiniz.

Şimdi bunun başka bir örneğini farklı bir zaviyeden ele alarak vereceğim. Farklı zaviye, o örneğin muhteviyatından kaynaklanıyor. Hocaefendi kendi ifadeleriyle katıksız bir Hanefi'dir. Bazı mevzularda Hanefilerin delillerini zayıf bulduğunu, içtihad-i kıyasî ya da istihsan metodu ile verdikleri hükümleri kabul etmeyip güçlü bulduğu delillerle verilmiş şâz hükümleri ya da başka mezheplerin görüşlerini daha isabetli bulduğunu söylese de bunlar sayıca çok fazla değildir. O mümkün olduğunca Hanefi mezhebi içinde İmamı Azam'ın uyguladığı metodolojiyi takip ederek verilmiş hükümleri -velev ki cumhura muhalif bile olsa- kabullenmeye meyyaldir. Bu cümlelerimden hareketle onun için “Acaba taassub veya takıntı derecesinde mi?” diye düşünenleriniz olabilir. Bunu dersem Hocaefendi'ye haksızlık yapmış olurum. Hayır taassub veya takıntı diyemem ama doğruluğuna inandığı meselede taviz vermemeye çalışır. Karşıt deliller daha güçlü veya zamanın dayatmış olduğu gerçekler farklı hükümlerin verilmesini gerektiriyorsa o konuda da bir direnç göstermez. Zaten böylesi bir yaklaşım olmasaydı, Hizmet dediğimiz yapı, kendilerini İslam ile birlikte anan radikal bazı örgütlerden farklı olmazdı.

Yamanlar'dayız. İsim vermeyeceğim. Büyük bir vefa ile yıllardan beri Hizmete destek vermiş, hâlâ vermekte olan ve inşaat işlerinden anladığı için şantiyede çalışan bir ağabeyin evli ve iki çocuk sahibi oğlu, karısını

sözlü olarak üç defa boşamış. Fıkıh kitaplarında “ân-ı vâhidde talâk-ı selâse” diyerek anlatılan vakıa. Bir kızgınlık ve öfke halinde söylediği belli. Çünkü pişman olmuş. Yıllardan beri devam eden geçimsizlikleri bu defasında çok büyük bir tartışma ile devam etmiş ve neticede bu hadise vuku bulmuş. Babasına durumu anlatmış. Babası da Hocaefendi’ye. Hocaefendi, oğlunu ve gelinini okula getirmesini ama yukarıya çıkartmayıp aşağıda arabada bekletip kendisine haber vermesini istemiş. Buraya kadar benim bir şeyden haberim yok. Evet o baba Hocaefendi ile görüştü ama zaten şantiyedeki işlerle alakalı zaman zaman gelip görüşüyordu, namazlara çıkıyordu.

Yatsı öncesi veya sonrasıydı. Geldi Hocaefendi’ye kısa bir şey söyledi ve oturmadan gitti. Hocaefendi onun peşi sıra kalktı ve beni çağırdı odasına. Yukarıda kaleme aldığım gelişmeleri bana anlattı ve ardından dedi ki: “Şimdi aşağıya in. Bir minibüs ile gelmişler aşağıda. Karı ve koca ile konuş. Evlilik sonrası aile beraberliğinin öneminden bahset. İki çocuklarının, boşanmaları durumunda yaşayacakları sıkıntıları dile getir. Bu türlü geçimsizliklerin her ailede olabileceği, birbirlerine karşı daha saygılı, daha mütehammil olmaları gerektiğini söyle. Ve bir daha kocanın böyle boşama sözcüğünü ağzına almaması, karısının da alacağı tavırlarla buna zemin hazırlamaması konusunda tahşidatta bulun ve onlardan söz al. Ardından da nikâhlarını kıy ve gel.” dedi.

Tam ayrılırken aynı anda bir tek cümle ile üç talakın geçerli olup olmadığı ile alakalı, bana görüşlerini anlattı. Efendimiz döneminde bunun tek talak sayıldığını, Hz. Ömer’in insanların bunu suistimal etmesine bağlı olarak üçü üç olarak kabul ettiğini, Hanefilerin bu içtihadı benimsemekle beraber bazı âlimlerin Efendimiz dönemi uygulamasını tercih ettiklerini ve İbn Teymiye’nin bunlar arasında bulunduğunu ve kendisinin de bu yaklaşımı daha doğru bulduğunu kısaca izah etti. Bu açıklamanın, bahsi geçen konuları kendisi ile fıkıh dersinde okumuş bir insan olarak benim muhtemel itirazî düşüncelerime veya merakımı gidermeye yönelik olduğu izahtan aşikâr.

Ben de öyle yaptım. İki arkadaşı şahit olmaları için yanıma aldım. Minibüse bindim. Çok sık dokulu bir münasebetim olmasa da benim de kendisini tanıdığım o arkadaş ve eşiyle uzunca bir müddet muhabbet ettim. Hocaefendi’nin tembihlediği hususları anlattım, söz aldım kendilerinden ve nikâhlarını kıydım.

Bu hatıranın başına dert ve dertlenme yazdım. Nedenini ilk paragrafta

kısaca izah ettim ama devamını burada yazayım. O günden sonra ne zaman babası Hocaefendi'nin yanına gelse, Hocaefendi, oğlu ve gelininin evlilik hayatlarının nasıl gittiğini sordu. İstanbul'a taşındık, çeşitli vesilelerle o ağabey de geldi kaç defa ve her defasında aynı soruyu yine sordu ve onların evlilik hayatlarının gidişatından haber almak istedi. Ara sıra onlar nezdindeki itibar ve kabullenmişliğinin evlilik hayatlarının devamına faydası olur düşüncesiyle olsa gerek, hediyeler gönderdi. "Tamam halloldu, ben yapacağımı yaptım, bundan sonra her şey kendi ellerinde, ne halleri varsa görsünler." demedi. Önemli bir haslet bu ve Hocaefendi'nin ayrılmaz vasıflarından biri olmuş. Zaten "Yaşatmak için yaşamak" diyen bir insandan da farklı bir şey beklenemezdi. "Bunca yıllık hayatımda kendim için yaşadığım tek bir günüm bile olmadı." dedi 2021 yılının Mayıs ayında yaptığımız bir ziyarette.

Son olarak bazılarının zihnine takılabilir düşüncesiyle söyleyeyim; kocanın ağzından çıkan bir tek sözle boşanmanın gerçekleşmesi meselesini izah etmenin yeri burası değil. Bu konuda Zaman Gazetesi'nde fıkıh yazıları yazdığım dönemlerde müstakil ve seri makaleler kaleme aldım ve bunları Hocaefendi'ye de okudum. Herhangi bir yorumda bulunmadı. Ben orada, hukuki yaptırımı olmayan boşamaların boşama olarak kabul edilmeyeceği sonucunu temellendirdim. Ayrıca Kur'anî ve Nebevî prosedüre uymayan boşamaların da geçersiz olacağını yazdım. Sükûtu ikrar kabul edecek olursanız, Hocaefendi'nin de bu görüşte olduğunu var sayabilirsiniz. Ama Allah uzun ömürler versin, kendisi hayatta. Kesin kanaat için kendisine sormak lazım. İctihadi meseleler bunlar ve icthadi meselelerde her zaman insanlar dayanmış oldukları deliller ve maslahatlara bağlı olarak, görüş ve kanaat değişikliğine gidebilir.

ABDURRAHMAN BAŞ

Abdurrahman Baş'ı FEM'deki hayatımız başlayıncaya kadar tanımadım. Memleketi Muğla, İstanbul'da yaşıyor. Mühendislik eğitimi almış ama inanın ne mühendisi olduğunu bilmiyorum. Biz yukarıda talebeyiz, o da FEM talebelerine belletmenlik yapıyor. İki özelliğini biliyorum, üçüncüsünü Kemal Es'ad söyledi. Kemal Beyin söylediği özelliği onun çok güzel Kur'an okuduğu. Ben bunu bilmiyordum. Hoca çocuğu olmasının bunda payı olabilir mi? Belki. Benim bildiğim iki özelliğine gelince: ilki, çok sık yukarıya çıkardı. Vakit namazları, Cuma namazları, sohbetler ve bizim dersler. O kadar sık görürdüm ki ben onu, sanki oranın kadrolu elamanlarından biriydi; tıpkı Kemal Es'ad gibi, Ahmet Kırmıç gibi. İkinci özelliği ise o sıralar yeni yeni gelişen bilgisayar teknolojisine vâkıf oluşu. Mühendis olduğu için bunu yadırgamıyorum ama bu ölçüde bilgisayara ait bilgilere vâkıf olması da şaşırtıcı. Hele benim gibi bu teknolojiden uzak bir insan için. Hayranlıkla dinlerdim. Hocaefendi'ye brifing verir gibi bildiklerini anlatırdı zaman zaman.

Hiç unutmam bir gün İstanbul'dan İzmir'e taşınma hazırlıkları yaptığımız bir esnada Hocaefendi aşağıya geldi ve bizim kitaplarımızı kolilere koyduğumuzu gördü. Oturdu, biz de işimizi bıraktık onunla beraber oturduk, beş-on dakika müddetince. O kolilere bakıp dedi ki: "Bir gün gelecek bu koli koli taşıdığınız kitapların hepsini bir diskette cebinize koyup taşıyacaksınız." Bilgisayarın tuşuna dokunmamış bir insan olarak o gün benim bunu anlamam ve havsalama sığdırmam mümkün değildi. Nitekim sığdıramadım ve anlam veremedim. Bu konuşmanın yapıldığı tarihin üzerinden birkaç yıl geçti geçmedi, biz bilgisayarsız yapamaz hale geldik.

Abdurrahman Baş'a geri döneyim; o, hadis derslerinde bizim, ravilerin hayatları, kim oldukları, kimden hadis rivayet ettikleri, kimlerin kendilerinden rivayet ettiği ve güvenilir olup olmama konusundaki derecesini yazdığımız fişlerin her gün yeniden dizilmesi, ilavelerle bazen fişleri yenilememiz dikkatini çekmiş ve bizim çok daha kolay bir biçimde bu kadar vakit harcamadan aynı şeyi yapabileceğimiz bir model geliştirmişti. "Model" diyorum, "geliştirmişti" diyorum çünkü bugün bir çocuğun

bile yapabileceği o model, yukarıda ifade ettiğim gibi bilgisayarın açılış kapanış tuşuna dokunmamış bizler için büyük bir şeydi. Ona göre Arapça bilen bir arkadaş Arapça klavye ile yazı yazmasını öğrenecek, o fişlerdeki bilgileri bilgisayara kaydedecek, eğer ilaveler yapılmak isteniyorsa istenilen zamanda istenildiği kadar ilaveler yapılabilecek, sonra hadislerdeki ravi sıralamasına göre, fişlerde yaptığımız üzere gecedem, daha kısa zamanda sıralama yapacak ve ders esnasında da bir projektör ile duvara veya perdeye yansıtılacak. Farkındayım, çok kolay anlatıyorum çünkü ben de vâkıfım bu teknolojiye ve yıllardır onunla birlikte yaşıyorum. Ama o gün bu anlatılanlardan inanın bana hiçbir şey anlamıyordum. Hocaefendi'ye anlattı bunu. Hemen kabullendi Hocaefendi.

Fakat işte tam da bu arada çok üzücü bir hadise oldu. Abdurrahman Baş bir trafik kazasında vefat etti. Bindiği araba İstanbul'da, ters yola giren bir otomobil ile çarpışmıştı gelen bilgilere göre. Bomba gibi düştü bu haber kaldığımız binanın içine. Hocaefendi öyle üzüldü öyle üzüldü ki tarifi imkânsız. Detay haberler gelmeye başladı. Her bir detay Hocaefendi'nin daha da kahrolmasına neden oluyordu. Ama son tahlilde zamanı geriye doğru işletmek mümkün değildi. Hayatının baharında, hayat dolu, gelecek vadeden bir genç ahirete intikal etmişti. Yunus'un "Bu dünyada bir nesneye yanar içim göynür özüm; Yiğit iken ölenlere gök ekini biçmiş gibi." beytindeki "yiğit"i çıkartın yerine "genç"i koyun işte öyle bir matem havası vardı herkeste. Kaldı ki 'yiğit'i çıkarmaya da ihtiyaç yok, çünkü o genç aynı zamanda çok yiğit bir insandı. Evet yiğit ve genç bir insanın öldüğü cenaze eviydi FEM.

Cenazenin Muğla'ya defnedilmek üzere gönderildiği haberi geldikten sonra Hocaefendi, "Ailesine taziyede bulunmak üzere Muğla'ya gidelim, sen de gel." dedi bana. Hazırlıkları yaptık ve yola çıktık. Ben velev ki taziye vesilesi ile bile olsa, o yolculuğun başka vesilelerle yaptığımız yolculuklar kadar neşeli olmayacağını tahmin de etsem, taziye heyetinin bir ferdi olmaktan dolayı sevindim. Gece boyu İzmir'e doğru yol aldık. Sabah Bozyaka'ya geldik. Bir müddet vakit geçirdik ve ardından Barbaros Bey'i de alarak yola devam ettik. Muğla'ya geldiğimizde ikindi vaktiydi. Akülü, araba telefonları vardı o zaman. Yolda giderken Muğla ile irtibat kurdu Barbaros Bey ve bizi mezarlığın girişinde karşıladı arkadaşlar. Üzerine dökülen suyun bile kurumadığı, konan çiçeklerin henüz solmadığı Abdurrahman Baş'ın mezarında uzunca bir süre kaldık. Herkes ferdi olarak ne okuduysa okudu. Ardından babasının evine doğru yola

çıktık. Haberleri var ve bizi bekliyorlar. Bu arada hava kararmaya yüz tutmuştu. Tıpkı gencecik yaşta vefat eden Abdurrahman Baş'ın ufûl edip gitmesi misali güneş de ufûl edip bizim bulunduğumuz dünyaya veda ediyordu ama başkalarının bulunduğu dünyada varlığını ve fonksiyonunu icra etmeye devam edecekti.

Buradan sonrasını aradan geçen onca yıla rağmen hiç unutmadım. Avlulu bir evleri vardı. Tipik bir Anadolu evi. Bizim ev de öyleydi 1980 yılında yıkılıp yerine 3 katlı yenisi yapıncaya kadar. İmam olduğunu hatırladığım babası Hocaefendi'yi avluda karşıladı, sarıldı ve ağladı. Sadece o mu? Hocaefendi de, o manzaraya şahit olan başkaları da. Ama ağlamaların çığığa dönüştüğü an arkadan geldi. Kocasının yanında Hocaefendi'ye "Hoş geldin!" demek için duran annesi beni görünce yerinden bir ok gibi fırladı ve boynuma öyle bir sarıldı, beni göğsüne öyle bir yasladı, ellerini arkamdan birbirine kenetleyerek öyle bir sıktı ki herkes şaşkınlıkla bize bakıyordu. Ne oluyordu? Annesi beni nereden tanıyordu? Birkaç saniye içinde cereyan eden bu ani olay üzerine zihne üşüşen bu sorulara cevap arayan herkes ani bir refleksle bunları yapan annenin dilinden dökülen şu cümlelerle sorularına cevap buluyordu: "Abdurrahman'ım gelmiş. Oğlum gelmiş." Doğru söylüyordu. Azıcık etine dolgun olma kısmı hariç yüz hatlarım, deri rengim, bıyığım, boyum merhum Abdurrahman'a gerçekten çok benziyordu. İşte bu benzeme o bağı yanık, ciğeri delik anneye bunu yaptırdı. Kaldı ki benzeme olmasa bile anne beni oğluna benzetmişti ve bu yeterdi, oğlunu bir gün önce toprağa vermiş bir anne için. Anne bana sarılırken ben onu karşılıksız bırakmadım, ben de sarıldım doyasıya kendi anneme sarılır gibi. O ağladı ben ağladım. İkimizin ağlamaları arasında tabii ki fark vardı. O hıçkırıklarla ağlarken ben sadece yerinden ayrılmalarına hâkim olamadığım gözyaşlarımı yanaklarıma salıyordum. Hocaefendi dâhil avluda ayakta bulunan herkesin bize baktığı o manzaranın son bulması için kocası geldi, elinden tuttu eşinin ve bizi ayırmaya çalıştı ama başarılı olamadı. O vaziyette teskin oluncaya kadar bana sarılmaya devam etti anne avluda.

Ardından gözlerde yaş, yüreklerde hüznün salona, salonda taziye için gelmiş insanların yanına geçtik. Akşam namazı kıldık, cenaze evine getirilmiş yemeklerden kurulu sofrada yemek yedik ve ayrıldık. Bu arada şayet iki-üç saat kaldı isek o gün, ben en azından iki defa dışarı çıktım, Abdurrahman'ın annesinin bulunduğu kadınlar bölümüne geçtim ve onunla yan yana oturdum. Anadolu çocuğuyum ben. Yabancı olmadı-

ğım bir manzara bu benim için. Oğlum dediği, oğluna çok benzediğim veya o beni benzettiği için kısacık bir süre de olsa teskin olmasına yardım eder diye düşündüm. Ayrılma vakti geldiğinde de durum bundan farklı değildi. İki saat önceki ilk karşılaşmamızdaki hıçkırıklara boğulmuş ağlamalar kadar olmasa da debisini, akış hızını kaybetmiş nehir suları misali, gözlerden yanaklara doğru akan yaşlarla yine sarılarak veda ettik annesi ile merhum Abdurrahman'ın.

İstanbul-İzmir-Muğla tam iki günümüzü alan bu uzun yolculukla Hocaefendi insanlığının gereği, Müslümanlığının gereği, vefa ve sadakatinin gereği vazifesini yapmıştı. Biz de ona eşlik ettik ve iyi ki ettik. Allah Abdurrahman Baş'a rahmet etsin, mekânı cennet, makamı âli olsun.

DİYANET'E MÜRACAAT

1988 Mart veya Nisan aylarındayız. Artık eğitimimiz bitmek üzere. İlk grup talebeler olarak biz ne yapacağız? Çeşitli alternatifler konuşuluyor. Birincisi herkes İlahiyat fakültesini okuduğu vilayete geri döner, orada kendisine ne görev verirlerse onu yapar. Makul bir opsiyon bu, o günün şartlarında. Hem İlahiyat mezunu hem de artık 2,5 yıl okuduktan sonra Hocaefendi'nin talebesi ünvanını almış bir insan olarak yabancısı olmadığı bir çevrede halk sohbetleri, yurt müdürlüğü, idari kabiliyetine göre küçük veya büyük bölge sorumluluğu yapabiliriz. Yapabilir miyiz bilmiyorum ama böyle düşünüldüğünü ve konuşulduğunu biliyorum.

İkinci bir alternatif, MEB'e müracaat edip liselerde din ve kültür, İmam hatiplerde de meslek dersleri öğretmeni olmak. Bu da çok makul. Özellikle meslek dersleri öğretmenliği bizim için biçilmiş kaftan. Mevcut bilgi birikimi ile kendimizi hemen gösterebileceğimiz gerek meslektaşlarımız gerek öğrenciler nezdinde kabulümüzü çabuk sağlayabileceğimiz ve hepsinden öte talebelere çok faydalı olabileceğimiz bir alan.

Üçüncü bir alternatif Diyanet İşleri Başkanlığında müftü, vaiz veya murakıp olmamız. Bu da yabana atılacak bir öneri değil. Özellikle vaiz olup İlahiyat Fakültesi olan bir vilayete veya ona çok yakın bir ilçeye düşmemiz durumunda vaizliğin yanı sıra İmam Hatip ve İlahiyat talebelerine Hocaefendi'nin yanında okuduğumuz türden bir modelle takviye dersleri okutmamız hem kendimizi geliştirmeye hem de yeni talebeler yetiştirmeye vesile olabilir.

Fakat burada iki sorun var. İlki; Diyanet bu kadroları her zaman açık tutmuyor, kadro ihtiyacı, bütçe denge ve planlaması içinde yılda bir, iki yılda bir imtihanla eleman alıyor ve imtihanları da hem yazılı hem de sözlü olarak yapıyor. İmtihan açıldığında da arz-talep konusundaki dengesizlikten dolayı büyük yığılmalar oluyor ve torpil her zaman her yerde olduğu gibi burada da hükmünü icra ediyor. "Hâmil-i kart yakınımıdır" türünden itibarlı bir yerden torpiliniz yoksa girmek zor. Bununla beraber alınının teri ile hiçbir torpile ihtiyaç duymadan girenlerin de olduğu vaki.

Dördüncü ve son alternatif, akademik hayata intisap etmek. Kadrolu olarak bir fakülteye girip master yapmak, ardından doktora ve peşi sıra

gelecek merdivenleri tırmanmak. Dışarıdan master yapmak o dönemler de var, yapılabilir ama bizim için önemli olan geçim masraflarımızı da karşılayabileceğimiz bir işimizin olması. Zira her birerlerimiz 27-28 yaşına basmış, emsali arkadaşlarımızın evlenip çoluk-çocuk sahibi oldukları, ev ve iş düzenlerini kurduğu bir yerde bizim daha fazla gecikmemizin bir anlamı yok. Ailelerimizin baskısının bu düşüncede rol oynadığı itiraz kabul etmez bir gerçek.

Tamam biz kendi aramızda, bize görev verecek idareciler de kendi aralarında bu alternatifleri konuşuyorlar da Hocaefendi ne düşünüyor? Acaba ne bize ne de idarecilere, hiç kimseye bir şey sormadan kendisi bir karar verecek ve bir emrivaki ile şunu yapın mı diyecek? Hocaefendi'nin karakteri ve davranış modelleri arasında böyle bir şey yapma ihtimali yok. Bizler her ne kadar medrese usulü model içinde, önünde diz çöküp ders okuyan talebeleri olsak da yaşını başını almış, üniversite mezunu kişileriz. Her halde bizim bundan sonraki yaşamımızın istikametini belirleyecek böyle önemli bir kararda ne düşündüğümüzü sorar. Nitekim öyle de oldu.

Günlük okuma hızımıza göre yaklaşık 3 ay içinde kitaplarımız bitecek ve burada bir yıllık diye başlayan talebeliğimiz, üçüncü yılına yaklaştığı bir zamanda sona erecek. Hocaefendi de bunun farkında ve zaman zaman bize yoklamalar çekiyor. Çaktırmadan diyemeyeceğim ama çaktırmak ve belki de bilerek bizim hissiyatımızı ölçecek şeyler söylüyor, bazen cevabını beklemediği sorular soruyor. Cevabını beklemediği diyorum çünkü soru biter bitmez kendisi cevap veriyor. Mesela diyor ki: “Bu-hârî bitiyor ama benim en büyük hedeflerimden biri sizlerle İ'lâu's-Sünen'i okumak. O, Hanefilerin görüşlerinin delilleri olan hadis ve sahabe kavillerini anlatan çok önemli bir eserdir. Ama 18 ciltlik devasa bir eser. Onun için bir 2,5 yıl daha burada kalmanız lazım.” diyor ve ardından hemen “Kalır mısınız?” diye sormuyor, “Kalamazsınız değil mi?” diyor gülerken ve başka bir mevzuya geçiyor.

Veya eski dönemlere atıfta bulunuyor. Bazı âlimlerin hocası vefat edinceye kadar yanında kaldıklarını ve hocası vefat ettiğinde de kendisi çok ileri yaşlarda olduğu için hiç evlenmediklerini anlatıyor. Bazen “uzzâb” diyerek bir bahis açıyor, dünya meşgalesinin kendilerini meşgul edeceği ve ilimden alıkoyacağı endişe ve düşüncesiyle hiç evlenmeyen kişilere atıfta bulunuyor ve İmam Nevevi ile başlayıp uzun uzadıya misaller veriyor.

Bunların her biri adrese teslim cümleler. Muhatabı ilk halkada yerini alan kişiler olarak bizleriz. Ben, Cuma, Merhum Ömer, B.A, M.K.G. ve Bekir. Bugünkü gibi hatırlıyorum, biz de bu türlü konuşmaların geçtiği muhabbetlerden sonra aşağıda halka olup değerlendirmeler yapıyoruz. Bu konuşmalarda geçtiği üzere, eğitim süremizi uzatacak teklifler gelirse ne yaparız konuşuyoruz kendi aramızda. Ortaklaşa bir tavır almamız söz konusu olur mu bilmiyorum ama herkes kendi kanaatini söylüyor.

Zamanını yanlış hatırlayabilirim ama 1988 Şubat veya Mart ayı olabilir Hocaefendi beni odasına çağırdı ve birgün mutlaka soracağını düşündüğümüz o soruyu sordu; “Arkadaşlar dersler bittikten sonra neler düşünüyor?” dedi. Ben hazırlıklıydım bu türlü bir soruya. “Sizin kanaatleriniz bizim için önemli. Önce bunu duymak istiyorlar.” dedim. Hocaefendi de Bekir ve B.A. için geldikleri yerlerden çok istek olduğunu, geride kalan bizler için ise geldiğimiz yerlere geri dönme veya vaizlik de olabileceğini söyledi. Hatta akademiye şimdilik düşünmediğini, bizlerin İmam Hatip ve İlahiyat talebelerine burada gördüğümüz usulle ders okutmasının şu an daha elzem olduğunu söyledi. Ardından vaizliğin müftülükte sabah 8 akşam 5 mesai mecburiyeti gerektirmediği için hizmete daha çok vakit ayırmaya müsait olduğunu söyledi ve kendi vaizlik hayatını örnek olarak gösterdi.

Arkadaşların yanına gittim odasından çıkar çıkmaz. Söylediği hemen her cümlesi zihnimde canlı iken anlattım. Aslında Hocaefendi bize tek yön göstermiş ister kanaat ister karar, ne dersiniz deyin düşüncesini açıklamıştı. M.K.G. hariç hepimiz kabullendik vaizlik önerisini. Neden? Zaten buradan ayrıldıktan sonra temel misyonumuzun bu ders halkalarını devam ettirmek olduğunun bilinci içindeydik. Bizden beklenen buydu ve biz de bunu seve seve yapmaya hazırдық. İkincisi, bunu yaparken vaizlikle hayatın içine de atılabilecektik. Artık emsali arkadaşlarımız gibi hayallerimizi süsleyen bir evimiz ve işimiz olacaktı, evliliğe adım atabilecektik ve bu hayal bizden şu an itibarıyla bir adım uzaklıktaydı. Üçüncüsü; Merhum Ömer Hoca, Cuma ve ben zaten talebelik hayatımız boyunca yüzlerce defa cami kürsülerinde vaaz etmiş, halka evlerde, yurtlarda küçük ve büyük gruplara sohbetle bulunmuştuk. Yani yabancı olmamız bir işti.

M.K.G. hariç dedim, niçin? İki sebebi var. Birincisi bu üçüncü madde diye yazdığım husus. M.K.G. halka veya kalabalıklara yönelik konuşmalarda kendisini rahat hissetmeyen bir insandı. İhtimal vaizlik yapamaya-

cağını düşündü. İkincisi, buraya gelmeden önce Konya İlahiyat Eğitim bilimlerinde mastırını yapmış ve hocası tarafından asistanlığa kabul edilmişti. O, Hocaefendi'nin yanını tercih etti fakat geriye dönme imkânı hâlâ vardı. Dolayısıyla akademik hayata geri dönmeyi tercih etti.

Ya o gün ya da ertesi gün Hocaefendi'nin yanına gittim ve durumu anlattım. Kendisinin tercihinin bizim tercihlerimizle örtüştüğünü söyledim. Memnuniyetini izhar etti ve bana, Diyanet'e müracaat adına ne yapılması gerekiyorsa yapın dedi. Biz de hemen dışarı çıkıp vaizlik müftülük imtihanının müracaat tarihlerini ve şartlarını öğrenmek için harekete geçtik.

İlginçtir o günlerde kadro açılmış ve imtihan için müracaatlar yapılıyor-muş. Gelip bunu Hocaefendi'ye aktardık hep birlikte. "Tamam" dedi ve o oturumdan kalkıp odasına giderken beni yanına çağırdı. Odasına girdi-ğimde alt gruptan A.Y'nin de bizimle birlikte müracaat etmesini istedi. Çok şaşardım. Çünkü o grup geleli bir yıl olmuştu. Benim şaşkınlığımı görünce sadece bir tek cümle söyledi: "Kendi isteği oldu." dedi ve kapat-tı. Ve biz dört kişi olarak Diyanet'e halk memuru olmak için müracaat ettik. Bilerek devlet memuru demedim zira memur devletin değil, o dev-letin sahibi olan halkın hizmetkârıdır, maaşını da o halkın verdiği vergi-lerle alır. Yani halk patron, memur onun hizmetçisidir. Bundan dolayı İngilizce'de bizim devlet memuru değimiz kişilere verilen isim "public servant" halk hizmetkârı ya da lafzî bir tercüme yapacak olursak "halk kölesidir."

BUHARİ'DEN SON DERS

Kronolojik sıra itibarıyla daha önce olması lazım ama yeni aklıma geldi. Buhârî bugün bitecek. Tahminimizden uzun sürdü kitabın sonuna gelmemiz. Ana sebebini tahmin edebilirsiniz, hadisin senedinde geçen ravileri her defasında tek tek yeniden okumamız. Tabii tek sebep bu değil. Her bir hadisin üzerinde şerh adına uzun uzadıya durmamızın da rolü var bu gecikmede. Daha önce yazmıştım, Hocaefendi Aynî'nin Umdetu'l-kârî fî şerhi Sahîhi'l-Buhârî adlı eserinden takip ediyor dersleri. O gün okuyacağımız bölüme daha önceden hazırlanıyor. Kırmızı kurşun kalemle tek tek altını çiziyor ve derste önemli gördüğü yerleri bizimle paylaşıyor. Katıldığı görüşlerin izahını yeterli gördüyse orada bırakıyor, yeterli görmediyse izahların izahları diyebileceğim açıklamalarda bulunuyor. Katılmadığı görüşlerin de gerekçelerini söylüyor. Çoğu zaman ilavelerde bulunuyor kendi görüşü olarak.

Resmi olarak talebelik hayatımızın bitmesine çok az kaldı. Hocaefendi bu sıralar hasta. Yanlış hatırlamıyorsam bel fitiği yine nüksetti çünkü büyük salona yürüyemeyecek durumdaydı. Onun için dersleri bir süredir odasının karşısındaki küçük salonda yapıyoruz. Namazları da zaten odasında ya Cevdet ya da Barbaros Bey ile kılıyor hasta yatağında. Sabah Hocaefendi'nin hazır olduğunu ve salona geçtiğini söylediler. Başkaları adına değil kendi adıma söyleyeyim; buruk bir sevinç var içimde. Sevinç, öğretim hayatımızın bitmesinden dolayı. Burukluk ise bu mekândan ayrılmanın şimdiden verdiği hüznün. 28 yıllık hayatımda şuurlu olarak yaşadığım bölüm itibarıyla gerçekten sevdiğim, aşk, şevk ve heyecanla kaldığım, her gün yeni şeyler öğrendiğim ve aradan geçen 36 yıl sonra "O günlere geri dönmek ister misin?" sorusuna tereddütsüz evet diyeceğim güzel günler son bulacaktı. Mezuniyet sonrası alacağım göreve göre, belki sık belki de seyrek olarak yine gidip geleceğim bir yerdi burası. Kapıları ihtimal hiçbir zaman yüzüme kapanmayacak bir mekândı ama artık daimî bir ferdi olmayacaktım burasının. Dedemin tabiyle yuvadan uçacaktım. İşte elimde Buhârî, yanında hiç eksik etmediğim not defterim, ders yapacağımız salona geçerken bu hissiyatı yaşıyordum; buruk bir sevinç.

Buhârî'den son dersi okumaya başladık. Hocaefendi dersi okutmaya her zamankinin aksine soldan başlattı ve buna göre en son okuyan ben olacaktım. Öyle de oldu. Son hadisi okudum. Hadis aynen şunu diyor: “İki kelime vardır ki dilde hafif, mizanda ağır, Allah katında sevimlidir ” Sübhanallahi ve bihamdihi, sübhanallahil azîm.” Bu arada Cemal Türk Hocanın fark ettiği bir detayı hemen paylaşıp sonrasına geçeyim. Ben o derste kapıdan girişte hemen sağa oturmuşum. Benim oturduğum tarafa gelen duvarın üzerinde güzel bir hatla yazılmış levha vardı. Levhada yazılı olan şey bir hadisti. Hadis işte benim okuduğum Buhârî'nin bu son hadisiydi.

Kitapları kapattık. Hepimiz Hocaefendi'ye baktık, acaba ne diyecekti? Ayrılmamıza daha zaman vardı ama son zamanlarda ara sıra söylediği şeyi yapacak mıydı? Neydi o diyecek olursanız, icazet vermek. Evet, Hocaefendi bizim grubun gideceğinden hareketle icazetten söz ediyordu zaman zaman. İcazetin İslam ilim geleneğindeki özellikle hadis ilmindeki tatbikatından söz ediyor, Osmanlı medreselerinde bunun daha geniş kapsamlı uygulamalarından bahsediyordu ve ardından da diyordu ki: “Şu kitaplarımız bir bitsin, ben hepinize kendi el yazımla icazet yazıp vereceğim.”

İşin aslına bakılırsa bizim böyle bir beklentimiz yoktu, aklımıza bile gelmezdi ama bunu kendisi söylediği için bir beklenti oluşmadı desek yalan olur. Evet, hepimiz biliyoruz o icazetin hayatın içinde bir karşılığı olmayacak. Resmi makamların kabul ettiği ve edeceği bir diploma değil ki o. Osmanlıca harflerle kaleme alınmış ve altında Fethullah Gülen imzalı bir kâğıdın ne karşılığı olabilir ki resmi dünyada? Ama bizler için anlamı büyük olurdu. Hocaefendi'nin el yazısı ile yazmış olduğu bir icazetin yer aldığı kâğıt, kâğıt olmaktan çıkar, ihtiva ettiği hakikat açısından büyük bir hatıra değeri taşırdı.

Bizim böyle bir beklentimiz olduğunu sezmiş olmalı ki Hocaefendi yine icazetten söz açtı ve bir cümle ile bütün beklentilerimizi yıktı: “Size icazet dedim ama şu anki ilmî seviyenizle yazacağım icazetle, ancak köy imamı olabilirsiniz.” Önce şaşırдық, sonra kendisi ile birlikte güldük ve beklentilerimizin yıkılması ile de başlarımız öne düştü. O günkü ve o anki hissiyat ile bu sözün anlamı üzerinde düşünmedik. Kendi adıma konuşayım, ben düşünmedim ama o günden bugüne hiç unutmadım o sözleri. Zaman zaman da o cümlenin ifade ettiği anlam üzerinde çok düşündüm. Haklıydı Hocaefendi. Beş yıllık İlahiyat tahsili, 2,5 yıllık en

az üç ilim dalında, gelenekte yerini alan klasik eserleri okumuş olmamıza rağmen eski dönemlerin ilmî seviyesi ile mukayese edilecek olduğunda, günümüzün olmasa da yıllar ve belki de asırlar öncesinin İslam dünyasında ancak köy imamı olabilirdik.

Şöyle düşünüyorum; Ankara İlahiyat ilk sınıfında Hüseyin Atay Hocadan duymuştum. Temel İslami İlimler dersimize girmişti ilk yıl. İhtimal ilk dersti ve kırk bir yıldan beri unutmadığım şu cümleleri söylemişti. Aslında ufkumuzu açmış, tembihatta bulunmuş, yol göstermiş, rehberlik yapmıştı bu cümleleri ile bize Hocamız. Rizeli kendine has şivesi ve konuşma üslubu ile dedi ki: “Hoca kime denir biliyor muyuz çocuklar? Hoca, kendisinden önce yazılmış kitapları okuyan, anlayan ve aktaran kişiye denmez. Hoca, onların üzerine ilaveler yapan, yeni düşünceler, yeni yorumlar, yeni hükümler ortaya koyan kişiye denir.” Ve devam etti; “5 yıllık öğretim hayatınızda biz size sadece kütüphanenin anahtarını vermeye çalışacağız. Eğer o anahtarı alabilerseniz, aldığınız o anahtarla kütüphaneyi açmak, içinde var olan binlerce, yüz binlerce kitabı okumak, araştırmak, anlamak ve yeni kitaplar kaleme almak sizin işiniz.”

Buradan hareketle diyorum ki; biz İlahiyat yıllarında o anahtarı aldık, Hocaefendi'nin yanında gördüğümüz eğitim ve öğretim ile de içeri girdik ve üç ilim dalında klasik denebilecek kitapları okuduk, artık ilaveler yapma, bundan sonra bizim göstereceğimiz çabaya bağlı. Bundan sonraki hayatımızda ya mevcut ile iktifa edeceğiz ya da mevcudu bir adım ileriye taşıyacağız. Kaldı ki hâsılı tahsîl ve malumun i'lâmı diyerek bu konudaki düşüncelerimi daha önceki sayfalarda ifade etmiştim.

Evet, hayatımızın dönüm noktalarından biri Buhârî'nin son hadisi ile bitmişti. Şimdi yuvadan uçacağımız ana kadar muhatap üstü müstemi olduğumuz halkadaki diğer arkadaşların derslerine katılacağız.

VE VEDA...

Kelimesi kelimesine doğru hatırlamıyor olabilirim ama muhtevanın doğru olduğuna eminim; doğru işleri doğru zamanda yapmak doğru sonuçlar elde etmek için önemli. Fakat burada “doğru zaman” diye işaret ettiğimiz husus kadar, belki ondan daha önemli başka bir şey var; işlerin doğru olduğuna dikkat etmek. Ben şahsen bu 2,5 yıllık hayatımızda doğru zamanda doğru iş yaptığımıza inanıyorum. Şimdi başka bir doğru işe yelken açma zamanı; vaizlik ve bunun yanı sıra İmam-Hatip ve İlahiyat talebelerine takviye dersleri verme.

Beklediğimiz an geldi. Diyanet eğitim merkezi olarak Antalya’yı belirlemiş ve Temmuz ayı ortasında orada olmamızı istiyor. Gideceğimiz yer Mehmet Gebizli Eğitim Merkezi. 3 ay sürecek, eğitim ve öğretim. Yatılı olarak kalacağım ve yanılmıyorsam elli dört kişi idik. Eşyalarımızı yavaş yavaş topluyoruz. Çırak çıkacağız artık. Ayrılacağımız günler yaklaşırken ben Tavşanlı’ya gitmek ve ailemle vedalaşmak istedim. 1987 Eylül’ünden beri askerlik, askerlik sonrası Diyanet’e müracaat, doktor raporu, Ankara’ya imtihana gidişteki kaçamaklar vs. derken defalarca gittim memleketime ama yine de gitmek istedim. Zira beni bilenler bilir Tavşanlı denildiği an bende memleket hasreti ve özlemi belirir. Tavşanlı’ya gitmek istememin bir başka sebebi ise eşyalarımıydı. Antalya’ya götüreceğim bir bavul haricinde, 2,5 yıldır yaşadığım yerdeki kışlıklar, fazla yazlık eşyalar ve en önemlisi şahsi kütüphaneme aldığım kitapları bırakacağım tek yer memleketim ve evim.

Döndüm Tavşanlı’dan ve Antalya’ya gitmek üzere bekliyoruz. Ayrılış günü geldi. Teslim tarihimizden bir gün önce gidecek, Resanet vakfında Nevzat Ayvacı Ağabey ile görüşecek, orada bir gün misafir kalacak, Eğitim merkezine gidip kalacağımız yerleri görecek ve ertesi gün de eşyalarımızla birlikte kalmaya başlayacağız. Hiç unutmuyorum, Harem’den kalkan gece otobüsüne bilet aldık. Sabah namazı kılabileceğimiz mola saatini de hesap ettik bilet alırken. Burdur’da kılacaktık namazı. Nitekim öyle de yaptık. Dört kişi olarak Hocaefendi ile vedalaşacak ve helallik dileyeceğiz. Dile kolay, hiçbir mecburiyeti olmadığı halde tam 2,5 yıl yaz demeden kış demeden, gecesini gündüzüne katarak bize zaman ayırdı;

hem de yapacağı yüzlerce, binlerce işine rağmen. Sadece zaman ayırma mı? Elbette hayır. “Neden hayır?” sorusunun cevabını, zaten buraya kadar okuduğunuz hatıratla kısmen vermeye çalıştım. Onun için bunu geçiyorum.

Evet, veda ve helalleşme zamanı geldi. Otobüse yetişmek için birazdan çıkmamız lazım Harem otogarına doğru. Tam buraya bir noktalı virgül koyup son aylarda yaşadığım başka bir hatırayı kaleme alacağım. Diyanet’e vaizlik müftülük için müracaat edeceğimiz belli olduğu andan itibaren bazı ağabeyler zaman zaman, bana burada kalmam konusundaki şahsi düşüncelerini açtılar. Ben önceleri önemsemedim. Zira zaten bir yıllığına gelmiştik ve 2,5 yıl oldu; belli bir gaye ve maksat uğruna bu eğitimi almıştık ve onun ilk adımı gerçekleşti, şimdi sıra ikinci ayağındaydı; o da dışarı çıkıp öğrendiklerimizi yeni nesillere anlatmak. Bunun için içtimai hayata atılmak zorundaydık ve 4-5 alternatif içinde biri tercih edilmişti; daha doğrusu tercihlerimiz örtüşmüştü.

O ağabeylerle önceleri sadece düşüncelerini açıklama şeklinde geçen konuşmalar sonra teklife, ısrara ve nihayet sürekli ısrara döndü. İsim vermeyeceğim ama kimisini Ankara İlahiyat yıllarından tanıyorum kimisini ise Hocaefendi’nin yanındaki talebelik yıllarımdan. Hepsinin düşünce ve tekliflerinde birleştiği ortak iki nokta var. Birincisi; Hocaefendi’nin beni çok sevdiği; ikincisi ise Hocaefendi’nin gitmek isteyene kal demeyeceği. Dolayısıyla ben “Kalmak istiyorum” dersem Hocaefendi’nin hayır demeyeceği gibi çok da memnun olacağı.

İlkinin doğru olup olmadığını bilmiyorum. Onların “Hocaefendi seni çok seviyor.” derken getirdiği deliller aslında benim haricimde ders halkasında diğer talebe arkadaşlarım için de geçerli. İkincisine gelince, o doğru. Hocaefendi yanında kalmak istemeyene “Kal” demez ama “Ben kalmak istemiyorum, gitmek istiyorum.” demedim ki. Bir yıllığına geldiğimiz halde 2,5 yıl kaldık ve bu konuda bir pişmanlık izhar etmedim. Daha önemlisi Hocaefendi kendisi dedi ve kendisi seçti Diyanet’e müracaat edecek kişileri. Ben de onlardan biriydim ve kabul ettim. Hatta bu kabul ile onun isteğine râm oldum. Belki öğretmen olmayı veya İlahiyat fakültesine intisap etmeyi tercih edebilirdim. Bunun yanı sıra bu gelişmeler karşısında fikrini sorduğum birkaç ağabey de gitmemi söylüyor. Hocaefendi “Madem böyle karar verdi, başkalarının dediğini dikkate alma.” diyorlar.

Uzatmayayım, her fırsatta önümü kesip bana bunu söylemelerinden

âdeta bıktım. Zira ayrılış günü yaklaştıkça bunu daha sık yapar oldular. Dayanamadım bir gün Hocaefendi'nin odasına gittim. FEM'de, o hasırlı odasında kitap okuyordu. "Buyur" dedi. "Bir soru soracağım." dedim ve devam ettim. "Yalnız vereceğiniz cevapta delalet, işaret, ima, iglak istemiyorum sadece sarahat istiyorum. Te'vil ve tefsire kapalı net bir cevap istiyorum. Evet veya hayır da olabilir." Şaşırdı bunları benden duyunca. Okuduğu kitabın satırlarının altını çizdiği kalemi bıraktı ve bütün dikkatini bana yöneltti. Gözlerimin içine bakıyordu ne soracak diye. Biliyorum alışık olmadığı, hele 2,5 yıldır önünde diz çöktüğü ve neredeyse torunu yaşındaki bir insandan böyle keskin cümleler duyuyordu. İsimlerini verdim tek tek. "Bazı ağabeyler diyor ki gitme, bazıları diyor ki git. Gitme diyenler şu şu argümanları ileri sürüyor, git diyenler de şunları. Diyanet'e müracaat etmemi siz söylediniz. Dolayısıyla siz git dediğiniz için gidiyorum ben. Benim kafam karıştı. Git veya kal. Siz ne diyorsunuz? Benim için önemli olan o." dedim.

Sanırım o vakte kadar ayaktaydım, bana yeri işaret ederek "Otur" dedi. Oturdum. Net olarak ağızından git veya kal sözcüğü çıkmadı ama burada yaptığımız okumaların gayesinden dem vurdu, dışarıda yapacağımız işin öneminden bahsetti. Bunun manası açıktı. "Kal" demiyordu ama "Gitmek istemiyorum." desem de hayır demeyecekti. Fakat ağırlık gitmemden yanaydı. En azından bu konuşmayı ben öyle yorumladım ve ondan sonra gelen bu istikametteki bütün ısrarlara tamam deyip geçtim. Kimseyi kırmamaya da özen gösterdim.

Veda vaktine geri döneyim; helallik diledik. Diledik ama ortam tahmin edeceğimiz gibi oldukça duygusaldı. Her birerlerimiz Hocaefendi'nin ayırdığı vakit, gösterdiği sabır, sarf ettiği çabadan dem vurdu. Hepsini de "estağfirullah" ile başlayan kısa cümlelerle savuşturdu. Çok mahcup bir edası vardı. Özetle dediği şey; "Yaptı ve yapabildi isem vazifemi yaptım." oldu. "Büyütmenize, mübalağa yapmanıza gerek yok." dedi. Bu defa "estağfirullah" deme sırası bizdeydi. Bu minval üzere 3-4 dakikalık karşılıklı konuşmalardan sonra bize bir tembihte bulundu. Tek cümlelik bir tembihti bu. "Antalya'da benden ders okuduğunuzu söylemeyin."

Cümlenin anlamı açıktı ama ya maksadı? Söylesek ne olurdu? Diyanette yıllarca Kur'an Kursu yöneticiliği ve vaizlik yapmış bir insandı Hocaefendi. Askeri ihtilal ve cunta yönetiminin kendisini düşmanlaştırması sonucu isnat ettiği suçlar da asılsızdı. Bu takdirde kendisinin talebesi olduğunu söylememiz konusundaki endişesi nedendi? Bizim

önümüzü mü keserlerdi acaba? Bilmiyorum ama söylemeyin demişti ve söylemedik.

Bununla alakalı tam da yeri deyip anlatmam gereken bir hatıra var. Konya İlahiyattan İsmet Ersöz isimli bir hoca çok kısa süreli fıkıh dersimize girdi. Cuma namazı ile alakalı bir bahsi okuduk onunla bir ay boyunca. Yanlış hatırlamıyorsam El-İhtiyar li Ta'lili'l-Muhtar isimli kitap-tan. İlk derste hoca, bizim Arapça seviyemizi ölçmek için her birerleri-mize rastgele bir sayfa açarak dört beş satır okuttu. Seviyelerimiz muhtelif. Doğu medreselerinde okumuş olanlarımız var. İmam Hatip mezunu olup yıllardır Diyanet'te imam olarak görev yapan ve İlahiyat'ı dışarıdan bitiren bizden yaşlı, evli barklı çoluk-çocuk sahibi kişiler var. Hoca, beklentisinin üzerinde Arapça'ya sahip olanlar üzerinde duruyor ve bu seviyede Arapça bilmesinin nedenlerini araştırıyor. Hangi okul mezunu, neler okumuş, kimlerden okumuş, neler yapmış vs.

Sıra bana geldi. Ben çok hızlı bir şekilde okudum rastgele açtığı sayfayı. Şuf'a ile alakalı bir bahisti. Hoca inanmadı. Başka bir yer daha açtı, yine okudum. Bir daha açtı, parmağı ile gösterdi yine okudum. Toplamda üç ayrı yerden yirmi satır okuduysam hatam sıfırdı. Tercüme et dese ederdim. "Hangi İmam Hatip mezunusun?" dedi bana. "Düz lise mezunuyum." dedim. Şaşırdı. İlahiyat deyince "Ankara" dedim. "Takviye dersleri aldın mı?" diye sordu. "Aldım" cevabını verdim. "Kimlerden ve neler okudunuz?" dedi. Ben de "İsmail Hamsici Hocadan emsile bina okudum, İsmail Cerrahoğlu Hocadan da Celaleyn." dedim. Doğruydu bunlar. Ankara İlahiyat yıllarında merhum Hamsici Hocadan medrese usulü takviye Arapça dersleri almıştım, tefsir Hocamız Prof. Dr. Cerrahoğlu Hocadan da müfredat harici Celaleyn okumuştuk. "Celaleyn okumakla bu Arapça olmaz." dedi bana. İnanmadı Hoca ve inanmamakta haklıydı. Ben orada göğsümü gere gere Hocaefendi'den 2,5 yıldır şu kitapları okuduk demeyi çok isterdim. Hatta hâlâ onu diyememenin ıstı-rabını içimde yaşarım ama demeyin demişti ve ben de buna itaat etmiş-tim. Kendisine de anlattım bunu bir hafta sonu ziyaretimizde. "İyi yapmışsın." diyerek geçiştirdi.

Hasılı, elini öpmek istedik vedalaşmanın son anında. Vermedi. "Programınız elverirse hafta sonları gelirsiniz." dedi ve dualar etti Rabbimizin bizi muvaffak etmesi için. Biliyor ve inanıyorduk ki şimdi bizim de duyduğumuz bu duaları gıyabımızda da yapacaktı. Bunun insanın içine salmış olduğu inşirah vardı; vardı ama ayrılığın vermiş olduğu hüznün o

inşirahı bastırıyordu. Yuvadan çırak çıkarken bu karmaşık hisler ve yaşlı gözlerle arkaya baka baka merdiven basamaklarınının zeminle buluşacağı yere doğru ilerliyorduk. Her başlangıcın bir bitişi olduğu gibi bu faslın da bitiş zamanı gelmişti. 22 Ekim 1985 Ankara otogarından İzmir'e doğru başlayan yolcuğumuz 13 Temmuz 1988 günü İstanbul Harem otogarından Antalya Şehirlerarası otogarına doğru başlayan bir başka yolculukla son bulmuştu. Bakalım Antalya'da başlayacak yolculuğumuz ne zaman başlayacak ve nerede son bulacaktı.

SON SÖZ YERİNE

İbni Haldun “Tarihçileri ikiye ayırırım.” der. “Bir, gerçeği olduğu gibi yazanlar; iki, inanılması gerektiğini yazanlar.” Gerçeği olduğu gibi yazmak, tarihe malzeme bırakmak, bir insan olarak hakikate karşı en büyük borcumuzdur. İnanılması gerektiği gibi yazmak ise ideolojik bir yaklaşımdır. Tarihi yeniden kurgulamak demektir. Hakikate karşı saygısızlıktır. Gerçekleri çarpıtmaktır. Otoriter liderlerin, kralların, idarelerin, rejimlerin insanlık tarihi boyunca yaptığı budur.

Ben tarihçi değilim. Bir tarihçinin sahip olduğu perspektife de sahip değilim. Hatıralarımı yazdığım bu eser de tarih eseri değil. Zira hatırat yazımı tarihçilik değildir. Bununla beraber hatıratlar, tarihi aydınlatan çok önemli eserlerdir. Bizde ve bizim gibi ülkelerde siyasi tarih yazıcılığı daha etkindir fakat burada kaçırılan bir şey vardır; o da siyaseti belirleyen sosyal, kültürel, dini, ahlaki, ekonomik, askeri, hukuki arka plandır.

1985-1988 yılları arasında Hocaefendi ve talebeleri olarak bizlerin gündelik hayatımızı, eğitim ve öğretimimizi, başta da ifade ettiğim gibi Hocaefendi'nin insani yönleri ile ilmî kimliğini merkeze koyarak anlatmaya çalıştım. Bunu yaparken hayatın tabii akışı içinde karşılaştığımız ve tarihe ışık tutacağına inandığım hadiseler de değindim. Burdur'da yakalanması, hac dönüşü ülkeye girişi, Diyarbakır davası gibi hadiseleri buna örnek gösterebilirim.

Pekâlâ son söz deyip neden İbn Haldun ve tarih yazıcılığı ile alakalı iktibasla söze başladım? İşte son satırlarda okuduğunuz gerçekten dolayı. Çünkü bu hatırat ister istemez tarihin bir kesitini ele alıyor. Hocaefendi ve onun dünyası içinden hadiselerin nasıl yaşandığını gösteriyor ve bu yönüyle tarihe malzeme bırakıyor. Zaten Önsöz'de belirttim bunu; tarihe şahitlik ve tarihe malzeme bırakmak diye. Bu bağlamda bir gerçeğin bir kez daha altını çizmek için İbn Haldun'un o tespiti ile söze başladım; tarihi yeniden kurgulamak anlamını taşıyan ideolojik tarih yazıcılığı yapmamaya, bizim perspektifimize yansıyan gerçekleri olduğu gibi aktarmaya gayret ettim. Kendi yorumlarımı tabii ki yazdım ama nihai değerlendirmeyi okuyucunun kendisine bıraktım.

2021 yılı itibarıyla 36 yıllık bir beraberlikten söz ediyorum ve bu kitap

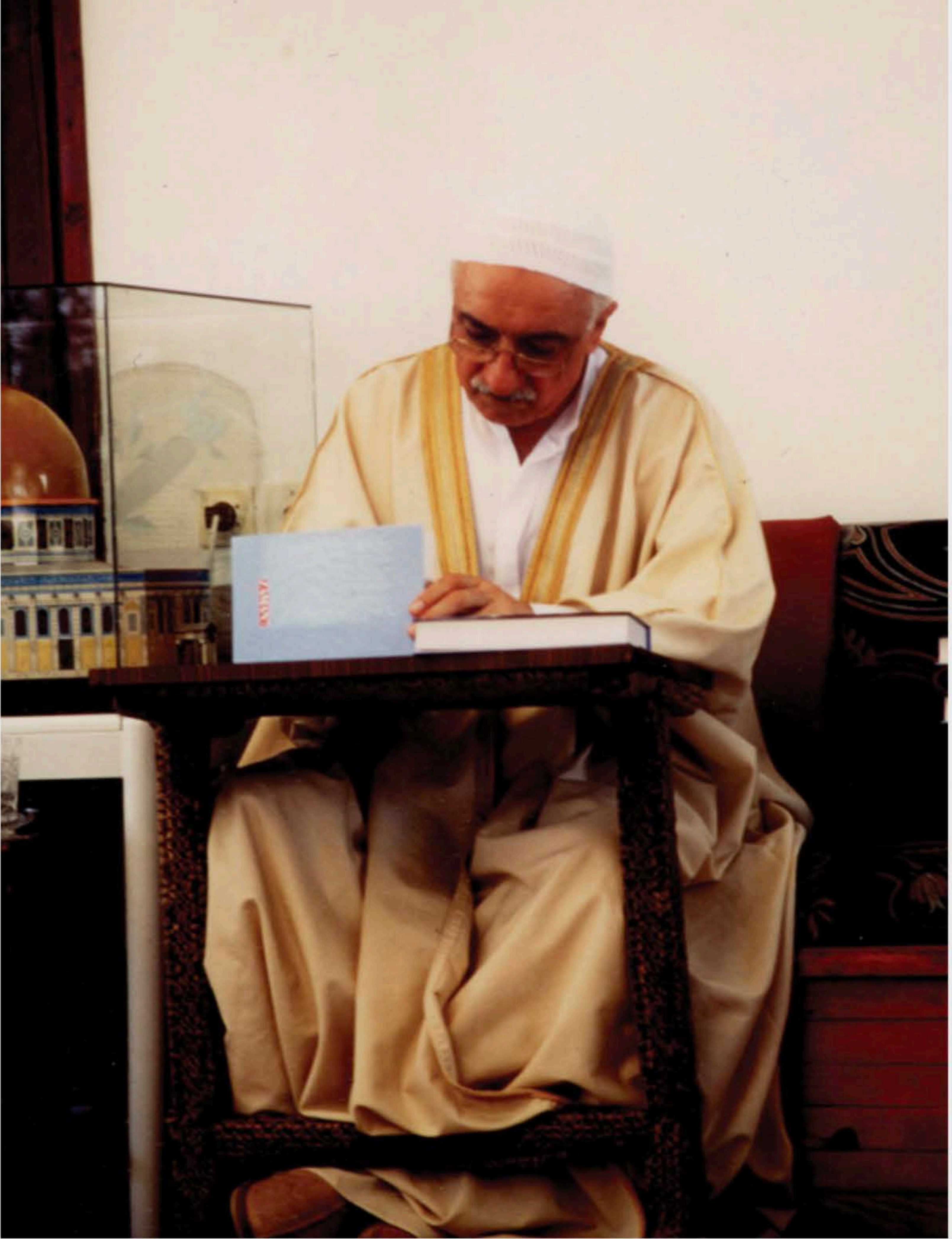
bunun sadece 2,5 senesini kapsıyor. Sonrası ne olacak? Devam edebilirim. Elimde bulunan ve bir kenara kaydettiğim notlarım, 1988-2000 arası Türkiye'deki hatıralarım, 2000'den bugüne Amerika hatıralarım diye yazabileceğim malzemelerle dolu. Yazar mıyım? Bir ayağı mezarda, ölüme her gün bir adım daha yaklaşan bir insan olarak onları da kaleme almam gerektiğine inanıyorum. Hadiselerin gidişatına göre hareket edeceğim. Bu sebeple son söz değil, son söz yerine dedim.

Evet, "İnsan, insanın aynasıdır." derler. Doğrudur bu söz. İnsan insanın gerçekten aynasıdır. Fakat bazı insanlar vardır karşısındaki insana onda olanı gösterir; bazı insanlar da vardır olmayanı da gösterir. Bu kitapta Hocaefendi başta olmak üzere ismi geçen bütün insanlarda kendinizde olanı da olmayanı da gördüğünüzü ümit ediyorum. Bunu gösterebildiysem ve bir dönemin bir kesitini aydınlatabildiysem kitap görevini ifa etmiş demektir...

1-Camp Chesnut bahçesinde kitap imzalarken.

2-İzmir Bozyaka 5.kat terasında Sonsuz Nur isimli kitabını imzalarken.

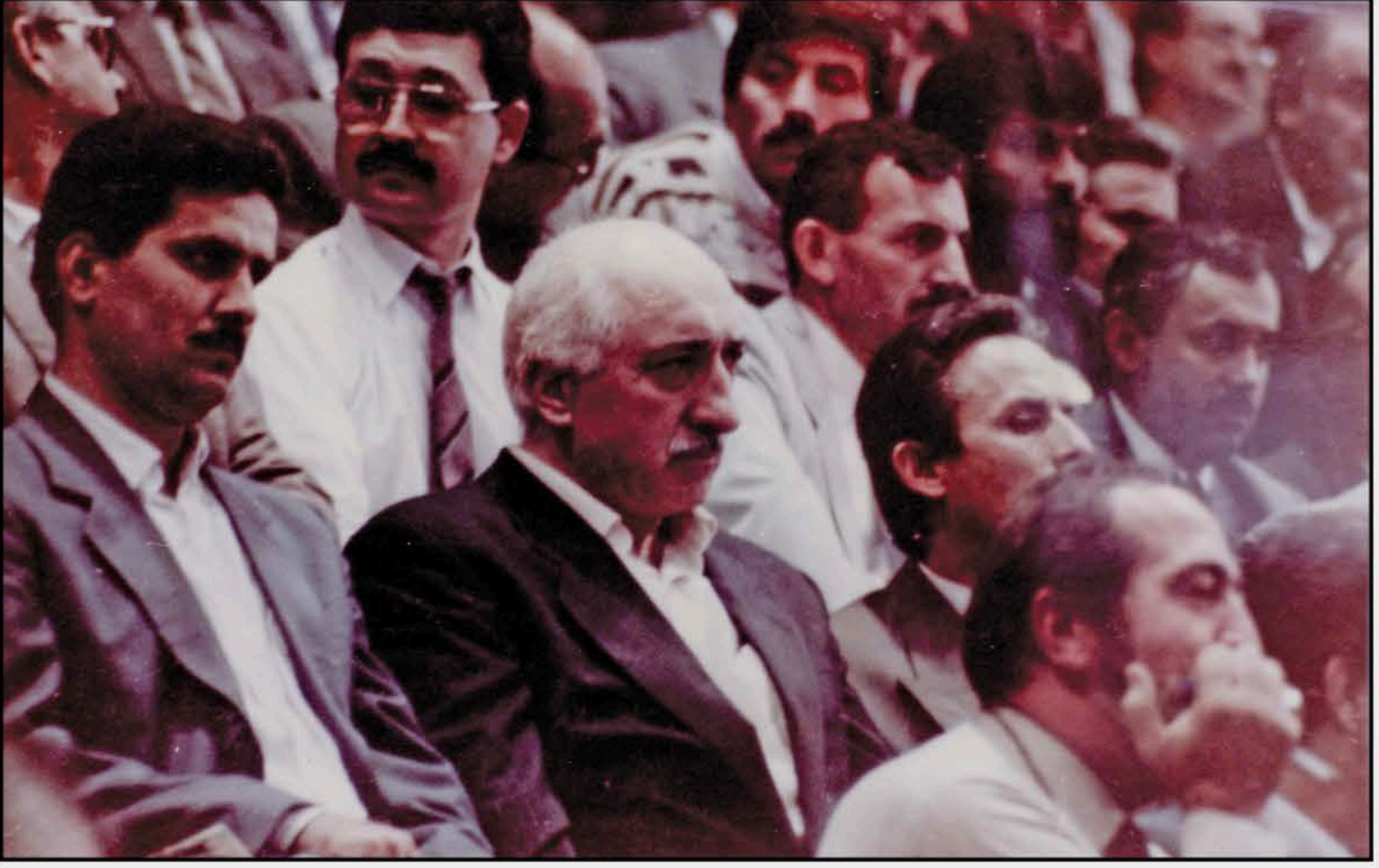
3-İstanbul Altunizade yılları

4-Amerika'da bir grup ders arkadaşımızla meyve yerken.

5-DİB Antalya Mehmet Gebizli merkezinde vaizlik müftülük seminerinde iken, 1985.

6-Ebedi Risalet Sempozyumunda konuşmaları dinlerken.

7-İzmit'te kolej temel atma töreni.

8-Hacı Kemal Erimez'in defninden sonra mezarlıktan ayrılırken.

9-Tavşanlı Yavuz Selim koleji inşaatı ziyaretinde.

10-İzmir Bozyaka'da bir namaz esnasında.

11-İzmir Örnekköy mezarlığında annesinin kabri başında dua ederken.

12-Altunizade FEM salonunun eski hali.

13-Altunizade'de kızım Semra ve yeğenim Büşra ile bir bayram ziyaretinde.

14-Halim Baba Bozyaka'daki odasında.

15-İstanbul'da odasında çalışırken.

16-Merhum Ali Kervancı'nın evinin bahçesinde kurban kesilirken.

17- Merhum Ali Kervancı'nın evinden ayrılırken.